

PETRE ISPIRESCU

LEGENDELE SAU BASMELE ROMÂNILOR

Petre Ispirescu

**LEGENDE SAU
BASMELE
ROMÂNILOR**

Editura LITERA
2010

© LITERA, 2010

ISBN 978-606-600-099-4

CUPRINS

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÂNEȚE ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE..6	
ILEANA SIMZIANA.....	15
BROASCA ȚESTOASĂ CEA FERMECATĂ.....	36
ALEODOR ÎMPĂRAT.....	44
PORCUL CEL FERMECAT.....	51
ÎNȘIR'-TE MĂRGĂRITARI.....	64
LUPUL CEL NĂZDRĂVAN ȘI FĂT-FRUMOS.....	73
PRÂSLEA CEL VOINIC ȘI MERELE DE AUR.....	82
VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT.....	96
VOINICUL CEL FĂRĂ DE TATĂ.....	113
GEORGE CEL VITEAZ.....	125
FĂT-FRUMOS CU PĂR DE AUR.....	137
FĂT-FRUMOS CEL RĂTĂCIT.....	151
FATA SĂRACULUI CEA ISTEATĂ.....	165
ZÂNA MUNȚILOR.....	174
FĂT-FRUMOS CU CARÂTA DE STICLĂ.....	180
BALAUROL CEL CU ȘAPTE CAPETE.....	190
NUMAI CU VITELE SE SCOATE SĂRĂCIA DIN CASĂ.....	196
ZÂNA ZÂNELOR.....	202
GREUCEANU.....	209
CELE DOUĂSPREZECE FETE DE ÎMPĂRAT ȘI PALATUL CEL FERMECAT.....	220
CIOBĂNAȘUL CEL ISTEȚ SAU ȚURLOAIELE BLENDEI.....	234

POVESTE ȚĂRĂNEASCĂ.....	244
CEI TREI FRAȚI ÎMPĂRAȚI.....	257
COTOȘMAN NĂZDRĂVANU.....	276
PASĂREA MĂIASTRĂ.....	286
GĂINĂREASA.....	297
ȚUGULEA, FIUL UNCHIAȘULUI ȘI AL MĂTUȘII.....	304
COPIII VĂDUVULUI ȘI IEPURELE, VULPEA, LUPUL ȘI URSUL	324
FATA MOȘULUI CEA CU MINTE.....	338
FATA DE ÎMPĂRAT ȘI FIUL VĂDUVEI.....	343
CELE TREI RODII AURITE.....	348
HOȚU ÎMPĂRAT.....	357
LUCEAFĂRUL DE ZIUĂ ȘI LUCEAFĂRUL DE NOAPTE.....	371
BĂIATUL CEL BUBOS ȘI GHIGORȚUL.....	377
FATA CU PIEZE RELE.....	384
TABEL CRONOLOGIC.....	392
REFERINȚE CRITICE.....	397
NOTĂ.....	408

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÂNEȚE ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea plopșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești;

*De când se scria musca pe perete.
Mai mincinos cine nu crede.*

A fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amândoi tineri și frumoși, și, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; a umblat pe la vraci și filosofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfârșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimișilor că: cine are trebuință, să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul și împărăteasa și, luând cu dânșii vro câțiva boieri mari, ostași și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe, a ieșit să-i întâmpine și totodată le-a zis:

— Bine ați venit sănătoși; dar ce umbli, împărate, să afli? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta, zise împăratul, ci, dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiașul; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el.

Luând împăratul și împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat și peste câteva zile împărăteasa s-a simțit

însărcinată. Toată împărăția și toată curtea și toți slujitorii s-au veselit de această întâmplare.

Mai-nainte însă de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici așa n-a fost cu putință să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatei, zicea împăratul, că ți-oi da împărăția cutare sau cutare; taci, fiule, că ți-oi da de soție pe cutare sau cutare fată de împărat, și alte multe d-alde astea; în sfârșit, dacă văzu și văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ți-oi da Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte.

Atunci, copilul tăcu și se născu; iar slujitorii deteră în timpine și în surle și în toată împărăția se ținu veselie mare o săptămână întreagă.

De ce creștea copilul, d-aceea se făcea mai isteț și mai îndrăzneț. Îl deteră pe la școli și filosofi, și toate învățăturile pe care alți copii le învăța într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încât împăratul murea și învia de bucurie. Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci toți boierii și împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrân, și o să te rădicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost puțină să-l întoarcă din hotărârea sa, rămânând statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dăte voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și tot ce-i trebuia.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărătești unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul; dar, cum pune mâna și apuca pe câte unul de coadă, îi trântea, și astfel toți caii căzură. În sfârșit, tocmai când era să iasă, își mai aruncă ochii o dată prin grajd și, zărind într-un colț un cal răpciugos și bubos și slab, se duce și la dânsul; iar când puse mâna pe coada lui, el își întoarse capul și zise:

— Ce poruncești, stăpâne? Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mâna pe mine un voinic.

Și înțepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumânarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gând să facă și calul îi zise:

— Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul, sulita, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el când era flăcău; iar pe mine să mă îngrijești cu însăși mâna ta șase săptămâni și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerând împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pre vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-și alege fiul său pe acelea care îi va plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi în sfârșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuși cu mâna lui să le curețe de rugină și, după șase săptămâni, izbuti a face să lucească armele ca

oglindea. Totodată îngriji și de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Când auzi calul de la Făt-Frumos că hainele și armele sunt bine curățate și pregătite, odată se scutură și el, și toate bubele și răpciuga căzură de pe dânsul și rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeș și cu patru aripi; văzându-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

— De azi în trei zile plecăm.

— Să trăiești, stăpâne; sunt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasa, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, care, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând piteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carăle cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

— Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine, în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozavă de mare:

dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsle când va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă; dar pâdea când unul când altul.

A doua zi, când se revărsa zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșelă și înfrână calul, și chinga o strânse mai mult decât altă dată, și porni; când, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

— Ține-te, stăpâne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și când venea ea, nene, doboră copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam dasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata și, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stăi, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

— Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă m-ai mâncat tu pe mine; să știi că până azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aicea; câțiva nebuni care s-au încumes a o face d-abia au ajuns până în câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos, și-l omeni ca p-un călător. Dar pe când se aflau la masă și se chefuiau, iară Gheonoaia gemea de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masă trei zile d-a rândul și ruga pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zâne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

— Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, crez că ai să izbutești.

Du deosebire de mândră și cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vântișor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

— Trecurăm cum trecurăm până aci, stăpâne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; și, dacă ne-o

ajuta Dumnezeu să scăpăm și de dânsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuiește Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte. Această casă este înconjurată cu o pădure deasă și înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua și noaptea păzesc cu neadormire și sunt multe foarte; cu dânsela nu este chip de a te bate; și ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe deasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăși; atunci calul, ținându-și răsuflarea, zise:

— Stăpâne, strânge chinga cât poți de mult, și, încălecând, să te ții bine și în scări, și de coama mea; picioarele să le ții lipite pe lângă supțioara mea, ca să nu mă zăticnești în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, și într-un minut fu aproape de pădure.

— Stăpâne, mai zise calul, acum e timpul când se dă de mâncare fiarilor pădurei și sunt adunate toate în curte; să trecem.

— Să trecem, răspunse Făt-Frumos, și Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus și văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dânsul ba. Trecură pe dasupra pădurii și, tocmai când erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vârful unui copac și dodată toată pădurea se puse în mișcare; urlau dobitoacele, de ți se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; și de nu era doamna palatului afară, dând demâncare puilor ei (căci așa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreșit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse până atunci suflet de om pe la dânsa. Opri pe dobitoace, le împlânzi și le trimise la locul lor. Stăpâna era o zână naltă, supțirică și drăgălașă și frumoasă, nevoie mare!

Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitându-se cu milă la dânsul, îi zise:

— Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauți pe aici?

— Căutăm, zise el, Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte.

— Dacă căutați ceea ce ziseși, aci este.

Atunci descălică și intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulțumească zânei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută și numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dânsul; pe urmă îi făcură cunoscuți tuturor lighioanelor, de puteau umbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dânsule, căci ziceau că li se urâse, șezând tot singurele; iară el nu așteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulțumirea, ca unul ce aceea și căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alții, își spuse istoria și ce păți până să ajungă la dânsule, și nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică. La însoțirea lor, stăpânele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o și arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; și-i și spuseră că acea vale se numea Valea Plângerii.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa de tânăr, ca și când venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace și în liniște cu soția și cumnatele sale, se bucura de frumusețea florilor și de dulceața și curățenia aerului, ca un fericit. Ieșea adesea la vânătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două și nu-l nimeri; supărat, alergă după el și dete și cu a treia săgeată, cu care îl și nimeri; dară nefericitul, în învălmășeală, nu băgase de seamă că, alergând după iepure, trecuse în Valea Plângerii.

Luând iepurile, se întorcea acasă; când, ce să vezi d-ta? deodată îl apucă un dor de tată-său și de mumă-sa. Nu cutează să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea și neodihna ce vedea într-însul.

— Ai trecut, nefericitule, în Valea Plângerii! îi ziseră ele, cu totul speriate.

— Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; și acum mă topesc d-a-n picioarele de dorul părinților mei, însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi și n-am să mă plâng de nici o mâhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinții și apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

— Nu ne părăsi, iubitule; părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani, și chiar tu, ducându-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămâi cu noi: căci ne zice gândul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum și ale calului, n-au fost în stare să-i potolească dorul părinților, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

— Dacă nu vrei să mă ascuți, stăpâne, orice ți se va întâmpla, să știi că numai tu ești de vină. Am să-ți spui o vorbă și, dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

— Primesc, zise el cu toată mulțumirea, spune-o!

— Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos și eu să mă întorc, de vei voi să rămâi măcar un ceas.

— Așa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrățișară cu femeile și, după ce-și luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând și cu lăcrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moșia Scorpiei; acolo găsiră orașe; pădurile se schimbaseră în câmpii; întrebă pre unii și pre alții despre Scorpie și locuința ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

— Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; și spunea tot ce știa.

Locuitorii râdeau de dânsul, ca de unul ce aiurează sau visează deștept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba și părul îi albise.

Ajungând la moșia Gheonoaiei, făcu întrebări ca și la moșia Scorpiei, și primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el: cum de în câteva zile s-au schimbat astfel lucrurile? Și iarăși supărat, plecă cu barba albă până la brâu, simțind că îi cam tremurau picioarele, și ajunse la împărăția tătâne-său. Aici alți oameni, alte orașe, și cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoștea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în care se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mâna și îi zise:

— Rămâi sănătos, stăpâne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă poțști să mergi și d-ta, încalecă îndată și aidem!

— Du-te sănătos, că și eu nădăjduiesc să mă întorc peste curând.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzând palaturile dărămate și cu buruieni crescute pe dânsle, ofta și, cu lacrimi în ochi, căta să-și aducă aminte cât erau odată de luminate aste palaturi și cum și-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetând fiecare cămară, fiecare colțuleț ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsisese calul; se pogorî apoi în pivniță, gârliciul căreia se astupase de dărămurile căzute.

Căutând într-o parte și în alta, cu barba albă până la genuchi, ridicându-și pleoapele ochilor cu mâinile și abia umblând, nu găsi decât un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi: ridică capacul chichiței, și un glas slăbănogit îi zise:

— Bine ai venit, că de mai întârziai, și eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscase de se făcuse cârlig în chichiță, și căzu mort, și îndată se și făcu țărână.

Iar eu încalecai p-o șea și vă spusei dumneavoastră așa.

ILEANA SIMZIANA

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acel împărat mare și puternic bătuse pe toți împărații de prinprejurul lui și-i supusese, încât își întinsese hotarele împărăției sale pe unde a întărcat dracul copiii, și toți împărații cei bătuți erau îndatorați a-i da câte un fiu d-ai săi ca să-i slujească câte zece ani.

La marginea împărăției lui mai era un alt împărat carele, cât a fost tânăr, nu se lăsase să-l bată; când cădea câte un pârjol asupra țării sale, el se făcea luntre și punte și-i scăpa țara de nevoie; iară după ce ajunse la bătrânețe, se supusese și el împăratului celui mare și tare, fiindcă n-avea încotro. El nu știa cum să facă, cum să dreagă, ca să împlinească voia acelui împărat de a-i trimite pe unul din fiii săi, ca să-i slujească: fiindcă n-avea băieți, ci numai trei fete. Dintr-aceasta el sta pe gânduri. Grija lui cea mare era ca să nu crează acel împărat că el este zăcaș și se îndărătnicește a-i trimite vreun fiu, din care pricină să vină să-i ia împărăția, iară el cu fetele lui să moară în ticăloșie, în sărăcie și cu rușine.

Văzând fetele pe tată-său tot supărat, se luaseră și ele de gânduri, și nu știau ce voie să-i facă ca să-l mai înveselească. Dacă văzură și văzură că nimic nu-i este pe plac, fata cea mai mare își luă inima în dinți și-l întrebă într-o zi la masă, că de ce este supărat:

— Au purtarea noastră nu-ți place? îi zise ea. Au supușii măriei tale sunt răi și arțăgoși de-ți pricinuieste atâta mâhnire? Spune și nouă, tată, cine este vipera aceea care nu-ți dă pace și-ți otrăvește bătrânețele, și ne făgăduim chiar a ne jertfi dacă aceasta va putea să-ți aline oarecum mâhnirile: căci numai tu, tată, ești mângâierea noastră,

după cum prea bine știi; iară noi niciodată n-am ieșit din cuvântul tău.

— De asta, așa este; n-am a mă plânge de nimic. Nu mi-ați călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteți să-mi alinați durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteți fete, și numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

— Eu nu înțeleg, zise fata cea mare, de ce ascunzi de noi izvorul mâhnirilor tale, tată; spune că eu, iată, sunt gata a-mi da viața pentru tine.

— Ce să știți voi face, dragele mele! De când sunteți pe lumea asta albă, voi ați umblat cu furca, cu acul, cu războiul: știți toarce, coase, țese. Numai un viteaz mă poate mântui, care să știe să răsucescă buzduganul, să mânuiască sabia cu vârtute și să călărească ca un zmeu-paraleu.

— Oricum, tată, spune-ne și nouă, că doară nu s-o face gaură în cer, dacă vom ști și noi ce lucru te amărăște.

Dacă văzu împăratul că-l înțețesc fetele cu rugăciunile, zise:

— Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi știți că nimeni nu s-a putut atinge de împărăția mea, cât am fost tânăr, fără să-și capete alageaua și fără să se ducă rușinat de unde a venit. Acum pândalnicele de bătrânețe mi-au secat toată vârtutea; brațul meu e slăbănogit, nu mai poate să învântească paloșul de să se cutremure vrăjmașul. Șoimuleanul meu, pentru care p-aci-p-aci era să-mi pierz viața până l-am dobândit, a îmbătrânit și el: este un răpciugos, abia își târâie și el viața de azi pe mâine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmașului și, să te ții, pârleo! îi sfârâiau, călcâiele dinaintea feții mele; dară azi, ce să vă mai spui? voi știți că m-am supus celui mai mare și mai tare împărat de pe fața pământului. Însă la dânsul este obiceiul ca toți supușii împărăției să-i trimită câte un fiu, să-i slujească zece ani, și eu vă am numai pe voi.

— Mă duc eu, tată, zise fata cea mare, și mă voi sili din toate puterile mele să te mulțumesc.

— Mă tem să nu te întorci fără nici o ispravă. Cine știe ce încurcătură vei face p-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătâi, cât hău!

— Tot ce știu, tată, și mă făgăduiesc, este că nu te-oi da de rușine.

— Dacă este așa, pregătește-te și te du.

Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; și se întorcea numai într-un călcâi, când porunca și așeza lucrurile de călătorie. Își alegea calul cel mai de frunte din grajdurile împărătești, hainele cele mai mândre și mai bogate și merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dete povețele părintești de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăță tot ce trebuia să știe un viteaz care merge la o așa slujbă înaltă, și cum să se ferească de bârfeli și clevete, ca să nu fie urâtă și nebăgată în seamă de ceilalți fii de împărat. Apoi îi zise:

— Pasă cu Dumnezeu, fiica mea, și adu-ți aminte de învățăturile mele.

Fata ieși din curte ca fulgerul; n-o mai ținea pământul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Și dacă n-ar fi stat mai încolo să-și aștepte boierii și carăle cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se țină după dânsa.

Împăratul îi ieși pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăției, fără să știe ea; așeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup și se ascunse sub un pod. Când era să treacă fiică-sa, deodată ieși de subt acel pod, cu dinții rânjiți și clănțănind de te lua groaza; se uita drept la dânsa cu niște ochi care străluceau ca două făclii, și se repezi la ea ca să o sfâșie. Fata, care înghețase sângele în ea de frică, își pierduse cumpătul și, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfugea ghearele într-însa; ea o luă la sănătoasa

înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieși s-o întâmpine, și-i zise:

— Nu-ți spuneam eu, fata mea, că nu toate muștele fac miere?

— Așa este, tată, dară eu n-am știut că, ducându-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt și cu fiare sălbatice și turbate.

— Dacă este așa, zise împăratul, șezi acasă de-ți vezi de fuse și mosoare, și Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri rușinat.

Nu trecu mult și se ceru și fata cea mijlocie să se ducă și dânsa; și se lega că ea își va pune toate puterile cum să-și sfârșească cu bine slujba ce lua asupra-și.

După multe rugăciuni și făgăduieli, se înduplecă tată-său și o lăsă și pe dânsa să se ducă; dară păți și ea ca soru-sa cea mare, și întâmpinând-o tată-său, când se întorcea, îi zise:

— Ei fata mea, nu ți-am spus eu că nu se mănâncă tot ceea ce zboară?

— Adevărat este, tată, așa mi-ai zis; dară prea era grozav acel lup. Unde deschisese o gură de să mă îmbuce dintr-o dată, și unde se uita cu niște ochi din care parcă ieșeau niște săgeți de mă săgetau la inimă!

— Șezi acasă dară, îi răspunse împăratul, de vezi de coada măturii și de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu, și iată că și fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, când ședeau la masă:

— Tată, lasă-mă și pe mine să fac o cercare: lasă-mă, rogu-te, să mă duc și eu să-mi încerc norocul.

— Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătâi, mă mir cum îți mai vine să vorbești de tine, care nu știi nici cum se mănâncă mămăliga.

Și se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

— Pentru dragostea ta, tată, mai zise ea, voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi

va sta împotriva, mă voi întoarce iarăși la tine, și fără să mă rușinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi: dară fie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă detot, zise împăratul:

— Dacă este așa, iată îți dau și ție voie, să vedem ce procopseală a să-mi faci. Ce-aș mai râde să te văz întorcându-te cu nasul în jos!

— Vei râde, tată, cum ai râs și de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dotea voie, se gândi mai întâi pe care din boierii cei bătrini să ia de povățuitor. Și până una-alta, ea își aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinerețe și de calul său. Se duse deci la grajd ca să-și aleagă și ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toți caii din grajduri, și de nici unul nu i se prindeau ochii, deși erau armăsarii și caii cei mai buni din toată împărăția. În cele mai de pe urmă dotea și peste calul tatălui său din tinerețe, răpciugos, bubos și zăcând pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă și parcă nu se îndura să se depărteze de dânsul.

Calul, dacă văzu așa, îi zise:

— Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpână, te uiți așa de galeș la mine. Ce pui de voinic era în tinerețele lui! Multe izbânzi am mai făcut noi amândoi! Dară de când a îmbătrânit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Și dacă mă vezi așa de jigărit, este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priiască mie, în zece zile m-aș face de nu m-aș da pe zece ca d-alde ăștia.

Atunci, fata zise:

— Și cum trebuie să te îngrijească?

— Să mă spele în toate zilele cu apă neînceptută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade, și pe fiecare zi o baniță de jaratec.

— Când aș ști că-mi vei fi de ajutor să sfârșesc ce am pus de gând, mai-mai că aș face așa precum zici tu!

— Stăpână, zise calul, fă cercarea asta și nu te vei căi. Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul, și se făcu frumos, gras ca un pepene și sprinten ca o căprioară. Apoi, uitându-se vesel la fata împăratului, zise:

— Să-ți dea Dumnezeu noroc și izbândă, stăpâna mea, că m-ai îngrijit și m-ai făcut să mai fiu odată pe lume cum doream.

Spune-mi tu care este păsul tău, și poruncește-mi ce trebuie să fac.

— Eu voi să merg la împăratul cel mare și tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, și-mi trebuie pe cineva care să mă povățuiască. Spune-mi pe care din boieri să aleg?

— Dacă vei merge cu mine, îi zise calul, habar să n-ai; nu-ți trebuie pe nimeni. Te voi sluji, cum am slujit și pe tată-tău. Numai să m-asculți.

— Dacă este așa, de azi în trei zile plecăm.

— Și chiar acum dacă poruncești, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Își luă niște haine curate, dară fără podoabe, niște merinde și ceva bani de cheltuială, încălecă calul și, venind înaintea tatălui său, îi zise:

— Rămâi cu Dumnezeu, tată, și să te găsesc sănătos!

— Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai povețele ce ți-am dat să nu le uiți niciodată. Și la orice nevoie mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele și tot ajutorul.

După ce se făgădui că așa va face, fata porni. Ca și la celelalte fete, tată-său dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză iarăși podul de aramă și o aștepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri umblă tată-său să-i încerce bărbăția, și o povățui ce să facă ca să scape cu fața curată. Ajungând la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu niște ochi turburați și zgâiți de băga fiori în oase, cu o gură mare și cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colții

rânjiți și clănțănind de pare că nu mâncase de o lună de zile; și când să înfigă ghearele sale cele sfâșiitoare, fata dete călcâie calului, și unde se răpezi asupra lupului cu paloșul în mână de să-l facă mici fărâme și, dacă nu se da în lături lupul, în două îl făcea cu paloșul; căci ea nu glumea, fiindcă-și pusese credința în Dumnezeu, și dorea ca vrând-nevrând să împlinească slujba ce și-o luase asupra.

Ea trecu podul mândră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei și, dând pe de altă parte, ieși mult înaintea ei, așază un pod de argint, se făcu un leu și acolo o aștepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea și o învăță cum să facă să scape și de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieși leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu niște colți ca cei de fildeș și cu niște gheare ca secerile și răcnea de se cutremurau codrii, și câmpiile vuiau de-ți lua auzul. Numai uitându-se cineva la capul lui cel cât banița și la coama aia ce sta rădicată în sus și zbârlită, ar fi înghețat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mână, încât dacă nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulțumind lui Dumnezeu și neștiind ce o mai aștepta.

Fata împăratului, care nu ieșise din casă de când o făcuse mă-sa, se mira și sta în loc uimită, văzând frumusețile câmpului. Aci îi venea să descalece ca să adune câte un mănunchi de flori din mulțimea aia ce acoperea văile și dealurile, flori de care nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub câte un copaci nalt și stufos, în care miile de paseri cântau fel de fel de cântece, așa de duioase, de erau în stare să te adoarmă; și aci în urmă să se ducă la câte un șipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din câte un colț de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeș la ele și-i plăcea să le vadă curgerea lor cea șerpuită ce aluneca pe pământ, încungiurate de mulțime de floricele și verdeață de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta și-i da

ghes să meargă înainte și să-și cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la d-alde astea, decât după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, și o și învăța cum să facă să iasă și de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile și făcu precum o învăța calul, fiindcă văzu ea că toate învățăturile lui îi iese înde bine, și din cuvântul lui nu se abătea.

Tată-său, ca și de la rând, dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete și se ascunse sub acel pod.

Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieși înainte balaurul plesnind din coadă și încolăcindu-se; din gurile lui ieșea văpaie de foc, și limbile îi jucau ca niște săgeți arzătoare; cum îl văzu fata că este așa de grozav, niște răcori o apucară și i se făcu părul măciucă de frică. Calul, dacă simți că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăși și-i aduse aminte ce o învățase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse nițică inimă, strânse frâul calului cu mâna stângă, îi dede călcâie și, cu paloșul în dreapta, se repezi asupra acelu balaur.

Un ceas ținu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmașul se păzea și el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să crează ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în brațe și sărutând-o pe frunte, îi zise:

— Văz că tu ești voinică, fata mea, și bine ai făcut de ți-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors și tu ca și surorile tale. Am bună nădejde să isprăvești cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ți aminte de povețele mele și să nu ieși din cuvântul calului ce ți-ai ales. Să ne vedem sănătoși!

— Să te auză Dumnezeu, tată, îi răspunse fata, și să te gădesc sănătos.

Apoi, sărutând mâna tatălui său, se despărțiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la niște munți mari și înalți. Între munți întâlni doi zmei ce se luptau de nouă ani și nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe viață. Cum o văzură ei, crezând că este un voinic, unul îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de taie pe ăst dușman al meu, că ți-oi cădea și eu vreodată bun la ceva.

Iar cellalt zise și el:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de mă scapă pe mine de idolul ăsta de vrăjmaș, și-ți voi da un telegar fără splină, care se numește Galben-de-soare.

Fata întrebă pe cal, pe care din amândoi să scape; iară calul îi zise să scape pe cel ce-i făgăduise să-i dea pe Galben-de-soare, că este un cal mai harnic decât dânsul, fiindu-i frate mai tânăr. Atunci unde se repezi fata la zmeul cellalt cu paloșul, și dintr-o lovitură îl făcu în două bucăți!

Zmeul, dacă se văzu scăpat, îmbrățișă pe mântuitorul său și-i mulțumi, apoi merseă acasă la dânsul ca să dea lui Făt-Frumos pe Galben-de-soare, după cum se făgăduise. Muma zmeului nu mai putea de bucurie când văzu pe fiu-său teafăr și nu mai știa ce să facă ca să mulțumească lui Făt-Frumos că-i scăpase copilul de la moarte.

Fata împăratului arătă dorința ce are de a se odihni de osteneala drumului ce făcuse. Îi dară o cămară și o lăsară singură. Ea, prefăcându-se că voiește să îngrijească de cal, îl întrebă dacă are să i se întâmple ceva; și calul îi spuse ce are să facă.

Muma zmeului precepu că aci la mijloc se joacă vreo drăcie. Ea spuse fiului său că voinicul ce-l scăpase de primejdie trebuie să fie fată și că o asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soție. Fiul său zicea că o dată cu capul nu putea el crede una ca asta, fiindcă nu se putea ca o mână femeiască să răsucescă paloșul așa de bine

cum făcea Făt-Frumos. Atunci muma zmeului zise că are să facă cercare. Pentru aceasta puse seara la capul fiecăruia din ei câte un mănunchi de flori: la care se vor veșteji florile, acela este bărbat, și la care va rămânea verzi, este femeie.

Fata împăratului, după povața calului, s-a sculat peste noapte cam despre ziuă, când somnul este mai dulce, și, pâș, pâș, în vârful degetelor, intră în camera zmeului, îi puse mănunchiul său de flori, luă pe al lui și, punându-l la capul patului său, se culcă și dormi dusă.

Dimineața, cum se sculă zmeoaica, se duse într-un suflet la fiul său și văzu florile veștede. După ce se sculă și fata împăratului, merse și la dânsa și, văzând că și ale ei se vestejise, tot nu crezu că este voinic. Ea zicea fiului său că nu se putea să fie bărbat, fiindcă vorba îi curgea din gură ca mierea, boiul îi era așa de gingaș, încât îți venea să o bei într-o bărdăcuță de apă, perisorul suptire și stufos îi cădea pe umeri în unde, fața-i are pe vino-ncoace; ochii ăia mari, frumoși și vioi de te bagă în boale, mânușița aia micuță și piciorușul ca de zână, și în sfârșit totul nu putea să fie decât de fată, măcar că se ascundea sub țoalele cele voinicești. Apoi hotărâră să mai facă o încercare.

După ce-și dară bună dimineața, după obicei, zmeul luă pe fată și merse în grădină. Aici, zmeul îi arată toate felurile de flori ce avea, și o îmbia și pe dânsa să le miroase. Fata împăratului își aduse aminte de povețele calului și, cunoscând viclenia, zise cam răstit că de ce l-a adus în grădină de dimineață ca pe o femeie să-i laude florile cu niște vorbe seci, pe când ar fi trebuit să meargă mai întâi la grajduri, să vadă cum se îngrijește p-acolo de cai.

Auzind acestea, zmeul spuse mă-sei, dară ea nici acum nu putea să creadă că este băiat. În cele mai de pe urmă, zmeoaica se vorbi cu fiul său să mai facă încă o-ncercare; zise fiului său să ducă pe Făt-Frumos în camera cu armele, să-l îmbie să-și aleagă ceva de acolo și, de va alege vreo

armă din cele împodobite cu nestimate, să știe de bună seamă că ea este fată.

După prânz, zmeul duse pe Făt-Frumos în camera cu armele. Aici erau rânduite cu meșteșug tot felul de arme: unele împodobite cu nestimate, altele numai așa, fără podoabe. Fata împăratului, după ce se uită și cercetă mai toate armele, își alege o sabie cam ruginită, dară cu fierul ce se încovoia de se făcea covrig. Apoi spuse zmeului și mumei sale că a doua zi vrea să plece.

Când auzi muma zmeului ce fel de armă își alege, se da de ceasul morții că nu putea descoperi adevărul. Ea spuse fiului său că, deși pare că este băiat după apucăturile lui, dară este fată, și încă de cele mai prefăcute.

Dacă văzu că n-are încotro, merse la grajd și-i dederă pe Galben-de-soare. Și după ce-și luă rămas bun, fata împăratului își cătă de drum.

Încă pe cale fiind și silind să ajungă, calul zise fetei:

— Stăpână, până acum m-ai ascultat la orice ți-am zis, și toate ți-au mers bine. Ascultă-mă și de astă dată și nu vei greși. Eu sunt bătrân de aci înainte; și mi-e să nu poticnesc. Ia pe frate-meu Galben-de-soare și fă călătoria mai departe cu el. Încrede-te lui cum te-ai încrezut în mine și nu te vei căi. El este mult mai tânăr decât mine și mai sprinten, și te va învăța ca și mine ce să faci la vreme de nevoie.

— Este adevărat că am izbutit ori de câte ori te-am ascultat. Și dacă n-aș ști cât ai fost de credincios tatălui meu, de astă dată nu te-aș asculta. Mă voi încrede însă fratelui tău ca și ție, după ce-mi va dovedi că-mi vrea binele.

— Încrede-te, stăpână, zise Galben-de-soare, căci voi fi mândru să încalece pe mine o vitează ca tine, și apoi mă voi sili ca să nu simți lipsa fratelui meu, fiindcă voi să-l scutesc și pe dânsul, sărmanul, că e bătrân, de necazurile și primejdiile călătoriei ce vrei să faci, pentru că, trebuie să știi, peste multe nevoi ai să dai și multe primejdii ai să

întâlnești. Dară cu vrerea lui Dumnezeu și de mă vei asculta, pe toate ai să le biruiști și să le scoți la capăt bun.

Fata împăratului încălecă apoi pe Galben-de-soare și se despărți de calul ei, lăcrimând. Merseră, merseră, cale lungă, depărtată, când fata împăratului zări o cosiță de aur. Opri calul și-l întrebă dacă este bine să o ia, ori s-o lase locului. Calul îi răspunse:

— De o vei lua, te vei căi; de nu o vei lua, iarăși te vei căi; dară mai bine este să o iei.

Fata o luă, o băgă în sân și plecă înainte.

Trecură dealuri, trecură munți și văi, lăsară în urmă păduri dese și verzi, câmpii cu flori de care nu mai văzuse fata, izvoare cu ape limpezi și reci, și ajunseră la curtea împăratului celui mare și tare.

Ceialți fii de împărați care slujeau acolo îi ieșiră înainte și o întâmpinară. Ei nu se puteau dezlipi de dânsa, căci și vorba-i și fața îi erau cu lipici.

A doua zi se înfățișă la împăratul și spuse pentru ce a venit. Împăratul nu mai putea de bucurie că-i sosise așa voinic chipeș și drăgălaș. Îi plăceau prea mult răspunsurile ce primea la întrebările lui, se vedea cât de colo că vorbea cu înțelepciune și supunere. Văzând împăratul un tânăr așa de cuminte, prinse dragoste de el și-l luă pe lângă dânsul.

Fata de împărat nu se putu împrieteni cu toți ceialți fii de împărați, fiindcă cei mai mulți erau năzuroși, tembeli și deșuchești; iară ei prinseseră pizmă pe dânsa pentru aceasta și pentru că văzuse că împăratul o lua în nume de bine, îi purtau sâmbetele.

Într-una din zile ea își găti bucate singură și ședea la masă, când doi din ceialți fii de împărați veniră să o vază. Șezură deci cu toții și mâncară. Atât de mult plăcură acestor fii de împărați bucatele, încât își lingeau și degetele când mâncau. O lăudară pentru meșteșugul de a face bucatele și ziseră că de când sunt ei, nu mai mâncaseră așa bucate bune.

Cum se întâlnește aceștia cu ceilalți fii de împărați, le spuseră că au fost la masă la fiul de împărat venit de curând, că au mâncat cum nici împăratul nu mănâncă și că bucatele au fost gătitе de dânsul.

Atunci toți fiii de împărați se alegară de dânsa să le gătească într-o zi ea bucatele. Și iată că tocmai în ziua aceea bucătarii curții se îmbătaseră, sau nu știu ce făcuseră, că nici focul nu era făcut pe vatră. Și așa, rugată fiind cu stăruință, se apucă și ea de găti niște bucate înfricoșate. Când le aduse pe masă la împăratul, acesta nu se putea sătura mâncând. Iară dacă chemă pe bucătar și-i dede poruncă că tot astfel de bucate să-i gătească, el spuse cine a gătit în ziua aceea. Împăratul rămase pe gânduri.

Apoi veniră și ceilalți fii de împărați și spuse împăratului că fiul împăratului de curând venit s-ar fi lăudat la un chef ce au făcut cu toții, că știe unde este Ileana Simziana, cosiță de aur, câmpul înverzește, florile-nflorește, și că are o cosiță din cosița ei. Cum auzi împăratul aceasta, porunci să-l cheme și îndată îi zise:

— Tu ai știut de Ileana Simziana și mie nu mi-ai spus nimic, măcar că ți-am arătat dragoste și te-am cinstit mai mult decât pe ceilalți.

După ce ceru și văzu cosița de păr, îi zise:

— Poruncă împărătească să știi că ai să-mi aduci pe stăpâna acestei cosițe; căci de nu, unde-ți stai talpele îți va sta și capul.

Biata fată de împărat se cercă să zică și ea ceva, dară împăratul îi tăie cuvântul. Apoi se duse de spuse calului cele ce se întâmplară. Calul îi zise:

— Nu te speria, stăpână. Astă-noapte chiar frate-meu mi-a adus răspuns că pe stăpâna cosiței a furat-o un zmeu; că ea nu voiește nici în ruptul capului să-l iubească până nu-i va aduce herghelia ei de iepe; și că zmeul își bate capul cum să-i împlinească dorința. Ea este acum în smârcurile mărilor. Du-te la împăratul și cere să-ți dea douăzeci de corăbii, și ia marfă de cea mai frumoasă de pune într-însele.

Fata de împărat nu aștepta să-i zică de două ori, și se duse drept la împăratul:

— Să trăiești, luminate împărate, și să-ți fie fața cinstită. Am venit să-ți spun că slujba cu care m-ai însărcinat o voi împlini-o dacă-mi vei da douăzeci de corăbii și bani ca să cumpăr marfa cea mai frumoasă, și mai scumpă ca să pun într-însele.

— Să se facă așa precum zici tu, numai să-mi aduci pe Ileana Simziana, îi răspunse împăratul.

Cum se gătiră corăbiile, le încărcară cu marfă și fata de împărat împreună cu Galben-de-soare intră în cea mai frumoasă și plecară. Nici vânturi, nici valurile mării nu putură să le stea împotriva și, după o călătorie de câteva săptămâni, ajunseră la smârcurile mărilor. Acolo stătură. Fata împăratului și cu Galben-de-soare ieșiră la uscat și umblau pe țărmuri; însă când ieșiră, luară din corabie o păreche de conduri cusuți numai cu fir și împodobiți cu pietre nestimate. Tot umblând pe aci, zăriră niște palaturi care se învârteau după soare, și o luară într-acolo. În cale se întâlneau cu trei roabe de ale zmeului, care păzeau pe Ileana Simziana. Cum văzură ele condurii, li se scurgeau ochii după dâșii; iară fata împăratului le spuse că este un neguțator care a rătăcit drumul pe mare.

Întorcându-se roabele, spuse doamnei lor cele ce văzură; iară ea zărise de pe fereastră pe neguțatorul; de cum îl ochi, începu să-i ticăie inima, fără să știe de ce; și era bună bucuroasă de a putea să scape de zmeu, mai cu seamă că nu era atunci acolo, fiindcă-l trămisese ca să-i aducă herghelia ei cu iepele.

După ce ascultă cele ce-i spuse roabele, se duse la neguțator, care aștepta la poartă, ca să vadă și ea condurii; dară după ce auzi de la neguțator că are în corabie marfă și mai scumpă și mai frumoasă, se înduplecă de rugăciunile neguțatorului și pofti să meargă să-i vadă marfa; ajungând la corabie și tot alegând la marfă, nu băgase de seamă că lopătarii depărtaseră corabia de la uscat, și dând

Dumnezeu un vânt bun, corăbiile mergeau ca săgeata; când se pomeni în mijlocul mării, Ileana Simziana se prefăcu că-i pare rău și prinse a certa pe neguțător că o înșelase, iară-n sufletul ei ruga pe Dumnezeu să-i ajute a scăpa de iazma de zmeu.

Ajunseră cu norocire la țărm, când, ce să vezi! drăcoaica de muma zmeului, cum auzi de la roabe că pe Ileana Simziana o furase un neguțător și fugea cu dânsa cu corăbiile, se luă după ei; și ajungând la țărm, o văzură venind după dânșii ca o leoaică, cu o falcă în cer și una în pământ și aruncând văpaie din gura ei ca dintr-un cuptor.

Cum o văzu Ileana Simziana, înțelese că e zgripturoaica de mumă a zmeului, spuse neguțătorului, cu care era călare pe Galben-de-soare, și începu a plânge cu foc.

Fata împăratului întrebă pe Galben-de-soare ce să facă, că o dogorește văpaia ce iese din gura zmeoaicei, iară Galben-de-soare îi răspunse:

— Bagă mâna în urechea mea cea stângă, de scoate gresia ce este acolo, și o aruncă înapoi.

Așa făcu fata împăratului. Apoi o luară iute la picior, pe când în urma lor se nălță deodată un munte de piatră care atingea cerul.

Muma zmeului făcu ce făcu și trecu muntele, cățărându-se din colț în colț, și, să te ții după dânșii! Văzând Ileana Simziana că iară era să-i ajungă, spuse neguțătorului; iară acesta, după ce se înțelese cu calul, scoase din urechea lui cea dreaptă o perie și o aruncă înapoi. Îndată se făcu o pădure mare și deasă, de nu putea să treacă prin ea nici pui de fiară.

Muma zmeului roase din copaci, se agăță de ramure, sări din vârf în vârf, se strecură, și tot după dânșii, alergând ca un vârtej! Dacă văzură că și de astă dată umblă să-i ajungă, fata împăratului întrebă iară pe cal ce să facă, și acesta îi zise să ia inelul de logodnă ce se află în degetul Ileanei Simziane și să-l arunce înapoi. Cum aruncă inelul, se făcu un zid de cremene până la cer.

Muma zmeului, dacă văzu că nu se poate urca pe dânsul și să treacă dincolo, nici să roază din acest zid, nu mai putea de ciudă, și cum era de cătrănită și amărâtă, se urcă și ajunse cu gura la gaura ce lăsase inelul să rămână, și suflă văpaie din gura ei cea spurcată cale de trei ceasuri ca să-i ajungă și să-i pârjolească, dară ei, se asezară jos la rădăcina zidului și nu le păsa nimic de focul zmeoaicei.

Zmeoaica suflă ce suflă și, dacă văzu că nu poate să-i prăpădească, nici să pună mâna pe dânsii, plesni fierea într-înșea de necaz, căzu și crăpă ca necuratul; iară ei așteptară până să moară bine, apoi neguțătorul băgă degetul în gaura inelului, după cum îl învățase Galben-de-soare, și zidul pieri ca și cum n-ar fi mai fost și-i rămase inelul în deget. După ce se uitară la stârvul zmeoaicei și făcură haz de dânsul, îl lăsară corbilor și porniră mai departe și merșeră și merșeră, până ce ajunse la curtea împărătească.

Ajungând, se înfățișară la împăratul; acesta primi cu multă cinste pe Ileana Simziana. El nu mai putea de bucurie și se îndrăgosti de dânsa de cum o văzu. Iară Ileana Simziana se căina și se întrista în sufletul ei că n-avea triste. Cum se poate, zicea ea, să ajungă pe mâinile unora și altora, pe care nu putea să-i vază de urâți ce-i erau. Inima și ochii ei erau tot la Fătul-Frumos care o scăpase din mâna zmeului. Când însă o sili împăratul ca să se cunune cu el, ea îi zise:

— Luminate împărate, să-ți stăpânești împărăția cu norocire; dară eu nu mă pot mărita până nu mi s-o aduce herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot.

Auzind astfel împăratul, chemă îndată pe fata de împărat și-i zise:

— Să te duci să-mi aduci herghelia de iepe, cu armăsarul ei cu tot, a iubitei mele; căci de nu, unde-ți stau picioarele, îți va sta și capul!

— Preamărite împărate! m-ai însărcinat cu o slujbă care abia am săvârșit-o, fiindu-mi capul în joc. Ai la curtea

măriei-tale atâți viteji fii de împărați; și fiindcă toți te țin de om drept și cu frica lui Dumnezeu, eu socotesc că ar fi cu dreptul ca să dai la altul această slujbă. Ce mă știi eu face, și de unde să-ți aduc eu herghelia ce-mi poruncești?

— Nu știi eu. Din pământ, din iarbă verde, să te duci să-mi aduci herghelia, și să nu îndrăznești a mai zice nici o vorbă măcar.

Atunci fata împăratului se închină și ieși. Ea se duse de spusе lui Galben-de-soare ceea ce i se poruncise. Iară calul îi răspunse:

— Du-te de caută nouă piei de bivol, să le cătrănești și să le așezi bine pe mine. Nu te teme, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei scoate-o la căpătâi bun și slujba cu care te-a împovărat împăratul. Dară trebuie să știi că cu amar are să-i vină și lui, la urma urmelor, pentru faptele sale.

Fata împăratului făcu precum îi zisese calul și porniră amândoi. După o cale lungă și grea, ajunseră pe tărâmul unde pășteau iepele. Acolo se întâlni cu zmeul care furase pe Ileana Simziana, rătăcind ca un bezmetic și neștiind cum să facă ca să aducă herghelia. Îi spusе că Ileana nu mai este a lui și că mă-sa crăpase de necaz, pentru că nu putuse să-i scape de la răpitor pe iubita lui.

Auzind zmeul aceasta, se făcu foc și pară de mânie, se turbură de necaz și nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înțelese că are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, își pierdu cumpătul de supărare și amărăciune; și răcnind ca un leu, se luă la luptă cu fata împăratului, care își ținea firea și pe care o îmbărbăta calul. Pe fata împăratului o ferea calul de loviturile zmeului; căci, când vedea că rădică sabia să dea, odată se rădica mai sus decât zmeul, și el da în vânt; iară când aducea fata paloșul, calul se lăsa răpede asupra calului zmeului și ea da în carne vie. După ce se luptară de credeași că a să se scufunde pământul sub ei, nu știi cum îi veni bine fetei împăratului, aduse paloșul cam pieziș și-i reteză capul. Apoi, lăsându-i

stârvul ciorilor și coțofenilor, se duseră până ajunseră la locul unde se afla herghelia.

Aci, calul zise fetei de împărat să se urce ea într-un pom ce era acolo, și să privească la lupta lor. După ce se urcă fata în pom, necheză Galben-de-soare de trei ori și toată herghelia de iepe se adună împrejurul lui. Apoi dodată se arată și armăsarul iepelor, plin de spume și sforăind de mânie. Și văzând pe Galben-de-soare în mijlocul iepelor, se răpezi la dânsul cu turbare și se încinse o luptă de să te ferească Dumnezeu! Când se da armăsarul la Galben-de-soare, mușca din pieile de bivol; iară când se da acesta la armăsar, mușca din carne vie, și se bătură, și se bătură până ce armăsarul, sfâșiat, hărtănit de sus până jos și plin de sânge, fu răzbit și biruit; iară Galben-de-soare scăpase teafăr, fiindcă se hărtănise pieile de bivol. Atunci se dete fata jos din pom, încălecă și luară herghelia, mânând-o de dinapoi; iară armăsarul abia se târa după dânsa.

După ce băgă herghelia în curtea împăratului, se duse de-l înștiință. Atunci ieși Ileana Simziana și le chemă pe nume. Armăsarul, cum îi auzi glasul, îndată se scutură și se făcu ca întâi, fără să se cunoască semn de rană pe el.

Ileana Simziana zise împăratului să pună pe cineva să-i mulgă iepele, ca să se îmbăieze amândoi. Dară cine putea să se apropie de ele? că azvârleau din copite de zvânta unde loveau. Dacă nimeni nu putu, împăratul porunci iarăși fetei de împărat să le mulgă.

Fata împăratului, cu inima zdrobită de mâhnire și obidă că tot pe dânsa o pune la lucrurile cele mai grele, și fiind curată în cugetul ei, se rugă lui Dumnezeu cu credință ca să o ajute să sfârșească cu bine și slujba aceasta. Și unde începu o ploaie d-alea de părea că toarnă cu găleata, și îndată ajunse apa până la genunchile iepelor, apoi dede un îngheț de nu se mai puteau mișca din loc. Văzând minunea aceasta, fata împăratului mai întâi mulțumi lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-i dete, apoi se puse de mulse iepele.

Împăratul se topea de dragoste pentru Ileana Simziana și se uita la dânsa ca la un cireș copt; dară ea nici nu-l băga în seamă, ci tot da zi după zi, cu fel de fel de vorbe, a se cununa. În cele de pe urmă, îi zise:

— Văz, luminate împărate, că tot ce am cerut mi s-a împlinit. Un lucru ne mai trebuie, și apoi să știi că ne vom cununa.

— Porumbița mea, îi răspunse împăratul, împărăția mea și eu suntem supuși ascultători ai poruncilor tale. Cere ce mai ai de cerut cu un ceas mai curând, că iată mă sfârșesc de dragoste pentru tine. Am ajuns ca un năuc, visez deștept, nu mai știu ce fac, când mă uit la ochii tăi cei frumoși și tânjitori.

— Dacă este așa, mai zise Ileana Simziana, să-mi aduci vasul cu botez care se păstrează într-o bisericuță de peste apa Iordanului, și atunci ne vom cununa.

Cum auzi împăratul aceasta, chemă iarăși pe fata împăratului și-i porunci să facă ce o face și cum va ști ea să-i aducă ceea ce poruncise Ileana Simziana.

Fata de împărat cum auzi, se duse de spuse lui Galben-de-soare, și el îi răspunse:

— Aceasta este cea din urmă și mai grea slujbă ce mai ai să faci. Aibi însă nădejde în Dumnezeu, stăpână, căci și împăratului i s-a împlinit.

Se gătiră și plecară.

Calul știa de toate astea, căci nu era el năzdrăvan de florile mărilor. El spuse fetei împăratului zicând:

— Acel vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei biserițe și-l păzesc niște călugărițe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din când în când însă un pustnic vine pe la ele de le povățuiește cele sfinte pentru Domnul. Când sunt la ascultare de le învață pustnicul, rămâne numai una de pândă. De am putea nimeri la vremea aceea, tocmai bine ar fi; de nu, cine știe cât avem a zăbovi, căci altfel nu e chip.

Se duseră deci, trecură apa Iordanului și ajunseră la acea bisericuță. Noroc că tocmai atunci sosise pustnicul și chemase pe toate călugărițele la ascultare. Numai una rămăsese de pază; și aceasta, obosită fiind de șederea îndelungată, o prinse somnul. Ca să nu se întâmple însă cine știe ce, ea se culcă pe pragul ușii, cu gând că n-o să poată nimeni intra fără să simtă ea.

Galben-de-soare povățui pe fata de împărat cum să facă ca să pună mâna pe vasul cu botez. Fata se duse binișor, se strecură pe lângă zid și, pâș-pâș, în vârful degetelor, până la ușă. Aici odată sări ca o pisică de ușure peste prag, de nici nu atinse pe călugărița pe care o furase somnul: și punând mâna pe vas, ieși cum a intrat, încălecă pe cal și pe ici ți-e drumul!

Călugărița simți, sări odată în sus și, văzând că lipsește vasul, începu a se boci de ți se rupeau răunchii de milă. Îndată se adunară călugărițele și se văicăreau de focul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez, cătă către fata de împărat cum zbură cu Galben-de-soare și, rădicând mâinile în sus și îngenunchind, o blestemă zicând:

— Doamne, Doamne sfinte! fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mâna lui pângărită pe sfântul vas cu botez să se facă muiere, de va fi bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Și îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ți era dragă lumea să te uiți la el.

Cum ajunse la împăratul, se miră și nu știa ce să crează ochilor săi, băgând de seamă că se schimbaseră; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipeș și mai semeț. Cum dete vasul, zise:

— Mărite împărate, ți-am făcut slujbele cu care m-ai însărcinat. Socotesc că acum am sfârșit. Fii fericit și domnește cu pace cât mila Domnului va voi!

— Sunt mulțumit de slujbele tale, zise împăratul; să știi că după moartea mea tu ai să te urci pe scaunul împărăției mele, fiindcă eu n-am moștenitor până acum. Iară dacă Dumnezeu îmi va da un fiu, tu vei fi mâna lui cea dreaptă.

Toți sfetnicii și fiii de împărați erau de față când a zis împăratul vorbele acestea.

Ileana Simziana, dacă văzu că i se împlini și astă voință, se hotărî să-și răzbune asupra împăratului, pentru că trimise tot pe Fătul ei frumos la toate slujbele cele grele, care puteau să-l răpună; căci ea credea că însuși împăratul se va duce să-i aducă vasul cu botez, fiindcă el putea mai lesne s-o facă, de vreme ce toți se supuneau la porunca lui.

Ea porunci să încălzească baia și împreună cu împăratul să se îmbăieze în laptele iepelor ei. După ce intră în baie, porunci să-i aducă armăsarul ca să sufle aer răcoros. Și dacă veni, armăsarul suflă cu o nară înspre dânsa răcoare, iară cu altă nară înspre împăratul aer înfocat, încât fierse și mațele dintr-însul, și rămase mort pe loc.

Mare vâlvă se făcu în împărăție când se auzi de moartea împăratului celui mare și tare; toți din toate părțile se adunară și-i făcură o înmormântare d-ale împărăteștile.

După aceasta, zise Ileana Simziana Fătului-Frumos:

— Tu m-ai adus aici, tu mi-ai adus herghelia, tu ai omorât pe zmeul care mă furase, tu mi-ai adus vasul cu botez, tu să-mi fii bărbat. Aidem să ne îmbăiem și să ne cununăm.

— Eu te voi lua, dacă tu mă alegi, răspuse Făt-Frumos; dară să știi că în casa noastră voi ca să cânte cocoșul, iară nu găina.

Se învoiră și intrară în baie. Ileana chemă armăsarul ei ca să încropească laptele în care se vor îmbăia. Chemă și împăratul cel nou pe Galben-de-soare. Și astfel amândoi caii se întreceau care de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpânului său, și mai nimerit de încropită.

După ce s-au îmbăiat, a doua zi s-au și cununat. Apoi s-au urcat în scaunul împărăției. Trei săptămâni ținură

veseliile, și toată lumea se bucura că le-a dat Dumnezeu un împărat așa de viteaz, care făcuse atâtea isprăvi.

Iară el domni cu dreptate și cu frica lui Dumnezeu, ocrotind pe săraci și neasuprind pe nimeni, și domnesc și în ziua de astăzi de n-or fi murit.

Eram și eu p-acolo și căscam gura pe dinafară, pe la toate sărbările, căci nici pomeneală nu era să fiu și eu poftit, și apoi se știe că nepoftitul scaun n-are.

Încălecai p-o șea și v-o spusei d-voastră așa.

BROASCA ȚESTOASĂ CEA FERMECATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, și el avea trei feciori. Când le-a venit și lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

— Dragii mei copii, v-ați făcut mari; mergeți de vă căutați ursitele, ca să intrați și voi în rândul oamenilor.

— Vorbele tale, tată, sunt pentru noi ca o icoană la care ne închinăm, răspunseră copiii și, după ce îi sărutară mâna, se gătiră, care mai de care, să plece mai curând.

Fiul cel mare se îmbracă cu hainele ce le avea el mai bune, luă oaste cu dânsul și bănet de ajuns.

Mergând spre răsărit, ajunse la curtea unui împărat care avea o fată, singură la părinți. O peți de la tatăl ei, împăratul, și învoiala se și făcu.

Asemenea și cel mijlociu, după ce se dichisi și el cum știu mai bine, plecă și el înspre apus. Ajunse și el la curtea unui alt împărat, carele asemenea avea o fată. Făcură vorba, și iute, iute, se logodi și el cu dânsa.

Pe fiul cel mai mic, însă, nu-l trăgea inima a pleca în pețit. Dară n-avu ce-și face capului, căci tată-său îl trimitea întruna să caute a se căpătui și el. Luă și dânsul niște haine, numai să nu zică nescine că nu s-a gătit, de cheltuială ce pe apă nu curge, și plecă și el, știi, cam în dorul lelii.

Dară unde să se ducă? Nici el, iacă, nu știa. Mișca și el picioarele a lene, unul după altul înaintea lui, numai să zică că umblă, apucă pe o cărare ce întâlnește în cale, și merse pe ea, fără să-și dea seama unde se duce. Când, ce să vezi d-ta? Poteca pe care apucase, îl scoase drept la un eleșteu mare. În cale văzu o nuia lungă de alun pe care o luă, așa de florile mărului, fără să știe ce are să facă cu dânsa.

Ajungând pe marginea eleșteului, se așeză și el acolo jos, și, privind cu nedomirire, ia așa numai ca să zică și el că face ceva, bălăcea cu nuiaua prin apă, și făcea haz cum

sare stropii de apă, când o lovea. Apoi începu a cugeta. El vedea că fiecare strop de apă, când pică înapoi la matcă, se face câte un armean (cerc) împregiurul lui, și de ce merge se mărește, până ce intră iarăși în sânul matcei de unde a ieșit, fără mai pe urmă să se cunoască nici locul unde a picat stropul, nici întinderea armeanului din jurul lui, ci totul rămânea ca mai-nainte, adică fața apei lucie ca o oglindă.

El era dus cu gândurile. Se uita și nu mai vedea, tot da cu nuiaua în apă, și nu știa ce făcea. Nu mai simțea dacă este, ori nu mai este. Când, iată că o broască țestoasă ieșise pe luciul apei, și se uita galeș la dânsul. Unde lovea el cu nuiaua, și unde se deschideau talazurile care înconjurau vârful nuielui, acolo, tâșt! și dânsa, și ochii de la dânsul nu și-i mai lua.

Se uita la dânsul parcă să-l soarbă cu privirea. Dară el nu vedea, nu auzea. Atâta era de dus cu mințile.

În cele din urmă, cum, cum, băgă de seamă că o broască țestoasă se ține după vârful nuielui lui. Se uită și el la dânsa, și parcă îi zicea inima ceva, dară nu pricepu nimic.

Când se trezi bine din cugetările lui, văzu că soarele dă în asfințit. Se sculă binișor, fără să-i pese de ceva, și se duse acasă.

A doua zi iarăși așa făcu, fără să-i plesnească prin cap ceva și fără să-și mai aducă aminte că plecase în peșit.

A treia zi, cum se sculă, plecă iarăși la marginea eleșteului. Pasămite îl trăgea ața la ursita lui.

Și cum sta el acolo și se juca cu nuiaua în apă, iară broasca țestoasă îi tot sărea pe dinainte și se uita la dânsul cu dor, își aduse aminte, la urma urmelor, că el era plecat în peșit, și că frații lui erau a se întoarce a doua zi cu logodnicele lor.

Tocmai când voi să se scoale și să plece spre a merge să-și încerce și el norocul, iată că broasca mai tâșni o dată, iară el își aruncă ochii la dânsa mai cu băgare de seamă. Se uită drept în ochii broaștei, și simți un nu știu ce, coala la inimioară, pare că îl săgetase ceva. Șezu iarăși jos. Ar fi voit

să plece, dară parcă îl pironise cineva locului. Mai voi el să facă ceva cumva, așa ca să se depărteze, dară în deșert. Picioarele nu se mai mișcară, ca și când ar fi fost butucite.

Se miră de astă lânzezeală. Și, mai aruncându-și căutătura la broască, văzu ochii ei, pare că străluceau de un foc ce simțea că îl atinge. Atunci își luă inima în dinți și strigă:

— Asta să fie logodnica mea.

— Îți foarte mulțumesc, dragul meu iubit, îi răspunse atunci broasca. Cuvântul tău a sfărâmat toate farmecele ce mă țineau înlănțuită. Tu ești ursitul inimii mele. Pe tine te voi urma până voi avea viață în mine.

Se sperie oarecum fiul de împărat, când auzi pe broască vorbind.

Ar fi rupt-o d-a fuga, dară graiul ei cel dulce și viersul cu lipici ce avea îl făcu să-i rămâie tălpile lipite de locul unde sta.

Broasca se dete de trei ori peste cap și se făcu o zână gingașe, și plăpândă, și frumoasă, cum nu se mai afla sub soare. Îi venea flăcăului, de drag, să o soarbă într-o lingură de apă. Dară se opri, și nu făcu nici o mișcare, ca să nu supere ori să îndărătnicească pe zâna a veni după el, căci simți că, de aci înainte, fără dânsa nu va putea trăi.

Se puseră la vorbă, și nici ei nu știau ce vorbesc. Aci începeau una, aci lăsau alta, până ce se pomeniră că amurgise. Și fiindcă a doua zi era să vie frații cu logodnicele lor, spuse zânei că se duce să înștiințeze și el pe tătâne-său că a să-și aducă și el logodnica.

Broasca intră iarăși în eleșteu, iară dânsul plecă la curtea împărătească. Mergea el, dară parcă-l tot oprea cineva în cale, i se părea că-l trage cineva de la spate de haine. El se tot întorcea de se uita înapoi. Nu vedea nimic, însă el își tot întorcea capul și se uita. Noroc că i se scurtase calea și ajunsese acasă, căci, de ținea drumul mai lung, te miră de nu rămânea cu gâtul strâmb, de atâta uitat înapoi.

Dacă ajunse și găsi pe toți ai lor adunați la tatăl său, începu să le povestească șiritenia celor ce i se întâmplase. Când ajunse să le spuie că a zis broaștei: „Tu să fii logodnica mea”, toți se umflară de râs deodată și începură a-l cam lua peste picior cu vorbe în doi peri și cu glume nesărate. Vru el să le spuie cine a fost broasca, dară nu-i deteră răgaz, căci îi luau vorba din gură, și-l cam dedeau în tărbăceală cu graiuri care mai de care păcălitoare.

Dacă văzu, tăcu din gură și înghiți rușinea ce-i făcură frații înaintea tatălui său. Se gândi el: „acum o mie de vorbe un ban nu face. Lasă, își zise el, să vedem că cine râde mai la urmă, râde mai cu folos”.

A doua zi fiecare flăcău zbură la logodnica sa. Iară împăratul puse de împodobi palatul și cetatea cât se putu mai frumos, ca să-și primească nurorile. Oamenii umblau cete, cete prin cetate, ca în zi de sărbătoare, ostașii se gătiră ca de alai, până și copiii se veseleau de veselie împăratului.

Veniră unul după altul feciorii cei mai mari ai împăratului cu logodnicele lor. Ce e drept, și ele erau frumoase, hainele pare că le erau turnate pe dânsule. Fiecare își adusese zestre însemnată: robi, cai, căruțe ferecate; și le primise împăratul cum se cuvine împăraților și fiilor de împărați.

Ei, dacă se adunară launloc, aduseră vorba iarăși despre broasca fratelui lor celui mai mic, și începură, împreună cu logodnicele lor, a grăi despre dânsul cam în dodii.

Îi ținură de rău tatăl lor, căci de, orice s-ar zice, fiu îi era și ăla mic, și îl dureau la inimă când îl luau în râs, dară toate fură în deșert, căci, deși nu mai vorbeau de rău aievea în fața împăratului, pe din dos, însă, își băteau mende, cum voiau, își dedeau coate de râdeau, și chiar se vorbiră, amândoi frații cu logodnicele lor, să facă pe fratele lor cel mic de râs și de ocară, când va veni cu broasca țestoasă înaintea împăratului.

Fiul cel mic al împăratului dacă se duse și el să-și aducă logodnica, broasca cea țestoasă ieși din eleșteu la dânsul,

se dete de trei ori peste cap și se făcu om ca toți oamenii. Vorbiră ce vorbiră, apoi fiul împăratului îi zise să se gătească să meargă. Atunci ea îi răspunse:

— Dragul meu logodnic, trebuie să știi că și eu sunt fată de împărat, și încă fată de împărat mare, și avut, și puternic. Dară blestematele de farmece ne-a acoperit palaturile cu apa aceasta murdară, împărăția ne-a fost răpit-o dușmanii, și pe mine m-a făcut precum m-ai văzut.

Vorbele ei mieroase, viersul ei plăcut, de pare că te ungea la inimă, nu altceva, zăpăcise oarecum pe bietul fecior de împărat, dară, țiindu-și firea și nepierzându-și cumpătul, el îi mai zise:

— Lasă astea acum. Odată dacă te-am ales, tu ești a mea, floncânească lumea ce va vrea. Gătește-te, îți zic, și aidem, că ne așteaptă tatăl, cu frații și cu cumnatele mele.

— La noi este obiceiul, adăogă zâna, ca înainte de a merge la cununie, să ne îmbăiem.

— Ne vom îmbăia la palaturile tatălui meu, răspunse el.

— De ce să mai facem p-acolo tevatură, să ne îmbăiem aici. Și făcând un semn cu mâna, apa eleșteului se trase într-o parte și într-alta, și în locul lui se văzură niște palaturi, strălucite de podoabe, încât, la soare te puteai uita, dară la dânsle ba. Aurul cu care erau poleiți stâlpii și ciubucele de pe lângă streășină licărea de-ți lua ochii.

Zâna luă de mână pe fiul împăratului și intră în palat. Vezi că el rămăsese cu ochii bleojdiți, ca unul ce nici dânsul, deși era fecior de împărat, nu mai văzuse asemenea scumpeturi.

Și fiind băile gata și apa încropită numai ca laptele când îl mulge de la oaie, intrară fiecare în câte o baie și se îmbăiară.

Fiul împăratului nu cuteza să calce pe pardoseala băii și pe velințele cele de mare preț ce erau așternute prin palat, de milă să nu le strice frumusețea.

Baia era pardosită cu tot felul de marmură lustruită și adusă din meșteșug așa, încât închipuia fel de fel de flori,

de păsări și câte nagode toate. Apa ciuruia din țeve aurite și o lua cu năstrape și cu căușe de aur. Ștergarele erau, de mătase și în țesătură cu fir de cel bun și cu mărgăritare.

După ce ieșiră din baie și se îmbrăcară, trecură prin grădină, unde mirosul florilor îi îmbăta.

Zâna porunci și trase la scară o căruță ferecată în aur, cu patru telegari de mâncau foc. Căruța era împodobită cu pietre nestemate de sclipeau în fața soarelui, ca cine știe ce lucru mare. Ei se urcară. Cum se puse el lângă dânsa, un luceafăr se așeză pe fruntea ei, și așa strălucea de orbea pe cei ce se uitau asupra dâșilor.

Amândoi erau îmbrăcați cu niște haine scumpe și foarte frumoase. Caii porniră. Dară zburau de parcă n-atingeau pământul, iară nu că mergeau. Într-o clipă ajunseră la împăratul, tatăl băiatului, carele îi aștepta și se ciudea de atâta întârziere.

Când îi văzură, toți înțeleseseră că aceasta era femeie de pe alte țărâhuri, și lăuda pe fiul de împărat pentru o așa nimerită și neașteptată alegere. Frații cei mai mari o mâlciră, văzând atâta frumusețe și atâta bogăție. Mai mare strălucire și gingășie ca aceasta nu se mai văzuse sub soare și pe la dâșii până atunci. Începură a-și da coate, a-și veni în cunoștință și a se căi de râsul ce făcuseră de fratele lor.

Împăratul nu mai putu de bucurie, când văzu că fiul său cel mai mic îi aduce în casă minunea minunilor. Zâna se purtă cu mare bunăcuviință, și vorbi astfel încât robi toate inimile. Oaspeții nu-și mai luau ochii de la dânsa și urechile lor nu mai ascultau alte vorbe, decât vorbele ei, că mult erau cu lipici.

Fiii cei mari ai împăratului povățuiră pe logodnicele lor ca să facă și ele tot ce vor vedea pe zâna că face, și la cununie și la masă.

Împăratul își împlini pofta inimii lui. El dorise, vezi, să-și cunune toți copiii într-o zi, și așa și făcu.

Era vesel împăratul pentru aceasta, cât un lucru mare.

După ce se cununară fiii împăratului cu logodnicele ce-și aleseseră fiecare, se prinseră în horă și jucară, ca la nunta unui împărat. Ceilalți jucau, nu jucau, dară zâna când juca, părea că n-atinge pământul. Lumea privea și i se umplea inima de mândrie, căci fiul cel mic al împăratului lor adusese o așa zână să o domnească. Oamenii se luau la prinsoare că nici în cer nu se găsea o mai mare frumusețe ca ceea ce aveau ei dinaintea ochilor lor.

Între acestea veni seara, și se puse o masă d-alea împărăteștile. Împrejurul mesei împărătești, o mulțime de alte mese erau puse pentru boierime, pentru negustorime și pentru prostime. Se puseră la masă.

Nurorile cele mari ale împăratului țineau ochii țintă la zână să vadă ce face ea ca să facă și ele, după povața soților lor.

Zâna, din fiecare fel de bucate ce se aducea la masă, lua câte nițele și băga în sân. Asemenea făcură și cumnatele ei. Mâncară și se veseliră cât le ceru inima.

Când se sculară de la masă, zâna se duse la împăratul socru, îi sărută mâna, îi mulțumi, și, scoțând din sân, de unde băgase bucatele, un mănunchi de flori bine-mirositoare, i-l dete ca semn de iubire fiască.

Odată se umplu locul de un miros așa de frumos și strein, cum nu mai mirosise oamenii locului aceluia. Atunci toți într-o glăsuire strigară: „Să ne trăiască doamna și împărăteasa noastră”; iar ea, fără a se mândri, se trase din naintea împăratului cu totul smerită și se așeză lângă soțiorul ei.

În calea ei, începu a curge de printre încrețiturile hainei sale mărgăritare, de umplu locul, iară mesenii, cu buni, cu proști, se plecară și le adunară.

Ducându-se și nurorile cele mai mari ale împăratului să-i mulțumească, îi sărutară și ele mâna. Când voiră însă a scoate și ele din sân ce puseseră în timpul mesei, băgară de seamă că hainele lor sunt murdare și terfelite de bucate, încât nu mai semăna a haine puse pe om, ci a alte dihanii,

și se făcu un râs de mila lor în toată nunta, încât plecară umilite în cămărilor lor ca să se schimbe, fiindcă nu mai era chip a mai sta așa îngălate la nuntă.

Atunci mulțimea cu mic, cu mare, și împăratul împreună cu dânsa, strigară într-un grai, că acești soți să-și domnească de aci înainte. Împăratul se coborî din scaun, și se urcă fiul cel mic cu soția sa.

Această împărăteasă cu rostul ei cel blajin, cu purtarea cea cumpătată, se făcu de o iubiră până și cumnatele ei. Iară fiul împăratului, cu agerimea minții lui, cu înțelepciunea cea firească și cu povețele împărătesei, soția lui, domni în pace, în liniște și în veselie toată viața lui.

Eram și eu p-acolo. Și fiindcă am dobândit și eu un os de ros, mi-am pus în gând să vă povestesc, boieri d-voastră, lucruri care, de s-ar crede, m-ar da de minciună; și încălecai p-o șa etc.

ALEODOR ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El ajunsese la căruntețe, și nu se învrednicise a avea și el măcar un copil. Se topea d-a-n picioarele, bietul împărat, să aibă și el, ca toți oamenii, măcar o stârpitură de fecior, dară în deșert.

Când tocmai, la vreme de bătrânețe, iată că se îndură norocul și cu dânsul și dobândi un drag de copilaș, de să-l vezi și să nu-l mai uiți. Împăratul îi puse numele Aleodor. Când fu a-l boteza, împăratul adună Răsărit și Apus, Miazăzi și Miazănoapte, ca să se veselească de veselia lui. Trei zile și trei nopți ținură petrecerile și se chefură și se bucurară, de o ținură minte cât trăiră.

Băiatul de ce creștea, d-aia se făcea mai isteț și mai iscusit. Nu mai trecu mult și iată că împăratul ajunsese la marginea groapei. Când fu la ceasul morții, el luă copilul pe genuchi și-i zise:

— Dragul tatei, iată că Dumnezeu mă cheamă. Sunt în clipa de a-mi da obștescul sfârșit. Eu văz că tu ai să ajungi om mare. Și chiar mort, oasele mele se vor bucura în mormânt de isprăvile tale. Asupra cârmuirii împărăției n-am nimic să-ți zic, fiindcă tu, cu iscusința ta, știi că ai s-o duci bine. Un lucru numai am să-ți spui: Vezi tu muntele cela de colo, să nu te ducă păcatele să vânezi p-acolo, că este nevoie de cap. Acel munte este moșia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de- iepure-șchiop; și cine calcă pe moșia lui, nu scapă nepedepsit.

Acestea zicând, căscă gura de trei ori și-și dete sufletul. Se duse și el ca toată suflarea de pe pământ, de pare că n-a fost de când lumea și pământul.

Îl jeliră ai săi, îl jeliră boierii, îl jeliră și poporul; în cele de pe urmă trebuiră să-l îngroape.

Aleodor, după ce se urcă în scaunul tătână-său, deși copilandru, puse țara la cale ca și un om matur. Toată lumea era mulțumită de domnirea sa, și oamenii se făleau că le-a fost dat de sus ca să trăiască în zilele lui.

Adesea ieșea Aleodor la vânătoare ca să-și petreacă ceasurile ce-i prisosea de la trebile împărăției. El ținea minte ce-i spusese tătână-său și se silea să-i păzească cuvintele cu sântenie.

Într-o zi, nu știu cum făcu, dus fiind pe gânduri, și alunecă de călcă pe pământul pocitului de om. N-apucă să facă zece, douăzeci de pași, și iată că se pomeni cu dânsul dinaintea lui.

Acum nu-i era lui pentru că trecuse pe pământul omului celui slut și scârbos, ci îi era ciudă cum de să calce vorba tatălui său ce-i spusese cu grai de moarte.

Pocitania pământului îi zise:

— Toți nelegiuții ce-mi calcă hotarul cad în robia mea.

— Mai întâi trebuie să știi, îi răspunse Aleodor, că din nebăgare de seamă și fără de voia mea am călcat pe cuprinsul tău, și n-am nici un gând rău asupra-ți.

— Eu te socoteam mai altfel; dară văz că ai de gând să-ți cei iertăciune de la mine ca toți fricoșii.

— Ba să mă ferească Dumnezeu! Eu ți-am spus curatul adevăr, și dacă vrei luptă, alege-ți: în săbii să ne tăiem, în buzduwane să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

— Nici una, nici alta. Ci, ca să scapi de pedeapsă alt chip nu e, decât să te duci să-mi aduci pe fata lui Verdeș împărat.

Aleodor voi să se codească oarecum, ba că trebile împărăției nu-l iartă să facă o călătorie așa de lungă, ba că n-are călăuz, ba că una, ba că alta; dară ași! unde vrea să știe pocitul de toate astea! El o ținea una, să-i aducă pe fata lui Verdeș împărat, dacă vrea să scape de ponosul de tâlhar, de călcător de drepturile altuia, și să rămâie cu sufletul în oase.

Aleodor se știa vinovat. Deși fără voia lui, dară știa că a făcut un păcat de a călcat pe moșia slutului. Mai știa iară că de omul dracului, să dai și să scapi. Să n-ai nici în clin, nici în mână cu dânsul. Făgădui în cele din urmă să-i facă slujba cu care-l însărcina.

Jumătatea-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-șchiop știa că, deoarece Aleodor i-a făgăduit, apoi are să-și ție cuvântul, ca unul ce era om de omenie, și-i zise:

— Pasă cu Dumnezeu, și să-ți ajute să vii cu izbândă bună.

Aleodor plecă. Și cum mergea el gândindu-se și răzgândindu-se cum să-și îplinească sarcina mai bine, căci își dăduse cuvântul, se pomeni la marginea unui eleșteu și o știucă se zbătea de moarte pe uscat.

Cum o văzu, el se duse să o ia ca să-și aline foamea cu dânsa. Știuca îi zise:

— Nu mă omorî, Făt-Frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ți-oi prinde când cu gândul nu-i gândi.

Aleodor o ascultă și o dete în apă. Atunci știuca îi mai zise:

— Ține acest solzișor, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Flăcăul plecă mai înainte și se tot mira de o astfel de întâmplare.

Când, iacă se întâlnește cu un corb ce avea o aripă ruptă. Și voind să vâneze corbul, el îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, decât să-ți încarci sufletul cu mine, mai bine ai face să-mi legi aripa, că mult bine ți-oi prinde.

Aleodor îl ascultă, căci era băiat viteaz și de treabă, și îi legă aripa. Când era să plece, corbul îi zise:

— Ține penița asta, voinicule, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Luă penița Aleodor, și-și cătă de drum. Dară nu făcu ca la o sută de pași și iată că dete peste un tăune. Când se gătea a-l strivi cu piciorul, tăunele zise:

— Cruță-mi viața, Aleodor împărat, și eu te voi mântui pe tine de la moarte. Ține acest pufuleț din aripioara mea, și când vei gândi la mine, eu voi fi la tine.

Auzind Aleodor unele ca acestea, și că îi zise și pre nume, odată ridică piciorul și lăsă pe tăune să se ducă în voia lui.

Și mergând înainte cale de nu știu câte zile, dete de palaturile lui Verdeș împărat. Cum ajunsese aci, se puse la poartă și așteptă că doar de va veni cineva să-l întrebe ce caută.

Stete o zi, stete două; și ca să vie cineva să-l întrebe ce voiește, ba. Când fu în ziua d-a treia, Verdeș împărat chemă slujitorii și le dete o gură de or pomeni-o.

— Cum se poate, le zise el, să stea omul trei zile la poarta mea și să nu meargă nimeni să-l cerceteze? Pentru asta vă plătesc eu simbrie? Pentru asta vă am eu la mine pe procopseală?

Slujitorii dedeau din colț în colț și nu știau ce să răspundă. În cele de pe urmă, chemă pe Aleodor și-l duse înaintea împăratului.

— Ce vrei, flăcăule, îi zise împăratul, și ce aștepti la poarta curților mele?

— Ce să voi, mărite împărate, îi răspunse el, iată sunt trimis să-ți cer fata.

— Bine, băiete. Dară mai întâi trebuie să facem legătură, căci așa este obiceiul la curtea mea. Ai voie să te ascunzi unde vei voi, în trei zile d-a rândul. Dacă fie-mea te va găsi, capul ți se va tăia și se va pune în parul ce a mai rămas, din o sută, fără cap. Iară dacă nu te va găsi, atunci cu cinste împărătească o vei lua de la mine.

— Am nădejde la Dumnezeu, mărite împărate, că nu mă va lăsa să piei. Parului îi vom putea da și altceva nu tot cap de om. Să facem legătura.

— Așa?

— Așa.

Se puseră și făcură legătura; scriseră carte și o întărire.

Viind fata de față, se învoiră ca a doua zi el să se ascunză cum va ști mai bine. Iară dacă se învoiră, el rămase într-un neastâmpăr ce-l chinuia mai cumplit decât moartea. El se gândea și se răzgândea cum să se ascunză mai bine. Vezi că era vorba de capul lui, iară nu de altceva. Și tot mergând pe gânduri și tot plănuind, iată că-și aduse aminte de știucă. Scoase solzul, se uită și gândi la stăpâna lui; când, iată, mare, că știuca și venise și-i zise:

— Ce poștești de la mine, Făt-Frumos?

— Ce să poftesc? Iacă, iacă, ce mi s-a întâmplat. Nu știi tu ceva să mă înveți ce să fac?

— Ia nu te mai îngrija. Lasă pe mine.

Și îndată, lovind din coadă, făcu pe Aleodor un cosăcel și îl ascunse pe fundul mării, printre ceilalți cosăcei.

Când se sculă fata, își luă ocheanul și se uită cu el în toate părțile. Nu-l văzu. De unde ceilalți care venise să o ceară în căsătorie se ascundeau prin pivniți, pre după case, pre după câte o șiră de paie, sau prin vreo culă părăsită, Aleodor se ascunse astfel, încât fata intră la grije că a să fie biruită. Ce-i veni ei, se uită cu ocheanul și în mare, și îl zări pe fundul mării, printre cosăcei. Pasămite, ocheanul ei era năzdrăvan.

— Leși d-acolo, hoțomanule, îi zise ea râzând. Ce mi te-ai posmăgit așa? Din coșcogeamite omul te-ai făcut un cosac și mi te-ai ascuns în fundul mării.

N-avu încotro și trebui să iasă.

Ea zise și împăratului:

— Mi se pare, tată, că flăcăul ăsta mi-a venit de hac. Și mult e nurliu și drăgălaș. Chiar de l-oi afla până la a treia oară, să-l ierți, tată, că nu e prost ca ceilalți. Boiul lui îl arată a fi ceva mai deosebit.

— Vom vedea, îi răspunse împăratul.

A doua zi, ce-i veni lui, se gândi la corb. Acesta fu numaidecât dinaintea lui, și-i zise:

— Ce mai vrei, stăpâne?

— Ia uită-te, neiculiță, ce mi s-a întâmplat; nu știi tu ceva să mă înveți?

— Să cercăm.

Și lovindu-l cu aripa, îl făcu un pui de corb și îl vârî într-un stol de corbi ce se urcase până la vântul turbat.

Cum se sculă fata, își luă ocheanul și iarăși îl căută prin toate locurile. Nu e. Caută-l pe pământ, nu e. Caută-l prin ape și prin mări, nu e. Se luă de gânduri fata. Când, către nămiezi, ce-i veni ei, se uită și în sus. Și zărindu-l în slava cerului printre stolul de corbi, începu a-i face cu degetul, și-i zise:

— Ghidi, ghidi, tălharule ce ești! Dă-te jos d-acolo, omule, ce mi te-ai făcut așa pitcoace de pasăre? Nici în rai nu scapi de mine!

Se dete jos, că n-avea ce face. Împăratul începu a se minuna și el de istețimea lui Aleodor și-și plecă urechea la rugăciunea ficei sale.

Însă, fiindcă legătura era ca să se ascunză până de trei ori, împăratul zise:

— D-a minune, ia să vedem unde are să se mai ascunză?!

A treia zi, dis-de-dimineată, se gândi la tăune. Acesta veni într-un suflet. După ce îi spuse ce voiește, tăunele zise:

— Lasă pe mine, și de te-o găsi, eu aici sunt.

Îl făcu o lindină și-l ascunse chiar în coada fetei, fără să simță ea.

Sculându-se fata și luând ocheanul, îl căută toată ziua, și, ca să dea de dânsul, nici cât. Ea se da de ceasul morții, căci îl simțea, i se arăta ei a fi p-aci prin preajmă, dară de văzut nu-l vedea. Căută cu ocheanul prin mare, pre pământ, prin văzduh, dară nu-l văzu nicăiri. Către seară, obosită de atâta căutare, strigă:

— Ci ia arată-te odată. Te simț că ești p-aci p-aproape, dară nu te văz. Tu m-ai biruit, a ta să fiu.

Dacă auzi el că este biruită, se dete binișor jos din coada ei și se arată. Împăratul n-avu nici el ce mai zice, și îi dete

fata. Când plecară, îi petrecu cu mare cinste și alai, până afară din împărăția lui.

Pe drum, ei stătură să facă popas. Și după ce îmbucară câte ceva, el puse capul în poala ei și adormi. Fata de împărat, tot uitându-se la el, i se curgea ochii după frumusețea și după boiul lui. Inima îi dote brânci și ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deșteptă, îi trase o palmă de auzi câinii în Giurgiu. Ea plânse și îi zise:

— I! Aleodor dragă, dară grea palmă mai ai!

— Te-am pălmuit pentru fapta ce ai făcut; căci eu nu te-am luat pentru mine, ci pentru cela ce m-a trimis pe mine.

— Apoi bine, frățioare, de ce nu mi-ai spus așa de acasă; căci atunci știam și eu ce să fac; dară lasă, nici acum nu e timpul trecut.

Pornind și de aici, ajunseră cu sănătate la Jumătatea-de-omcălare-pe-jumătate-de-iepure-șchiop.

— Iată m-am închinat cu slujba, zise Aleodor, și voi să plece.

Fata, când văzu pe acea iazmă, se cutremură de scârbă și nu voia să rămâie la dânsul o dată cu capul.

Slutul se dote pe lângă fată și începu s-o lingusească cu vorbe mierloitoare și să se ia cu binele pe lângă dânsa.

Dară fata îi zise:

— Piei de dinaintea mea, satano, că te trimit la mumă-ta, ladul, care te-a vărsat pe fața pământului.

Sluțenia de neom se topea de dragostea fetei, se lungea cu burta pe pământ și umbla cu șoșele, cu momelile să înduplece pre fată a-l lua de bărbat.

Dară, ași! feritu-l-a sântulețul să se apropie de dânsa! căci îl ținea ținuit în loc cu ochii cât de colo. Din satană, din iazmă și din spurcăciune nu-l mai scotea.

— Piei, necuratule, de pe fața pământului, să scape lumea de o ciumă și de o holeră ca tine.

Mai stărui ce mai stărui, și dacă se văzu înfruntat până într-atât, iazma plesni de necaz, cum de să fie el ocărât atât de mult de o cutră de muiere.

Atunci Aleodor întinse coprinsul său și peste moșia lui Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-schiop, luă de soție pe fata lui Verdeș împărat și se întoarse la împărăția lui.

Când îl văzură alde gloatele venind teafăr, alături cu o soțioară de-i râdeu și stelele de frumoasă, îl primiră cu mare bucurie; și urcându-se din nou în scaunul împărăției, domni și trăi în fericire, până se istoviră.

Iară eu încălecai p-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa.

PORCUL CEL FERMECAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și avea trei fete. Și fiind a merge la bătlie, își chemă fetele și le zise:

— Iacă, dragile mele, sunt silit să merg la război. Vräjmașul s-a sculat cu oaste mare asupra noastră. Cu mare durere mă despart de voi. În lipsa mea băgați de seamă să fiți cu minte, să vă purtați bine și să îngrijiți de trebile casei. Aveți voie să vă preumblați prin grădină, să intrați prin toate cămările casei: numai în cămara din fund, din colțul din dreapta, să nu intrați, că nu va fi bine de voi.

— Fii pe pace, tată, răspunseră ele. Niciodată n-am ieșit din cuvântul dumitale. Du-te fără grije, și Dumnezeu să-ți dea o izbândă strălucită.

Toate fiind gata de pornire, împăratul le dăde cheile de la toate cămările, mai aducându-le aminte încă o dată povețele ce le deduse, și-și luă ziua bună de la ele.

Fetele împăratului, cu lacrămile în ochi, îi sărutară mâna, îi poftiră biruință; iar cea mai mare din ele primi cheile din mâna împăratului.

Nu se știa ce să facă, de mâhnire și de urât, fetele, când se văzură singure. Apoi, ca să le treacă de urât, hotărâră ca o parte din zi să lucreze, o parte să citească și o parte să se plimbe prin grădină. Așa făcură și le mergea bine.

Vicleanul pizmuia pacea fetelor și-și vârî coada.

— Surioarele mele, zise fata cea mai mare, câtui ziulica de mare toarcem, coasem, citim. Sunt câteva zile de când ne aflăm singure, n-a mai rămas nici un colț de grădină pe unde să nu ne fi plimbat. Am intrat prin toate cămările palatului tatălui nostru, și am văzut cât sunt de frumos și bogat împodobite; de ce să nu intrăm și în cămara cea, în care ne-a oprit tatăl nostru de a intra?

— Vai de mine, leliță, zise cea mai mică, mă mir cum ți-a dat în gând una ca aceasta, ca să ne îndemni dumneata să călcăm porunca tatălui nostru. Când tata a zis să nu intrăm acolo, trebuie să fi știut el ce a zis și pentru ce a zis să facem așa.

— Că doară nu s-o face gaură în cer d-om intra, zise cea mijlocie. Că doară n-or fi niscaiva zmei să ne mănânce, ori alte lighioane. Ş-apoi de unde o să ştie tata dacă noi am intrat au ba?

Tot vorbind şi îndemnându-se, ajunseră tocmai pe dinaintea acelei cămări; cea mai mare din surori, care era păstrătoarea cheilor, băgă cheia în broasca uşei şi, întorcând-o niţel, scârţ! uşa se deschise.

Fetele intrară.

Când colo, ce să vază? Casa n-avea nici o podoabă; dară în mijloc era o masă mare cu un covor scump pe dânsa, şi deasupra o carte mare deschisă.

Fetele, nerăbdătoare, voră a şti ce zicea în cartea aceea. Şi cea mare înaintă şi iată ce citi:

„Pe fata cea mare a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la răsărit.”

Merse şi cea mijlocie şi, întorcând foaia, citi şi ea:

„Pe fata cea mijlocie a acestui împărat are s-o ia un fiu de împărat de la apus.”

Râseră fetele şi se veseliră, hohotind şi glumind între ele. Fata cea mai mică însă nu voia să se ducă.

Cele mai mari nu o lăsară în pace, ci, cu voie, fără voie, o aduse şi pe dânsa lângă masă, şi cam cu îndoială întoarse şi ea foaia şi citi:

„Pe fata cea mică a acestui împărat are s-o ia de soţie un porc.”

Trăsnetul din cer de ar fi căzut, nu i-ar fi făcut mai mult rău ca ceea ce i-a făcut citirea acestor vorbe. P-aci p-aci era să moară de mâhnire. Şi dacă n-o ţineau surorile, îşi şi spargea capul căzând.

După ce se dezmetici din leșinul ce-i venise de inimă rea, începură s-o mângâie surorile.

— Ce! îi ziseră, mai crezi și tu la toate alea! Unde ai mai pomenit tu ca o fată de împărat să se mărite după un porc?

— Ce copilă ești! îi zise cealaltă, dară tata n-are destulă oștire să te scape, chiar când s-ar întâmpla să vie să te ceară un dobitoc așa de scârbos?

Fata cea mică a împăratului ar fi voit să se înduplece a crede cele ce îi spuneau surorile; dară n-o lăsa inima. Gândul ei era mereu la cartea care spuse că norocul celorlalte surori era să fie așa de frumos și numai ei îi spusese că o să i se întâmple ceea ce nu se mai auzise până atunci pe lume. Și apoi o rodea la ficați călcarea poruncii tatălui lor.

Ea începu a lâncezi. Și numai în câteva zile așa se schimbase, încât nu o mai cunoșteai; din rumenă și veselă ce era, ajunsese de se ofilise și nu-i mai intra nimeni în voie. Se ferea de a se mai juca cu surorile prin grădină, d-a culege flori ca să le puie la cap și d-a cânta cu toatele când erau la furcă, ori la cusătură.

Între acestea, tatăl fetelor, împăratul, făcuse o izbândă cum nu se aștepta, biruind și gonind pe vrăjmaș. Și fiindcă gândul îi era la fiicele sale, făcu ce făcu și se întoarse mai curând acasă. Lume după lume ieșise întru întâmpinarea lui, cu buciume, cu tobe și cu surle, înveselindu-se că împăratul se întorcea biruitor.

Cum ajunse, până a nu merge acasă, împăratul dete laudă Domnului că-i ajutase asupra potrivnicilor care se sculase asupra lui, de-i înfrânse. Apoi, mergând acasă, fiicele lui îi ieșiră înainte. Bucuria lui crescua când văzu că fetele îi erau sănătoase. Fata cea mică se feri cât se putu a nu se arăta tristă.

Cu toate astea, nu după mult timp, împăratul băgă de seamă că fie-sa cea mică din ce în ce slăbea și se posomora. Îndată îi trecu un fier ars prin inimă, gândindu-se că poate i-au călcat porunca. Și de unde să nu fie așa?!

Ca să se încredințeze, își chemă fetele, le întrebă, poruncindu-le să-i spuie drept.

Ele mărturisiră. Se feriră însă d-a spune care din ele fuse îndemnătoarea.

Cum auzi împăratul una ca aceasta, se tânguia în sine cu amar, și cât p-aiici era să-l biruie mâhnirea. Își ținu însă firea și căuta să-și mângâie fata care vedea că se pierde. Ce s-a făcut, s-a făcut; văzu el că acum o mie de vorbe un ban nu face.

Începuse a se cam uita întâmplarea aceasta, când, într-o zi, se înfățișă la împăratul fiul unui împărat de la răsărit și-i ceru de soție pe fata cea mare. Împăratul i-o dete cu mulțumire. Făcură nuntă înfricoșată și peste trei zile o petrecu cu cinste mare până la otar. Peste puțin, așa făcu și cu fata cea mijlocie, pe care o ceruse un fiu de împărat de la apus.

Cu cât vedea că se împlinesc întocmai cele scrise în cartea ce citise, cu atât fata împăratului se întrista și mai mult. Ea nu mai voia să mănânce, nu se mai gătea, nu mai ieșea la plimbare; voia să se lase să moară mai bine, decât să ajungă de batjocura lumii. Dară împăratul nu-i da răgaz să puie în lucrare o faptă așa de nelegiuită, ci o mângâia cu fel de fel de povețe.

Mai trecu ce mai trecu și iată, mare, că într-o zi împăratul se pomenește cu un porc mare că intră în palatul lui și-i zice:

— Sănătate ție, împărate; să fii rumen și voios ca răsăritul soarelui într-o zi senină!

— Bine ai venit sănătos, prietene, dar ce vânt te aduce pe la noi?

— Am venit în peștit, răspunse porcul.

Se miră împăratul când auzi de la porc așa vorbe frumoase și îndată își dete cu părerea că aci nu putea să fie lucru curat. Ar fi voit s-o cârmească împăratul spre a nu-i da fata de soție; dară după ce auzi că curtea și ulițele gem de porci, care venise cu peșitorul, n-avu încotro și-i făgădui.

Porcul nu se lăsă numai pe făgăduială, ci intră în vorbă și se hotărî ca nunta să se facă peste o săptămână. Numai după ce primi cuvânt bun de la împăratul, porcul plecă.

Până una alta, împăratul își povățui fata să se supuie ursitei, dacă așa a voit Dumnezeu. Apoi îi zise:

— Fata mea, cuvintele și purtarea cea înțeleaptă a acestui porc nu este de dobitoc; odată cu capul nu crez eu ca el să se fi născut porc. Trebuie să fie vreo fermecătorie sau vreo altă drăcie aci. Însă tu să fii ascultătoare, să nu ieși din cuvântul lui; căci Dumnezeu nu te va lăsa să te chinuiești mult timp.

— Dacă dumneata, tată, găsești cu cale așa, răspunse fata, te ascult și-mi pui nădejdea în Dumnezeu. Ce o vrea el cu mine! Așa mi-a fost tristețea; văz eu că n-am încotro.

Între acestea sosi și ziua nunții. Cununia se făcu cam pe sub ascuns. Apoi, puindu-se porcul cu soția sa într-o căruță împărătească, porni la dânsul acasă.

Pe drum trebuia să treacă pe lângă un noroi mare; porcul porunci să stea căruța; se dete jos și se tăvăli în noroi, până se făcu una cu tina, apoi, suindu-se, zise miresei să-l sărute. Biata fată, ce să facă? Scoase batista, îl șterse nițel pe bot și-l sărută, gândindu-se să asculte poveștile tatălui său.

Când ajunseră acasă la porc, care era într-o pădure mare, se și înseră. Șezură nițel de se odihniră de drum, cinară împreună și se culcară. Peste noapte, fata împăratului simți că lângă dânsa era un om, iară nu un porc. Se miră. Însă își aduse aminte de cuvintele tătâne-său și începu a mai însufleți, plină de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu.

Porcul seara se dezbrăca de pielea de porc, fără să simtă fata, și dimineața, până a nu se deștepta ea, el iară se îmbrăca cu dânsa.

Trecu o noapte, trecură două, trecură mai multe nopți și fata nu se putea domiri cum se face de bărbatu-său ziua este porc și noaptea om. Pasămite el era fermecat, vrăjit să fie așa.

Mai târziu începu a prinde dragoste de dânsul, când simți rodurile căsătoriei; atât numai se mârnea că nu știa ce o să dea lumii peste câteva luni. Când, într-o zi, văzu trecând pe acolo o babă cloanță vrăjitoare.

Ea, care nu văzuse oameni de atâta mare de timp, era jinduită, și o chemă să mai vorbească cu dânsa câte ceva. Vrăjitoarea îi spuse că știe să ghicească, să dea leacuri și câte nagode toate.

— Așa să trăiești, bătrânico, ia spune-mi, d-a minune, ce are bărbatu-meu de este ziua porc și noaptea, când doarme lângă mine, îl simț că este om?

— Ceea ce-mi spui, puica mamei, eram să ți-o spui eu mai înainte, căci nu de surda sunt ghicitoare. Să-ți dea mămulica leacuri care să-i taie fermecele.

— Dă-mi, zău, mămușoară, și ți-oi plăti cât mi-i cere, că mi s-a urât cu el așa.

— Ține iceda, pușorul mamei, așa aceasta. Să nu știe el de dânsa, că n-are leac. Să te scoli când doarme el, binișor, și să i-o legi de piciorul stâng, cât se poate de strâns, și să vezi, draga babei, că dimineața rămâne om. Parale nu-mi trebuie. Eu voi fi destul de plătită când voi afla că o să scapi de așa urgie. Mi se rup, uite, băierile inimii de milă pentru dumneata, bobocelul mamei, și mă căiesc, mă căiesc, cum de să nu aflu mai dinainte, ca să-ți viu întru ajutor.

După ce plecă zgrițoroaica de vrăjitoare, fata de împărat ascunse cu îngrijire așa; iară peste noapte se sculă binișor, încât să n-o simță nici măiestrele, și, cu inima tâcândă, legă așa de piciorul bărbatului său. Când să strângă nodul, pâc! se rupse așa, căci era putredă.

Deșteptându-se, bărbatul speriat îi zise:

— Ce-ai făcut, nenorocito! Mai aveam trei zile, și scăpam de spurcatele astea de vrăji; acum cine știe cât voi mai avea să port această scârboasă piele de dobitoc. Și numai atunci vei da cu mâna de mine, când vei rupe trei perechi de opinci de fier și când vei toci un toiag de oțel, căutându-mă, căci eu mă duc.

Zise și se făcu nevăzut.

Sărmană fată de împărat, când se văzu singură cuc, unde începu a plânge și a se boci, de ți se rupea inima. Blestema cu foc și cu pară pe afurisita de ghicitoare. Dară toate în zadar. Dacă văzu că n-o scoate la căpătâi cu tânguirea, se sculă și plecă încotro va duce-o mila Domnului și dorul bărbatului.

Ajungând într-o cetate, porunci de-i făcu trei perechi de opinci de fier și un toiag de oțel, se găti de drum și se porni în călătorie, spre a-și găsi bărbatul.

Se duse, se duse, peste nouă mări, peste nouă țări, trecu prin niște păduri mari cu buștenii ca butia, se poticnea lovindu-se de copacii cei răsturnați și, de câte ori cădea, de atâtea ori se și scula; ramurile copacilor o izbeau peste față, crângurile îi zgâriase mâinile, și ea tot înainta, mergea, și îndărăt nu se uita. Când, obosită de drum și de sarcină, abătută de mâhnire și cu nădejdea în inimă, ajunse la o căsuță.

Pasămite acolo ședea sânta Lună.

Bătu la portiță, se rugă să o lase înăuntru să se odihnească nițel, mai cu seamă că îi și abătuse să facă.

Muma sântei Lune avu milă de dânsa și de suferințele sale; o primi dară înăuntru și o îngriji. Apoi o întrebă:

— Cum se poate ca om de pe alte tărmuri să răzbească până aici?

Biata fată de împărat își povesti atunci toate întâmplările și sfârși zicând:

— Mulțumesc mai întâi lui Dumnezeu că mi-a îndreptat pașii către acest loc, și al doilea dumitale, că nu m-ai lăsat să pier la ceasul nașterii. Acum te mai rog să-mi spui, nu care cumva sânta Lună, fiica dumitale, știe pe unde s-ar afla bărbatul meu?

— Nu poate să știe, draga mea, îi răspunse muma sântei Lune, dar du-te încolo, spre răsărit, până vei ajunge la sântul Soare; poate el să știe ceva.

Îi dete să mănânce o găină friptă și îi zise să bage de seamă să nu piarză nici un oscior, că-i va fi de mare trebuință.

După ce mai mulțumi încă o dată de buna găzduire și de povețele cele folositoare și după ce lepădă o pereche de opinci care se spărsese, încălță altele, puse oscioarele găinei într-o legătură, luă în brațe copilașul și toiagul în mână și o porni iarăși la drum.

Merse, merse, prin niște câmpii numai de nisip; așa de greu era drumul, încât făcea doi pași înainte și unul înapoi; se luptă, se luptă și scăpă de astă câmpie, apoi trecu prin niște munți nalți, colțoroși și scorboroși; sărea din bolovan în bolovan și din colț în colț. Când ajungea pe câte un piept de munte șes, i se părea că apucă pe Dumnezeu de un picior; și după ce se odihnea câte nițel, iar o lua la drum, și tot înainte mergea. Glodurile, colții de munte, care erau tot de cremene, atât îi zgâriase picioarele, genunchii și coatele, încât erau numai sânge; căci trebuie să vă spun că munții erau nalți, încât întreceau norii, și pe unde nu erau prăpăstii peste care trebuia să sară, nu putea merge altfel decât suindu-se pe brânci și ajutându-se cu toiagul.

În cele mai de pe urmă, stătută de osteneală, ajunsese la niște palaturi.

Acolo ședea Soarele.

Bătu la poartă și se rugă să o primească. Muma Soarelui o primi și se miră când văzu om de pe alte tărâmurii pe acolo și plânse de mila ei, când îi povesti întâmplările. Apoi, după ce-i făgădui că va întreba pe fiu-său despre bărbatul ei, o ascunse în pivniță, ca să n-o simță Soarele când o veni acasă, căci seara se întorcea totdeauna supărat.

A doua zi află fata de împărat că era s-o pață, fiindcă Soarele cam mirosise a om de pe altă lume. Dar mumă-sa îl liniști cu vorbe bune, zicându-i că sunt păreri.

Fiica de împărat prinse curaj când văzu cu câtă bunătate este primită și întrebă:

— Bine, frate dragă, cum se poate ca Soarele să fie supărat, el care este atât de frumos și face atâta bine muritorilor?

— Iaca pentru ce, răspunse muma Soarelui: el dimineața stă în poarta raiului, și atunci este vesel, vesel și râde la toată lumea. Peste zi este plin de scârbă, fiindcă vede toate necurățiile oamenilor și d-aia își lasă arșița așa de cu zăpușeală; iară seara este mâhnit și supărat, fiindcă stă în poarta iadului; acesta este drumul lui obicinuit, de unde apoi vine acasă.

Îi mai spuse că l-a întrebat despre bărbatul ei și fiu-său îi răspunse că nu știe de seama lui nimic, fiindcă, de va ședea în vro pădure deasă și mare, vederea lui nu poate străbate prin toate colțurile și afundăturile, ci că altă nădejde nu e, decât să meargă la Vânt.

Îi dete și acolo o găină să mănânce și îi zise să păstreze oscioarele cu îngrijire.

După ce lepădă și a doua pereche de opinci, care se spărsese și acelea, luă legătura cu oscioarele, copilul în brațe și toiagul în mână și porni spre Vânt.

În calea aceasta întâlni niște greutăți și mai mari, căci, dete, una după alta, peste munți de cremene din care țâșneau flacări de foc, peste păduri nemaiumblate și peste câmpii de gheață cu nămeți de zăpadă. P-aci, p-aci era să se prăpădească, biata femeie; însă, cu stăruința ei și cu ajutorul lui Dumnezeu, birui și aceste greutăți mari, și ajunse la o văgăună care era într-un colț de munte, mare de putea să intre șapte cetăți într-însa.

Acolo ședea Vântul.

Gardul care o înconjură avea o portiță. Bătu și se rugă să o primească. Muma Vântului avu milă de dânsa și o primi să se odihnească. Ca și la Soare, fu ascunsă, ca să nu o simță Vântul.

A doua zi îi spuse că bărbatul său locuia într-o pădure mare și deasă, pe unde nu ajunsese toporul încă; că acolo și-a făcut un fel de casă, grămadind bușteni unul peste altul

și împletindu-i cu nuiiele, unde trăia singur-singurel, de teama oamenilor răi.

După ce îi dete și aci o găină de mâncă și îi zise să păstreze oscioarele, muma Vântului o povățui să se ia după drumul robilor, care se vede noaptea pe cer, și să meargă, să meargă până va ajunge.

Așa și făcu. După ce mulțumi cu lacrimi de bucurie pentru buna găzduire și pentru vestea cea bună, porni la drum.

Biata femeie noaptele le făcea zi. Nu i se mai alegea nici de mâncare, nici de odihnă, atâta dor și foc avea să-și găsească bărbatul pe care ursita i-l dedese.

Merse, merse până ce i se sparse și opincile aceste. Le lepădă și începu a merge cu picioarele goale. Nu căuta gloduri, nu băga seamă de ghimpii ce-i intra în picioare, nici la loviturile ce suferea când se împiedica de vreo piatră.

În cele mai de pe urmă ajunse la o poiană verde și frumoasă pe marginea unei păduri. Acum se mai înveseli și sufletul ei, când văzu floricelele și iarba cea moale. Stătu și se odihni nițel. Apoi, văzând păsărelele câte două-două pe rămurelele copacilor, se încinse focul într-însa de dorul bărbatului său, începu a plânge cu amar și, cu copilul în brațe și cu legătura cu oscioarele pe umăr, porni iarăși.

Intră în pădure. Nu se uita nici la iarba cea verde și frumoasă ce-i mângâia picioarele, nu voia să asculte nici la păsărelele ce ciripeau de te asurzea, nu căuta nici la floricelele ce se ascundeau prin desișurile crângurilor, ci mergea dibuind prin pădure. Ba băgase de seamă că aceasta trebuie să fie pădurea în care locuia bărbatul său, după semnele ce-i spusese muma Vântului.

Trei zile și trei nopți orbecăi prin pădure și nu putu afla nimic. Atât de mult era ruptă de osteneală, încât căzu și rămase acolo o zi ș-o noapte fără să se miște, fără să bea și să mănânce ceva.

În cele mai de pe urmă, își puse toate puterile, se sculă, și așa, șovăind, cercă să umble sprijinindu-se în toiagul său,

dară îi fu cu neputință, căci și acesta se tocise, încât nu mai era de nici o trebuință. Însă de mila copilului care nu mai găsea lapte la pieptul ei, de dorul bărbatului, pe care îl căuta cu credință la Dumnezeu, porni așa cum putu. Nu mai făcu zece pași și zări către un desiș un fel de casă precum îi spusese muma Vântului. Porni într-acolo și abia, abia ajunsese. Acea casă n-avea nici ferestre nici ușă. Pasămite ușa era pe deasupra. Îi dote ocol. Scară nu era.

Ce să facă? Voia să intre.

Se gândi, se răzgândi; se cercă să se suie – în zadar. Sta, sta s-o doboare cu totul întristarea: cum se poate să se lase ea să se înece tocmai la mal. Când, își aduse aminte de oscioarele de găină ce le purtase atâta cale și-și zise: nu se poate să mi se fi zis de florile mărilor să păstrez aceste oscioare, ci că îmi va fi de mare ajutor la nevoie.

Atunci scoase oscioarele din legătura ce o avea, se socoti nițel, mai cugetă și, luând două din aceste oscioare, le puse vârf în vârf și văzu că se lipi ca printr-o minune. Mai puse unul, apoi unul, și văzu că se lipiră și acelea.

Făcu deci, din oscioare, doi drugi cât casa de înalți. Îi rezemă de casă la o depărtare de o palmă domnească unul de altul. După aceea puse iarăși căpătâi la căpătâi celelalte oscioare și făcu niște druguleți mici, fiecare puindui-i de-a curmezișul pe drugii cei mari, închipui treptele unei scări; cum punea aceste trepte, se lipeau și ele. Și astfel unul câte unul puse până sus. Cum punea o treaptă se urca pe ea. Apoi alta, apoi alta, până unde îi ajunsese. Când, tocmai sus în vârful scării, nu-i ajungea să mai facă o treaptă.

Ce să facă? Fără astă treaptă nu se putea. Pasămite ea pierduse un oscior. Să stea acolo, era peste poate. Să nu intre înăuntru îi era ciudă. Se apucă și-și tăie degetul cel mic, și cum îl puse acolo se lipi. Luă copilul în brațe, se urcă din nou și intră în casă.

Aici se miră ea de buna rânduială ce găsi. Se apucă și ea și mai deretică oleacă. Apoi mai răsuflă nițel, puse copilul într-o albie ce găsi și o așeză în pat.

Când veni bărbatu-său, se sperie de ceea ce văzu. Parcă nu-i venea să creadă ochilor săi, tot uitându-se la scara de oscioare și la degetul din vârful scării. Frica lui era să nu fie iară niscaiva farmece, și cât p-aci era să-și părăsească casa, dară Dumnezeu îi dete în gând să intre.

Atunci, făcându-se un porumbel, ca să nu se lipească farmecele de el, zbură pe dasupra fără să se atingă de scară și intră înăuntru în zbor. Acolo văzu o femeie îngrijind de un copil.

El își aduse aminte atunci că femeia sa era însărcinată când plecase de la ea, și unde îl coprinse un dor de dânsa și o milă, gândindu-se la câte trebuia să fi pățit ea până să dea cu mâna de dânsul, încât se făcu numaidecât om.

Cât p-aci era să n-o cunoască; atât de mult se schimbase din pricina suferințelor și a necazurilor.

Fata de împărat cum îl văzu, se sculă în sus și îi tâcâia inima de frică, fiindcă ea nu-l cunoștea.

După ce el i se făcu cunoscut, ea nu se căi, ba și uită tot ce suferise. El era un bărbat ca un brad de frumos.

Se puse deci la vorbă. Ea îi povesti toate întâmplările, iară el plânse de mila ei. Apoi începu și el a spune:

— Eu, zise el, sunt fiu de împărat. La un război ce avu tată-meu cu niște zmei, vecini ai lui, care erau foarte răi și-i tot călcau moșia, am omorât pe cel mai mic.

Pasămite, ursita te făgăduise lui. Atunci mă-sa, care era o vrăjitoare de închea și apele cu farmecele ei, mă blestemă să port pielea acelui scârbos dobitoc, cu gând ca să nu ajung să mi te iau eu.

Dumnezeu i-a stat împotrivă, și eu te-am luat. Baba care ți-a dat ața să mi-o legi de picior era ea. Și de unde mai aveam trei zile să scap de blestem, am fost silit să port încă trei ani stârvul porcului.

Acum, fiindcă tu ai suferit pentru mine și eu pentru tine, să dăm laudă Domnului și să ne întoarcem la părinții noștri. Fără tine eram hotărât să trăiesc ca un pustnic, d-aia și mi-

am ales acest loc pustiu și mi-am făcut casa asta așa, ca pui de om să nu mai poată răzbi la mine.

Apoi se îmbrățișară de bucurie și se făgăduiră ca amândoi să uite necazurile trecute.

A doua zi de dimineață se sculară și porniră amândoi mai întâi la împăratul, tatăl lui. Când se auzi de venirea lui și a soției sale, toată lumea plângea de bucurie că îi vedea. Iară tatăl și muma lui îi îmbrățișă strâns, și ținură veselile trei zile și trei nopți.

Apoi merse și la împăratul, tatăl femeii lui. El cât p-aci era să-și iasă din minți de bucurie, când îi văzu. Ascultă povestindu-i-se întâmplările lor. Apoi zise fie-sei:

— Ți-am spus eu că nu credeam să se fi născut porc acel dobitoc ce te-a cerut de soție? Și bine ai făcut, fata mea, de m-ai ascultat.

Și fiindcă era și bătrân, și moștenitor n-avea, se coborî din scaunul împărăției sale și îi puse pe dâșii. Iară ei domniră cum se domnește când împărații trec prin fel de fel de ispite, necazuri și nevoi.

Și de n-or fi murit, trăiesc și astăzi, domnind în pace.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

ÎNȘIR'-TE MĂRGĂRITARI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un fecior de boier mare, și după ce cutreierase țările, răzbătând prin toate unghiurile, se întorcea la moșia sa. Și trecând printr-o cânepiște, văzu trei fete ce munceau la cânepă. El își căuta de drum în treaba lui, fără să ia aminte la cele ce tot spuneau fetele. Când ajunsese la urechile lui niște vorbe ce-l trezi, căci era dus pe gânduri. Se întoarse la fete și le întrebă:

— Ce ați zis, fetelor?

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș îmbrăca curtea cu un fus, zisese fata cea mai mare.

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș sătura curtea cu o pită, zisese fata cea mijlocie.

— De m-ar lua pe mine feciorul ăla de boier ce trece p-aci, eu i-aș face doi feți-logofeți cu totul și cu totul de aur, zisese fata cea mică.

După ce îi spuseră fetele ce ziseseră, el stătu de se socoti gândindu-se: mă, ca ce să fie asta? Apoi după ce se mai răzgândi, zise fetei celei mici:

— Fetico, mie îmi plăcu vorbele tale mai mult decât ale surorilor tale. Dacă vrei să mergi cu mine, eu te iau de soție, numai să-ți ții cuvântul.

Și cum să nu fi voit fata; căci era un brad de flăcău, chipeș și drăgălaș, nu glumă.

Fata se roși la față ca un bujor; apoi, după ce mai stătu nițel la chibzuri, întinse mâna și îi zise:

— Ai, să fie de bine. Dacă tu vei fi orândul meu, nu scap eu de tine, nici tu de mine măcar de s-ar pune nu știu cine și cruciș și curmeziș.

Feciorul de boier luă fata și se duse cu dânsa la moșiile lui. Acolo avea el niște palaturi cum nu mai văzuse ea. Se

cununară, făcând o nuntă de se dusesse vestea în șapte țări, și făcură tot ce trebuia pentru rostul căsătoriei lor.

Nu trecu mult și fata rămase grea și ea ca toată lumea. Când auzi feciorul de boier una ca asta, nu mai putu de bucurie, și porunci numaidecât să-i facă un leagăn numai de mătase, în care să-și puie copiii.

Feciorul de boier, când își aduse acasă nevasta, îi dete, pentru trebuințele ei, o fată a unei bahnite de țigancă ce-și ținea zilele prin curtea boierului cu ce se îndurau stăpânii. Proclata de cioară cum văzu fata, îi puse gând rău.

Când sosi ceasul nașterii, fiul de boier nu era acasă, ci dus într-ale sale. Doamna casei trimise pe țigancă să aducă o moașă. Ea aduse pe mumă-sa. Aceasta, cum veni, îi zise:

— Milostiva noastră doamnă, mânca-ți-aș ochișorii, la noi p-aci este obicei ca doamnele când are să nască, să se suie în pod și moașa să stea cu ciurul la ușa podului și așa să facă.

Doamna îi răspunse:

— Bine, bunico; dacă așa vă este obiceiul p-aci, așa să facem.

Ea, biet, nevinovată cum era, nici prin gând nu-i plesnea că întru aceasta era o viclenie din cele mai spurcate. Ea se știa curată la inimă. Făcuse tuturor bine. Nu se aștepta deci, ca cineva să aibă nici măcar o umbră de cugete pângărite pentru dânsa.

Ea crezu. Și suindu-se în pod, făcu, cum zisese, doi feți-logofeți cu totul, totul de aur, în ciurul pe care îl ținea țigancă la gura podului. Cum văzu copilașii așa de frumoși, gașperița de cioară, ce să facă ca să ponosească pe doamna sa? Se duse numaidecât și îngropă copilașii în băligarul de la grajd, și luând doi căței de la o cățea ce fătase de curând, îi arătă doamnei sale, zicându-i:

— Iată, stăpână, ce făcuși dumneata.

— Cum se poate una ca asta? îi răspunse doamna.

Și pângara de cioară începu a se ciorovoi cu doamna sa. Ba, c-o fi; ba, că n-o fi.

Între acestea iată că sosi și fiul de boier. Țiganca îi ieși înaintea, și arătându-i ciurul cu cățeii, îi zise:

— Iată ce pricopseală îți făcu nevasta ce ți-ai ales. Bine că ți-a dat Dumnezeu în gând să-i aduci o credincioasă ca mine, care să fie pe lângă dânsa, căci altminteri, cine știe cum era să te îmbrobodească și să-și răză de dumneata.

Se mânie fiul de boier când văzu o astfel de batjocură, și, ca să o pedepsească, luă de soție pe țigancă, iar pe fosta lui nevastă o făcu slujnică.

Biata femeie văzu bine nedreptatea ce i se făcu: dară neavând încotro, tăcu și răbdă cu nădejdea în Dumnezeu, că-și va revărsa mila lui asupra ei, și va da odată, odată, la iveală nevinovăția sa.

Și mai trecând câțeva vreme, iată, mare, că răsări din băligarul unde fuseseră îngropați copiii, doi meri. Coaja acestor meri era suflată cu aur, de lucea ca ziua, când noaptea era întuneric beznă. Ei creșteau într-o zi ca într-un an, și după puțin se făcură mari.

Țiganca, care știa blestemăția ce făcuse se temu, văzând frumusețea merilor, și zise bărbatului ei, tatăl copiilor răpuși de dânsa:

— Mă, mie mi-a venit așa să te îndemn a tăia merii ăia ce cresc lângă grajd, și din ei să faci, din doi, două scânduri la pat, că tot ne lipsesc câteva scânduri.

— Bine, fa, răspunse fiul de boier, cum să tăiem noi a mândrețe de meri? Nu vezi, tu, că sunt de poveste? Cine mai are asemenea meri?

— Fie, mie mi-a venit așa, ca să-i tai; că tu de nu-i vei tăia, eu nu mai mănânc pâine și sare cu tine pe un taler.

Și neputându-se cotorosi de dânsa, fiul de boier puse de tăie merii și făcu dintr-înșii scânduri, le puse la pat și se culcară pe dânsale.

Peste noapte țiganca auzi cum vorbeau scândurile.

— Dado, zicea una, căci copiii erau un băiat și o fată, dado, zise băiatul, greu ți-e ție?

— Greu, răspunse fata, căci este păgâna pe mine. Dară ție, greu îți este?

— Mie nu-mi este greu, zise băiatul, că este tata pe mine.

Cum pricepu țiganca că vorbele scândurilor o vor duce la pierzare, de le va auzi fiul de boier, nu mai dete nici pic de somn în genele ei până dimineață.

— Bărbate, îi zise blestemata de cioropină, cum se luminează de ziuă, să tai scândurile alea de le-am pus ieri la pat; căci am visat niște vise urâte astă-noapte.

— Bine fa, îi răspunse el, cum să tăiem ale scânduri așa de frumoase?

— Eu nu știu; tu dacă nu le vei tăia, eu mă duc și mă dau de râpă.

Ca să scape de căra ei, fiul de boier puse de tăie scândurile, făcându-le țandări mărunte. Iară spurcata astupă toate găurelele casei și puse scândurile pe foc de arseră. Totuși două scânteioare se strecură pe coș și picară în grădină. În locul unde căzută aceste scânteii, răsări îndată două stebile de busuioc. Boierul avea un mieluşel ce creştea și el prin curtea lui; acesta scăpând în grădină, mănca busuiocul, și îndată i se auri lâna. Și așa de frumos se făcu mielul, încât nu se mai găsea pe lume un altul așa de frumos ca acesta.

Crăpa fierea într-însa de necaz când văzu mielul; căci țiganca pricepu că aceasta nu era lucru curat pentru dânsa. Și după ce mai trecu câținică vreme, zise bărbatului ei, când îl văzu cam cu voie bună:

— Cum aş mânca carne din mielul ăla al nostru!

— Nici să te gândești la una ca asta, că mie mi-este drag, îi răspunse fiul de boier.

Văzu țiganca că de astă dată nu i se prinde vorba, o întoarse la viclenie.

Se făcu bolnavă. O săptămână încheiată își chinui bărbatul cu gemetele ei. Într-o noapte se făcu că răsare din somn; și dacă o întrebă bărbatu-său, că ce i s-a întâmplat, ea îi răspunse:

— Am visat că unde venise o descântătorească și unde îmi zicea că dacă voi să mă fac sănătoasă, să cer de la tine să tai mielul ăla al nostru și să-i mănânc drobul.

— Fugi d-acolo, nevastă, îi răspunse el, ce stai tu de vorbești? Unde s-a mai văzut pe lume un miel așa de frumos? Cum să-l tăiem? Mai bine să aducem pe toți vracii să-ți dea leacuri care să te facă sănătoasă.

— Leacul meu ăsta este, îi mai zise ea. Dacă nu vrei să tai mielul, înțeleg că tu vrei să mor eu.

Și, neavând încotro, fiul de boier puse de tăie mielul și-l dete la bucătărie să-l gătească.

Gașperița se duse îndată în bucătărie și puse la cale ce să se facă cu mielul, ca să nu mai rămâie nimic din el. Trimise mațele la pârâu, cu o credincioasă d-ale ei, ca să le spele, după ce numără până și cel mai mic mățișor, și-i spuse că va plăti cu capul ei de va pierde vrun crâmpei din ele. Credincioasa bahnitei, spălându-le la pârâu, nu știu cum făcu și rupse un căpătâi. De frică, îl dete pe gârlă.

După aceea se întoarse acasă, aduse toate mațele și le dete iarăși în număr.

A doua zi ducându-se fosta soție a boierului la pârâu cu cofa să aducă apă, se uită la vale pe râu și văzu acolo pe un dâmb doi copilași, jucându-se cu două mere de aur, de lucea pământul, și rămase acolo până seara uitându-se cu jind la dânșii, căci ei îi da în gând că poate să fie copiii dânsei. Întorcându-se acasă, o luă spurcata de cioroaică la bătai. Dară ea zise:

— Nu mă mai bate, stăpână, că ce-mi văzură ochii, o săptămână să te tot uiți, și tot nu te îndestulezi.

Dacă auzi așa, se duse și cioroica, și în adevăr că și ea se uitase acolo privind la copilași. Și cum și-ar aduce aminte oare a se depărta, când vedea așa frumusețe nemaiauzită? Se jucau copiii și se zbenguiau, de-ți era dragă lumea să privești la dânșii.

Înțepenise împelițata, zgâindu-se cu ochii acolo. Și venind mama copiilor și trezind-o din buimăceala în care căzuse:

— Vezi, stăpână, nu-ți spuneam eu că nu te poți îndestula de o așa frumusețe, de te-ai uita nu știu cât?

Procleța le puse gând rău, și tot plănuia, cum ar face ca să-i răpuie.

Într-acestea venea lume după lume de se uita la dâșii. Din toți privitorii o babă bătrână, mai pricepută, dorind și ea să-i aibă de feți ai ei, ducându-se acasă, aduse cu dânsa o furcă mică și un toiegel. Cu acestea se duse în marginea râului și, arătându-le aceste unelte, îi strigă cu un grai duios.

Cum văzură copiii aceste lucruri, odată se repeziră la dânsle; și fata puse mâna pe furcă, iar băiatul pe toiag.

Luându-i baba cu sine, îi îmbracă cu niște zdrențe și îi duse acasă la dânsa.

Nu trecu mult după aceasta, și boierul făcu clacă, adunând pe toți copiii și fetele din sat ca să înșire mărgăritare. Se duse și baba cu copiii ei.

Acolo, la șezătoare, unde se strânseseră toți de vorbea la verzi și uscate, spuind la glume și la ghicitori, sta și feciorul de boier.

El se întâmplase în acea zi să fie cu voie bună, și zise:

— Știți ce? copii! Decât să flecăriți la glume și la câte nagode toate, mai bine spuneți-vă fiecare basmul său.

Toți într-o glăsuire primară de bună cugetarea boierului. Și spuseră unii, una; alții, alta; până ce veni și rândul copiilor babei, ca să-și spuie și ei basmul lor. Dară ei sficioși cum îi lăsase pe ei Dumnezeu, răspunseră:

— Apoi de, boierule, noi ce să spunem? că nu știm nici un basm.

— De! nu vă mai fandosii acum. Spuneți și voi, ia, ce v-ați pricepe.

Atunci băiatul începu:

— „A fost odată trei fete care munceau în cânepiște, înșir'-te mărgăritari; și trecând p-acolo un fecior de boier mare, înșir'-te mărgăritari.

Fata cea mai mare zise: „De m-ar lua pe mine de soție, feciorul ăla de boier, eu i-aș îmbrăca curtea cu un fus, înșir'-te mărgăritari.”

Fata cea mijlocie zise: „De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier ce trece p-acî, eu i-aș sătura curtea cu o pită. Înșir'-te mărgăritari.”

Fata cea mai mică zise și ea: „De m-ar lua pe mine de soție feciorul ăla de boier, eu i-aș face doi feți-logofeți cu totul și cu totul de aur. Înșir'-te mărgăritari.”

Feciorul de boier luă de soție pe fata cea mai mică, și dacă o duse acasă, îi dete spre slujbă pe fata unei țigance.”

Afurisita de țigancă cum auzi începutul unui astfel de basm, prinse a zice:

Un tăciune.

Ș-un cărbune.

Taci, băiete, nu mai spune.

Iară boierul zise și el:

Un cărbune.

Ș-un tăciune.

Spune, băiete, spune.

Băiatul iarăși începu:

— „Mai trecu ce mai trecu și soția boierului rămase grea. Când fu la ceasul nașterii, boierul nu era acasă. Soția lui trimise pe țigancă să-i aducă o moașă; și ea aduse pe măsa. Înșir'-te mărgăritari.

Bahnița de măsa dacă veni zise că pe la dâșii p-acolea este obiceiul ca doamnele când nasc să se suie în pod și moașa să stea la ușa podului cu ciurul. Doamna crezu. Se urcă în pod și născu doi feți-logofeți cu totul, totul de aur. Înșir'-te mărgăritari.

Cioroaica cum văzu minunea asta, se duse de îngropă copilașii în băligarul de la grajd, și puse în ciur doi căței fătați de curând, pe care îi arătă boierului, spuindu-i că astfel de odrasle i-a născut soția. Înșir'-te mărgăritari.

Boierul se mânie pe soția sa, și o pedepsi, făcând-o slujnica ȝigăncii, iară pe ȝigancă o luă de soție. Din băligar crescură doi meri cu coaja de aur. Țiganca, cum îi văzu, se ȝinu de căra boierului ca să-i taie și să-i facă scânduri de pat. Peste noapte când se culcară, scândura de sub boier zise: „Dado, greu ȝi-e ȝie?” „Greu, că este păgâna pe mine, dară ȝie greu ȝi-e?” „Mie nu-mi este greu, că este tata pe mine.” Înșir'-te mărgăritari.”

Țiganca iară sări cu vorba:

Un tăciune.

Ș-un cărbune.

Taci, băiete, nu mai spune.

Dară și boierul sări, și zise și el:

Un tăciune,

Ș-un cărbune,

Spune, băiete, spune.

Băiatul începu:

— „Atunci bahnița, care auzise ce vorbise scândurile, stăru cu dinadinsul la bărbatu-său, până ce tăie scândurile. Ea le făcu ȝândări și le puse pe foc. Două scânteioare săriră pe coș și căzură în grădină. Din acele scânteioare, răsăriră două stebles de busuioc. Boierul avea un mieluşel; el scăpă în grădină și mănca din acest busuioc. Îndată i se auri lâna. Înșir'-te mărgăritari.

Cum văzu cioropina și această minune, se prefăcu că e bolnavă și ceru de la bărbatu-său să-i taie mielul, că se va însănătoși de va mânca din el. Acesta se împotrivi. Ea stăru. Și ca să scape de gâra-mâra, că nu-i mai tăcea fleoanca, puse de-l tăie. Înșir'-te mărgăritari.

Țigancă trimise pe o credincioasă a ei cu mațele mielului să le spele la râu; și ca să nu lipsească nici un mățișor, i le dete pe număr. Credincioasa spălându-le, se rupse un crâmpieaș și-l dete pe râu. El se opri pe un prund, și noi ieșirăm de acolo. Înșir'-te mărgăritari."

Și, o minune! Mărgăritarul se înșira de la sine, fără ca copiii să fi pus mâna pe dânsul.

Afurisita de țigancă tot mereu le zicea, căci vedea ea unde are să ajungă treaba: Un tăciune. Ș-un cărbune. Taci, băiete, nu mai spune.

Boierul însă, căruia parcă i se răcorea inima când auzea spusele băiatului, îi da ghes, zicându-i: Un cărbune. Ș-un tăciune. Spune, băiete, spune

— „De acolo ne luă o babă și ne duse la casa ei, unde ne crește ca pe copiii ei. Boierul, stăpânul acestei moșii, făcu o șezătoare, și venirăm și noi, și iacătă-ne, teaferi cum ne-a născut muica. Înșir'-te mărgăritari."

Toți cei de față rămăseseră bleojdiți la copilul care-și spunea basmul, și parcă nu le venea a crede celor ce le auzea urechile.

Atunci băiatul își sfârși basmul zicând:

— Și dacă nu credeți, uitați-vă și vă încredințați.

Și dodată se dezbrăcară de zdrențele cele murdare, și rămaseră strălucind de nu putea nimenea să ție ochii la ei. Tatăl lor însă numaidecât se repezi, și luându-i în brațe văzu că se lipesc de inima lui, și atunci îi cunoscă că sunt fii ai săi. Și viind și muma lor, care plânsese de dânsii cu lacrămile cât pumnul, îi îmbrățișă și dânsa. Și plânseră de bucurie că îi mai adună Dumnezeu launloc pre toți și se veseliră veselie îngerească.

Atunci boierul, amărât de amăgirea și înșelăciunea țigăncii, porunci și aduse din herghelie doi armăsari neînvățați. Apoi legă pe țigancă de coadele cailor, împreună cu un sac de nuci, și le dete drumul să se ducă în lume, și unde cădea nuca, cădea și bucățica, până ce nu mai alese nici praful de dânsa.

Iar eu încălecai p-o şea etc.

LUPUL CEL NĂZDRĂVAN ȘI FĂT-FRUMOS

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și o împărăteasă. Ei aveau trei copii. Mai aveau pe lângă palaturile lor o grădină foarte frumoasă. Și atât de dragi îi erau florile acestui împărat, încât însuși cu multă trageră de inimă le plivea și îngrijea de grădină. În fundul acestei grădini crescuse un măr cu totul și cu totul de aur. Împăratul nu mai putea de bucurie că în grădina sa se află un așa pom cum nu se găsea în toată lumea. Se tot întorcea pe lângă dânsul și se tot uita pe de toate părțile la el, de i se scurgeau ochii. Când, într-o zi, văzu că pomul înmugurește, înflorește, se scutură florile și roadele se arată; apoi spre seară dă în pânguială. Îi zâmbea mustața împăratului și îi lăsa gura apă, când se gândea că a doua zi o să aibă la masa sa mere de aur, lucru ce nu se auzise până atunci.

A doua zi nu se luminase bine de ziuă, și împăratul era în grădină ca să vadă merele cele aurite și să-și împace nesațiul ce avea de a se uita la dânsule. Dară rămase ca ieșit din minte, când, în loc de mere coapte aurii, văzu că pomul înmugurise din nou, iară merele nicăieri. Încă fiind acolo, văzu cum înflorește pomul, cum îi cade florile și cum roadele se arată iarăși.

Atunci îi mai veni inima la loc și se mulțumi a aștepta până a doua zi. În ziua următoare, ia merele de unde nu e. S-a supărat împăratul, nevoie mare, și porunci la paznici să se puie să prinză pe hoți. Dară ași! unde e pomana aia!

Pomul înflorește în fiecare zi, se scuturau florile, rodul creștea și seara da în pârg. Noaptea se cocea. Oarecine venea atunci și le lua, fără să prinză de veste oamenii împăratului. Pare că era un lucru făcut: acel cineva care lua merele își bătea joc și de împăratul și de toți paznicii lui. Acestui împărat acum nu-i mai era că nu poate avea mere

aurite la masa lui, ciuda cea mai mare era că nici pârga acestui pom nu o văzuse măcar. Aceasta îl întristă până într-atâta încât p-aci era să se scoboare din scaunul împărăției și să-l dea celui ce se va lega a prinde pe hoț.

Fiii acestui împărat, pasămite că-i simțiră gândul, căci veniră înaintea lui și-l rugară să-i lase a pândi și ei. Mare fu bucuria împăratului când auzi din gura fiului său celui mai mare legătura ce făcea de a pune mâna pe hoț. Le dete, deci, voie, și ei se puseră pe lucru. Pândi în ziua dintâi fiul cel mare; dară păți rușinea ce pățise și ceilalți pândari din naintea lui.

A doua zi pândi și cel mijlociu; dară nici el nu fu mai breaz, ci se întoarse la tatăl său cu nasul în jos.

Ei spuseră că până la miezul nopții o duc cum o duc, dară că după aceea nu se pot ține pe picioare de piroteala ce-i apucă și cad într-un somn adânc, și nu mai știu nimic.

Fiul cel mai mic asculta și tăcea. Apoi, după ce sfârșiră de spus frații cei mai mari ce li se întâmplase, se ceru și el de la tată-său ca să-l lase să pândească și el. Cât de trist era tată-său pentru că nu se găsea nici un voinic care să-i prinză pe hoții merelor, răsă când îl auzi. Iară după multe rugăciuni se înduplecă. Atunci fiul cel mai mic se pregăti de pândă.

Cum veni seara, își luă tolba cu săgețile, arcul și paloșul, și se duse în grădină. Își alese un loc singuratic și depărtat de orice pom și de zidari, astfel ca să n-aibă de ce se rezema. Se hotărî a sta în picioare pe un trunchi de pom tăiat, astfel încât când i-ar veni somn și ar moțâi, să cază jos și să se deștepte. Așa făcu, și după ce căzu de vro două ori, i se sperie somnul și rămase treaz și nebântuit de piroteală.

Când, colea despre ziuă, când somnul e mai dulce, auzi un fâlfâit ca de un stol de paseri că se apropie.

Trase cu urechea și simți că cineva jumulește pomul de mere. Scoase o săgeată din tolba, o așeză la arc și, trac! trase o săgeată și nu se făcu nici o mișcare. Trac! mai trase

una și iarăși nimic. Când trase cu a treia, fâlfâitul se auzi din nou și el pricepu că stolul de păsări trebuie să fi zburat. Se apropie de mărul de aur și văzu că hoțul n-avusese timp a lua toate merele. Luase ce luase, dară tot mai rămăsese. Stând el acolo, i se păru că vede lucind ceva pe jos. Se plecă și ridică acel ceva ce lucea. Când, ce să vezi d-ta? două pene cu totul și cu totul de aur.

Cum se făcu ziuă, culese câteva mere, le puse pe o tipsie de aur, și cu penele la căciulă se duse de le înfățișă tatălui său.

Împăratul văzând merele, mai-mai era să-și iasă din minți, de bucurie; dară își ținu firea. Puse de strigă prin toată cetatea că fiul său cel mic a izbutit să aducă mere și să și afle că hoțul este o pasăre.

Făt-Frumos zise tatălui său să-i dea voie acum să caute și pe hoț. Tatăl său nu mai voia să știe de hoț, deoarece i-a ajutat Dumnezeu să vadă merele cele atât de mult dorite.

Dară fiul cel mic al împăratului nu se lăsă numai pe aceea, ci stăruie până ce împăratul îi dete voie să meargă a căuta și pe hoț. Se găti de drum; iară când fu a pleca, își scoase penele cele de aur de la căciulă și le dete împărătesei, muma lui, ca să le poarte ea până s-o întoarce el.

Luă haine de primeneală și bani de cheltuială, își atârână tolba cu săgețile la spate, paloșul la coapsa stângă, și, cu arcul într-o mână și cu alta de gâtul credinciosului său, porni la drum. Și aide, și aide, merse cale lungă depărtată, până ce ajunse în pustietate. Aci făcu popas și sfătuindu-se cu robul său cel credincios, găsi cu cale să apuce spre răsărit. Mai călătorind ei o bucată bună, ajunse la o pădure deasă și stufoasă. Prin bungetul ăsta de pădure mergând ei pe dibuitele, căci altfel era peste poate, zăriră în depărtare un lup groaznic de mare și cu fruntea de aramă. Îndată se și gătiră de apărare. Când fură aproape de lup de o bătaie de săgeată, puse Făt-Frumos arcul la ochi.

Văzând lupul una ca aceasta, strigă:

— Stăi, Făt-Frumos, nu mă săgeta, că mult bine ți-oi prinde vreodată.

Făt-Frumos îl ascultă și lăasă arcul în jos. Apropiindu-se lupul și întrebându-l unde merge și ce caută prin astfel de păduri nestrăbătute de picior de om, Făt-Frumos îi spuse toată întâmplarea cu merele din grădina tatălui său, și că acum merge să caute pe hoț.

Lupul îi spuse că hoțul era împăratul păsărilor. Că el când venea a fura merele, aduna pasările cele mai agere la zbor și cu ele în stol venea de le culegea. Că acea pasăre se află la împărăția de la marginea acestei păduri. Îi mai spuse că toată megieșia se vaită de furturile ce face ea poamelor de prin grădini, și le arată drumul cel mai apropiat și mai lesnicios. Apoi, dându-i un merișor frumos la vedere, îi mai zise:

— Ține, Făt-Frumos, acest merișor. Când vei avea trebuință de mine vreodată, să te uiți la el, să gândești la mine și eu îndată voi fi acolo.

Făt-Frumos primi merișorul și-l băgă în sân, apoi, luându-și rămas bun, porni cu credinciosul său și, străbătând desișurile pădurii, ajunse la cetatea în care se afla acea pasăre.

Cercetă prin cetate și i se spuse că împăratul locului aceluia o ține într-o colivie de aur în grădina sa.

Aceasta îi fu de ajuns a ști.

Dete câteva târcoale curții împărătești și luă aminte la toate amănunturile ce înconjură curtea. Cum se făcu seară, veni cu credinciosul său și se pitulă la un colț, așteptând acolo până se liniștiră toți cei din curte. Apoi credinciosul lui puindu-se piuă, Făt-Frumos se urcă pe dânsul; d-aci pe coama zidului, și sări în grădină. Când puse mâna pe colivie, o dată țipă pasărea și, cât ai zice mei, se văzu înconjurat de o mulțime de paseri, care mai mici, care mai mari, țipând pre limba lor. Și atâta larmă făcură, încât se deșteptară toți slujitorii împărătești. Și viind în grădină,

găsiră pe Făt-Frumos cu colivia în mână și pasărele dându-se la el să-l sfâșie, iară el apărându-se.

Puseră slujitorii mâna pe el și-l duseră la împăratul, carele și dânsul se sculase să vază ce se întâmplase.

Cum îl văzu împăratul, îl și cunoscu; apoi prinse a-i zice:

— Îmi pare rău, Făt-Frumos, de această întâmplare. De ai fi venit cu binele, sau cu rugăciuni, să-mi ceri pasărea, poate m-aș fi înduplecat să ți-o dau de bunăvoia mea; dară acum, prins cu mâna în sac, cum se zice, după datinile noastre, cu moarte trebuie să mori. Și numele îți va rămânea pângărit cu ponosul de tâlhar.

— Această pasăre, luminate împărate, răspunse Făt-Frumos, ne-a jefuit de mai multe ori merele de aur din pomul ce are tătâne-meu în grădina sa, și de aceea am venit să pui mâna pe hoț.

— Poate să fie adevărat ceea ce spui tu, Făt-Frumos, dară la noi, împotriva datinelor noastre eu n-am nici o putere. Numai o slujbă însemnată făcută împărăției noastre te poate scăpa și de ponos și de moarte.

— Spune ce slujbă să-ți fac, și mă voi încumeta.

— De vei izbuti să-mi aduci iapa cea sireapă ce este la curtea împăratului meu vecin, vei scăpa cu fața curată, și-ți voi da pasărea cu colivia.

Făt-Frumos primi. Și chiar în acea zi și plecă cu credinciosul său rob.

Ajungând la curtea împăratului vecin, luă cunoștință de iapă și de împrejmuirea curții. Apoi, cum veni seara, se așeză cu credinciosul lui la un colț de curte, unde i se păru a fi un loc de pârleaz.

El văzuse iapa cum o plimbau doi slujitori, și se minună de frumusețea ei. Ea era albă, avea căpăstrul aurit și împodobit cu pietre nestemate, de lumina ca soarele.

Pe la miez de noapte, când somnul este mai dulce, Făt-Frumos zise credinciosului său de se puse piuă, iară el se urcă pe dânsul, apoi pe zid și sări în curtea împăratului. Merse pe dibuitele și în vârful degetelor, până ce ajunsese la

grajd; și, deschizând ușa, puse mâna pe căpăstru și trăgea iapa după dânsul. Cum ajunsese iapa la ușa grajdului, unde nincheză o dată de hauri văzduhul și urlă toată curtea și palaturile. Îndată săriră toți cu totul, puseră mâna pe Făt-Frumos și-l duseră la împăratul, carele și el se sculase. Acesta, cum îl văzu pe Făt-Frumos, îl și cunoscă.

Îl înfruntă pentru fapta cea mișelească ce era să săvârșească, și-i spuse că datinele țării sale dă morții pe furi, și că împotriva acelor datine el n-are nici o putere.

Făt-Frumos îi spuse drept toată șiritenia cu merele, cu pasărea și cu cele ce îi ziseseră să facă împăratul, vecinul său.

Atunci împăratul îi zise:

— De vei putea, Făt-Frumos, să-mi aduci pe Zâna Crăiasa, poate că vei izbuti să scapi de moarte și să-ți rămâie numele nepătat.

Făt-Frumos se încumese și, luând pe credinciosul său cu sine, plecă. Pe drum își aduse aminte de merișor. Îl scoase din sân, se uită la dânsul și se gândi la lup. Și cât te-ai șterge la ochi, lupul fu aci.

— Ce poțtești, Făt-Frumos? îi zise.

— Ce să poftesc, îi răspunse el. Iaca, iaca, iacă ce mi s-a întâmplat. Cum să fac eu acum să mă întorc cu ispravă bună?

— De asta îți este? Las' pe mine, că treaba este ca și sfârșită.

Și porniră câteșitrei spre Zâna Crăiasa.

Când fură aproape de Zâna Crăiasă, făcură popas într-o pădure de unde se vedea palaturile cele strălucite ale zânei. Se învoiră ca Făt-Frumos și cu credinciosul său să aștepte la tulpina unui copac bătrân, până s-o întoarcă lupul.

Și mândre palaturi mai avea zâna, mare. Însuși lupul se miră de frumusețea și de rânduiala cea bună ce era p-acolo. Cum ajunsese, făcu ce făcu și se furișă în grădină.

Ce să vezi d-ta? Nici un pom nu mai era verde. Le căzuse frunza, și crăcile, și rămurelele, de erau ca despuiați. Pe jos, frunzele căzute erau făcute scrum de uscăciune. Numai un stuf de trandafiri mai era înfrunzit și plin de boboci, unii în floare și alții deschiși. Ca să ajungă până la dânsul, lupul trebui să meargă în vârful degetelor ca să nu fâșie frunzetul cel uscat, și se ascunse în acel crânguleț înflorit. Stând el acolo și pândind, iată că iese Zâna Crăiasă din palaturi, însoțită de douăzeci și patru de roabe, ca să se plimbe prin grădină.

Când o văzu lupul, p-aci, p-aci era să uite pentru ce venise și să se dea de gol; dară se stăpâni. Căci era așa de frumoasă, cât nu s-a mai văzut și nu se va mai vedea pe fața pământului. Avea un păr, nene, cu totul și cu totul de aur. Cosițele ei lungi și stufoase, de-i bătea pulpele. Când se uita la cineva cu ochii ei ceia mari și negri ca murele, îl băga în boale; avea niște sprâncene bine arcuite, de pare că erau scrise, și o pieleță mai albă ca spuma laptelui.

După ce dete câteva târcoale prin grădină cu roabele după dânsa, veni și la stuful de trandafir să rupă câteva flori. Când lupul, care era ascuns în crâng, odată se repezi, o luă în brațe și pe ici ți-a fost drumul. Iară roabele, de spaimă se împrăștiară ca puii de potârniche. Într-un suflet alergă lupul și o dete leșinată în brațele lui Făt-Frumos. Acesta, cum o văzu, se pierdu cu firea; dară lupul îi aduse aminte că e voinic, și-și veni în sine. Mulți împărați voise să o fure, dară se răpuseră.

Făt-Frumos prinsese milă de ea, și nu-i mai venea a o da altuia.

Zâna Crăiasă, după ce se deșteptă din leșin și se văzu în brațele lui Făt-Frumos, prinse a-i zice:

— Dacă tu ești lupul care m-a furat, a ta să fiu. Făt-Frumos îi răspunse:

— A mea să fii, nedespărțită până la moarte.

Apoi se înțeleseră la cuvinte, și spuse fiecare șiritenia istoriei sale.

Văzând lupul dragostea ce se încinsese între ei, zise:

— Lăsați pe mine, că toate le întocmesc eu după vrerea voastră.

Și plecară a se întoarce de unde veniseră.

Pe drum, lupul se dete de trei ori peste cap, și se făcu întocmai ca Zâna Crăiasă. Pasămite lupul era năzdrăvan.

Se vorbiră ei, ca credinciosul lui Făt-Frumos să stea cu Zâna Crăiasă la tulpina unui copaci mare în pădure, până se va întoarce Făt-Frumos cu iapa sireapă.

Ajungând la împăratul cel cu iapa, Făt-Frumos îi dete pre prefăcuta Zână Crăiasă. Cum o văzu împăratul, i se muie inima și prinse un dor de dânsa, de nu se poate povesti.

Împăratul îi zise:

— Vrednicia ta, Făt-Frumos, te-a scăpat și de ocară și de moarte. Acum te și răsplătesc pentru aceasta, dându-ți în dar iapa.

Cum puse mâna pe iapă și pe căpăstrul cel minunat, Făt-Frumos o luă la sănătoasa și, puind pe Zâna Crăiasă călare pe iapă, porni cu dânsa și trecu hotarele acelei împărății.

Împăratul adună numaidecât pe sfetnicii săi și purcese la biserică ca să se cunune cu Zâna Crăiasă. Când fu la ușa bisericii, prefăcuta Zână se dete de trei ori peste cap și se făcu iarăși lup, carele, clănțănind din colți, își arată dinții rânjind către curtenii împăratului. Aceștia, cum văzură, deodată înghețară de frică. Apoi, după ce se mai dezmeticiră, se luară după dânsul cu chiote și cu uideo. Dară lupul, să te ții, pârleo! lungi pasul lupește, se duse, duluță, de nu mai dete cu mâna de dânsul. Și ajungând pe Făt-Frumos și pe ai săi, merse cu dânsii. Când fu aproape de curtea împăratului cel cu pasărea, făcură ca și la cellalt împărat. Lupul, schimbat în iapă sireapă, fu dus la împăratul, carele, văzând iapa, nu se mai știa de bucurie.

După ce primi cu multă omenie pe Făt-Frumos, împăratul acesta îi zise:

— Ai scăpat, Făt-Frumos, și de ponos și de moarte. Iară eu îmi voi ținea cuvântul împărătesc, și mulțumirea mea va fi pururea cu tine.

Porunci, și numaidecât i se dete pasărea, cu colivia ei cu tot. Și primind-o Făt-Frumos, își luă ziua bună și plecă. Ajungând în pădure unde lăsase pe Zâna Crăiasă, iapa și pe credinciosul lui, porniră împreună către împărăția tatălui său.

Împăratul cel ce primise iapa porunci să iasă toată oastea lui și mai-marii împărăției sale la câmp, unde voia să li se arate călare pe iapa cea atât de vestită.

Când îl văzură ostașii, toți cu toții strigară:

— Să trăiești, împărate, că ai dobândit un astfel de odor! Să-ți trăiască și iapa, care te face să te arăți așa de măreț!

Și în adevăr, venea, nene, iapa cu împăratul pe dânsa, de nu-i da picioarele de pământ, ci parc-ar fi zburat.

Se luară la întrecere. Dară nici pomeneală nu era ca să se apropie cineva de această iapă, căci pe toți îi lăsă în urmă.

Când fu la o depărtare bună, o dată stătu iapa, trânti pe împărat, se dete de trei ori peste cap și se făcu iarăși lup, și o rupse d-a fuga, și fugi, și fugi, până ajunse pe Făt-Frumos.

Când fură a se despărți, lupul zise lui Făt-Frumos:

— Iată, de astă dată ți s-au împlinit toate poftele. Păzește-te în viața ta a nu mai pofti lucruri peste puterea ta, căci nu vei păți bine.

Apoi se despărțiră, ducându-se fiecare într-ale sale.

Ajungând la împărăția tatălui său și auzind că vine fiul său cel mic, îi ieși înainte cu mare, cu mic, ca să-l primească, după cum i se cuvenea.

Mare fu bucuria obștească când îl văzură cu soțioară cum nu se mai găsea pe fața pământului, și cu odoare cum nu s-a mai pomenit.

Cum ajunse, porunci Făt-Frumos și făcu un grajd măiestrit pentru iapă; iară colivia cu pasărea o puse în pălimarul despre grădină.

Apoi tată-său puse de se făcu pregătirile de nuntă. Și după câteva zile se cunună Făt-Frumos cu Zâna Crăiasă, întinse masă mare pentru bun și pentru rău, și ținură veseliiile trei zile și trei nopți încheiate.

După care trăiră în fericire, fiindcă Făt-Frumos nu mai avea ce pofti. Și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

PRÂSLEA CEL VOINIC ȘI MERELE DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

Era odată un împărat puternic și mare și avea pe lângă palaturile sale o grădină frumoasă, bogată de flori și meșteșugită nevoie mare! Așa grădină nu se mai văzuse până atunci, p-acolo. În fundul grădinii avea și un măr care făcea mere de aur și, de când îl avea el, nu putuse să mănânce din pom mere coapte, căci, după ce le vedea înflorind, crescând și pârguindu-se, venea oarecine noaptea și le fura, tocmai când erau să se coacă. Toți paznicii din toată împărăția și cei mai aleși ostași, pe care îi pusese împăratul ca să pândească, n-au putut să prinză pe hoți. În cele de pe urmă, veni fiul cel mai mare al împăratului și-i zise:

— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinii, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc însumi, și mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuiește.

— Dragul meu, zise tată-său, atâția oameni voinici au păzit și n-au făcut nici o ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ținut atâta sumă de bani și de aceea, iată, mă înduplec și te las ca să pândești, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbutești.

Atunci fiul împăratului se puse la pândă o săptămână întreagă: noaptea pândea și ziua se odihnea; iară când fu într-o dimineață, se întoarse trist la tată-său și-i spuse cum priveghease până la miezul nopții, cum pe urmă îl apucase o piroteală de nu se mai putea ținea pe picioare, cum, mai târziu, somnul îl copleși și căzu ca un mort, fără să se poată

deștepta decât tocmai când soarele era rădicat de două sulite, și atunci văzu că merele lipsesc.

Nepovestită fu mâhnirea tatălui său, când auzi spuindu-i-se astă întâmplare.

De silă, de milă, fu nevoit a mai aștepta încă un an, ca să facă și voia fiului său celui mijlociu, care cerea cu stăruință de la tată-său ca să-l lase și pe dânsul să pândească, și se lega că el va prinde pe hoții care îi făceau atâta întristare.

Timpul veni, merele începură a se pârgui; atunci fiul său cel mijlociu păzi și el; dară păți ca și frate-său cel mare.

Tată-său, deznădăjduit, pusese în gând să-l taie; dar fiul său cel mai mic, Prâslea, veni cu rugăciune către tată-său, și-i zise:

— Tată, atâția ani l-ai ținut, ai suferit atâtea neazuri după urma acestui pom, mai lasă-l, rogu-te, și anul acesta, să-mi încerc și eu norocul.

— Fugi d-aci, nesocotitule, zise împăratul. Frații tăi cei mai mari, atâți și atâți oameni voinici și deprinși cu nevoile n-au putut face nimic, și tocmai tu, un mucos ca tine, o să izbutească? N-auzi tu ce prăpăstii spun frații tăi? Aici trebuie să fie ceva vrăji.

— Eu nu mă încumet, zise Prâslea, a prinde pe hoți, ci zic că o încercare de voi face și eu, nu poate să-ți aducă nici un rău.

Împăratul se înduplecă și mai lasă pomul netăiat încă un an.

Sosi primăvara: pomul înflori mai frumos și legă mai mult decât altădată. Împăratul se veseli de frumusețea florilor și de mulțimea roadelor sale, dară când se gândea că nici în anul acesta n-o să aibă parte de merele lui cele aurite, se căia că l-a lăsat netăiat.

Prâslea se ducea adesea prin grădină, da ocol mărilor și tot plănuia. În sfârșit, merele începură a se pârgui. Atunci fiul cel mai mic al împăratului zise:

— Tată, iată a sosit timpul; mă duc să pândesc și eu.

— Du-te, zise împăratul; dară negreșit că și tu ai să te întorci rușinat ca frații tăi cei mai mari.

— Pentru mine n-are să fie așa mare rușine, zise el; fiindcă eu nu numai că sunt mai mic, dar nici nu mă leg ca să prânz pe tâlhari, ci numai o cercare să fac.

Cum veni seara, se duse, își luă cărți de citit, două țepușe, arcul și tolba cu săgețile. Își alese un loc de pândă într-un colț pe lângă pom, bătu țepușele în pământ și se puse între ele, așa cum să-i vină unul dinainte și altul la spate ca, dacă îi va veni somn și ar moțai, să se lovească cu barba în cel de dinaintea lui și dacă ar da capul pe spate, să se lovească cu ceafa în cel de dinapoi.

Astfel pândi până când, într-una din nopți, cam după miezul nopții, simți că-l atinge încetisor boarea zorilor care îl îmbăta cu mirosul său cel plăcut, o piroteală moleșitoare se alegă de ochii lui; dară loviturile ce suferi vrând să moțaiască îl deșteptară, și rămase priveghind până când, pe la revărsat de zori, un ușor fâșâit se auzi prin grădină. Atunci, cu ochii țintă la pom, luă arcul și sta gata; fâșâitul se auzi mai tare și un oarecine se apropie de pom și se apucă de ramurile lui; atunci el dete o săgeată, dete două și, când dete cu a treia, un geamăt ieși de lângă pom și apoi o tăcere de moarte se făcu; iară el, cum se luminea puțin, culese câteva mere din pom, le puse pe o tupsie de aur și le duse la tatăl său.

Niciodată n-a simțit împăratul mai mare bucurie decât când a văzut la masa sa merele de aur din care nu gustase niciodată.

— Acum, zise Prâslea, să căutăm și pe hoț.

Dară împăratul, mulțumit că pipăise merele cele aurite, nu mai voia să știe de hoți. Fiul său însă nu se lăsa cu una cu două, ci, arătând împăratului dâra de sânge ce lăsase pe pământ rana ce făcuse hoțului, îi spuse că se duce să-l caute și să-l aducă împăratului chiar din gaură de șarpe. Și chiar de a doua zi vorbi cu frații lui ca să meargă împreună pe urma hoțului și să-l prinză.

Frații săi prinseseră pizmă pe el pentru că fusese mai vrednic decât dâșii și căutau prilej ca să-l piarză; de aceea și voiră bucuros să meargă. Ei se pregătiră și porniră.

Se luară, deci, după dâra sângelui și merse, merse, până ce ieșiră la pustietate, de acolo mai merse oleacă până ce dete de o prăpastie, unde se și pierdu dâra. Ocoliră împregiurul prăpastiei și văzură că dâra de sânge nu mai înainta. Atunci pricepură ei că în prăpastia aceea trebuie să locuiască furul merelor.

Dară cum să se lase înăuntru? Porunciră numaidecât vârteje și funii groase, și îndată se și gătiră. Le așezară, și se lăsă fratele cel mare.

— Dară, zise el, când voi scutura frânghia, să mă scoateți afară.

Așa și făcură. După fratele cel mare se coborî cel mijlociu și făcu și el ca cel dintâi, atâta numai că se lăsă ceva mai în jos.

— Acum e rândul meu să mă las în prăpastie, zise Prâslea, văzând că frații cei mari se codesc; când voi mișca frânghia, voi mai mult să mă lăsați în jos; și după ce veți vedea că frânghia nu se mai duce la vale, să puneți paznici să păzească și, când va vedea că frânghia se mișcă de lovește marginile groapei, să o trageți afară.

Se lăsă și cel mai mic din frați și, de ce mișca frânghia, d-aia îl lăsa mai jos, și-l lăsară, și-l lăsară, până ce văzură că frânghia nu mai sta întinsă, cum este când are ceva atârnat de capătul ei.

Atunci frații ținură sfat și ziseră:

— Să așteptăm până ce vom vedea dacă face vreo izbândă, și atunci, ori bine ori rău de va face, să-l pierdem, ca să ne curățim de unul ca dânsul care ne face de rușine.

Prâslea ajunse pe tărâmul cellalt, se uită cu sfială în toate părțile, și cu mare mirare văzu toate lucrurile schimbate; pământul, florile, copacii, lighioni altfel făptuite erau p-acolo. Deocamdată îi cam fu frică, dară, îmbărbătându-se,

apucă pe un drum și merse până dete de niște palaturi cu totul și cu totul de aramă.

Nevăzând nici pui de om pe care să-l întrebe câte ceva, intră în palat, ca să vadă cine locuia acolo. În pragul ușii îl întâmpină o fată frumușică, care zise:

— Mulțumesc lui Dumnezeu că ajunsei să mai văd om de pe tărâmul nostru. Cum ai ajuns aici, frate, îl întreabă ea: aici este moșia a trei frați zmei, care ne-au răpit de la părinții noștri, și suntem trei surori și fete de împărat de pe tărâmul de unde ești tu.

Atunci el povestă în scurt toată istoria cu merele, cum a rănit pe hoț și cum a venit după dâra sângelui până la groapa pe unde s-a lăsat în jos la ea, și o întreabă ce fel de oameni sunt zmeii aceia și dacă sunt voinici.

Ea îi spuse apoi că fiecare din zmei și-a ales câte una din ele și le tot silește să-i ia de bărbați, iară ele se tot împotrivesc cu fel de fel de vorbe, cerându-le câte în lună și în soare, și ei se fac luntre și punte de le împlinesc toate voile.

— Ei sunt în adevăr voinici, adăogă ea, însă cu vrerea lui Dumnezeu poate îi vei birui. Dară până una alta ascunde-te, vai de mine! undeva, să nu dea zmeul peste tine în casa lui, că e năbădăios și se face leu-paraleu. Acum e timpul când are să vină la prânz, și are obicei de aruncă buzduganul cale de un conac și lovește în ușă, în masă și se pune în cui.

N-apucă să isprăvească vorba, și se auzi ceva că şuieră, că lovește în ușă, în masă, și buzduganul se arată și se așează în cui. Dară Prâslea luă buzduganul, îl azvârli înapoi mai departe decât îl azvârlise zmeul; și, când era prin dreptul lui, îl atinse pe umere.

Zmeul, speriat, stătu în loc, se uită după buzdugan, se duse de-l luă și se întoarse acasă. Când era la poartă, începu să strige:

— Hâm! Hâm! aici miroase a carne de om de pe tărâmul cellalt; și, văzând pe fiul de împărat ce-i ieșise înainte, îi

zise: Ce vânt te-a adus pe aici, omule, ca să-ți rămâie oasele pe alt tărâm?

— Am venit ca să prinz pe furii merelor de aur ale tatălui meu.

— Noi suntem, îi zise zmeul; cum vrei să ne bătem? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă că e mai dreaptă, răspunse Prâslea.

Atunci se apucară la trântă, și se luptară și se luptară, până când zmeul băgă pe Prâslea în pământ până la glezne; iar Prâslea se opinti odată, aduse pe zmeu și, trântindu-l, îl bagă în pământ până în genunchi și-i tăie capul.

Fata, cu ochii plini de lacrimi, îi mulțumi că a scăpat-o de zmeu, și-l rugă să-i fie milă și de surorile ei.

După ce se odihni vreo două zile, porni, după povața fetei, la soră-sa cea mijlocie care avea palaturile de argint.

Acolo, ca și la cea mare, fu primit cu bucurie; fata îl rugă să se ascundă; iar el nu voi; ci, când veni buzduganul să se așeze în cui, pe care îl aruncase zmeul ei cale de două conace, el îl aruncă mult mai îndărăt, izbind și pe zmeu în cap; iară zmeul veni turburat, se luptă cu Prâslea ca și frate-său cel mare, și rămase și el mort.

Fata, după ce îi mulțumi, îl povățui cum să facă ca să scape din robie și pe sora lor cea mică.

— Deși e mai puternic, zise fata, decât frații lui pe care i-ai omorât, dar cu ajutorul lui Dumnezeu și mai ales că e și cam bolnav din lovitura ce i-ai dat cu săgeata când a vrut să fure merele, nădăjduiesc că-i vei veni de hac.

O săptămână întreagă se desfătară împreună cu amândouă fetele, și Prâslea, odihnindu-se de ostenele ce încercase, porni și către zmeul de al treilea.

Văzând palaturile de aur în care locuia zmeul cel mic, rămase cam pe gânduri, dară, luându-și inima în dinți, intră înăuntru.

Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e otărât ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoțească cu dânsul.

Abia isprăvisese vorba și buzduganul, izbind în ușă și în masă, se puse în cui. Prâslea întrebă ce putere are zmeul și îi spuse că aruncă buzduganul cale de trei conace; atunci el îl aruncă și mai departe, lovindu-l în piept.

Zmeul, turburat de mânie, se întoarse numaidecât acasă.

— Cine este acela care-a cutezat să calce hotarele mele și să intre în casa mea?

— Eu sunt, zise Prâslea.

— Dacă ești tu, îi răspunse zmeul, am să te pedepsesc amar pentru nesocotința ta. Cum ai vrut, venit-ai; dară nu te vei mai duce cum vei voi.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, îi răspunse Prâslea, am eu ac și de jocul tău.

Atunci se învoiră să se ia la luptă dreaptă,

*și se luptară,
și se luptară,
zi de vară până seara;*

iară când fu pe la nămieș, se făcură amândoi două focuri și așa se băteau; un corb însă le tot da ocol, croncănind. Văzându-l zmeul îi zise:

— Corbule, corbule! ia seu în unghiile tale și pune peste mine, că-ți voi da stârvul ăsta ție.

— Corbule, corbule! îi zise și Prâslea, dacă vei pune peste mine seu, eu îți voi da trei stârvuri.

— Unde dă Dumnezeu să cază o asemenea tiflă peste mine! Mi-aș sătura sălașul întreg.

— Adevăr grăiește gura mea, îi răspunse Prâslea.

Corbul, fără a mai întârzia, aduse în unghiile sale seu, puse peste viteazul Prâslea, și prinse mai multă putere.

Către seară zise zmeul către fata de împărat, care privea la dâșii cum se luptau, după ce se făcuseră iară oameni:

— Frumușica mea, dă-mi nițică apă să mă răcoresc, și-ți făgăduiesc să ne cununăm chiar mâine.

— Frumușica mea, îi zise Prâslea, dă-mi mie apă, și-ți făgăduiesc să te duc pe tărâmul nostru și acolo să ne cununăm.

— Să-ți auză Dumnezeu vorba, voinice, și să-ți împlinească gândul! îi răspunse ea.

Fata de împărat dete apă lui Prâslea de bău și prinse mai multă putere; atunci strânse pe zmeu în brațe, îl ridică în sus și, când îl lăsă jos, îl băgă până în genunchi în pământ; se opinti și zmeul, ridică și el în sus pe Prâslea și, lăsându-l jos, îl băgă până în brâu; puindu-și toate puterile, Prâslea mai strânse o dată pe zmeu de-i pârai oasele și, aducându-l, îl trânti așa de grozav, de îl băgă până în gât în pământ și-i tăie capul; iară fetele, de bucurie, se adunară împrejurul lui, îl luau în brațe, îl sărutau și îi ziseră:

— De azi înainte frate să ne fii.

Îi spuseră apoi că fiecare din palaturile zmeilor are câte un bici, cu care lovește în cele patru colțuri ale lor și se fac niște mere. Așa făcură, și fiecare din fete avură câte un măr. Se pregătiră, deci, să se întoarcă pe tărâmul nostru.

Ajungând la groapă, clătină frânghia de se lovi de toate marginile gropii. Paznicii de sus pricepură că trebuie să tragă frânghia. Se puseră la vârtejuri și scoaseră pe fata cea mare cu mărul ei de aramă.

Ea, cum ajunsese sus, arătă un răvășel ce-i dase Prâslea, în care scria că are să ia de bărbat pe frate-său cel mai mare.

Bucuria fetei fu nespusă când se văzu iară pe lumea unde se născuse.

Lăsară din nou frânghia și scoase și pe fata cea mijlocie, cu mărul ei cel de argint și cu o altă scrisoare, în care o hotăra Prâslea de soție fratelui celui mijlociu.

Mai lăsară frânghia și scoase și pe fata cea mică: aceasta era logodnica lui Prâslea; însă mărul ei cel de aur nu-l dete, ci îl ținu la sine.

El simțise de mai-nainte că frații săi îi poartă sâmbetele și, când se mai lăsă frânghia ca să-l ridice și pe el, dânsul legă o piatră și puse căciula dasupra ei, ca să-i cerce; iară frați dacă văzură căciula, socotind că este fratele lor cel mic, slăbiră vârtejile și dete drumul frânghiei, care se lăsă în jos cu mare iuțeală, ceea ce făcu pe frați să creadă că Prâslea s-a prăpădit.

Luară, deci, fetele, le duseră la împăratul, îi spuseră cu prefăcută mâhnire că fratele lor s-a prăpădit, și se cununară cu fetele, după cum rânduise Prâslea. Iară cea mai mică nu voia cu nici un chip să se mărite, nici să ia pe altul.

Prâslea, care ședea doparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulțumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele și se gândea ce să facă ca să iasă afară. Pre când se gândea și se plângea dânsul, auzi un țipăt și o văietare care îi umplu inima de jale; se uită împregiur și văzu un balaur care se încolăcise pe un copaci și se urca ca să mănânce niște pui de zgripsor. Scoase paloșul Prâslea, se repezi la balaur și numaidecât îl făcu în bucățele.

Puii, cum văzură, îi mulțumiră și-i ziseră:

— Vino încoa, omule viteaz, să te ascundem aici, că, de te va vedea mama noastră, te înghite de bucurie.

Traseră o pană de la unul din pui și-l ascuseră în ea.

Când veni zgripsoroaica și văzu grămada aia mare de bucățele de balaur, întrebă pe pui, cine le-a făcut ăst bine?

— Mamă, ziseră ei, este un om de pe tărâmul celălalt și a apucat încoa spre răsărit.

— Mă duc, le zise ea, să-i mulțumesc. Ea porni ca vântul înspre partea încotro îi spusese puii că a apucat omul. După câteva minute, se întoarse:

— Spuneți-mi drept, le zise, încotro s-a dus.

— Spre apus, mamă.

Și într-o bucată de vreme, ca de când începui să vă povestesc, străbătu cele patru părți ale tărâmului de jos și se întoarse cu deșert. Ea ceru ca numaidecât să-i spuie. În cele mai de pe urmă, îi ziseră puii:

— Dacă ți l-om arăta, mamă, ne făgăduiești că nu-i vei face nimic?

— Vă făgăduiesc, dragii mei.

Atunci ei îl scoaseră din pană și îl arătară; iară ea, de bucurie, îl strânse în brațe și cât p-aci era să-l înghită, dacă nu l-ar fi acoperit puii.

— Ce bine vei să-ți fac și eu, pentru că mi-ai scăpat puii de moarte?

— Să mă scoți pe tărâmul celălalt, răspunse Prâslea.

— Greu lucru mi-ai cerut, îi zise zgripsoroaica; dară pentru că ție îți sunt datoare mântuirea puilor mei, mă învoiesc la asta. Pregătește 100 oca de carne făcută bucățele de câte o oca una, și 100 de pâini.

Făcu ce făcu Prâslea, găti pâinile și carnea și le aduse la gura gropii. Zgripsoroaica zise:

— Pune-te dasupra mea cu merinde cu tot și, de câte ori oi întoarce capul, să-mi dai câte o pâine și câte o bucată de carne.

Se așezară și porniră, dându-i, de câte ori cerea pâine și carne. Când era aproape, aproape să iasă dasupra, pasărea uriașă mai întoarce capul să-i mai dea de mâncare; dară carnea se sfârșise. Atunci Prâslea, fără să-și piardă cumpătul, trase paloșul și-și tăie o bucată de carne moale din coapsa piciorului de sus și o dete zgripsoroaicei.

După ce ajunseră dasupra și văzu că Prâslea nu putea să umble, îi zise zgripsoroaica:

— Dacă nu era binele ce mi-ai făcut și rugăciunea puilor mei, mai că te mâncam. Eu am simțit că carnea care mi-ai dat în urmă era mai dulce decât cea de mai înainte, și n-am înghițit-o; rău ai făcut de mi-ai dat-o.

Apoi o dete afară dintr-însa, i-o puse la loc, o unse cu scuiat de al său, și se lipi. Atunci se îmbrățișară, își

mulțumiră unul alteia, și se despărțiră; ea se duse în prăpastia de unde ieșiseră și Prâslea plecă către împărăția tatălui său.

Plecând către orașul în care locuiau părinții și frații lui, îmbrăcat fiind în haine proaste țărănești, întâlni niște drumeți și află de la dânșii că frații lui au luat de soții pe fetele care le-a trimis el, după cum le hotărâse însuși, că părinții lui erau foarte mâhniți de pieirea fiului lor celui mai mic, că fata cea mică e îmbrăcată în negru și-l jelește și că nu voiește a se mărita nici în ruptul capului, măcar că au pețit-o mai mulți fii de împărat; că acum, în cele din urmă, frații lui i-au adus un ginere preafrumos și că o silesc cu toții să-l ia și că nu se știe de va putea scăpa.

Prâslea, auzind de toate acestea, nu puțin s-a întristat în sufletul lui și, cu inima înfrântă, a intrat în oraș. Mai cercetând în sus și în jos, află că fata a zis împăratului că, dacă voiește să o mărite cu tânărul care i-l aduseră, să poruncească a-i face și a-i aduce la odoare o furcă cu caierul și fusul cu totul de aur și să toarcă singură, fiindcă așa îi făcuse și zmeul și asta îi plăcea mult. Mai află că împăratul chemase pe starostea de argintari și-i poruncise zicându-i: „Iată, de azi în trei săptămâni să-mi dai gata furca care o cere fata mea cea mică; că de unde nu, unde-ți stau picioarele, îți va sta și capul”; și bietul argintar se întoarse acasă trist și plângând.

Atunci Prâslea se duse de se băgă ucenic la argintar.

Prâslea tot văzând pe stăpânu-său văitându-se fiindcă nu izbutise a face furca după porunceală, îi zise:

— Stăpâne, te văd trist că nu poți să faci furca ce ți-a poruncit împăratul, iată mai sunt trei zile până să se împlinească sorocul ce ți-a dat; lasă-mă pe mine să o fac.

Argintarul îl goni, zicându-i:

— Atâți meșteri mari n-au putut să o facă, și tocmai un trențeros ca tine să o facă?

— Dacă nu-ți voi da furca de azi în trei zile, răspunse Prâslea, să-mi faci ce vei voi.

Atunci se învoiră a-i da o odaie să lucreze numai Prâslea singur, și pe fiecare noapte să-i dea câte o trăistuță de alune și câte un pahar de vin bun.

Argintarul îi ducea grija, fiindcă, ascultând pe la ușe, n-auzea alt decât cum spârgea la alune pe nicovală! Iară când fu a treia zi, el ieși dis-de-dimineată din odaie cu furca pe tavă, pe care o scosese din mărul zmeului, ce era la dânsul, și o dete argintarului ca să o ducă fetei împăratului.

Argintarul nu mai putea de bucurie, și-i făcu un rând de haine; iar pe la nămieș, când venise slujitorii împăratului ca să-l cheme la palat, el se duse și îi dete furca care torcea singură.

După ce împăratul se minună de frumusețea ei, dete argintarului doi saci de bani.

Fata, cum văzu furca, îi trecu un fier ars prin inimă; ea cunoscuse furca și pricepu că Prâslea cel viteaz trebuie să fi ieșit dasupra pământului. Atunci zise împăratului:

— Tată, cine a făcut furca poate să-mi facă încă un lucru pe care mi l-a adus la odoare zmeul.

Iară împăratul chemă îndată pe argintar și-i porunci să-i facă o cloșcă cu pui cu totul și cu totul de aur, și-i dete soroc de trei săptămâni, și, dacă nu i-o face-o, unde îi stă picioarele îi va sta și capul.

Argintarul, ca și de-lalt rând, se întoarce acasă trist; desprețui ca și întâia oară pe Prâslea, care îl întrebase și de astă dată; iară dacă se înțeleșeră la cuvinte, se învoiră și lucrul se și săvârși cu bine.

Când văzu argintarul cloșca cloncănind și puii piuind, cu totul și cu totul de aur și ciugulind mei tot de aur, înțelese că trebuie să fie lucru măiestru.

Argintarul luă cloșca, o duse la împăratul, iară împăratul, după ce se minună îndestul de frumusețea și gingășia lor, o duse fetei și-i zise:

— Iată, ți s-au împlinit toate voile; acum, fata mea, să te gătești de nuntă.

— Tată, îi mai zise fata, cine a făcut aste două lucruri trebuie să aibă și mărul de aur al zmeului; poruncește, rogu-te, argintarului să aducă pe meșterul care le-a făcut.

Primind porunca asta argintarul, se înfățișă împăratului, rugându-se să-l ierte și zicându-i:

— Cum o să aduc înaintea măriei tale pe meșter, fiindcă este un om prost și trențeros și nu este vrednic să vază luminata față a măriei tale.

Împăratul porunci să-l aducă oricum ar fi.

Atunci argintarul, după ce puse de spălă pe Prâslea și-l curăți, îl îmbracă în niște haine noi și-l duse la împăratul, iară împăratul îl înfățișă fetei.

Cum îl văzu fata, îl și cunoscă. Ea nu putu să-și ție lacrimile care o podidiseră, de bucurie mare ce avu, și zise împăratului:

— Tată, acesta este viteazul care ne-a scăpat din mâna zmeilor.

Și, dând în genuche, îi săruta mâinile și pe față și pe dos.

Luându-i seama bine împăratul îl cunoscă și dânsul, măcar că foarte mult se schimbă. Îl îmbrățișă și-l sărută de sute de ori. Dar el tăgăduia.

În cele mai din urmă, inima lui înduioșată de rugăciunile tatălui său, ale mamei sale și ale fetei care rămăsese în genuche rugându-l, mărturisi că în adevăr el este fiul lor cel mai mic.

Prâslea le povesti apoi toată istoria sa, le spuse și cum a ieșit dasupra pământului și le arătă și mărul de aur al zmeului.

Atunci împăratul, supărat, chemă pe feciorii lui cei mai mari; dar ei, cum văzură pe Prâslea, o sfecliră. Iară împăratul întrebă pe Prâslea cum să-i pedepsească. Viteazul nostru zise:

— Tată, eu îi iert și pedeapsa să o ia de la Dumnezeu. Noi vom ieși la scara palatului și vom arunca fiecare câte o săgeată în sus și Dumnezeu, dacă vom fi cineva greșiți, ne va pedepsi.

Așa făcură. Ieșiră câte trei frații în curte, dinaintea palatului, aruncară săgețile în sus și, când căzură, ale fraților celor mai mari le căzură drept în creștetul capului și-i omorâă, dar a celui mai mic îi căzu dinainte.

Iară dacă îngropară pe frații cei mai mari, făcură nuntă mare și Prâslea luă pe fata cea mică. Toată împărăția s-a bucurat că le-a adus Dumnezeu sănătos pe fiul cel mai mic al împăratului și se mândrea, fălindu-se, de vitejiile ce făcuse el; iară după moartea tătâne-său se sui el în scaunul împărăției, și împărăți în pace de atunci și până în ziua de astăzi, de or fi trăind.

Trecui și eu pe acolo și stătui de mă veselii la nuntă, de unde luai

O bucată de batoc.

Ș-un picior de iepure schiop,

și încălecai p-o șea, și v-o spusei dumneavoastră așa.

VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o babă și un unchiaș. Ei până la vreme de bătrânețe nu avură nici un copil. Ce nu făcură? Ce nu dreseră? Și ca să aibă și ei măcar o miarță de copil, nicicât. Ba merseră pe la descântătorese, ba pe la meșteri vrăjitori, ba pe la cititori de stele și ca să rămâie baba grea, nici gând n-avea.

Ajunși la vreme de bătrânețe, începură a se îngrijora.

— Ce ne facem noi, babo, zise într-o zi unchiașul, de vom ajunge niscaiva zile de neputință ori de nevoie? Tu știi că am făcut tot ce mi-a stat prin putință, și ca să ne dea Dumnezeu și nouă un copilaș, care să fie toiagul bătrânețelor noastre, nu s-a îndurat.

— De! unchiaș, cine e de vină? Tu știi că am umblat și cruciș și curmeziș pe la meșterese, pe la vraci, am făcut tot ce m-au învățat unii și alții, și ca să avem și noi o mângâiere pentru pârdaľnicele de bătrânețe, că grele mai sunt! a fost peste poate.

— Ia, să apucăm noi doi în două părți, să ne ducem unde ne-o lumina Dumnezeu, căci tot degeaba stăm noi la un loc, amândoi, două nevoi.

— Să ne despărțim, unchiaș, dacă tu așa găsești de cuviință. Dară bine, cine să ne închiză ochii în ceasul cel de pe urmă?

— Că bine zici tu, babo; stăi dară; ia să iei tu basmaua mea care am avut-o în ziua de cununie și eu ștergarul cel vărgățel ce mi-ai adus de zestre. În toate zilele să ne uităm la dănsese; și când vom vedea pe ele câte trei picături de sânge, să ne întoarcem acasă. Acesta să fie semnul că moartea s-a apropiat de unul din noi.

— Așa să facem, unchiaș.

Cum ziseră și făcură. Se gătiră de drum, își luară fiecare desăguța d-a umeri, în care baba puse pe fund basmaua bărbatului ei, iară unchiașul ștergarul cel vărgățel al neveste-sei, și apucară unul spre răsărit, iară altul spre apus.

Nouă zile și nouă nopți se duseră, se duseră, și iară se duseră. Întrebară și pe bun și pe rău, pe mare și pe mic, ce ar face ei ca să poată avea un copil. Ceea ce le spuseră să facă ei răspunseră că au tot făcut, dară în deșert. Ei căutau să le spuie cineva altceva, ce nu știau ei, dară nu-și găsiseră omul.

A zecea zi sculându-se unchiașul, ieși afară să se spele, ca să pornească la drum mai departe. Când luă ștergarul să se șteargă pe ochi, ce să vază? Trei picături de sânge pe dânsul.

El își zise: „Trebuie să mă întorc acasă, căci Dumnezeu știe ce va fi pățit baba mea”.

Îtinse unchiașul la drum. Nu mai căuta nici de mâncare, nici de odihnă, și se întoarse acasă cum plecase.

— Ce ți s-a întâmplat, babo? zise el, cum își văzu jumătatea.

— Ce să mi se întâmple, unchiaș? Iacă eu îmi căutam de cale și întrebam în dreapta și în stânga, rugându-mă de toți să mă învețe ceva ca să putem avea un copil. Dară întrebările și rugăciunile mele le făceam în sec, căci îmi răceam gura de surda.

Și tot mergând înainte, am ajuns într-o pădure mare, mare, fără seamăn, și m-am rătăcit prin bungetul acelei păduri, de nu mai știam pe unde să ies la oameni.

Când, odată văz înaintea mea un moș, fleoș de bătrân, uitat de moarte și de Dumnezeu. Eu îi spui după ce umblu și cum m-am rătăcit. Moșul, încărcat de zile cum era, se puse jos, stă de vorbă cu mine și, cu un grai blajin, îmi arată drumul pe unde să ies acasă, și îmi zice să mă întorc, căci râvna noastră a ascultat-o Dumnezeu.

— Și ăsta a fost semnul de pe ștergarul meu?

— Se vede că ăsta.

Atunci și ei se hotărâră ca să nu se mai despartă și să rămâie să-și mănânce amarul împreună.

Nu trecu mult după asta, și baba spuse unchiașului că se simte îngrelată.

Aoleo! Unde era Dumnezeu să vadă bucuria unchiașului când auzi d-o asemenea veste bună! Umbla de colo până colo de bucurie și nu mai știa pe ce să puie mâna și ce să facă.

Și așa trecură zilele una după alta și până la nouă luni, când baba, cu ajutorul Maicii Domnului, născu un dolofan de copil, de drăguleț, și cu o carte în mână.

A treia seară când veniră ursitoarele, se întâmplă ca unchiașul să fie deștept. Pe dânsul, vezi, nu-l mai prindea somnul de bucurie, și de trei zile nu-i mai dase ochii în gene, tot umblând pe lângă babă ca s-o îngrijească și s-o caute la boală. D-aia și când veniră ursitoarele, el nu dormea, ci sta stârcit într-un colț, ca și când ar fi fost Matracuca, sora doamnei.

Când începură ursitoarele să ursească, el se făcu numai urechi și auzi tot.

Cea mai mare din ursitoare zise:

— Acest copil are să fie un Făt-Frumos, și are să ajungă bogat.

Cea mijlocie zise:

— Pe acest copil, când va fi el de doisprezece ani, are să-l răpească duhurile rele.

Cea mică zise:

— Dacă va scăpa de duhurile rele, acest copil are să ajungă împărat.

Atâta îi trebui unchiașului să auză, ca să-i dea un cuțit ascuțit prin inimă. El, vezi, nu se împăca cu ceea ce zisese ursitoarea d-a doua. O grijă mare îl cuprinse, și de pe acum chiar, începu a plănuî cum să facă să-și scape copilașul de un asemenea rău.

Până una, alta, copilul creștea, asculta pe părinți și cartea cu care se născuse din mâini n-o lăsa. Citea, citea mereu pe dânsa și învăța, de se mira toată lumea de silința și învățătura dânsului.

Când se făcu ca de nouă ani, știa câte în lună și în soare. El însuși ajunsese să fie o carte, și toți megiașii veneau la dânsul și-l întrebau despre păsurile lor.

Unchiașul se bucura, nu se bucura de fiul său, dară baba știu că nu mai putea de bucurie, văzându-l și frumos, și cu atâta procopseală într-însul. Unchiașul, vezi, era cu cuiul la inimă; știa el ce știa, dară la nimeni nu spunea.

Băiatul de ce creștea, d-aia se făcea mai frumos și mai învățat. Tot satul îl cinstea și îl asculta ca pe cine știe cine; iară unchiașul, de ce trecea timpul, d-aia se întrista.

Când era aproape de a împlini băiatul doisprezece ani, nu mai putu unchiașul să ție, trebui să răsuflă. El găsi de cuviință să spuie și alor săi ceea ce era să se întâmple fiului lor. Și astfel, într-o seară, când stau cu toții la foc și povesteau și verzi și uscate, ca să le treacă timpul, unchiașul se apucă de spuse tot ce auzise de la ursitoare.

P-aci, p-aci era să moară baba, muma băiatului, de întristare, când auzi unele ca acele; săriră însă unchiașul și fiul său, o stropiră cu apă, și d-abia, d-abia o mai înviorară. Iară băiatul se puse pe gânduri.

Și mai plănuî el ce mai plănuî, până ce, după câteva zile, spuse tatălui său ceea ce izvodise el să facă. Tată-său, carele asculta la gura lui ca la o carte, se duse numaidecât prin sat și dete gură la toți megiașii că în seara cutare și cutare, adecă când era să împlinească fiu-său doisprezece ani, ei să se adune toți cu totul la biserică, ca să facă rugăciune pentru fiul său, spre a-l scăpa de duhurile cele rele. Vorbi și cu moș popa și toți cu totul se făgăduiră că va împlini cererea unchiașului. Și așa și făcură.

În seara aceea, când era băiatul unchiașului să împlinească doisprezece ani, toți oamenii din sat, bărbați, femei și copii, împreună cu moș popa, se adunară la

biserică pentru rugăciune. Și viind moșul cu baba și cu fiul lor, tot cu cartea în mână, megiașii îi băgară la mijloc, și rugăciunile începură. Se rugară ce se rugară, când deodată se pomeniră că se umple biserica de o ceață groasă. Atunci căzură cu toții în genuche și scoaseră niște rugăciuni fierbinți, de ar fi muiat inima nu știu cărui duh rău. Ceața se risipi și ei rămaseră teferi.

A doua seară, când erau la rugăciune, tot pe acea vreme, unde se pomeniră că se umple biserica de șoareci, de lilieci și de bufnițe, și începură a chițai, de colo până colo prin biserică, a se sui pe oameni și a-i ciupi de pe unde apuca.

Toți se speriară, până și chiar moș popa. Atunci băiatul unchiașului, cu cartea în mână, căzu în genunchi și începu a se ruga cu foc. Așa făcură și unchiașul și moș popa, și toți megiașii care se aflau în biserică. Șoarecii și toate lighioanele acelea pieriră.

A treia seară dacă se adunară și se puseră la rugă, se rugară, se rugară, până ce către miezul nopții odată începu a se cutremura biserica și se auziră niște pocnete și tunete, bubuituri și dudituri îngrozitoare, ca de tunet. Căzură și de astă dată în genunchi, se rugară și de astă dată cu toată credința în Dumnezeu. Însă, ce să vedeți d-voastră? tocmai în toiul rugăciunii, unde se coborî un călugăr din turnul bisericii, apucă pe băiatul unchiașului de subțiori, îl răpește din mijlocul lor și se înalță cu dânsul în sus. N-apucară oamenii să bage bine de seamă, și pieriră din ochii lor ca o nălucă. Ba că o fi rămas prin turn, ba că o fi pe după biserică, ba că o fi pe colo, ba pe dincolo. Ași! El s-a dus cu călugărul ce-l răpise, și dus a fost.

Toți rămaseră ca căzuți din cer de spaimă, dar unchiașul și baba, mai cu asupra. După ce se mai astâmpărară din spaimă, și după ce biserica se liniști, oamenii ieșiră și se duse fiecare într-ale sale.

Fiul unchiașului, deși răpit de călugăr, dară cartea din mână n-o lăsa. Citea mereu și în gura mare; iară când fu de ajuns pe la mijlocul cărții, călugărul nu-l mai putea ține.

Vru să-i smucească cartea din mână; dară băiatul o ținea vârtos. Luptându-se cu băiatul prin văzduh ca să-i ia cartea, călugărul îl scăpă, și fiul unchiașului căzu într-o prăpastie adâncă.

Dumnezeu știe cât a rămas el acolo, până s-a dezmeticit din amețeala ce-i veni căzând. Când se pomeni, el era tot cu cartea în mână. Mulțumi Domnului că l-a scos din mâna duhurilor rele și că este viu; dară alt necaz acum! nu știa unde se află. Se scoală el d-acolo, și o pornește la drum. Și aide, și aide până ce d-abia ieși din prăpastie. Apoi o luă într-acolo unde mila Domnului l-o duce. Și apucând spre soare-scapătă, se duse, se duse, zi de vară până-n seară, fără să dea de vrun sat și fără să vază pui de om; și mai mergând ce mai merse, dete de un copaci și mase acolo. Nemâncat și nebăut nu putea să doarmă. Și luptându-se cu foamea, cu setea și cu nesomnul, se socotea unde s-ar duce, ca să iasă la lume. A doua zi o apucă iarăși spre soare-scapătă, după cum plănuia el, până ce dete peste niște grămezi de căpățâni și oase de oameni.

Și apucându-l niște răcori reci de frică, începu a citi pe cârticica lui, și înlătură oarecum groaza ce sta gata să-l cuprinză. Își luă deci inima în dinți și porni înainte; de ce mergea mai nainte, d-aceea grămezile de oase de om se înmulțeau. El se făcu că nu le bagă de seamă, și tot înainte mergea, până ce ajunse la un oraș mare, din care numai dărâmături rămăsese. Prea puține ziduri mai erau în picioare. Și mai merse ce mai merse, și dete de niște palaturi foarte frumoase.

Acolo dacă ajunse, bătu în poartă. El cugetă să ceară ceva demâncare, că nu mâncase nu știu de câte zile, și să-l lase să mâie acolo, că era vreme de când nu se odihnise ca lumea. Dară nu-i răspunse nimeni.

Mai bătu o dată. Dar ca să răspunză cineva, ba.

În sfârșit, bătu și a treia oară; dară nițel mai tăricel. De astă dată se auzi un glas pițigăiat dinlăuntru că-l întreabă:

— Cine este?

El răspunse că este om ca toți oamenii, și cere să-l găzduiască.

Dacă îi deschise porțița, ce credeți că mi-ți văzu? O umbră de om, un bătrân cu barba până la genunchi, slab și pipirnicit și cocoșat, de parcă mânca numai vinerea. El se cruci când văzu pe Făt-Frumos, și-i spuse că n-a văzut om de când era copilandru. Acest bătrân era portarul curții, și lăsat acolo să păzească palatul până s-o găsi cineva care să desfacă făcutul locului aceluia.

Dacă intră Făt-Frumos înăuntru, bătrânul îi puse o masă curată, și pe masă niște pâine albă ca zăpada și niște legumă bună de mâncare, însă gătită fără multe meșteșuguri.

Băiatul îmbuca lupește, căci nici el nu mai știa de când nu mâncase. După ce mâncă și se sătură, se puse la vorbă cu unchiașul.

— Bine, tătuțule, ca ce să fie asta, de n-am întâlnit eu, cale de atâtea zile de când vii, nici un suflețel de om p-aici pe la voi, fără numai grămezi, grămezi de oase de oameni, risipite coala și coala? Și-apoi și aici la palaturile acestea, numai pe tine te găsesc cu sufletul în oase, încolo parcă ar fi în împărăția morții?

— Ei, tătișorule, povestea împărăției acesteia este mare. Eu ți-o spun o câtinică din ea. Să vezi dumneata, nepoțelu moșului, această împărăție a fost și ea odată mare și puternică. Împăratul și împărăteasa locului n-aveau copii. Ei, în loc să se roage lui Dumnezeu ca să le dea un moștenitor, se apucară să umble cu farmece. Umblară ei ce umblară, și dete peste un fermecător meșter.

Acesta nu știu ce făcu, nu știu ce dresă, că numai iată că împărăteasa rămâne grea, și după nouă luni născu o fată mai frumoasă decât nu știu care zână din cer. Ea trăiește și acum. Este atât de frumoasă, încât s-o vezi și să n-o uiți în toată viața ta.

La trei zile când veni ră ursitoarele, o ursi ră ca ea să nu se poată mărita până ce nu se va găsi cineva care să petreacă

o noapte în cămara ei și să scape teafăr. Pasămite Dumnezeu pedepsea pe copil pentru păcatul părinților. Nu numai atât, dară ursitoarele întinse pedeapsa aceasta și asupra împărăției. Ele zise că din ziua când va veni cel dintâi pețitor și nu va izbuti să scape, toate orașele și toate satele să se dărâme precum le-ai văzut și tu, și toți oamenii să putrezească, să le rămâie numai oasele. Aceasta ca să îngrozească pe juni, ca să nu vie în pețit. Vezi d-ta, și fermecătorul acela care a făcut pe împărăteasă să nască, fu pedepsit, căci umbra lui este care vine noaptea de muncește și chinuiește pe bieții tineri care se încumet a rămânea în cămara domniței.

Mulți tineri s-au încumes până acum a face cercare și toți au pierit.

Auzind unele ca acestea Făt-Frumos, zise portarului că ar dori să vază și el pe fata de împărat.

— Fugi d-acolo, tătișorule, nu-ți mai băga sufletul în păcat. Fă-ți cruce și te depărtează de locurile acestea, ca să nu-ți pierzi viața. Păcat de tinerețile tale.

„Fie! Își zise băiatul, gândindu-se la cele ce pățise până acum, tot n-am eu la ce mai trăi singur prin pustietățile acestea”, și stăruia ca să-l ducă în cămara domniței.

Portarul, dacă văzu că nu este chip să-l oprească de a merge, îl duse la fata împăratului. Ei, cum se văzură, se și plăcură. Se vede că ei erau făcuți unul pentru altul. Și de unde să nu fie așa!

Biată fata împăratului ar fi dorit să rămâie în noaptea aceea băiatul în cămara ei; dară îi era milă de tinerețile lui, cum de să se prăpădească o așa bunătate de june.

Și împreună cu portarul mai cercă încă o dată să-l facă a nu rămânea. Dară fu peste poate; căci Făt-Frumos era de aceia care, când își pune în gând să facă ceva, nici dracul nu i-o scoate din cap.

Și așa, cum veni seara, el se duse cu cărticica lui în mână și stătu în priveghere. Ce făcu el ce nu făcu, că văzu albul zilei. A doua zi îl găsiră tot cu cartea în mână, și searbăd, și

galben ca turta de ceară, de pare că muncise cine știe la ce lucruri grele, și cine știe câte nopți nemâncat și nebăut.

Se deșteptă și fata de unde dormea ea, și cum îl văzu în carne și în oase, îi zise:

— Tu să fii soțul meu.

Atunci o dată, ca din senin, începură a învia oamenii de prin orașe și de prin sate, slugile de prin curte, și toate câte erau cu suflet, în ziua când veni cel dintâi pețitor, începu să miște și să se scoale ca dintr-un somn adânc. Oamenii începură la lucrul lor, oștirea a da în tâmpine și în surle, și a veni la curtea împărătească să se închine cu slujba. De unde până aci era tăcere, moarte, acum te asurzeau strigătele și zgomotul ce făcea mulțimea de oameni și de argați, mergând fiecare la lucrul său.

Portarul se buimăcise la cele ce vedea. Nu știa încotro să-și întoarcă privirea și la ce să se uite mai întâi.

Făt-Frumos și cu domnița ieșiră și se arătară la lume. Mulțimea striga de bucurie de se auzea în cer strigătul lor, și din fiecare gură ieșea vorbele: „Să ne trăiască împăratul și împărăteasa noastră!”

Făt-Frumos, dacă se cunună cu fata, se așeză în scaunul împărăției și-și tocmi oștile, boierimea și prostimea cum știa el în legea lui. Toți rămaseră mulțumiți de tocmelele lui.

Și petrecură ce petrecură cu fericire în căsătoria lor; când, într-una din zile, își aduse aminte de tatăl său și de mumă-sa și se întristă că nu știa nimic de căpătâiul lor.

Împărăteasa băgă de seamă întristarea lui și, ca unul ce-i era drag foarte, nu voia, vezi, să-l vadă nici o clipă de ochi măcar fără chef. Prinse a-l întreba. Iară dacă îi spuse, ea îl îndemnă să se ducă să-și aducă părinții, și să trăiască cu toții launloc ca în sânul mă-sii.

Făt-Frumos asta și voia. Și totuși nu se îndura să-și lase soția singură. Știa el, biet, ce va să zică singurătatea. Dară întetându-l și încingându-l dorul de părinți, hotărî să se ducă.

Înainte însă de a pleca, împărăteasa, soția lui, îi dăde un inel, ce zicea că îl are de la moși, de la strămoși, și îi spusese că are puterea, când îl scoate din deget, se uită la dânsul și dorește, să se facă un palat cum seamăn pe lume să nu aibă. Îi dăde și pe vizitiul curții, om vechi, credincios și iute la slujbă, care să nu se dezlipească de stăpânul său, nici cât ai da în amnar.

Așa căpuit și pregătit de drum, plecă către satul unde trăiau părinții lui, după ce-și luă ziua bună de la împărăteasa, de la boieri și de la ostași. Drumul îi era să treacă pe la împărăția lui Sefer împărat, pe la țara zânelor și Dumnezeu mai știe pe unde.

Trei ani și trei luni și trei zile ținu călătoria până să ajungă la satul părinților lui. Și trecând pe la împărăția lui Sefer împărat, l-au întâmpinat dregătorii curții și l-au petrecut cu dragoste. Și trecând și pe la țara zânelor, acestea se întreceau care de care să-i arate mai multă cinste și să-l petreacă.

Dacă ajunse la satul părinților săi, trase butca dinaintea bordeiului. Tată-său și mă-sa nu-l cunoscuseră. El dacă văzu așa, ceru să-l găzduiască. Bătrânii primiră, și-și cerură iertăciune că nu pot să-i dea mai mult decât ceea ce au, adică bordeiul lor. El se învoi și mase acolo. Peste noapte se scoală, iese afară binișor și, uitându-se la inel, îi arată că dorește să se facă un palat înfricoșat în locul bordeiului aceluia.

N-apucă să isprăvească bine de gândit, și mi se ridică, neiculiță, niște palaturi mărețe, împodobite cu de toate frumusețile, cu grădini falnice, cu izvoare limpezi, de să te tot fi uitat la dânsule și să nu te sature. Dară încămite pe dinăuntru? Aci e aci. Cămarile, lavițele, așternuturile, numai scumpeturi.

Când se deșteptară a doua zi unchiașul și cu baba și se văzură muiați numai în aur, se speriară. Se frecau la ochi și se uitau în toate părțile, și nu le venea a crede ochilor lor. Li se părea că visează.

Atunci intră Făt-Frumos la dâșii, îi scoase din uimirea în care căzuseră și se descoperi, spuindu-le că el este fiul lor cel răpit, și că a ajuns împărat.

Când auziră de unele ca acestea, unchiașul și baba muriră și înviară de bucurie. Apoi îl luară și îl pupară și pe o parte și pe alta: iară el le sărută mâinile.

Îndată se făcu zvon în sat că unchiașul și baba se procopsiră fără știrea lui Dumnezeu, și alerga lumea după lume ca să vadă cu ochii lor minunea.

Ajungând și la urechile stăpânului moșiei acest zvon, se duse și el de văzu palaturile și rămase cu ochii zgâiți. Acest om era pizmătareț și zăcaș la inimă. Nu voia, vezi, nici în ruptul capului, să-l întreacă alții, nici în bogăție, nici în procopseală.

Se duse, deci, acolo, să se încredințeze prin sine însuși de această minune, și dacă văzu pe Făt-Frumos, ar fi poftit dumnealui să-l ginerească, fiindcă avea trei fete.

Pofti pe Făt-Frumos, ca să vie și el pe la dânsul p-acasă, ca să lege prietenie. Făt-Frumos, cu inima curată și fără nici o vinovăție într-însul, se duse, de! de datorie. Acolo, dacă îl văzură, stăpânul moșiei aduse vorba de căsătorie și-i spuse că ar fi bun bucuros să-i dea pe oricine va voi el să ia din fetele lui.

Făt-Frumos le spuse curat că el este însurat, și că are de gând să se întoarcă la nevastă peste puțin. Ba încă le spuse și cu ce putere făcuse palaturile alea frumoase, dacă îl întrebară.

Pizmătarețul de stăpân al moșiei plănuî atunci cu fetele sale, cum să facă să fure inelul din degetul lui Făt-Frumos. Pentru aceasta, nu trecu multe zile, și poftiră pe Făt-Frumos la masă la dâșii ca să se chefuiască și să petreacă împreună, căci, ziceau ei, mai avea-vor zile să se mai vadă au ba?

Făt-Frumos, fără să-i plesnească prin cap ce plănuiseră ei, se duse. După ce se chefuiră mâncând și bând cât le cerură inima, când fură să se scoale de la masă, zăcașul de

proprietar ceru să le mai dea câte un pahar să bea, la botu calului, cum se zice. În paharul ce dete lui Făt-Frumos, amestecă, fără să știe el, niște buruieni adormitoare.

Cum bău, îl și fură Aghiuță. Căzu într-o amorțeală soră cu moartea. Capul îi bănănăia într-o parte și într-alta, de parcă își rupsese junghetura. Îl luară, deci, binișor, îl puseră într-un pat, și acolo rămase până a doua zi. Pe când dormea el dus, îi scoaseră inelul din deget și îl ascunseră.

A doua zi dacă se deșteptă Făt-Frumos, îi fu rușine de ceea ce făcuse. El se căia și se căina cum de să facă el fapte de care nu mai făcuse în viața lui, să-și bea adecă și simțirile. El socotea, vezi, că a băut ca un nemernic, și d-aia se îmbătase așa.

Cum se deșteptă, se și duse acasă, fără să bage de seamă că îi lipsește inelul din deget. Acasă dacă ajunse, ia palatul de unde nu e. Pierise ca și când n-ar fi mai fost, iar în locul lui găsi iarăși bordeiul părinților lui. Se mai căi el o toană de neghiobia ce făcuse, dar acuma prinde orbul, scoate-i ochii, povestea ăluia.

Se hotărî dară să se întoarcă la împărăția lui, să nu se mai întâlnească cu niște asemenea oameni răi la suflet. El zise și părinților lui să meargă cu dânsul, să trăiască ca în rai. Dară ei se mulțumiră a le rămânea oasele în sătuceanul în care se născuseră, și poftiră fiului lor o viață lină și fără de supărări diavolești.

Bietul Făt-Frumos, trist că-și pierduse inelul, trist că părinții săi nu voiesc a merge să trăiască cu dânsul, sta cu capul rezemat pe mână și se gândea cum să facă ca toate să-i iasă înde bine. Când, deodată, se înfățișează înainte-i vizitiul ce-i dase împărăteasa.

— Ce ai, stăpâne, de ești așa trist, fără să te mângâi? Au doară primit-ai niscaiva știri rele de la împărăție?

— Ba știri rele de la împărăție n-am primit, dragul meu. Dară iacă, iacă, iacă ce mi s-a întâmplat.

Și-i spuse tot, din fir până-n ață.

— Ia lasă, stăpâne, nu te mai mâhni așa pentru atâta lucru de nimic.

— Ce stai tu de vorbești, omule? Apoi de nimic lucru iei tu că am pierdut inelul, așa sculă rară? și de puțin lucru socotești tu că este a mă despărți de părinți fără să mai nădăjduiesc a-i vedea?

— Ba nu, stăpâne; dară ia să ne înțelegem la cuvinte. Părinții împărăției tale, dacă nu vor să vie să trăiască pe lângă d-ta, poți să-i faci să trăiască bine și aci, lăsându-le o sumuliță bunicică de bani, de care ai, mulțumită Domnului, destui. Cât pentru inel, apoi împărăteasa, doamna noastră, a avut de grije și pentru aceasta. La plecare, ea mi-a dat acest inel, cu poruncă strașnică ca să ți-l dau numai atunci când voi vedea că mâhnirea umblă să te biruie. Și tocmai acum mi se pare că e timpul. Poftim!

Și îndată scoțând din sân un inel, ca și celălalt de frumos, i-l dete, mai adăogând a zice că inelul acesta are darul, ca, uitându-te la el și dorind, îndată se va înfățișa înaintea dumitale doi arapi, care vor face orice le vei porunci.

Tocmai atunci trecea p-acolo și stăpânul moșiei, cel cu pricina, într-o căruță cu patru telegari, mergând în treaba lui.

Făt-Frumos, cum luă inelul în mână, se uită la el, și pofti să iasă cei doi arapi. Îndată se pomeni cu doi arapi negri ca fundul ceaunului, că stau dinaintea lui, ageri și sprinteni ca niște pardoși.

— Ce poruncești, stăpâne? ziseră ei.

— Să-mi luați pe chir ăla care trece în căruță și să nu-l slăbiți până nu va scoate inelul ce mi-a tras din deget mișelește.

Vezi că el pricepuse că beția aia d-atuncea nu fusese lucru curat; dar n-avusese ce-și face capului, d-aia și tăcuse din gură.

Unde mi se repeziră, neiculene, ăi arapi, ca niște zmei și ca niște lei paralei, de nu-i puteai ajunge cu praștia! Într-o clipă fură acolo, și unul apucă caii de dârlogi și mi ți-i opri

ca pe ei, și altul apucă pe pizmătarețul de stăpân al moșiei de piept, și cât te-ai șterge la ochi, fu și dat jos; și unde mi ți-l începură a-l răsuci și a-l buchisi înfundat, de-ți era mai mare mila de dânsul.

Dacă îi cerură arapii inelul, el tăgăduia ca un nemernic. Se pusese diavolul călare pe inima lui și nu-l lăsa nicidecum să scoată inelul la iveală. Dară ce credeți că arapii mi-l lăsară numai așa, cu una, două? Nici să vă gândiți.

Îl luară din nou la târbăceală. Umbla prin mâinile lor, de la unul la altul, ca o minge. Îl mai fățuiră, îl mai trudiră, îl luară din nou la rapanghele, și-l mai dară cățeaua, de credeai că se pierde prin mâinile lor, și, ca să spuie, nicidecum.

Dacă văzură arapii așa, că se încâinase și nu vrea să dea inelul, îl puseră jos, unul îl ținea și altul scoase un cuțit de la brâu, îl dete pe masat și se făcea că vrea să-l jupoaie de viu.

Văzu ăla că nu e glumă, că-i sta viața numai într-un fir de ață, și ca să scape de moarte, spuse că la el este inelul, și-l scoase de-l dete arapilor. Ar fi voit oamenii lui, vizitiul și argatul, să sară să-și scape stăpânul din mâna arapilor. Dar cine se putea apropia de dânsii? Numai câte un brânci le da aceștia, și se duceau peste cap, de se sculau schilozi.

Făt-Frumos privea și creștea carnea pe el de mulțumire, când vedea că freacă ridichea becisnicului de zăcaș, după cum i se cuvenea.

Primindu-și inelul Făt-Frumos, îl băgă în deget lângă cellalt, și se hotărî a se întoarce înapoi la împărăția sa. Dete părinților lui vro trei pungi de galbeni, fiindcă nu voia să merge cu dânsul, se găti de drum, se urcă în butcă și porni.

Dară când se despărțiră? Plângeau și lemnele și pietrele de jalea unchiașului și a babei. Vezi că pricepuseră ei că n-are să se mai vază. Poate că în cer, dar aci pe pământ, de leac!

Și se duse, și se duse Făt-Frumos cale lungă depărtată, care de aci înainte se gătește, basmu mai frumos grăiește, se duse până ajunse la o poiană frumoasă, de marginea

căreia curgea un râuleț. Aci își căută el loc de popas. Fie, că-l și găsisse, căci era o frumusețe de nu te îndurai să te depărtezi de dânsa.

Licheaua de stăpân al moșiei, nici una nici alta, voia cu dinadinsul să aibă pentru dânsul inelul lui Făt-Frumos și mai multe nu. Se luă după dânsul, și cugeta că, mai cu marghiolii, mai cu șoalda, mai cu prefăcătorii, să înșele pe Făt-Frumos și să-i dea pui de giol la inel.

Dacă văzu pe Făt-Frumos că vrea să poposească, se opri și el mai cât colea, după un măraciniș, și așteptă până să adoarmă.

Făt-Frumos nici că se gândea la niște astfel de mișelii, el întinse pe pajiște niște scoarțe scumpe ce le avea, se așează pe dânsule, măncă și se culcă. Vizitiul lui cel credincios stătu de pază o bună bucată de timp, și dacă văzu că nici apele nu se mai mișcă, și fiind și ajuns de osteneala drumului, puse și el capul jos și-l fură somnul.

Când văzu că amândoi dorm duși, ăla ieși din crâng binișor și pâș, pâș, ca o mătă când pândește la șoareci, se apropie încetishor de Făt-Frumos, îi trage inelele din deget și p-aci țî-e drumul.

Iară dacă se sculă Făt-Frumos și văzu că-i lipsesc inelele, crezu că vizitiul i le-o fi luat, ca să le puie bine, de teamă ca să nu le piarză dormind și-l întrebă. Vizitiul răspunse că Doamne ferește! nu i le-a luat el. Acum înțelese că vreun fur i le-a șters și se întristă, nevoie mare.

Așa supărat, porunci de înhămă caii la butcă și porni. El nu știa ca cine să i le fi luat, și n-avea pe cine apuca de ele. Și mergând el așa și ciudându-se și frământându-se de mâhnire, se gândea ca ce să răspundă el împărătesei, când l-o întreba de inele. Nu-i venea lui, vezi, odată cu capul, să-l crează neștine că este nehartic, mototol și adormit.

Tocmai pe când părerea de rău îl ajunsese și mai și decât până aci, erau trecând printr-o pădure mare și deasă. Dodată auzi niște balauri de lăutari trăgând din viori, de gândeai că mănâncă foc, și din ce în ce se apropiau. Nu

trecu mult și iată că lăutarii trecură pe lângă butca lui Făt-Frumos, tot cântând, și-i deteră bună-ziuă.

Făt-Frumos le mulțumi și prinse a-i întreba:

— Dară de unde veniți, bre, oameni buni, și unde vă duceți?

Lăutarii răspunseră:

— Ne ducem să cântăm la nunta împărătesei tale.

— Cum să cântați la nunta împărătesei mele? întrebă Făt-Frumos, căruia îi sări inima de frică.

— Apoi, să vezi dumneata. Un împărat din vecinătate văzând că este atâta diastimă de vreme de când ai plecat și nu te-ai mai întors, s-a sculat, cu oaste asupra împărăției tale, ca să silească pe împărăteasa a lua de soț pe fiul său. Împărăteasa s-a împotrivit foarte, și de două ori s-au lovit ostile și de două ori acel împărat a fost biruitor. În cele din urmă, nici împărăteasa nu mai trăgea nădejde c-o să te întorci. Și de milă ca să nu se mai prăpădească orașele și satele, și atâta sumedenie de oaste, s-a înduplecat a asculta cererea împăratului, și mâine le este nunta.

— Cum se poate una ca asta?

— Iaca, se poate și se prea poate. Dară fiindcă te întorci, și dacă voiești să ajungi înaintea nunții, lasă-ți butca să vie pe urmă și tu aideți cu noi.

Făt-Frumos n-așteptă să-i mai zică încă o dată. Se dete binișor jos din butcă, și porni cu lăutarii la drum. Unul din lăutari îl luă în cârcă, și când își făcu vânt, se aruncă drept în slava cerului, și mergea ca vârtejul. Ar fi voit el să meargă ca gândul, dară îi fu teamă să nu plesnească fierea în Făt-Frumos.

O dată începu Făt-Frumos să strige:

— Stăi, mă, să-mi iau căciula, că mi-a căzut din cap.

— Ce stai dumneata de vorbești? Las-o încolo, la nevoile, căciula, că ea acum o fi cale de șase luni de departe, să mergi cu piciorul până acolo, unde a căzut ea.

Și mai merse ce mai merse și se coborâră la scara palatului împărăției sale.

Aci dacă ajunse, împărăteasa și toți boierii și toată oastea ieșiră întru întâmpinarea lui. După ce-și dară bun-găsit și bun-venit, îi povestiră cum împăratul vecin s-a sculat cu război asupra lor, cum oastea lui a spart oastea împărăției lui de două ori, și cum se gătesc pentru a treia lovire.

Apoi împărăteasa îi spuse că ea a făcut acele meșteșuguri cu lăutarii, ca să-l aducă mai curând, că știe cum a pierdut inelele și ce-a pățit.

Pe când vorbeau încă, iacă un curier că se înfățișează înaintea lor și dă împărătesei inelele cu pricina și împăratului căciula ce-i căzuse din cap.

Ea îi spuse că doi din acei lăutari ce a văzut el în pădure a avut porunca: unul să-l aducă pe dânsul, și altul inelele.

Împăratul se veseli o toană; dară era supărat foarte cum de să îndrăznească vecinul lor împărat să se scoale cu război asupra împărătesei sale.

Și auzind gloatele de venirea lui Făt-Frumos, veneau droaie să se scrie la oaste. Se sculară, deci, cu mic cu mare, și făcu oaste ca frunza și ca iarba. Făt-Frumos le tocmi și le învătă cum să meargă la război. Și-l ascultau gloatele, că-l iubeau nevoie mare. D-apoi boierii? Nu se lăsau nici ei mai prejos. Vezi că și el era drept, îndurător și viteaz.

Pornind la război cu o silă așa de mare și de grozavă sparse împărăția vecinului lor cutezător. Prinse în război și pe acel împărat vrăjmaș, împreună cu fiul său, și îi aduse de-i tăiară dinaintea împărătesei.

Apoi întinzând cuprinsul său și asupra acelei împărății și mai puind la cale toate cum să ajungă supușii săi să fie fericiți, se puse pe trai, și trăiră veac de om nesupărați de nimeni. Iară eu încălecai p-o șea etc.

VOINICUL CEL FĂRĂ DE TATĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat ș-o împărăteasă. Ei aveau numai o fată și o păzea ca lumina ochilor lor. Ea n-avea voie să iasă nici până în grădină fără dădacă ei. Aceasta o ținea de aproape și n-o scăpa din vedere nici cât ai da în cremene. Fata, tot șezând la fereastră, vedea pe un june fluieră-vânt umblând de colo până colo. Într-o zi uitându-se la el, o văzu și el și, țintind ochii în ochii ei, ea simți un fior, apoi ca o scânteie de foc o arse ceva la inimă. Se trase fata de la fereastră și spuse dădacă-sei ce i se întâmplă. Atunci dădacă ei îi zise:

— Ci ia fugi și d-ta de la fereastră! Ce tot te zgâiești și te uiți la toți d-alde taie câinilor frunză.

Nu trecu mult și fata începu a nu se simți bine. Pasămite luase în pânțele, fără știrea lui Dumnezeu. Spuse dădacă-sei. Aceasta se da de ceasul morții de ciudă, cum de să se întâmple una ca asta, fără să știe fata de bărbat. Frica ce le cuprinsese pe amândouă era de nepovestit.

— Ca ce o să zică tată-tău acum când va afla, se văieta dădacă, ce o să-i răspunz eu, când mă va întreba?

— Cum o să mă înfățișez eu acum înaintea tată-meu cu borțul la gură, zise și fata, când numai unul Dumnezeu știe cât sunt de nevinovată?

Și în adevăr că tată-său era un om aspru. Nu le-ar fi iertat o dată cu capul.

Se duseră, deci, și povesti împărătesei toată întâmplarea, și se rugară de dânsa, ca să intre ea la împăratul cu mijlocire de iertare.

Când auzi împărăteasa de cele ce se întâmplase, se luă cu mâinile de păr. Ea zicea că este peste poate ca să rămâie cineva însărcinată din vedere. Vezi că ea știa cum merg lucrurile în lume. Și la o minune ca aceasta nici că se aștepta.

Lucrurile nu puteau rămâne mult timp acoperite. Împărăteasa, de silă, de milă, fu nevoită a spune împăratului toată șiritenia.

Când auzi împăratul de aste năpaste, se făcu foc de mânie. Răcnea ca un leu:

— Cine să fie acel neomenit carele mi-a necinstit perii cei albi ai bătrânețelor mele? Cu moarte să se omoare. În furci să-l atârne. Praf și pulbere să se aleagă de capul lui!

Împărăteasa îl luă cu binișorul și-l mai domoli olecuță.

Vezi că el nu pune crezământ pe spusele fiicei sale și ale dădacei. El știa că astfel de întâmplare nu se mai auzise. După ce dojeni cu dojană împărătească pe dădacă, oropsi pe fie-sa cu urgie. Porunci de făcu o corăbioară, puse pe fată într-însa, și lângă ea cinci pâini și un urcioraș cu apă, și îi dete drumul pe gârlă spre a se duce unde mila Domnului o va scoate.

Mergând corăbioara pe apă, ea se ruga lui Dumnezeu cu zdobire de rărunchi ca să o scoată la liman bun, ca unul ce cunoaște nevinovăția ei, și ca pe una ce nu se știa la sufletul ei cu nici o prihană.

Câteva zile se bălăbăni ea așa cu valurile apelor. În ziua a treia îi veni ceasul nașterii, și făcu un dolofan de copil ca un îngerăș. Biata femeie! căci n-avu ei nici un ajutor omenesc în ziua necazului, decât suferințele ei, și alinător pe Dumnezeu! se mângâia oarecum în sufletul ei că se știa nepângărită.

Și vrând Dumnezeu cu dânsa, corăbioara, într-una din nopți, se opri. Ea simți că corabia nu mai merge; sta pe loc. Până la ziuă, îi ticâi inima de frică, neștiind pe ce țărături se va fi oprit. Când se lumineă, văzu că corăbioara poposisse de marginea unei păduri. Ieșind la uscat cu copilașul în brațe, rătăci încoă și-ncolo prin pădure. Apoi se așează în scorbura unui copaci mare și gros ca butia. Acolo stete ea mai mulți ani, hrânindu-se cu ierburi și rădăcini, ori cu roadele unor copaci. Ea își creștea copilașul cu drag.

Ea făcu din ramurile unui copaci un leagăn în care își punea copilul ziua; iară noaptea nu-l depărta de la sânul ei, și, pentru scăldătoare, se ducea la vadul de la albia unui pâraiaș ce curgea p-aproape d-acolo. Acoperământ le era cerul cu stelele; tovarăș de jucării copilului îi era florile câmpului, paserile cerului, flutureii și gândăniile.

După ce se făcu mai măricel, mă-sa îl învăță la vânat și-i spunea cu lacrămile în ochi cum a fost ea crescută și cum este nevoită să-l crească pe dânsul. Iară el asculta și băga la cap toate cele ce îi spunea mă-sa.

Mai mărimdu-se el oleacă, începu a căta vânat mai pe departe de locuința lor. Iară într-una din zile zări un palat în depărtare. El își aduse aminte de cele ce îi spusese mă-sa despre palaturile tată-său și i se păru că se cam aseamănă. Dete fuga și spune mă-sii ceea ce descoperise. A doua zi plecă cu mă-sa de mână și, ajungând la aceste palaturi, mumă-sa îi spuse că acelea nu sunt ale tatălui ei; dară că tot cam așa sunt și ale împăraților din lume.

Mai trecu ce mai trecu și mai mărimdu-se și dânsul, într-una din zile, ducându-se iarăși la vânat, cum, cum, el se pomeni iarăși dinaintea aceluia palat; cu toroipanul la spinare, el își luă inima în dinți și intră în curte. Pasămite palatul acela era al unor zmei. Flăcăiandru nostru cel viteaz, carele nu știa ce este frica, intră și în palat. P-aci, p-aci era să-și iasă din minți de mirare și să-și piarză cumpătul dând de atâtea lucruri, ce nu mai văzuse el în viața lui. Când, ce să vezi d-ta? odată îi ieși înainte trei zmei. Aceștia erau stăpânii palatului. Și unde se repeziră la dânsul de pare că să-l ia în unghii, și cu grai răstit, dojenindu-l, îi ziseră:

— Cum de ai cutezat spurcatule, să ne calci casa?

Voinicul nu zise nici cârc! ci, aducând toroipanul, mai iute decât fulgerul păli pe unul la dreapta, pe altul la stânga, de nu știură de unde le veni trăsnetul, și îi culcă la pământ. Și nici că se mai mișcară din loc, fiindcă îi lovise cu nădejde.

Al treilea zmeu, văzând cum merge treaba, pieri dinaintea lui ca o nălucă, și se duse de se ascunse în pivniță. Văzu el că nu poate da piept cu un asemenea viteaz, și se hotărî a-i purta sâmbetele.

Voinicul de românaș, în dârdora luptei nu băgă de seamă ce se făcu al treilea zmeu. Așteptă ce așteptă și dacă văzu că nu mai vine nimeni, el se întoarse, luă pe mumă-sa, o duse în acele palaturi și se așeză acolo.

Umblând din cămară în cămară, dete peste armele zmeilor și se minună. Mă-sa îi spuse că văzuse în casa tatălui său asemenea arme, și îi arătă cum se întrebuințează. Îi prinse bine, căci văzu că îi merge mai lesne la vânat. Acum începu a săgeta la căprioare și la ciute, căci până acum vâna numai păsărele cu lațul, și îi era cu greu.

Ajunsesse ca el să fie tare și mare în pădure. Nu era cine să-i stea împotrivă. De multe ori nu venea cu zilele p-acasă.

Într-una din zile, zmeul ieși din pivniță și veni milogindu-se la muma voinicului ca să-și facă pomană cu el să-l primească la curtea ei, căci zicea el că pribegeste nu știu de cât timp orbecăind prin acel bunget de pădure. Spuse că este un nenorocit carele se rătăcise, umblând după vânat, și da laudă Domnului că l-a învrednicit a mai da peste ființe de oameni.

Ea, biet, care știa ce este necazul și lipsa, își plecă urechea la rugăciunile cele viclene ale zmeului și, făcându-i-se milă de nenorocirile lui, îi făgădui că va vorbi fiului ei de dânsul.

Cum veni fiul său de unde era dus, ea îi spuse toată șiretenia nenorocirii omului ce năzuia la mila lor, și îl rugă să aibă milă de ticăloșia lui, căci zicea ea, nu știm cum ne va mai aduce și pe noi Dumnezeu.

Voinicului îi păru bine de astă întâmplare, mai cu seamă, gândea el, că va fi barim o slugă în curte care să ție de urât mă-sii, în lipsa lui, și să-i și dea ajutor în trebile casei.

Nu-l cunoscă că este zmeu, când îl văzu, atât de bine știu proclatul a se schimba. Îi spuse ce are de făcut și îl primi să șează la curtea lui.

Multe lipsuri, multe necazuri, multa mahnire ce suferise muma viteazului și dorul cel mare de țara ei, iară mai cu seamă suferințele ei când se gândea la rușinea ce rămăsese asupra numelui său în casa părinților ei, ea fiind nevinovată, o făcu de lânzezea și se topea d-a-n picioarele. Văzând-o zmeul așa searbădă și tot fără voie bună, se încumese într-una din zile, pe când voinicul era la vânătoare, și o întrebă, dară se prefăcu că vorbește cu sfială:

— Cum bag de seamă, stăpână, nu prea ți-e bine.

— Nu mi-e bine, mă băiete, căci mi-e dor d-alde tata și d-alde mama, și de țara mea. Vezi că eu sunt fată de împărat, și pentru o năpaste ce a căzut pe capul meu pribegesc de sunt atâți mari de ani.

— Eu știu un leac pentru boala dumitale, stăpână; dară n-are cine se duce să-l aducă.

Și îi spuse o sumedenie de minuni ce făcuse leacul ce zicea că ar fi bun pentru ea.

Când se întoarse de la vânătoare fiul ei, ea îi spuse că auzise de la sluga lor, cum că de va mânca mere din mărul roșu se va face sănătoasă.

El fu bun bucuros că auzise un leac să facă pe mă-sa sănătoasă, și se hotărî a se duce tocmai acolo să-i aducă leacul. Își luă ziua bună și plecă.

Dar încotro s-apuce? căci nici nu mai auzise până atunci de așa ceva. Apucă și el într-un noroc spre răsărit și, mergând prin desișurile pădurii, zări un palat mai frumos decât acela în care ședeau ei. Se duse drept acolo. Aci locuia o zână măiastră. Cum o văzu el, îi căzu cu drag. Dară măiastra, ieșindu-i înainte, îl primi după cum i se cuvenea, îl băgă în palat și îl omeni ca pe un oaspe.

Din una, din alta, se înțelesesă la cuvinte. Vezi că, mare, aceasta era scrisa lui. El nu mai văzuse până atunci alt chip

de muiere, decât p-al mă-si. Ş-apoi era atât de frumoasă şi de gingaşă, ca o floare!

Ea încă avea la ce se uita la el; căci era un brad de românaş.

El se uitase acolo la dânsa. Când îşi aduse aminte că el plecase să aducă mume-sei mere de la mărul roşu, voi să o zbughească. Dară zâna măiastră îl opri şi-l întrebă unde se duce. Voinicul îi spuse din fir până în aţă toată şiretenia. Zâna pricepu viclenia zmeului şi tăcu. Apoi îl îndreptă ea spre locul acela cu mărul roşu, şi-l şi învăţă cum să facă ca să ia merele. După ce-şi luă ziua bună şi de la măiastră şi-i făgădui că se va întoarce pe la dânsa, porni; şi aide, aide, merse cale lungă şi mai lungă, până ce, trecând ţări şi mări, ajunse la o grădină ocolită numai de trandafiri. Intră înăuntru şi dete peste mărul roşu, carele era sădit în mijlocul grădinii. El cercă a se alătura de pom, dar pomul îi zise:

— Nu te apropia de mine, voinice, că îţi vei pierde viaţa şi e păcat de dânsa.

Flăcăiaşul, ce nu ştia de frică, îi răspunse cum îl învăţase zâna:

— Nu te teme, pom oropsit, că te voi curăţa de omizi şi de uscături.

Şi după ce-i tăie uscăturile şi îi luă omizile, culese trei merişoare ca cele din rai şi se întoarse înapoi. Ajungând în pădure, dete pe la zâna. Aceasta cum îl văzu, îl primi cu bucurie, îl puse într-o cămară să se odihnească niţel, şi până una, alta, îi schimbă merele şi îi puse altele în locul lor. Când se sculă voinicul, se grăbi a se întoarce la mă-sa cu slujba făcută. Luă deci merele şi porni.

În vremea aceasta, procletul de zmeu se linguşea pe lângă muma băiatului şi, cu ispite şi cu marghiolii, umbla să o dea în cap să se planisească lui. Ea, biet, nu ştia unde bate diavolul de zmeu. Nu cunoştea la sufletul ei ce sunt ispitele şi cursele dragostei, şi prin urmare nu da nas spurcatului să se întinză. Ea ştia una şi bună: se topea de

dor după fiul său, după părinții ei și după țara în care se născuse. Când o căutai, era cu ochii scăldați în lacrimi.

Cum văzu pe fiu-său, săltă de bucurie. I se păru a înviora olecuță. Mâncă din merișoarele ce-i aduse, și i se păru bune. După ce mai trecu, ea căzu iarăși în piroteala de mai nainte.

Voinicul, văzând că sănătatea mă-sei tânjește, nu știa ce să-i mai facă spre a o mai înveseli. Iară dracul de zmeu atât de harnic se arăta în ale slujbei, încât n-apuca să iasă bine vorba din gura voinicului, și el o ghicea; apoi se făcea luntre și punte, ca să-i îndeplinească voile. Voinicul băgă și el de seamă tragerea de inimă ce avea sluga spre a-i sluji cu credință, și nu se căia deloc ca l-a primit la curtea sa, ba încă începuse a-l privi cu ochi buni.

Într-una din zile, pe când voinicul era pe voie bună, zmeul se apropie de el și, cu grai milogit, îi zise:

— Stăpâne, cunosc iubirea ce ai pentru mămuțița d-tale. Lânzezeala de care pătimești, mie nu-mi prea place. De vrei vrea să mă ascuți, nu vei greși.

— Știi tu ceva leacuri? spune, că te ascult.

— În țara de unde sunt eu, oamenii pătimași de asemenea boală fac tot ce se poate de aduc apă vie și apă moartă de la munții ce se bat în capete. Această apă este leacul cel mai bun. Te văz că ești un mare viteaz și am credință în sufletul meu că d-tale îți va fi mai ușor decât altora a o aduce.

N-apucă să isprăvească vorba și viteazul se duse la măsă. Fiind acolo, el îi zise:

— Mamă, te văz tot galeșă, și te pierzi d-a-n picioarele. Mă duc, mamă, să-ți aduc leacuri. La munții ce se bat în capete este apă vie și apă moartă. Tocmai acolo mă voi duce, să-ți aduc apă de aceea.

— Nu te duce, dragul mamei; mila Domnului este cu noi; de va vrea el să fiu bolnavă, măcar orice fel de apă îmi vei aduce, în deșert va fi. Nu mă mai lăsa singură. Destul mi-a

ros rărunchii singurătatea. Mângâierea mea acum tu ești, fătu meu, de voi mai fi lipsită și de dânsa, voi pieri.

— Fii bărbată, mamă, ține-ți firea până mă voi întoarce, și ai să fii veselă și sănătoasă ca piatra, după ce vei bea apă vie.

Nu fu cu puțință a-l ține. Se găti și plecă. În cale dete și pe la zâna măiastră. Din una, din alta, veni vorba că se duce în călătorie, și-i și spuse unde se duce.

Zâmbi zâna când auzi și văzu urcioarele ce-i dase zmeul. Nu zise însă nimic care să-i dea vro bănuială, ci îi dete două borcane, cu care să ia apă mai în grabă, și îl învăță cum să facă. Îi zise că tocmai la amiazi, când va fi soarele în cruci, să înalțe o prăjină și în vârful ei să puie o mahramă roșie. Munții or căta la ea cu ochii bleojdiți; iară el, până s-or deștepta ei din buimăceală, să se repează iute a lua apă cu borcanele din ambele fântâne. Îi păru mult bine voinicului pentru învățătura ce-i dete. Apoi luându-și ziua bună, plecă. Merse, merse, merse, până ce, după o călătorie silită, ajunsese la locul cu pricina.

Făcu precum îl învățase zâna; iară el d-a-n călarele, se repezi printre munți și umplu borcanele. Când fu a se întoarce, munții prinsese de veste că oarecine a luat apă din fântână, și începu a se bate iarăși în capete. Tocmai atunci și voinicul se întorcea. Și dacă nu se grăbea a ieși mai iute, acolo îl prăpădea. Scăpă însă cu față curată. Numai coada calului o apucă și acolo rămase pe jumătate. De atunci, vezi, este calul cu coada jumătate de carne și jumătate de păr.

Când se întoarce acasă, dete iarăși pe la zâna. Ea, ca și de la rând, îl rugă să se dea nițel odihnei; și în acel timp îi schimbă apa, puindu-i alta în locul celei ce adusese el. Sculându-se după somn, luă borcanele cu apă și veni acasă. Atâta îi fuse mă-sii, ca să-l vază. Nu știa ce mai făcea de bucurie. Îl săruta și p-o parte și pe alta. Apoi după ce bău din apa ce-i aduse, ei îi păru că mai prinse nițel suflet.

Vorbă să fie! Ea nu băga de seamă, vezi, că bucuria pentru vederea fiului său o face să fie oarecum mai sprintenă.

Zmeul se da de ceasul morții când îl văzu că s-a întors cu isprava făcută. El bătuse capul mult și bine să dea în cap pe fata împăratului, în lipsa fiului său, dară toate mrejele lui rămăseseră de răs; căci ea nu dete în clapca în care o împingea spurcatul. Ea nu-și putea da seamă de ce tot umblă el pe lângă dânsa cu șoșele, cu momemele. Nici că visa despre ce avea de gând procletul de zmeu.

Pasămite zmeului îi era frică să se ia la luptă pe față cu voinicul. Ci voia să-l piarză prin viclenie, și apoi să-și bată joc și de mă-sa, ca să-și izbândească pentru moartea fraților săi.

Dară nu-i ajută Dumnezeu.

Voinicul din când în când mergea la vânătoare, și da și câte o raită pe la zână. Nu trecu mult și el băgă de seamă că mă-sa nu se îndreptează, ci găinează și se topește de pe picioare. Se întrista în inima lui când vedea că nu-i dă înde bine și că nu-i poate da nici un ajutor.

Pacostea de zmeu băgă de seamă că voinicul se frământă cu firea pentru sănătatea mă-sii, se apropie de dânsul într-o zi și-i mai zise într-o doară; căci se temea spurcatul a-l mai îndemna. Teama lui era să nu se deștepte voinicul și să-i ghicească cugetele lui cele viclene.

— Am auzit și eu, stăpâne, pe când eram copil că oamenii mari când sunt pățimași de lângezeală și copiii când bolesc de boală câinească, se tămăduiesc de va mânca un purcel de la scroafa de sub pământ. Mi se rupe inima din mine când văz pe buna mea stăpână cum i se stinge viața din sine. Dară nici pe d-ta nu te îndemn a te duce, căci mare primejdie va cădea pe capul aceluia ce se va cerca a fura purcelul, de nu va izbuti.

— Nu sporovoi mai mult, îi răspunse voinicul, eu nu știu ce este primejdie și frică.

Numaidecât și puse la cale cele de trebuință pentru o călătorie mai lungă. Mă-sii îi spuse că se duce la vânătoare.

Plecă și dete și pe la zână, căreia îi spuse ce avea de gând să facă. El știa, vezi, că sfaturile ei îi prinsese mult bine.

Zâna, după ce îl învăță cum să facă să izbutească, îi dete un săpun, un pieptene și o perie, ca să-i fie de slujbă. El plecă și merse, merse, până ce ajunse la o pădure deasă și întunecoasă, de abia putea să răzbească. Bâjbâi el p-acolo până ce dete de ghizuina scroafei. Cum să se apropie el? Căci ghizuina era încongiurată de bușteni și de rascote, de nu se putea atinge nici pasăre măiastră.

Voinicul făcu precum îl învățase zâna. Săpă un șanț adânc până ce ajunse sub culcușul scroafei. Intră acolo și așteptă până ce veni scroafa să se culce. Purceii erau toți în păr la ugerul scroafei și sugeau. Mai-nainte de a răsări luceafărul porcilor, când toți porcii se deșteaptă, adormiți fiind purceii cu țâța în gură, voinicul băgă mâna binișor și apucă un purcel, dar așa de binișor îl apucă și așa de ușor îl trase, încât scăpă țâța din gură fără să simță. Îl apucă numaidecât de bot ca să nu guițe, și p-aici ți-e drumul.

Dracul de scroafă băgă de seamă că o țâță i se răcește. Se deșteaptă și văzu că un purcel îi lipsește. Se luă după voinic. Și cu toate că telegarul voinicului era un zmeu de cal, scroafa îl ajunse. Când văzu că are să-l înhațe cu colții ei, voinicul aruncă săpunul. Atunci unde se făcu un noroi cleios și puturos, de ți se scutura carnea de pe tine. Calul fugea de da cu burta de pământ.

Scroafa făcu ce făcu, se zvârcoli prin ăl noroi și se târbăci de nu o mai cunoșteai, scroafă e, ori ce dracu e. Scăpă din nomol și se luă după voinic. Într-o clipă îl ajunse. Când văzu zorul, voinicul aruncă pieptenele. Și unde se făcu un zid nalt, nalt, d-a curmezișul drumului ei, de nu fu cu putință să-l sară. Atunci scroafa se puse cu colții săi și sparse zidul, făcând o gaură numai cât putea ea să treacă. Și să te ții după dânsul.

Dacă văzu voinicul că scroafa iară s-a apropiat, aruncă și peria. Deodată se făcu o pădure naltă și deasă, de nu se putea strecura nici pui de pasăre. Cum văzu una ca asta,

scroafa se puse și roase, și roase la copaci, până ce-și făcu drum, și după dânsul! până ce, când fu a-l ajunge, voinicul intrase în curte la zână. Aceasta ieși numaidecât, întinse mâna, și strigă:

— Înapoi, scroafă rușinoasă, și teme-te de urgia tatălui meu!

Când îi auzi glasul, scroafa rămase încremenită, și plină de rușine se întoarse. Mergea și se tot uita îndărăt; pare că tot nu-i venea a crede ceea ce văzuse și auzise.

Se culcă și de astă dată nițel voinicul, ca să se odihnească, iară zâna îi schimbă purcelul, puindu-i altul în locul lui. După ce se deșteptă, se întorcea la mă-sa cu voie bună, de isprava ce făcuse.

Venea, nene, cu căciula într-o parte, cu purcelul în brațe și cântând din frunză.

Când, iată că se întâlnește cu trei inși. Pasămite era Vântul, Căldura și Gerul. El își luă căciula din cap, și cu multă plecăciune îi zise:

— Noroc bun să dea Dumnezeu, nea Vântule.

— Cale bună, dragul meu, îi răspunse Vântul.

— Da ce, mă, numai Vântului te ploconești? îi zise Căldura. Nu știi tu oare că eu pot să las o zăpușeală și o arșiță, de să fiarbă mațele din tine?

— Nu-mi pasă de nimic, răspunse voinicul, numai Vântul să-mi bată.

— N-ai auzit tu oare de mine, mă, îi zise și Gerul, că eu am putere să dau un frig și o geruială peste tine, de să înghețe mațele în tine?

— Habar n-am, răspunde și el, numai Vântul să nu-mi bată.

Și încet, încet, ajunse acasă. Când îl văzu alde mă-sa și auzi peste câte prăpăstii a dat, muri și învie de bucurie că-l mai văzu o dată în carne și oase.

Îi dete de mâncă purcelul; dară ea mărturisi că nu vede nici o ușurare.

Să înnebunească zmeul de ciudă! Văzu el că nu poate altfel să răpuie pe voinic, decât prin viclenie. Căta deci vreme cu prilej ca să-și puie în lucrare cugetul său cel nelegiuit.

Într-o zi când voinicul se întorsese de la vânat și era ostenit peste măsură, se culcă în grădină la umbra unor trandafiri. Zmeul dete peste dânsul și-l făcu bucăți, bucăți, cu paloșul pe care îl purta totdeauna ascuns la dânsul. Și ca să nu bage de seamă mă-sa, puse toate bucățelele în dăsași, le așează pe cal și, dând câteva bice calului, îl dete pe poartă afară.

Calul fusese al zânei. Ea îl dedese în dar voinicului când fu a se duce la mărul roșu. El acum, dacă se văzu gonit, alergă drept la stăpână-sa. Ea, cum îl văzu viind fără stăpânu-său, pricepu că trebuie să fie vro drăcie la mijloc. Se dete jos, și ce văzu se spăimântă. Luă deci desagi, îi aduse în casă la ea și luă bucățică cu bucățică, os cu os, și le așează una lângă alta, fiecare la locșorul lor. După aceea turnă apă moartă peste dânsule. Ele se închegă, lipindu-se una de alta; pielea se făcu ca piftia, întrupându-se. Îl stropi și cu apă vie și se însufleți; dară mut și surd. Atunci îi dete să mănânce un măr de care adusesese el și îi veni grai. Luă și purcelul scroafei de pe sub pământ și îl făcu să-i guițe la urechi și îi veni auz: Atunci zise:

— Dară greu somn dormii, soru-mea.

— Greu, frățioare; și ai fi dormit cât lumea și pământul, de nu erau măiestritelile lucruri ce tu ai adus pentru mă-ta; iară eu le-am oprit și ți-am pus altele în locul lor.

Atunci îi spuse cine era dușmanul care voise să-l răpuie. Și ca să se încredințeze de adevărul celor spuse de dânsa, îi dete putere să se facă porumbel și să se ducă să vază cum zmeul chinuiește și pe mumă-sa.

Când, acolo, ce să vază? Se frecă la ochi ca să se încredințeze de sunt aievea cele ce i se înfățișa, sau năluciri.

Zmeul, carele cu șoșele, cu momenele nu putuse da în cap pe muma voinicului și a se planisi lui, acum o pusese la chinuri. O legase cu o frânghie de mătase roșie, o ținea nemâncată și cu ochii în soare. El voia să o omoare tocmai când voinicul ajunse în chip de porumbel. Se dete de trei ori peste cap, cum îl învățase zâna, și se făcu om cu sabia goală în mână. Și cât ai zice mei, făcu mici fărâme pe necuratul de zmeu, bala dracului. Scăpă pe mumă-sa de la chinuri, și, viind zâna, îi dete de bău nițică apă vie. Cum bău, văzu că se însuflețește și se simte voioasă ca un om plin de sănătate.

Apoi voinicul se însoți cu zâna, și trăiră câte trei un trai plin de fericire și de îngăduință până la adânci bătrânețe.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

GEORGE CEL VITEAZ

A fost odată ca niciodată.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Zece ani au viețuit ei în căsătorie și nu putură face și ei măcar o stârpitură de copil. În cele de pe urmă, împăratul porunci împărătesei, soției lui, că dacă într-un an de zile de aci nainte nu-i va face un copil, să știe că pâine și sare pe un taler cu dânsul nu va mai mânca.

Dacă auzi așa împărăteasa, mult se mâhni în sufletul ei, căci trăiau bine. Se puse și ea dară a cere sfaturi de la vraci și vrăjitori, de la moașe și descântătorese. Luă tot felul de leacuri. Când într-o noapte, ce văzu se spăimântă. Se făcea că umblă pe o câmpie verde și frumoasă. Pe acolo toate firicelele de iarbă erau însoțite, și două câte două se încovoiau una către alta și părea că se sărută. Până și flutureii umblau tot doi câte doi. Visa și totuși credea că este aievea ceea ce vedea. Nu se bucură mult de priveliștea cea frumoasă, și iată că un balaur, bala dracului, venea, mare, spre dânsa ca un vârtej. Pasămite, el gonea o porumbiță; aceasta, tremurând ca varga, fugi în sus, fugi în jos și, văzând că n-are scăpare de vrăjmașa fiară sălbatecă, se repezi și se ascunse în sânul împărătesei. Balaurul, văzând una ca aceasta, se repezi și el asupra împărătesei. Dar împărăteasa dete un țipăt și se deșteptă. Îi sărise inima de frică și-i tremurau toate cărnurile. P-aci, p-aci era să și leșine. Spuse împăratului pocitania de vis, și rămase și el înmărmurit de groază. A doua zi se simți îngreunată și peste nouă luni de zile născu o bunătate de copilaș de drăguleț.

Bucuria ce fu la curtea împăratului nu se poate spune. Se hotărâră să boteze pruncul.

Pe atunci se botezau copiii într-o fântână sub un munte. Și fiindcă de câțva timp se ivise niște tâlhari pe acel munte,

care pândeau pe cei ce veneau să-și boteze copiii și-i omora, strașnică poruncă dete împăratul ca să puie oaste împrejurul fântânii, să păzească și să apere pruncul, când va fi să se ivească tâlharii.

Nu se mulțumi cu atât, ci mai porunci împăratul de scrise pe niște pietre scumpe câte o slovă; după aceea înșiră pietrele și alcătui numele copilului. Acest șir de pietre nestemate îl legă de gâtul copilului.

Astfel pregătiți, plecă împăratul cu împărăteasa să-și boteze copilul, luând cu dânșii și mai mulți ostași călăreți și înarmați.

Ajungând la poalele muntelui, le ieșiră înainte tâlharii, și nici una, nici alta, începură a da vârtos. Împăratul trimise pe împărăteasa să boteze pruncul, căci el va sta să dea piept cu tâlharii, până se va întoarce ea. Împărăteasa se supuse poruncei și plecă. Când să se întoarcă de la botez, veni până la un loc; aci, stând și nemaiauzind zăngănitul armelor și zgomotul luptei, îi dete un fier ars prin inimă. Atunci, nemaicutezând să meargă înainte, se întoarce înapoi și ascunse copilul după fântână, într-un stuf de flori. Pasămite tâlharii răzbise oastea împărătească și o răpusese pe dânsa.

Împărăteasa plecă singură la împăratul. Pe drum, când ajunse la locul de luptă, văzu un băltău de sânge și alături o groapă mare unde erau îngropați oamenii împărătești. Închise ochii să nu vadă acea groază și porni înainte, când deodată se pomenește cu doi tâlhari că pun mâna pe dânsa. După ce le spuse cine este, tâlharii o duse la căpitanul lor. Acesta, cum auzi cine este, fără judecată, fără nimic, porunci să o bage într-o peșteră părăsită și să i se dea câte un sfert de pâine și câte o cană de apă pe zi, până ce s-o prăpădi acolo.

Copilul rămăsese în stuful de flori. Dumnezeu, purtându-i de grijă, nu lăsa nimic rău să se apropie de dânsul, care putea să-l vatăme.

Prin preajma locului aceluia trăia un pustnic într-o văgăună de munte. Acel pustnic avea o capră și el, după sufletul lui. Ea venea totdeauna, spre a se adăpa, la apele cele limpezi ale fântânii. Într-una din zile, păsând pe ici pe colea, se apropie de stuful cu flori. Cum dete de copil, se puse lângă dânsul, începu să-l lingă și să-și apropie ugerul de gurița copilașului. Acesta, cum simți, începu să sugă și supse până ce se sătură bine, și așa dor prinse capra de copil, încât o lună de zile nu se depărtă de lângă dânsul.

Călugărul, văzând că nu-i mai vine capra, începu s-o caute, și caut-o în sus, caut-o în jos, capra nicăiri. Își luase nădejdea de la dânsa, când într-o zi se pomenește cu ea. Pustnicul o văzu, începu s-o mângâie:

— Capra-tatii! capra-tatii! voind să puie mâna pe dânsa. Dar ași! unde e pomana aia?

Capra, țâșt! în dreapta, țâșt! în stânga, se depărta mereu. Călugărul după dânsa. Dacă văzu că nu poate pune mâna pe ea, se întoarse în chilioara lui, făcu o strachină cu tărâte și începu a se lua pe lângă dânsa cu binele, tot strigând-o și mângâind-o:

— Capra-tatii! capra-tatii!

Dar nici așa nu izbândi; căci capra nici că voia să se uite la strachina lui cu tărâte, ci tot înainte trăgea să se ducă. Pustnicul se luă după dânsa, d-a minune, să vază unde se duce. Capra, nici una, nici alta, merse drept, ca pe ciripie, la stuful cu flori, unde era copilul, și se puse lângă dânsul, dându-i să sugă.

Călugărul intră după dânsa și, când o văzu, stătu locului, temându-se să nu fie vreo nălucă. Se închină, făcu rugăciunea ca să-l apere Dumnezeu de rele și să piară năluca dinaintea lui. Ași! ce nălucă să piară? Căci ceea ce vedea el era aievea un copil frumos ca un îngerăș. După ce se încredință că nu era ceva necurat, ba încă un copil botezat, de milă către omenire îl luă, îl duse la chilioara lui și-l puse în pătuceanul său. Capra sări și ea și se așeză lângă copilaș. Văzând astă minune, călugărul o lăsă de-i

detе țăță până ce se sătură, apoi luă copilul, îl desfășă, îl spălă și-l primeni cu niște rupturi de haine de ale sale. El citi mărgелеle de la gâtul copilului și află că se numește George și că este fecior de împărat.

După ce se mai mări, călugărul îl învăță să citească și să scrie. Plânse George și călugărul, când muri capra, de nu li se zvântă lacrămile de la ochi multă vreme. O îngropară ca pe oameni. George se tângui mai cu foc de pierderea ei. El știa bine că nu-l făcuse capra, dar o cinstea ca pe o mamă, ca pre una ce-l hrănise și-l crescuse.

Nu trecu multă vreme, și iată că muri și călugărul. Îl îngropă George și pe acesta, cu toată evlavia. Apoi, după ce mai plânse și se mai tângui o toană, se hotărî să iasă la lume; căci nu-i mai plăceau locurile acelea, unde murise mă-sa și părintele său cel duhovnicesc.

Apucă și el pe cărarea ce o văzu mai aproape și se lăsă pe dânsa a-l scoate oriunde va voi ea, după ce-și închelbără un rând de haine ca de urs, alcătuite din niște piei de vulpe ce găsi în podul chilioarei, unde șezuse el cu pustnicul.

Merse ce merse pe acea potecă, până ce văzu că copacii încep a se rări, apoi se coborî în niște câmpii cu fel de fel de buruieni. Mai merse o bucată de loc și intră într-o cetate.

Se ameți și se fâstâci când se văzu înconjurat de o mulțime de lume, și-l asurzise zgomotul ce se făcea în acel oraș. Mergea, și nici el nu știa unde se duce. După ce-și veni în simțiri din amețeală, își ținu firea și, luându-și inima în dinți, începu a umbla, uitându-se prin toate prăvăliile și mirându-se de toate celea ce vedea. Se ținea lumea după dânsul ca după urs. Pasămite unde era îmbrăcat ca neoamenii. Dacă colindă o mare parte din oraș, ajunse la o fierărie, și acolo, văzând săbii și buzdugane, intră și ceru să-i dea și lui o sabie și un buzdugan.

— Alege-ți de care poțеști, îi răspunse negustorul.

După ce alese un săbioi ce de abia oamenii ceilalți îl țineau în mână și un buzdugan năprasnic, voi să plece.

— Plătește întâi, băiețaș, și apoi să pleci.

— Ce va să zică aceea să plătesc? întrebă dânsul.

— Iaca să ne tocmim, și să-mi dai bani cu cât ne-om învoi.

— Ce este aceea bani? întrebă el.

Negustorul, văzând că are a face cu ursul din pădure, îi deschise capul și-l făcu să priceapă cum merg lucrurile prin orașe.

Se miră George deocamdată de toate nagodele ce-i tot povestea negustorul; apoi, dacă văzu că n-are încotro, ceru să slujească fierarului pentru sabie și buzdugan.

Se învoiră, deci, ca pentru aceste lucruri să slujească un an, și așa se băgă ucenic.

Iscușița lui George ajunsese de poveste: unde alții nu puteau face unele lucrări de fierărie nici în trei ani, el într-o jumătate de an lucra ca o calfă veche. Barosul cel mare pe carele nici trei oameni nu-l puteau ridica, el se juca cu dânsul. Și toți se temeau de el.

Dacă își împlini anul, se mai băgă pe un an, ca să-i dea fier și cărbuni să-și făureze el o sabie și un buzdugan, după pofta inimii sale. Împlinindu-se și acest an, stăpânul porunci să-i dea fier și cărbuni. Calfa cea mai mare, temându-se să nu-i ia locul, îi puse gând rău și căuta cum să facă să-l prăpădească.

Îi spuse, deci, că fier este destul, dară că nu sunt cărbuni de ajuns, ci să se ducă la pădurea neagră să-și facă, căci de acolo aduc și ei. Aceasta nu era adevărat. Acolo, la pădurea neagră, se iscodise o scorpie care omora pe oricine mergea în acea pădure, și de aceea îl trimitea pre dânsul acolo, ca să se prăpădească.

George nu știa de unele ca acestea. El era cu inima curată și fără fățarnicie. Își alese din prăvălia stăpânului său o sabie rămasă de la Novaci, pe care o păstra în prăvălie ca pe un odor din vechime, luă niște burdușe mari pentru cărbuni, făcute din două piei de bivol și plecă să-și facă cărbuni în pădurea neagră. Merse ce merse și, ajungând la un sat, întrebă că încotro se află pădurea neagră. Cum

auziră sătenii, începură să-și facă cruce și să-și scuie în sân de frică. Apoi îi spuseră toată șiretenia cu scorpia.

George le tăie cuvântul și le zise:

— Dacă nu voiți a-mi spune, încetați cu astfel de parascovenii ce n-au seamă.

Oamenii, dacă îl văzură atât de înțestat, îi arătară drumul și-l lăsară să se ducă unde îl va duce orândă lui.

Ajungând la pădure, tăie cu sabia o mare mulțime de copaci, din care făcu o grămadă de nu-i putea da nimeni de seamă și îi puse foc.

Stând pe lângă foc, simți că un oarecare lucru, un fel de sorbitură îl trăgea și îl tot mișca din loc; se întoarse; când, ce să vezi? unde venea, mări, vericule, asupra lui năbădăioasa de scorpie, și tot sugea văzduhul, ca să tragă într-însa și pe bietul George. Acesta, cum văzu ce plăcintă i se pregătește, înfipse sabia în pământ, se propti într-însa și rămase neclintit. Astfel aștepta el și priveghea să vadă ce are să i se întâmple. Scorpia, cum veni, dete cu coada și risipi focul, apoi se repezi asupra lui George ca să-l soarbă pre el. Voinicuțul de George, unde smuci o dată sabia din pământ și, mai iute decât ai gândi, o aduse și tăie în două scorpia.

Apoi se luă după dânsa, care fugea către scorbura unde viețuia și, ajungând-o, îi tăie capul. Atâta sânge mohorât curse din spurcăciunea de scorpie, încât se alcătui o baltă.

Când era să se întoarcă într-ale sale, deodată auzi un grai dulce care îi vorbea și-i zicea pre nume.

Când se uită, ce să vadă? o păsărică drăgulină și frumușică sta pre o ramură și-i zicea:

— Georgiță cel viteaz, spre mulțumire că mi-ai scăpat pe ai mei de la pieirea acestei scorpii necurate, care în toți anii îmi sorbea puii, te sfătuiesc să te scalzi în sângele acestei fiare blestemată și nici un rău nu se va mai atinge de tine în toată viața ta, și să nu mai ai frică de nimeni, afară de Dumnezeu.

Voinicul de George făcu precum îl învăță păsărica; când ieși din scaldătoare, păsărica văzu pe spinarea lui George lipită o frunză de copac și-i zise:

— George, ți-a mai rămas un locșor pe trupul tău supus la metehne; dară, dacă te vei păzi bine, habar să n-aibi.

Apoi voinicul, punând capul scorpiei într-un burduf, și în celalt cărbunii ce făcuse, se întoarse la prăvălia stăpânului său, își luă fierul pentru care muncise un an și se puse a-și făuri o sabie și un buzdugan. După ce le isprăvi, își încercă sabia, dând cu dânsa într-un drug de fier, și se rupse în două; o lepădă și, luând buzduganul, îl aruncă în slava cerului, și când căzu jos se turti; îl lepădă și pe acesta.

Acum ce să facă? Sta în loc și fluiera a pagubă. Tot gândindu-se, își aduse aminte a fi văzut, în codrul unde a crescut el, un fier gros înfipt în pământ. Se duse tocmai acolo. Când se apucă să-l scoată, ce să vezi? fierul nu era înfipt, ci era o vână din munți. Se apucă de el, îl trase, îl smuci, îl răsuci, până ce, rupând vâna, o smulse și o luă la spinare ca un voinic ce era, se întoarse la prăvălie și izbuti a-și face o sabie și un buzdugan care să-i fie tovarăși nedespărțiți.

După aceea se duse cu tovarășii săi la fântâna botezului și le boteză, punând săbiei numele de Balmut ajutorul meu, și buzduganului Omorătorul vrăjmașilor mei ; apoi se întoarse iarăși la prăvălie ca să-și ia ziua bună, fiindcă voia să plece să-și caute părinții. Când se întoarse la prăvălie, găsi pe toți morți bușteni. Pasămite ei, în lipsa lui, căutară în burduful său, și dete peste capul scorpiei. Câți o văzură, toți muriră. Dacă văzu așa, îi păru rău; dară n-avu ce face. Ieși pe poartă afară și plecă. Pe drum se întâlni cu un ucenic carele nu fusese acolo când umblase calfele în burduful lui George. Acesta, cum îl văzu, se duse la dânsul să-și ia ziua bună. – Da unde te duci, nene George? – Iaca, unde oi vedea cu ochii și mă va lumina Dumnezeu. – Ia-mă și pe mine cu d-ta, nea George, se rugă ucenicul. – Lasă-mă în pace, că n-am eu singur unde să-mi plec capul, darămite

să-mi iau și licheaua după mine! Plecând George și mergând singur, singurel, se abătu într-un colnic să facă un popas, când, iată și băiatul cu care ucenicise că vine și se așează lângă dânsul. Pasămite, se luase după el și, cât colea, îl urmări până îl ajunse. – Dară asta, mă? îi zise George. – Iată-mă și eu, răspunse ucenicul. Ce? dacă n-ai vrut să mă iei, socotești că eu n-am putut să mă țiiu de dumneata? După ce răsă nițel George, și, făcându-i-se milă de dragostea ce-i arăta băiatul, se înduplecă să-l ia, zicându-i: – Dacă este așa, tovarăș să-mi fii. Apoi lungi pasul la drum, și aide, aide, trei zile și trei nopți merse ră până ajunse la o pădure mare. Acolo stătură să se mai odihnească și să și îmbuce câte ceva. Pe când stau ei acolo, auziră o guițătură de porc și totodată și văzură un porc mistreț mare, fugind, și un vânător alergând după dânsul călare, iară după vânător se luase un alt porc și mai năprasnic. Vânătorul întinse arcul și, când zbură săgeata, prăvăli fiara sălbatecă din gura căreia gâlgâia sângele ca dintr-o saca.

Atunci și fiara de la urmă, unde se repezi o dată și dintr-o săritură fu lângă calul de vânător, căruia îi și vărsă mațele, sfâșiindu-i burta cu colții lui cei grozavi. Vânătorul căzu morman de pe cal și, pe când porcul mistreț umbla să-l facă mici bucăți, George cel voinic sări de acolo de unde era și, mai iute decât gândul, fu lângă vânătorul cel nenorocit, cu sabia goală în mână. Dintr-o lovitură făcu în două spurcata fiară.

În mai puțin de o clipă de ochi, veniră și ceilalți tovarăși ai vânătorului, care rămaseră înmărmuriți de groază pentru cele ce era să se întâmple.

Acești oameni erau din împărăția tătâne-său. Ei cu toții mulțumiră lui George pentru izbăvirea domnului lor. Apoi se puseră la masă și traseră un chef, de să se ducă pomina, de bucurie. Și fiindcă era cald, se dezbrăcară de hainele de pe dasupra, rămâind mai ușori. Atunci, unul din meseni zări

mărgelele de la gâtul lui George. Se dete pe lângă dânsul binișor, îi citi numele și-l cunosc.

Spuind și celorlalți minunea dumnezeiască, cum se descoperi împăratul lor, vânătorul cel cu pricina veni lângă dânsul și-i zise:

— Mulți ani să trăiești, doamne și al nostru stăpânitor! Și să știi că împăratul locului acestuia a răposat în Domnul și eu, sluga nevrednică a domnului meu, îi țin locul, până se va găsi moștenitorul său cel pierdut de la botez. Adunarea bătrânilor m-a însărcinat cu aceasta. Acum mulțumesc Domnului pentru cele ce mi s-au întâmplat, că mi te trimise Dumnezeu de mă scăpași de la moarte, căci cunoscui în tine pe fiul aceluia bun împărat care ne-a cârmuit omenește atâta mare de ani.

George, care căscase gura și bleojdise ochii la cele ce spunea vânătorul zise:

— Dară de unde știți voi, oameni buni, că eu sunt fiul împăratului despre care îmi vorbiți?

— Mărgelele de la gâtul tău ne-au spus. Să fie lăudat numele Domnului că am dat peste tine, și de azi înainte tu să ne cârmuiești.

Toți mesenii se sculară și i se închină ca la un împărat. George plecă cu dâșii și cu băiatul cu care ucenicise el, și se duse la palaturile împărăției.

Sfară se dete în țară de această fericită întâmplare. Și alerga poporimea din toate părțile, cu mic, cu mare, să vadă pe acela carele mort a fost și a înviat, pierdut și s-a aflat, lăudând numele Domnului.

Iară dacă s-a așezat George în scaunul tătâne-său, începu a pune lucrurile la cale, cum să meargă bine trebile.

Băiatul cu care ucenicise George ajunsese să fie mâna dreaptă a împăratului, atât se ciopli și se suptie în puțină vreme.

Cercetând noul împărat în dreapta și în stânga, de cum s-a întâmplat pierderea lui, află șiretenia pricinii din fir până în așă, cum adică s-a bătut tată-său cu tâlharii, cum aceștia

i-au înfrânt oastea și cum împăratul cu ai săi, dând dosul, n-a mai știut nimic nici despre dânsul, nici despre mama sa, și cum împăratul a fost cuprins de mâhnire și de obidă până la moartea sa, și cum a murit nemângâiat, nemaiaflând nimica despre dâșii.

Atunci el alcătui o ceată de oameni tot unul și unul și porni la fântâna botezului, ca să stârpească codrul de acei tâlhari. Dară până una, alta, ca să nu i se întâmple ceva rău mă-sei, socoti mai nimerit să poftască pe căpitanul tâlharilor printr-o carte scrisă ca să dea drumul împărătesei.

Și scrise carte. Iară dacă văzu că oștenii lui se cam codesc, primi cererea băiatului cu care ucenicise el, și-l trimise pe dânsul.

Acesta dacă plecă, ajungând în codrul unde era fântâna botezului, se pomeni înconjurat de doisprezece haiduci, care și puseră mâna pe dânsul. Aceștia chibzuiau cu ce moarte să-l omoare; dară după ce auziră că merge cu carte la căpitanul lor, îl duseră la dânsul și așteptară să vadă ce le poruncește el.

Căpitanul râse, după ce citi scrisoarea. Și scrise și el carte în care zicea împăratului că dacă îi e voia să mai fie cu viață, să stea locului, iară dacă i s-a urât a mai trăi, să vie să se bată cu el, că-l așteaptă; și mă-sei nu-i va da drumul până nu se va istovi detot în închisoarea unde este băgată. Această osândă zicea el că i se cuvine pentru înfruntarea ce i-a făcut oarecând în tinerețe, neprimindu-l a-i fi soț, când a cerut-o de la părinții ei, lucru pentru care s-a și făcut el haiduc.

Până să vie cu răspunsul, căpitanul de haiduci puse de tăie un curcan, îl fripse și-l trimise împărătesei, zicându-i să mănânce cea mai de pe urmă mâncare bună, căci el are să se lupte cu fiul ei, împăratul, pe care fără doar și poate are să-l omoare. Aceasta este, zicea el, pomana ce face fiului ei, căci după ce va pieri, nu va mai avea cine să-i facă pomană.

Împărăteasa, cum auzi că trăiește fiul ei și că este împărat la împărăția tătâne-său, nici că se atinse de curcan, ci trimise răspuns căpitanului de tâlhari că ea, cum a trăit douăzeci și patru de ani numai cu pâine și apă, va trăi și de aci nainte, până ce Dumnezeu, care cunoaște toate ascunsurile inimii și știe nevinovăția ei, o va mântui de aceste munci de care nu este vrednică.

George se cătrăni de mânie când văzu necuviincioasa purtare a haiducului și poftirea cea vrednică de răs ce-i făcea.

Atunci porni cu ceata lui cea aleasă și se otărâră ca nici în ruptul capului să nu se întoarcă acasă fără mă-sa, pentru care se bucura, auzind că încă trăiește.

Tot atunci, căpitanul de tâlhari își adună ceata într-o culă sub niște dărămături de ziduri ce se aflau în muntele acela și unde era locuința lor, și se puse a cina. Pe când ei beau și se veseleau, vorbind verzi și uscate și bătându-și joc de scrisile împăratului și de răspunsul împărătesei, odată se despică zidul și se ivi o umbră, care puse pe masă două lumânări aprinse de piatră, o carte și o cheie. Apoi umbra se făcu nevăzută. Tâlharii rămaseră ca scriși pe perete și tăcură mîlcă. Se putea auzi musca zbârnâind, atâta liniște și tăcere se făcu.

Căpitanul luă cartea, îi rupse pecetea, o deschise și citi:

„Firul nelegiuirilor tale s-a sfârșit. Glasul nenorociților pe care fără milă i-ai jertfit s-a auzit la cer. Sângele cel nevinovat ce atâta mare de timp ai vărsat cere răsplătire. Ești blestemat. În ascunzătoarea ce este în colț la dreapta și pe care tu n-ai știut-o, este o ușcioară pe care o vei descoperi căutând-o cu una din aceste lumânări. Ia cheia ce ți s-a pus pe masă și o deschide. În această ascunzătoare vei găsi niște haine și podoabe de împărăteasă, pe care le vei da nenorocitei împărătese, muma lui George, să se îmbrace cu ele. Ea te va ierta pentru trudele și chinurile ce i-ai pricinuit de sunt acum douăzeci și patru de ani. În celălalt sipețel vei găsi o piele de urs și un lanț, cu care

piele te vei îmbrăca tu, căci urs ai să rămâi până îți vei ispăși păcatele. Împărăteasa te va duce de lanț și te va da în mâna împăratului. Și să nu cutezi a face în alt chip, căci mânia cerului va cădea peste tine și mai îngrozitoare”.

La citirea acestei scrisori, căpitanul rămase ca lovit de trăsnet. Și neavând încotro, scoase toate avuțiile ce adunase de când tâlhărea și le făcu douăsprezece părți, deopotrivă, pe care le împărți la cei doisprezece tovarăși ai săi. Aceștia, după ce-și luară ziua bună de la căpitanul lor, se împrăștiară ca puii de potârniche, careși pre unde.

Iară el, căpitanul, deschise sipețelele și află toate celea, întocmai precum îi zicea cartea. Luă hainele și podoabele de împărăteasă și le dete mumei lui George, ca să se îmbrace cu ele. Aceasta primi bucuros, căci hainele de pe dânsa se hărtăniseră, se muceziseră și se putreziseră, rămânând mai goală. Apoi își ceru iertăciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care iertăciune o și dobândi, fiindcă împărăteasa avea o inimă foarte bună.

După ce căpitanul de tâlhari se îmbracă în pielea de urs, care se lipi de trupul său ca și când ar fi fost de acolo, împărăteasa îl luă de lanț și se îndreptă către scaunul fiului său.

Pe drum se întâlni cu George, care venea, mare, ca un leu, și călare pe un șoimulean sireap de mânca foc. George era cu sabia lui, ce o ținea goală în mână. Mumă-sa, cum îl văzu, îl cunoscă, căci era leit tată-său, și se închină lui ca unui împărat.

George se dete jos de pe cal și îmbrățișe pe împărăteasa ca pre muma lui, după ce află cine este.

Mumă-sa îi spuse cum Dumnezeu, cunoscându-i nevinovăția, a izbândit-o, prefăcând în urs pe prigonitorul ei.

Apoi dete pe urs de lanț în mâna împăratului. Acesta se înduioși de osânda lui și-i dete drumul zicându-i:

— Destul îți este ție urgia dumnezeiască. Du-te și cată de-ți ispășește păcatele.

Ursul într-o clipă de ochi se făcu nevăzut, intrând în codru. Iară împăratul, cu mumă-sa, cu credinciosul și cu ostașii săi se întoarseră la scaunul împărăției, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate arătările lui.

Și domniră în pace și în liniște până ce, vrând Dumnezeu, i-a mutat din lumea aceasta.

Iară întâmplările lor au rămas de poveste și vor rămânea în veacul veacului.

Încălecai pe-o șea etc.

FĂT-FRUMOS CU PĂR DE AUR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o pustie mare un pustnic, și petrecea singur singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Și așa era de bun la Dumnezeu, încât toate dobitoacele i se închinău, când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile se duse pustnicul pe marginea gârlei, care curgea p-aproape de coliba lui, și iată văzu că vine pe apă un sicriaș smolit și încleiat bine, și auzi un orăcăit de copil ieșind dintr-însul.

Stătu puțin de cugetă și, după ce făcu rugăciune, intră în apă și trase cu o prăjină sicriașul la margine. Când deschise, ce să vadă în el? Un copilaș ca de vro două luni; îl scoase din sicriu și cum îl luă în brațe tăcu.

Acest copil avea un baier atârnat de gât. Și, dacă îl luă, văzu că într-însul era o scrisoare, o citi și află că copilul de față este lepădat de o fată mare de împărat, care alunecase și ea în valurile lumii și care, de frica părinților, lepădă copilul, îl puse în sicriaș și-i dase drumul pe gârlă, lăsându-l în știrea lui Dumnezeu.

Pustnicul voia din toată inima să crească pruncul ce-i trimisese Dumnezeu, dară când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească îl podidi un plâns de nu se mai putea sfârși. Căzu în genunchi și se rugă lui Dumnezeu, și o! minune! dodată răsări, mare, dintr-un colț al chiliei sale o viță, și numaidecât crescă și se înălță până la streășina casei.

Pustnicul căută la dânsa și văzu struguri, unii copti, alții pârguiți, alții aguridă și alții tocmai în floare; îndată luă și dete copilului, și văzând că-i mănâncă, se bucură din tot sufletul lui și mulțumi lui Dumnezeu. Cu struguri crescă copilul până ce începu să mănânce și câte altceva.

Iară dacă se mai mări copilul, pustnicul se apucă și-l învăță să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească și să umble la vânat.

Dar într-o zi chemă pustnicul pe copil și-i zise:

— Fătul meu, simț că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, află dară că de azi în trei zile mă duc pe lumea cealaltă. Eu nu sunt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gârlă, unde erai dat și pus într-un sicriș de mumă-ta, ca sa nu se dovedească fapta sa cea de rușine, fiindcă era fată de împărat.

Dacă voi adormi somnul cel de veci, care o să-l cunoști când vei vedea că tot trupul meu are să fie rece ca gheața, amorțit și țeapăn, să bagi de seamă că o să vină un leu. Să nu te sperii, dragul tatei, leul îmi va face groapa, și tu vei trage pământ peste mine; de moștenire n-am ce să-ți las decât un frâu de cal. După ce vei rămânea singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, și îndată va veni un cal și te va învăța ce să faci.

După cum zisese bătrânul așa se și întâmplă.

A treia zi pustnicul, luându-și rămas bun de la fiul său cel de suflet, se culcă și adormi somnul cel lung.

Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare! și veni răcnind, cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu ghiarele, iară fiul îl îngropă și rămase acolo trei zile și trei nopți plângând la mormânt.

Apoi foamea îi dete în știre că el viază încă, se sculă de pre mormânt cu inima zdrobită de durere și de întristare, se duse la viță, și cu mare mâhnire văzu că se uscaseră; atunci își aduse aminte de vorbele bătrânului și se sui în pod, unde găsi frâul; îl scutură și iată că veni un șoimulean aripat și, stând înaintea-i, zise:

— Ce poruncești, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată șiritenia cu moartea bătrânului și adăogă:

— Iată-mă aicea singur. Dumnezeu mi-a luat pe tatăl ce-mi dedese, rămâi tu cu mine, dară să mergem într-altă

parte, unde să ne facem o colibă; aici, lângă acest mormânt, nu știu de ce, dar îmi tot vine să plâng.

— Nu așa, stăpâne, îi răspunse calul, noi o să ne ducem să locuim unde sunt mulți oameni ca dumneata.

— Cum? întrebă băiatul, sunt mulți oameni ca mine și ca tata? Și o să trăim cu dânșii?

— Negreșit, îi răspunse calul.

— Atunci, dacă e așa, mai întrebă copilul, de ce nu vin ei pe la noi?

— Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta p-aci, trebuie să mergem noi la dânșii.

— Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar dacă îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalți oameni nu umblă așa goli, băiatul rămase cam pe gânduri; și calul îi zise să bage mâna în urechea lui cea stângă și după ce băgă mâna scoase niște haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu știa cum să le întrebuițeze; calul îl învăță, și apoi copilul încălecă pe dânsul și porni.

După ce ajunse în orașul cel mai de aproape și se văzu întru mulțimea aia de oameni, furnicând în sus și în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot, și umbla tot cu frică, mirându-se de frumusețea caselor și de tot ce vedea; băgă însă de seamă că fiecare lucru-și are rânduiala sa. Dară calul, îmbărbătându-l, îi zise:

— Vezi, stăpâne, aici toate sunt cu șartul lor; de aceea trebuie să știi să-ți faci și tu un căpătâi.

Și după ce șezu acolo câteva zile, mai dedându-se cu lumea și mai obișnuindu-se a trăi în huietul ce înăbușește orașele, plecă luându-și calul cu sine și se duse, și se duse, până ce ajunse pe tărâmul unor zâne.

Ajungând la zâne, care erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsle; așa îl sfătui calul să facă.

Zânele deocamdată nu prea voiau să-l ia în slujbă, dară se înduplecară la rugăciunile lui și-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, și într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că în una din case zânele aveau

o baie, că acea baie, la câțiva ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, și cine se scaldă întâi aceluia i se face părul de aur.

Îi mai spuse să vadă că într-unul din tronurile casei zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire.

Băiatul băgă la cap toate zisele calului și, de câte ori avea câte ceva greu de făcut, chema calul și-i da ajutor.

Zânele îi dase voie să umble prin toate casele, să deretece, să scuture, să măture, dar numai în cămara cu baie să nu intre. Însă el când lipseau ele d-acasă intra și lua aminte la toate câte îi zicea calul. Ochi și legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron.

Într-o zi zânele plecară la o sărbătoare, la alte zâne și avură grije să poruncească argatului, ca în minutu ce va auzi ceva zgomot în cămăruța cu baia, să rupă o șindrilă din ștreășina casei, ca să le dea de știre și să se întoarcă degrabă, fiindcă ele știau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pustnicului pândea și când văzu minunea asta chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; și el așa făcu.

Ieșind din baie, el luă legătura cu hainele, și o porni la sănătoasa călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbura ca vântul și se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porții, începu casele, curtea și grădina a se cutremura și a urla așa de groaznic, încât se auzi până la zâne și zânele îndată se întoarseră acasă.

Dacă văzură că argatul lipsește și hainele nu sunt la locul lor, se luară după dânsul; și-l urmăriră din loc în loc până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor, și apoi stătu.

Cum îl văzură zânele scăpat, se cătrăniră de necaz, că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

— Ah! fecior de lele ce mi-ai fost, cum de ne amăgiși? Arată-ne, măcar, să-ți vedem părul.

Și răsfirându-și părul pe spinare, ele se uitau cu jind la dânsul, și li se scurgeau ochii. Apoi ziseră:

— Așa păr frumos nici noi n-am mai văzut! Fii sănătos, dară încai fă bunătate de ne dă hainele!

El însă nu voi, ci le opri și le luă în locul simbriei ce avea să ia de la zâne.

De aci se duse într-un oraș, își puse o bușică de cirviș în cap, și merse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l primească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte, dară după multă rugăciune îl primi, îl puse să lucreze la pământ, să care apă, să ude florile, îl învătă să curețe pomii de omizi și brazdele de buruieni. Făt-Frumos lua în cap tot ce-l învătă grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete: și așa multă grijă îi dase trebile împărăției, încât uitase de fete că trebuie să le mărite.

Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei, ca să ducă fiecare câte un pepene ales de dânsa la masa împăratului.

După ce împăratul se puse la masă, veniră și fetele și aduse fiecare câte un pepene pe tipsii de aur și îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă și chemă sfatul împărăției să-i ghicească ce pildă să fie asta.

Adunându-se sfatul, tăiară pepenii, și după ce văzură că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncat și al treilea dase în copt, zise:

— Împărate, să trăiești mulți ani; pilda asta însemnează vârsta fetelor măriei tale, și că a sosit timpul ca să le dai la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfoară în țară de această hotărâre și chiar de a doua zi începură a veni pețitori de la cutare și de la cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare își alese mire pre un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească. Și după ce se sfârșiră veseliile, plecară împăratul cu toată curtea ca să petreacă pre fiică-sa până la hotarele împărăției sale. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă.

Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că și grădinarul se dusesse cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbracă cu un rând de haine din cele luate de la zâne, pe care era câmpul cu florile și, după ce-și lăsă părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădină în toate părțile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăratului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină.

Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina și, când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălică, se îmbracă cu hainele sale de argat și începu a drege ceea ce se stricase.

Când veni acasă grădinarul și văzu stricăciunea ce se făcuse, se luă de gânduri; începu a certa pe argat de ce n-a îngrijit de grădină, și era atât de supărat, cât p-aci era să-l și bată.

Dară fiica împăratului, care privea de la fereastră toate aceste, ceru grădinarului să-i trimită niște flori.

Grădinarul făcu ce făcu și adună de prin colțuri câteva floricele, le legă și le trimise împărătesei celei mici. Ea, dacă primi florile, îi dete un pumn de bani și-i trimise răspuns să ierte pe bietul argat, că nu este el de vină.

Atunci grădinarul, vesel de un dar așa de frumos, își puse toate silințele, și în trei săptămâni făcu grădina la loc, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie își alese și ea un fecior de împărat, și-l luă de bărbat. Veseliile ținură ca și la soră-sa cea mare; iară la sfârșitul veseliilor o petrecu și pe dânsa până la hotarele împărăției sale. Fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă dată că este bolnavă.

Argatul grădinii, cum se văzu iară singur, vru să se veselească și el ca toți slujitorii curții; însă, fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidiviul său, își chemă calul, se îmbracă cu alte haine: cerul cu stelele, își lăsă părul pe spate, călcă toată grădina. Când băgă de seamă că iară fărâmasese totul, se îmbracă cu hainele sale cele proaste, și bocindu-se începu să dreagă ceea ce stricase.

Ca și de lalt rând, grădinarul voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mai mică a împăratului, care ceruse flori, trimițându-i și doi pumni de bani, și vorbă să nu se atingă de argat, nefiind el vinovat. Grădinarul se puse iară pe muncă și dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare și, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioșc în pădurea aceea, și chemase, ca să serbeze mântuirea sa, pre toți boierii și slujitorii curții la o masă înfricoșată ce pregătise acolo. Toți curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul și voind să se veselească și dânsul, îmbracă hainele: cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și-l încură prin grădină.

Atât se stricase acum grădina, încât nu mai era chip de a o drege. Iar dacă văzu aceasta el, începu a se tângui, se îmbracă iute cu hainele lui cele de argat, și nu știa de unde să înceapă meremetul.

Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni și văzu acea mare prăpădenie. Dară când voi să-i dea pe foi pentru că nu îngrijise de grădină, fiica împăratului îi ceru flori, de la fereastră.

Grădinarul da din colț în colț și nu știa ce să facă; în cele mai de pe urmă, cătă și mai găsi vreo două floricele care abia scăpase de copitele calului cu aripi, i le trimise, și fata de împărat îi porunci să ierte pe bietul argat, pentru care îi și dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă de croi din nou, și în șase săptămâni abia putu face ceva care să mai semene a grădină, iar argatului îi făgădui o sântă de bătaie, soră cu moartea, de s-o mai întâmpla una ca asta, și să fie și gonit.

Împăratul se luase de gânduri văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî dară să o mărite și începu a-i spune de cutare și cutare fiu de împărat. Ea nu voia să audă de nici unul.

Iar dacă văzu așa împăratul, adună iară sfatul și boierii și îi întrebă ce să facă? Unul din boieri îi zise să facă un foișor cu poarta pe dedesubt, pe unde să treacă toți fiii de împărat și de boieri, și pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ține în mână, și după acela s-o dea împăratul.

Așa se și făcu. Se dete sfoară în țară că este hotărârea împăratului să se adune mic cu mare și să treacă pe sub poartă.

Toți trecură, dară nu lovi nici pe unul. Mulți credea că fata n-are voie să se mărite. Însă un boier bătrân, trecut și prin ciur și prin dârmon, d-ăia care auzise, văzuse și pățise multe, zise să treacă și oamenii curții; trecu și grădinarul, și bucătarul cel mare, și vătaful, și slugile, și vizitii și toți rândașii, dar degeaba, fata nu lovi nici pe unul.

Se făcu întrebare dacă n-a mai rămas cineva netrecut, și se află că a mai rămas un prăpădit de argat de la grădinărie, cheleș și dosădit de n-are seamăn pe lume.

— Să treacă și acesta, zise împăratul.

Atunci chemă și pe argatul cel cheleș și-i zise să treacă și dânsul, dar el nu cuteza; apoi cam cu cârâială, cam cu sila, fu nevoit să treacă și, dacă trecu, fata îl lovi cu mărul.

Argatul începu a țipa și a fugi, ținându-se cu mâinile de cap zicând că i-a spart capul.

Împăratul, cum văzu cele întâmplăte, zise:

— Asta nu se poate! este o greșeală! fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleșul ăsta.

Nu putea, vezi, să se învoiască împăratul a da pe fie-sa după argat, deși îl lovise fata cu mărul.

Atunci puse de a doua oară să treacă lumea, și de a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap tot pe cheleș, care iarăși fugi ținându-se cu mâinile de cap și țipând.

Împăratul, plin de mâhnire, iară își luă vorba înapoi, și puse de a treia oară să treacă toată lumea.

Dacă văzu și văzu împăratul că și d-a treia oară tot pe cheleş îl lovi fata, s-a plecat la sfatul împărăției, și i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu cam pe sub ascuns, și împăratul apoi îi oropsi pe amândoi, și nu mai voi să știe și să auză de dânșii; atâta numai că, de silă, de milă, îi primi să locuiască în curtea palatului.

Un bordei într-un colț al curții li se dete spre locuință, iar argatul se făcu sacagiul curții.

Toate slugile împăratului râdeau de dânsul și toate murdăriile le arunca pe bordeiul lui. Înăuntru însă calul cel cu aripi le adusese frumusețile lumii: nu era în palaturile împăratului ceea ce era în bordeiul lui.

Fiii de împărat, care veniseră în pețit la fiica cea mică, se îmbufnară de rușinea ce pățise, pentru că fiica împăratului alesese pe cheleş și se învoiră între dânșii ca să pornească oaste mare împotriva lui.

Împăratul simți mare durere când auzi hotărârea vecinilor săi, însă, ce să facă? se pregăti de război, și nici că avea încotro.

Amândoi ginerii împăratului se sculară cu oaste și veniră în ajutorul socrului lor. Făt-Frumos trimise și el pe soția sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă și el la bătaie.

— Du-te din naintea mea, nesocotito; fiindcă iată, din pricina ta mi se turbură liniștea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sunteți.

Dară, după mai multe rugăciuni, se înduplecă, și porunci să-l lase să care și el măcar apă pentru oștire.

Se pregătiră și porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste și călare pe o mârtoagă șchioapă, plecă înainte. Oștirea îl ajunse într-o mlaștină unde i se nomolise iapa și unde se muncea ca să o scoată, trăgând-o când de coadă, când de cap, când de picioare.

Râseră oștirea și împăratul cu ginerii cei mai mari ai săi și trecură înainte.

După ce însă nu se mai văzură dânșii, Făt-Frumos, scoase iapa din noroi, își chemă calul său, se îmbracă cu hainele câmpul cu florile și porni la câmpul bătăliei, ajunse și se sui într-un munte apropiat, ca să vadă care parte este mai tare.

Oștile dacă ajunse, se loviră, iar Făt-Frumos, văzând că oastea vrăjmașă este mai mare la număr și mai tare, se răpezi din vârful muntelui asupra ei și ca un vârtej se învârteja prin mijlocul ei cu paloșul în mână, și tăia în dreapta și în stânga, pe oricine întâlnea.

Așa spaimă dotea iuțeala, strălucirea hainelor și zborul calului său, încât oastea și toți cu totul o rupseră d-a fuga apucând drumul fiecare încotro vedea cu ochii, împrăștiindu-se ca puii de potârniche.

Iar împăratul după ce văzu minunea, mulțumi lui Dumnezeu că i-a trimis pe îngerul său de l-a scăpat din mâna vrăjmașului, și se întoarse vesel acasă.

Pe drum întâlni iarăși pe Făt-Frumos, prefăcut în argat, muncind să-și scoată iapa din noroi; și cum era cu voie bună, împăratul zise la câțiva:

— Duceți-vă de scoateți și pe nevoiașul acela din noroi.

N-apucară să se așeze bine, și veni veste de la împăratul că vrăjmașii lui cu oștire și mai mare s-au ridicat asupra lui.

Se găti dară și el de război și plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos iară se rugă să-l lase și pe dânsul să meargă, și iară fu huiduit.

Dară dacă dobândi voie, porni iară cu iapa lui. Fu și de astă dată de răs și de bătaie de joc, când l-a văzut oștirea, că iară se înomolise și nu putea să-și scoată iapa din noroi defel, defel.

Îl lăsară înapoi, dară el ajunse și acum mai nainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi, și îmbrăcat în hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oștile deteră în tâmpene și în surle și se loviră; iar Făt-Frumos, dacă văzu că vrăjmașii sunt mai puternici, se repezi din munte și-i puse pe goană.

Împăratul se întoarse iară vesel, mulțumind lui Dumnezeu de ajutorul ce i-a dat, și iară porunci ostașilor să scoată din noroi pe nevoiașul de sacagiu. Iar el era împăcat cu cugetul său și se bucura în ascunsul sufletului său de izbânzile sale.

Împăratul se mâhni până în fundul inimii sale când auzi că vrăjmașii se ridică de a treia oară cu oaste și mai mare și că a ajuns la hotarele împărăției sale câtă frunză și iarbă; un plâns îl năpădi, de să ferească Dumnezeu! și plânse, și plânse, până ce simți că-i slăbesc vederile. Apoi își strânse și dânsul toată oastea și porni la bătlie cu nădejde în Dumnezeu.

Făt-Frumos porni și el tot pe oțopina lui.

Iar după ce trecu toată oastea făcând haz de dânsul cum se muncea ca să-și scoată iapa din noroi, se îmbracă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și într-un minut fu iarăși pe munte, unde aștepta să vadă ce s-o întâmpla.

Se întâlnește oștile, se loviră din mai multe părți și se tăiau unii pre alții fără de cruțare, atâta erau de înverșunați ostașii. Iar când fu către seară, când văzu că oștirea vrăjmașă era să ia în goană pre a împăratului, unde se repezi odată Făt-Frumos din munte ca un fulger; și unde trăsni în mijlocul lor, încât se îngroziră de nu mai știau ce fac. Strălucirea hainelor lui Făt-Frumos până într-atâta orbise și zăpăcise pe vrăjmaș de nu mai știau oștile unde se află. Făt-Frumos lovea cu pala de zvânta, în toate părțile. Groaza intrase în inimile potrivnicilor și îi tulburase de își uitaseră de bătlie, ci cătau cum să se mântuiască cu viață. O luară la sănătoasa care încotro vedea cu ochii dând năvală unii preste alții de-și rupeau gâturile. Făt-Frumos însă îi gonea și-i secera cu pala ca pe buruienile cele rele.

Împăratul îl văzu sângerat la mână, la care se crestase însuși, și îi dete năframa sa ca să se lege. Apoi se întoarse acasă izbăviți de primejdie.

Când veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa, și iarăși porunci de îl scoase.

Și sosind acasă împăratul căzu la boală de ochi și orbi. Toți vracii și filosofii care citeau pe stele fură aduși, și nimeni nu putură să-i dea nici un ajutor. Într-una din zile, sculându-se din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrân care i-a zis că dacă se va spăla la ochi și dacă va bea lapte de capră roșie sălbatică va dobândi vederile.

Auzind astfel ginerii săi, porniră cu toții, cei doi mai mari singuri, fără să ia și pe cel mai mic, și fără a voi să-l lase măcar a merge împreună cu dâșii. Iară Făt-Frumos chemă calul și merse cu dânsul prin smârcuri, găsi capre roșii sălbatice, le mulse și când se întorcea, se îmbracă în haine de cioban și ieși înaintea cumnaților săi cu o doniță plină cu lapte de oi. Ei îl întrebară ce lapte are acolo; iară el le răspunse, prefăcându-se că nu-i cunoaște, că duce lapte de capră roșie la împăratul care visase că-i va veni vedere dacă va da cu acel lapte pe la ochi. Atunci ei se încercară a-i cumpăra laptele; dar ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani ci că, dacă voiesc să aibă lapte de capră roșie, să se zică că sunt robii lui, și să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că ei au să se ducă și să nu mai dea pe la dânsul.

Cei doi gineri se socotiră că ei pentru că sunt împărați și gineri de împărat n-o să le pese nimic; se lăsară, deci, de le puse pecetea lui în spinare, și apoi luară laptele și-l aduseră vorbind între dâșii pe drum: „De se va încerca, nerodul, să ne zică ceva, îl facem nebun, și tot noi vom fi crezuți decât dânsul”.

Se întoarseră la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi și bău, dară nu-i ajută nimic. După aceea veni și fiica cea mică la împăratul și-i zise:

— Tată, iată ia și acest lapte, pe care îl aduse bărbatul meu; unge-te și cu dânsul, așa te rog.

— Ce lucru bun a făcut nătărăul de bărbatul tău, răspunse împăratul, ca să facă și acum ceva de ispravă? N-au putut face nimic ginerii mei ceilalți, care m-au ajutat așa de mult în războaie, și tocmai el, nătângul, o să-mi poată ajuta? Și apoi nu v-am zis că n-aveți voie a vă mai arăta înaintea feței mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

— Mă supui la orice pedeapsă vei binevoi să-mi dai, tată, numai unge-te, așa te rog, și cu acest lapte ce ți-l aduce umilitul tău rob.

Împăratul, dacă văzu că atât de mult se roagă fiica-sa, se înduplecă și luă laptele ce-i adusesese, și apoi se unse cu dânsul la ochi o zi, se unse și a doua zi, și cu marea sa mirare simți că pare că începuse a zări ca prin sită, și dacă se mai unse și a treia zi, văzu cum vede toți oamenii cu ochi luminați și limpezi. După ce se însănătoși, dete o masă mare la toți boierii și sfetnicii împărăției, și după rugăciunea lor primi și pe Făt-Frumos să șează în coada mesei.

Pe când se veseleau mesenii și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și, rugându-se de iertare, întreabă:

— Mărite împărate, robii pot ședea cu stăpânii lor la masă?

— Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

— Apoi dacă este așa, și fiindcă lumea te știe de om drept, fă-mi și mie dreptate, și scoală pe cei doi oaspeți care șed d-a dreapta și d-a stânga măriei tale, căci ei sunt robii mei; și ca să mă crezi, pune să-i caute și vei vedea că sunt însemnați cu pecetea mea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mânecă și mărturisiră că așa este; îndată fură nevoiți a se scula de la masă și a sta în picioare.

Iară către sfârșitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dat-o împăratul la băătălie.

— Cum ajunse năframa mea în mâinile tale, întrebă împăratul? Eu am dat-o îngerului Domnului care ne-a ajutat la război.

— Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

— Apoi dacă este așa, tu ești acela care ne-ai ajutat?

— Eu, mărite împărate.

— Nu se poate, adaoase iute împăratul, și dacă vei să te crez, arată-te așa cum era atunci acela căruia am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbracă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăasă părul pe spate și se înfățișă împăratului și la toată adunarea.

Cum îl văzură mesenii, îndată se ridicară și se minunară, Făt-Frumos era atâta de mândru și strălucitor, încât la soare te puteai uita, dar la el ba.

Împăratul, după ce laudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăției și ridică în el pre ginerele său, Făt-Frumos, iară el, cea dintâi treabă ce făcu, fu de a da drumul din robie cumnaților săi, și în toată împărăția se făcu bucurie mare. Eram și eu p-acolo, și la masa împărătească:

*Căram mereu la vatră, lemne cu frigarea,
Duceam eu la masă glume cu căldarea;*

Pentru care căpătai:

*Un năpăstroc de ciorbă
Ș-o sântă de cociorbă
Pentru cei ce-s lungă vorbă,*

Și încălecai pe-o șa și v-o spusei d-voastră așa.

Și mai încălecai pe-o lingură scurtă, s-o dai pe la nasul cui n-ascultă.

FĂT-FRUMOS CEL RĂTĂCIT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni, muncitori, de! cum dă Dumnezeu. Toată nădejdea lor era într-o iapă cu care se hrăneau. Și ar fi voit și ei să aibă un copilaș, dar fu peste poate. Cercetară în dreapta și în stânga, ca să afle niscaiva leacuri care să le desfacă făcutul stărpiciunii lor, dară, ași! parcă întâlnea tot surzi și muți. Nimeni nu știa să-i învețe ceva.

Mai umblară ei ce umblară și, la urma urmelor, aflară despre un vrăjitor meșter carele închega și apele. Creștinul se duse și la dânsul, îi spuse păsul lui și îi ceru leacuri. Vrăjitorul n-așteptă multă rugă și, după ce se învoiră, îi dete un măr.

— Din acest măr, zise el, să mănânce numai soția dumitale. Dară bagă de seamă să n-apuce din el nici o făptură cu viață de pe lumea asta.

— Cât despre aia, n-ai grije, răspunse omul. Lasă pe mine; nu mi-ai dat mie în mână mărul? Acum să fii odihnit.

Luând mărul, omul nu se mai gândea dară decât la bucuria ce o să simță el și nevasta când s-or vedea împresurați de copii. Și cu gândurile astea ajunse acasă și dete mărul neveste-sei, ca să-l mănânce, fără să-i mai spuie altceva.

Ea primi mărul cu bucurie. Și după ce plecă bărbatul în trebile sale, se așeză pe pragul ușii, curăți mărul și-l mănă. Iepșoara ieșise și ea din grajd, și veni la stăpână-sa, că era învățată la traista cu grăunțe. Negăsind nimic de ronțait, luă și ea cojile de măr, pe care le lepădase stăpână-sa și le mănă cu multă poftă, ca pe niște trufandale.

Nu trecu mult și atât stăpâna, cât și iepșuna se simțiră a fi luat în pânțece. Și după nouă luni femeia născu un copilaș de drăguleț; iar iepșuna un mânzuleț gingaș.

Îndoită fu bucuria omului când se văzu și cu copil, și cu mânz. Și fiindcă acesta se născuse odată cu fiul său, hotărî ca nimeni să nu încalece pe dânsul, fără numai fiu-său, când s-o face mare.

Botezară copilul și îngrijiră de dânsul, mă rog, ca unul la părinți. Copilul creșu și se făcu mare. Când era d-un an, parcă era de cinci; iară când fu de cinci, parcă era de cincisprezece, și de ce creștea, d-aia se făcea mai frumos și mai drăgălaș.

Darămite de învățat? Învăța ca nealții pe lumea asta albă. N-apuca să auză de la dascăl ceva, că el învăța mai adânc decât dascălul. Și astfel ajunsese de poveste. Unii zicea că știa carte până în glezne, alții zicea că până în genunchi, iară alții, până în brâu. De m-ar fi întrebat pe mine, eu le-aș fi spus că știa carte până în gât. Dară fiindcă nimeni nu m-a întrebat, iacă tac și eu din gură ca un pește, și nu mai zic nimănui nici pis!

Astfel fiind, într-una din zile ce-i vine drăcușorului de copilaș, că numai încălecă pe mânzul lui, și mi ți-i dete călcâie; iară mânzul, carele și dânsul crescuse de se făcuse un cârlănaș zburdalnic de n-avea astâmpăr, o rupse d-a fuga cu băiat cu tot, și duși au fost până în ziua de astăzi.

Când prinseră de veste părinții că băiatul nu e, caută-l în sus, caută-l în jos, nu e; ba mai în dreapta, ba mai în stânga, deloc! Mai cercetară pe ici, mai cercetară pe dincoaci, băiatul, ași! nici pomeneală nu era de el! Tocmai târziu, hei! aflară de la niște drumeți că au văzut un băiețandru călare pe deșelate pe un călușel, carele se ducea ca vântul. Ei ziceau că n-apucară să se uite după dânsul ca de când se apucase să le spuie, și pieri din ochii lor ca o nălucă, ca și când n-ar fi fost.

Îl plânseră părinții până când se istoviră și dâșii, și ochii din lacrimi nu și-i mai uscară; dară în deșert, că fiul lor nu se mai întoarce.

Pasămite ei, dacă s-au lăsat zburdălnicieii lor și s-au văzut la câmp, nu s-au mai gândit în urmă, ci au întins la drum

zbenguindu-se și încurcându-se, până ce, când băgară de seamă, ajunsese pe niște târâmurî necunoscute.

Aci stătura să se mai odihnească. Și, voind să se întoarcă, ei se rătăciseră. Nu mai știau nici pe unde veniseră, nici pe unde să se întoarcă. Atunci băiatul începu să plângă și să dorească de părinți.

Mai cu seamă când s-a văzut singur, singurel, el care nu era ieșit din casa părinților, începu să-l ia niște răcori de nu știa ce va să zică asta.

Calul, dacă văzu așa, începu să-l îmbuneze, ba că o să facă cutare lucru, ba că pe cealaltă. Până una alta, își cătară un culcuș unde să măie peste noapte. Se odihniră și dormiră sub acoperământul cerului.

A doua zi, nici tu masă, nici tu casă, băiatul începu iarăși să plângă și să voiască să se întoarcă la părinți. Cătară să-și găsească urmele pe unde veniseră; dar nu găsiră nici piculeț de urmă. Dacă văzu și văzu, calul zise:

— Stăpâne, am făcut o greșală care nu se mai întoarce. Dă-mi voie să mă duc să caut vrun mijloc ca să ne căpătuim.

— Asta nu se poate, odată cu capul, răspunse băiatul. După ce am ajuns pe aste târâmurî neumblate, prin pustietăți fără locuitori, să mă lași și tu? Singur nu pot sta, uite, nici olecuță.

— Încinge-te cu frâul meu, și când vei vedea vro nevoie, scutură-l și într-o clipă sunt la tine. Eu mă duc să caut pe unde să ieșim la lume, și cum să ne chivernisim.

Calul, vedeți d-voastră, era năzdrăvan.

Cu mare anevoință, se dezlipi calul de stăpânul său. Umblă ce umblă și se întoarse numaidecât. El vânturase văzduhul și cutreierase pământul până nu apucase să i se urască băiatului; și întorcându-se spuse băiatului că i-a găsit un loc unde să se bage argat. Îl și învăță ce să facă și cum să dreagă ca să argățească cu folos.

Încălecă băiatul calul, când auzi că are să-și găsească unde să se căpătuiască, și porni ca vântul, precum și venise.

Ajungând la niște zâne, făcu precum îl învățase calul.

Cele trei zâne, căci trei erau ele, se cam codeau să-l primească; iar dacă stăruiră, se rugă și se făgădui că o să fie harnic și credincios, ele îl primiră.

Așezându-se el acolo la zâne, băiatul se puse cu toată inima pe muncă și, când era ceva de făcut mai greu sau mai anevoios, își chema calul și îi da ajutor.

Calul, carele nu știe de unde aflase tainele zânelor, vezi că nu era el de florile mărilor năzdrăvan, spuse băiatului să fie cu mare băgare de seamă, că în baia zânelor, într-un timp hotărât, are să curgă aur, și atunci să apuce el înaintea zânelor, să se scalde. Îi mai spuse să ochească prin polițele cu haine ale zânelor, când îl va pune să deretece, niște nuci pe care le avea zânele și le îngrijea ca pe ochii lor din cap.

Băiatul făcu întocmai precum îl învățase calul.

Într-o zi când zânele se duseseră la vânătoare, fără grijă, băiatul auzi în baia zânelor un susur de apă mai răsunător decât altă dată. Temându-se, el chemă calul, care veni într-o clipeală de ochi. El, cum văzu cele ce se petrec în baie, puse pe băiat de se dezbracă îndată și îl împinse în baie de se îmbăie. Când ieși d-acolo, ce să vedeți d-voastră, cinstiți boieri? Părul i se făcuse cu totul de aur, și-i crescuse de bătea pulpele, încât nu te înduram să-ți iei ochii de la el.

Și luând și nucile, pe care le ochise el, încălecă, și pe ici și pe acolo drumul!

Cum păși pragul porții începu casele a țipa de ar fi deșteptat și pe morți din groapă. Auzind zânele țipătul se întoarseră acasă numai cât ai zice mei. Ele văzură că lipsește argatul de acasă, spălăcitura ce mai rămăsese în baie unde se îmbăiaseră argatul și nucile ce lipseau; nu mai zăboviră, ci se luară după dânsul. Cât p-aci să puie zânele mâna pe ei. Și fugi, zânele după dânsii; ei fugi! zânele după

dânșii. Dacă văzu și văzu calul primejdia, întinse pasul la drum și începu a zbura ca gândul, până ce, tocmai când era zânele să-i prinză, ei trecură de pe tărâmul lor și se opriră.

Puterea zânelor până aci era. Iară dacă văzură ele că le trecu otarele, începură cu binele a se ruga de el ca să-și taie părul să li-l dea lor; dară băiatul le făcea cu bâz! Ele se rugară ca barim nucile cu haine să le dea. Băiatul le arătă coltucul. Atunci zânele se rugară ca încailea să le arate părul, să se bucure și ele de vederea lui. Atunci băiatul își răsfiră părul, încălecă și zbură cu bidiviul lui.

Zânele se uitară cu jind la dânsul și, nemaivând ce face, se întoarseră acasă și vorbiră între ele ca să nu mai bage argat strein la curtea lor, cât or trăi ele.

După ce ajunsese pe moșia unui împărat mare, calul învăță pe băiat ce să facă. El ascultă și se duse de se băgă argat la grădinarul împăratului. Până a nu se învoi cu grădinarul, el își puse o bășică de vacă în cap, în care își ascunse părul cel de aur.

Grădinarul îl învăță cum să facă brazde, să semene flori, să le răsădească și să le îngrijească. Și îl luase la ochi, căci era spirt, știi, colea, cum trebuie omului, mână dreaptă, nu altceva. Totuși slugile din curtea împărătească îl numiră cheleş. Și, cheleş în sus, cheleş în jos, până ce îi rămaseră numele Cheleş.

Grădinarul împărătesc îmbătrânise la curtea împăratului. El era om destoinic cu frica lui Dumnezeu și cinstit. Slujba lui de căpetenie era să ducă în toată dimineața câte un mănunchi de flori la cele trei fete care le avea împăratul.

Îmbolnăvinduse grădinarul într-una din zile, chemă pe argatul său și îi spuse să aleagă din florile cele mai frumoase atâtea câte să-i ajungă a face trei legături de flori și să le ducă fetelor împăratului.

Cheleşul se duse de culese flori și făcu trei legături, una mai mare, alta mijlocie și alta mai mică. Pe cea mai mare, care era alcătuită din flori ce începuse a se trece și abia mai mirosinde, o dete fetei împăratului cea mai mare. Legătura

mijlocie cu flori ce erau tocmai în floare o dete fetei mijlocii; iară legătura cea mai mică ce avea flori numai boboace care acum se deschideau, o dete fetei celei mici. Cum dete florile, o tuli d-a fuga, și se apucă de lucru prin grădină.

Fetele se mirară de aceasta, și cu toatele se duseră la împăratul și-i arătară florile. Împăratul chemă pe grădinar să-i spuie ce noimă să aibă florile ce trimisese fetelor sale.

Grădinarul se sperie când auzi că așa bolnav este chemat la împăratul.

Iară dacă se duse, cu inima tremurândă, și auzi de la împăratul șiritenia cu florile, el se dezvinovăți și spuse că, bolnav fiind în acea zi, trimisese pe argat să ducă florile.

Chemând și pe Cheleş, el, dacă veni, se apropie cu sfială și răspunse:

— Să trăiți, luminate împărate, întru mulți ani! Când am cules florile și am făcut acele mănunchiuri, n-am avut nici un gând rău, martor mi-e Dumnezeu! ci am dat fiecăria din domnițe flori ce le arată care cum este.

— Și cum ai cutezat, tu, un cheleş ca tine, să faci una ca asta?

— Atâta m-a tăiat capul și m-a dus mintea, luminate împărate, atâta am făcut. Măria-ta judecă și fă ce e cu dreptul.

Împăratul rămase pe gânduri. El, deși s-a întristat, dară mai mult s-a bucurat că îi aduse aminte ceea ce trebuia să facă el ca un părinte.

Apoi trimise o pungă de bani argatului. Acesta se duse și-i dete grădinarului, sub cuvânt că el nu știe ce să facă cu ei, ca unul ce are de toate de la stăpânu-său.

Nu trecu mult și, viind o sărbătoare, împăratul cu toți curtenii și bătrânii împărăției merse la biserică. Între bătrânii și credincioșii curții era și grădinarul. Numai fata cea mică rămase acasă.

Argatul, văzându-se singur, descinse frâul de pe lângă sine, scoase dintr-o nucă niște haine de aramă, din cele luate de la zâne, se găti bine, intră în grădină, sună frâul și

veni calul lui înșelat, dar neînfrânat și, puindu-i frâul în cap, argatul încălecă și prinse a-și încucra calul prin grădină. Fereastra fetei de împărat celei mici da în grădină și ea văzu tot ce se petrecu.

După ce strică grădina, argatul se duse ca fulgerul la biserică, dete calul în mâna unui om ce sta afară, ca să i-l ție, și el intră în biserică. Aci merse înfipt la mir, se ploconi în dreapta, se ploconi în stânga și ieși afară.

Toți cei din biserică se mirară de dânsul. Până și împăratul zicea că nici el nu mai văzuse așa voinic frumos.

Argatul de la grădinărie, cum ieși din biserică, încălecă și într-un suflet ajunse la grădina împărătească și descălecă și porunci calului să facă la loc tot ceea ce stricase. Calul se puse și numaidecât îndreptă grădina și o făcu și mai frumoasă de cum fusese.

Fata împăratului cea mică vedea de la fereastră și tăcea. Când se întoarse de la biserică, surorile cele mai mari zise celei mai mici:

— Ce rău ai făcut de n-ai venit și tu la biserică, că a venit un tânăr îmbrăcat așa și așa, a făcut așa și așa, și numaidecât a plecat, de au rămas toți cu ochii după el.

Fata cea mică asculta și tăcea.

Dară grădinarul, când intră în grădină, stătu în loc și se miră. Apoi își închipui el că poate d-aia i se pare grădina mai frumoasă, unde nu intrase de mult într-însa.

Peste câțva timp veni iarăși o sărbătoare și împăratul se duse la biserică iarăși cu toată curtea lui. De astă dată fata cea mică se făcu bolnavă într-adins, rămase acasă și se puse la fereastră.

Argatul de la grădinărie scoase de astă dată niște haine de argint, scutură frâul și încălecă pe cal, carele venise numai cât ai clipi. Și iarăși încurcându-l prin grădină o strică și mai rău decât întâia oară, și iarăși merse la biserică, făcu ca și de-lalt rând și se întoarse acasă, porunci calului să dreagă grădina, carele o făcu încă o dată mai frumoasă decât era.

Fata împăratului cea mică privea de la fereastră și tăcea. Îi spuseră surorile, îi spuse mumă-sa, îi spuse tată-său de tânărul cel mândru ce venise la biserică și despre care nimeni nu știa de unde era.

Ea asculta și tăcea.

Mai trecu ce trecu și iarăși, într-o sărbătoare mare, împăratul merse la biserică cu toți sfinții săi și cu toți curtenii tineri și bătrâni. Și de astă dată fata cea mică a împăratului se prefăcu că este bolnavă și rămase acasă. Între curtenii împăratului care merseră la biserică era și grădinarul, fiind bătrân, credincios și vechi slujbaş al împăratului.

Argatul cel cheleş, dacă se văzu singur, scutură frâul și-și chemă calul. De astă dată scoase din găoacea de nucă rândul de haine cel de aur, se găti frumos, înfrână calul ce venise numai înșelat, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă, își încurcă calul prin grădină, pe care o strică detot, și apoi se duse ca și de-lalt rând la biserică, merse la mir, se ploconi în dreapta și în stânga și ieși.

Întorcându-se acasă, porunci calului de făcu grădina de trei ori mai frumoasă decât era.

Fata împăratului îl văzu și când ieși, și când se întoarse, și ceea ce făcu, dară tăcea.

Când se întoarseră de la biserică, împăratul și toți cu totul spuseră fetei celei mici a împăratului minunea ce văzuseră.

— Dacă n-ai fost și tu la biserică, îi ziseră, să fi văzut cum a venit acel Făt-Frumos strein, cu părul de aur, ce mândru era când s-a aplecat în dreapta și în stânga la toți cei din biserică și cum a ieșit apoi, fără să bage pe nimeni în seamă.

Fata cea mică a împăratului se făcea că ascultă, dară tăcea într-însa și râdea înfundat. Vezi că știa ea ce știa.

Grădinarul, dacă se întoarse de la biserică și văzu frumusețea aia de grădină ce făcuse calul argatului, se tot freca la ochi și nu-i venea deloc să creadă. Asta să fie

grădina, ori ba? și credea că a rătăcit prin altă grădină. Nu o mai cunoștea. Și, văzând pe argat, îl întrebă despre acea schimbare; iar argatul își cerea iertăciune, spunând că el a făcut ceea ce învățase de la stăpănu-său.

Darămite când văzu împăratul? Scoase și dete o pungă de bani grădinarului, pentru că-i făcuse o grădină, de nu se mai găsea ca asta la nici un împărat.

Și mai trecând ce mai trecu, împăratul își aduse aminte de cele trei mănunchiuri de flori. Atunci se vorbi cu împărăteasa cum să facă să-și dea fetele la casele lor.

Cum se află de această hotărâre împărătească, începu a veni pețitori de pe la fel de fel de împărați. Fetele, adecă cea mare și cea mijlocie, își aleseră câte un fecior de împărat și se duseră după bărbații lor.

Fata însă cea mică nu voia să se mărite cu nici un chip. Ba să-i dea pe feciorul cutărui împărat, ba pe al cutărui; ași! ea zicea că nu-i place nici unul. Ce să facă bietul împărat? Se sfătui cu boierii și găsiră cu cale să stea fata într-un pridvor, cu un măr de aur în mână, să treacă toți fiii de împărați și de boieri pe dinaintea ei, și, pe care îl va plăcea, să-l lovească cu mărul.

Așa și făcură.

Trecură fiii de împărați care veniseră în pețit, dară ca să lovească pe vreunul, ba.

Trecură și fiii de boieri mari ai împărăției, dară ca să lovească pe vreunul, nici gând n-avu.

În cele mai de pe urmă trecură toți tinerii și buni și răi din împărăție, și din boiernași, și din prostime, și nici nu se uită la dâșii fata ce sta cu mărul în mână. Trecând și argatul de la grădinărie, din întâmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mărul drept în cap.

Fiii de împărați și de boieri rămaseră ca bătuți de Dumnezeu, când văzură una ca aceasta.

Împăratul zise că trebuie să fie o greșeală, și pofti pe fiii de împărați și de boieri să mai treacă o dată.

Trecură toți cu totul, și nu lovi pe nimeni; zise și chelului să treacă, și de astă dată tot pe el îl lovi.

Împăratul nu se putea învoi ca să ia fie-sa de bărbat un așa om prost și pofti pe toată adunarea să mai treacă o dată, căci, negreșit, trebuie să fie vro greșeală a fetei.

Trecură și a treia oară, și tot pe argatul cel chel îl lovi cu mărul fata împăratului.

Atunci împăratul, neavând încotro, dete de bărbat fie-sei pe argat, dară îi și oropsi, gonindu-i de la casa lui.

Ei se duseră de la fața împăratului, care îi oropsise, cu lacrămile în ochi și cu inima smerită, și-și aleseră loc de trai un bordei în care ținuse împăratul niște bivoli. Apoi aducându-și aminte fata împăratului de ceea ce făcuse în grădină, îl îndemnă să-și cheme calul.

Argatul, ginerele împăratului, făcu precum îi zisese soția, chemă calul și-i porunci să-i facă niște palaturi sub pământ, fără seamăn pe lume. Calul nu întârzie și le făcu niște palaturi înfricoșate. Nu se găsea la împăratul în casă ce se găsea în palaturile lor. Și bogății, și scumpeturi, și tot ce ai fi poftit se găsea la dâșii.

Și mai trecând câțânică vreme la mijloc, se pomeni împăratul cu veste de la un alt împărat să iasă la război. Împăratul chemă în ajutor pe ginerii săi, feciorii de împărați, care și veniră și se lăudau cu isprăvile ce au să facă.

Când veni vremea a merge la război, iată că se înfățișă la împăratul și argatul, ginere al său, și ceru să-l ia și pe dânsul la război, că poate va tăia și el vrun vrăjmaș.

Împăratul și ginerii cei mari îl înfruntară, zicând să-i lase în pace, să nu-i mai poarte și lui grija p-acolo. El stărui și împăratul se înduplecă și porunci să-i dea și lui o mârtoagă de cal și o rugină de paloș.

Argatul încăleacă voios și porni înaintea oștilor. Când ajunse la o lăcoviște pe unde trebuia să treacă, el înnomoli calul și începu să-l bată ca să iasă de acolo, dară în deșert. Ajungându-l împăratul cu ginerii cei mari și cu toată oastea,

trecu pe lângă dânsul clătinând din cap, iară oștașii își dedeau coate și râdeau.

După ce trecură și se depărtară de nu se mai văzură, argatul scutură frâul, și iată că îndată și-i sosi calul. Îi spuse ce avea de gând să facă și ceru povață. Calul îl învăță ce să facă, când va fi dinaintea vrăjmașului. După ce luă în cap tot ce-l învăță calul, încălecă și porni și el.

Ajungând la război și văzând pe ai săi încăierăți cu vrăjmașii, tocmai când aceștia erau să dovedească pe socru-său și pe cumnații săi, unde mi se ridică de trei stâneni pe deasupra oștilor și zbură drept la împăratul socru-său, îi tăie degetul cu inelul și-l luă cu sine. Apoi se lăsa asupra vrăjmașului și tăia în carne vie cu nemilostivire, întocmai ca un muncitor vrednic când trage cu coasa nemiluit.

Iar când îl întetea vrăjmașul, calul se urca ca fulgerul în sus și se ținea bine de coama lui. Apoi când se lăsa în jos, tăia cum știa el în legea lui să taie. Așa, vezi, îl învățase calul.

De trei ori se urcase în sus, când năvălise vrăjmașul asupra lui, și de trei ori se lăsase ca un vârtej asupra oastei vrăjmășești. La fiecare dată cădeau d-a stânga și d-a dreapta lui cu grămada și făcea uliți, uliți, pe unde mergea. În mai puțin ca de când mă apucai să vă povestesc, mormane de morți se vedea pe unde trecuse el.

Așa spaimă grozavă băgă el în inimile vrăjmașului, încât prinse a fugi, iară el a-i goni și a-i tăia ca pe niște vite.

Împăratul socru rămase înmărmurit când văzu atâta vrednicie. După fuga vrăjmașului, el stătu locului și mulțumi lui Dumnezeu că le-a trimes pe îngerul său de i-a scăpat din mâna dușmanului, care vrea să-i piarză, și mai multe nu.

Argatul, ginerele împăratului, după ce-l mântui, se întoarse înaintea lui, dete drumul calului său, încălecă iară pe mârtoaga ce-i dăduse împăratul și se chinuia a ieși din nomol.

Împăratul se întorcea cu voie bună de la oaste și dând peste dânsul înnomolit încă în noroi, porunci la vro doi ostași de-l scoase d-acolo.

Și ajungând acasă, ginerele împăratului cel chel spuse neveste-sei ce făcu. Ea se bucura din toată inima.

Toată oastea vorbea de îngerul Domnului care le dăduse atâta ajutor și-l semuia cu streinul care venise la biserică. Însuși împăratul bănuia aceasta, și ar fi dorit ca să-l mai întâlnească o dată, să-i mulțumească. Dară ia-l de unde nu e.

Mai trecând ce mai trecu, împăratul ajunse de orbi. Toți vracii se adunară și-i dădură leacuri, dară nici unele din buruienele lor nu-i dară înde bine. Vrajitoarele puseră apă la stele și-i aduseră și-i descântară, tot însă ce pune la ochi mai rău îi făcea, dară mai bine deloc. În cele din urmă un cititor de stele și vraci mare fu adus cu multă cheltuială din țări streine, și acesta spuse că până când împăratul nu va avea lapte de pasăre de peste apa lordanului cu care să se ungă la ochi, nu-i va veni văzul.

Atunci puse împăratul oameni să strige prin toată împărăția că cine se va găsi să aducă lapte de pasăre de peste apa lordanului, acela să știe cu bună încredințare că va dobândi cal împărătesc și jumătate împărăția. Dară strigară de surda, căci nu se găsi nimeni carele să se însărcineze cu această slujbă.

Ginerii împăratului cei mari, dacă văzură așa, se legară că ei vor aduce laptele trebuincios și încălecară pe cai buni împărătești, luară cu dâșii slujitori și bani. Umblară ei, cătară și nu putură afla ceea ce cătau. În cele din urmă dete peste un înșelător, carele le dete lapte ca tot laptele și le luară o mulțime de bani. Ei se întoarse cu bucurie la casa socrului lor.

În aceeași vreme și ginerele împăratului, argatul, plecă după lapte de pasere. El scutură frâul și îndată și veni bidiviul lui. Îi spuse ceea ce voia, și calul îi răspunse:

— Ce e mai lesne, stăpâne; căci acolo locuiesc și eu.

Încălecă și porni. După ce ajunse, luă lapte de pasere de preste râul Iordanului și în câteva zile se întoarse acasă, cam totodată cu cumnații săi.

Aceștia merșeră la împăratul, îi aduseră lapte de al lor, cu care dete pe la ochi împăratul și rămase ca întâi, orb ca toți orbii. Nu-i folosi nimic. Merse și argatul și-i aduse și el lapte, dară adevărat lapte de pasăre de peste râul Iordanului. Împăratul nu prea voia să dea pe la ochi. După stăruința împărătesei și a sfetnicilor, se înduplecă și se unse. Cum puse la ochi lapte de acesta, băgă de seamă că vede ca prin sită. Mai dete o dată, văzu ca prin ciur; când se unse și a treia oară, văzu luminat ca toți oamenii.

Împăratul iertă pe argat de fapta lui de mai-nainte. Ginerile său cel mic, dacă văzu așa, rugă și el pe împăratul să vie să le vază locuința. Împăratul se înduplecă și merse. Când ajunse acolo, ce să-i vază ochii? Ce nu era în palaturile lui era în locuința ginerelui său cel mic.

Văzând mirarea de care era coprins împăratul, ginerile său cel mic se încumetă și zise:

— Eu sunt, mărite împărate, cel ce am venit de trei ori în biserică.

Împăratul aruncă țintă ochii la el.

— Eu sunt cel ce ți-am făcut grădina cea frumoasă.

Împăratul, parcă nu-i venea să creadă spuselor lui.

— Eu sunt, mai zise, cel ce v-am scăpat în război din mâna nelegiuitorilor ce se sculaseră să te răpuie.

Împăratul rămase stâlpit de mirare. Apoi, mai viindu-și în fire, îi zise:

— Cum poți dovedi zisele tale?

Atunci ginerile său cel mic ieși afară, scutură frâul, scoase hainele de aur din găoacea de nucă unde le păstra, se găti frumos, își lăsă părul pe spate, încălecă pe cal și, arătând împăratului degetul cu inelul, zise:

— Iată, mărite împărate, dovezile ziselor mele.

Și începui a încurca calul prin curtea împăratului. Părul său cel de aur și hainele cu care era îmbrăcat străluceau ca soarele.

Împăratul, uitându-se la dânsul, tot pune mâna la ochi, făcându-și umbră. Vezi că se temea să nu orbească încă o dată. El laudă pe fie-sa pentru că-și alesese un asemenea bărbat.

-Și ai fi putut oare crede d-ta, tată, răspunse fata cea mică, că aș fi putut să-mi aleg de bărbat pe unul care să facă tatălui meu, împărat, rușine în lume?

Atunci împăratul, și bătrân fiind, se coborî din scaunul împărăției, pe care se urcă ginerele său cel mic. Și împărățiră în pace și în liniște până ce trăiră.

Iară eu încălecai pe-o șea etc.

FATA SĂRACULUI CEA ISTEĂȚĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om și o femeie. Ei erau atât de săraci, încât n-aveau după ce bea apă. Nici tu casă, nici tu masă, nimic, nimic, dară nimic n-aveau după sufletul lor. Muncea bietul om de dimineața până seara târziu, alături cu muierea, de-i treceau nădușelele, și ca să dea și ei spor, ba.

Se ținea, vezi, norocul după dâșii ca pulberea după câini, cum se zice.

Umblau cu tărbuțele de colo până colo, și ca să se statornicească și ei la un loc, nu găseau. Căci cine era să-i primească pe ei, doi calici, cu leaota de copii după dâșii?!

Adică uitasem să vă spui. Aveau acești oameni o spuză de copii. Din acești copii, cei mai mari erau numai fete, iar băieții erau mărunței și stau pe lângă dâșii ca ulcelușele.

Să nu vă fi dus Dumnezeu vrodată să fiți față când venea omul de la muncă, că v-ați fi luat câmpii. Ieșeau toți afară înaintea lui, jigăriți și hărtăniți, ca niște netoți, subțiratici și pițigăiați, mă rog, leșinați de foame, și tăbărau pe bietul om cu gura: tată, mi-e foame, tată, mor de foame.

Tatăl lor se zăpăcea și nu știa către care să se întoarcă mai întâi și le da toată agoniseala lui dintr-o zi. Dară de unde să le ajungă ce brumă le aducea el? Abia puneau p-o măsea.

Bietul tat' său și biata mă-sa de multe ori se culcau nemâncăți. Li se rupea inima de milă, dară n-aveau încotro. Și ca să-și liniștească copiii, el le făgăduia că a doua zi are să le aducă mai mult. Astfel, mai cu șoșele, mai cu momele, adormeau și bieții copii, cu nădejde că a doua zi are să fie mai bine.

Dintre toți copiii, fata cea mai mare era mai tăcută și mai cu judecată. Ea rămânea cu surorile și frații cei mai mici când se duceau părinții la muncă, vedea de dâșii, îi

muștruluia și îi povățuia să fie mai cu răbdare, mai îngăduitori, ca să nu se amărască până într-atât părinții. Dară, bate toba la urechea surdului. Adecă, de! Ce să zici? Ar fi fost și ei, poate, mai îngăduitori, și mai cu răbdare, dară burta le da ghies și îi făcea de multe ori să fie neînțelegători.

Într-acestea, boierului pe moșia căruia se afla acești oameni, ca și urgisiți de Dumnezeu, i se făcu milă de ei și, într-o zi, când veni omul să se roage pentru sălaș, el îi zise:

— Omule, te văz harnic, muncești de te spetești, și două în tei te văz că nu poți lega. Iată, eu mă îndur și-ți dau un petec de loc, să fie de veci al tău. Du-te de-ți alege petecul ce-ți va plăcea și apucă-te numaidecât să-ți faci un bordei.

— Bogdaproste, cucoane, și Dumnezeu să primească. De unde dai să izvorască, răspunse bietul om.

Se duse de-și alese un petec de loc și până în seară groapa pentru bordei o și dete gata.

Nepartea lui. Cum se brodi ca locul ce-și alesese să fie alături cu al unui țăran bogat și mândru de nu-i ajungea cineva cu prăjina la nas.

Peste noapte, nu știu cum se făcu, nu știu cum se drese, că o vită d-ale bogatului căzu în groapă și muri.

A doua zi dimineață bogatul, văzându-și vita moartă, sări cu gura mare asupra săracului, îl luă de piept și cu el târâș se duse la curtea boierului, să le facă judecată.

Boierul se miră când îi văzu și-i întrebă ce caută?

Țăranul cel bogat zise:

— Boierule, acest prăpădit de om, venetic în satul nostru, n-ar mai avea parte de el! după ce ți-ai făcut pomană de i-ai dat un petec de loc, el tocmai lângă mine și-a ales să-și facă bordei! Una la mână. Bagă de seamă că, după ce e sărac, apoi e și cu nasul pe sus. Al doilea, groapa ce și-a făcut pentru bordei, după ce că e mare foarte, apoi n-a avut grijă să o acopere peste noapte cu ceva, numai ca să-mi facă mie pagubă, și mi-a căzut o vită într-însa de și-a rupt junghietura. Judecă d-ta acum, nu e dator să mi-o

plătească? El zice că n-are cu ce. Și ce-mi pasă mie de asta?

— Boierule, răspunse și săracul umilit și cu lacrămile în ochi cât pumnul. Boierule, n-am ce zice, omoară-mă, spânzură-mă, n-am ce face dacă a dat păcatul peste mine. Așa este cum zice bogătașul meu vecin. Și fiindcă lui Dumnezeu îi place dreptul, drept să-ți spui ce e drept: am săpat groapă, și o groapă mare, ca să încapă bordeiul pe toți ai mei, dară nici că m-am gândit ca să-i aduc pagubă. Și nici n-a fost la sufletul meu cugetul de mândrie, căci n-aveam pe ce mă mândri, când mi-am ales loc lângă d-lui. Acum lumineze-vă Dumnezeu, boierule, și judecați după dreptate.

Boierul sta în cumpănă. Nu știa cui să dea dreptate. Vedea el că săracul a căzut în păcate, dară fără voie. După ce se gândi el nițel, zise:

— Bre, oameni buni! Eu am să vă fac trei întrebări; cine le va dezlega mai bine, a aceluia să fie dreptatea. Vă dau răgaz de trei zile, gândiți-vă. După trei zile să veniți și să-mi ghiciți întrebările. Țineți bine minte. Întâia întrebare sună așa:

Ce este mai gras în lume?

A doua: Ce este mai bun?

Și a treia:

Ce aleargă mai iute?

Aide, duceți-vă acum. Dară să mai știți una: dacă nici unul din voi nu va ghici vreuna din întrebările mele, să știți că unde vă stau picioarele o să vă stea și capetele.

Amândoi împricinații se întoarseră la casele lor. Bogătașul, lăudându-se că el are să ghicească, fiindcă ce lucru poate fi mai ușor decât a spune că porcul său din ogradă este mai gras, deoarece stă slănina pe dânsul de o palmă; iară săracul plângea de potopea pământul, gândindu-se ca ce o să spuie el.

Dacă ajunseră fiecare la ai săi, bogătașul era vesel că are să-și câștige pricina, iară săracul se puse pe gânduri și tot

ofta. Copiii se adunară pe lângă dânsul, se uita, dară nu cutezau să-l întrebe ceva. Începură și ei a plânge; și se făcu acolo la dâșii o plângere și o jelanie de te luau fiori de milă.

Numai fata cea mai mare își luă inima în dinți și-l întrebă ce are de este așa trist?

— Ce să am, fata mea? Iacă păcate de la Dumnezeu. Boierul ne-a îndatorat să-i ghicim niște întrebări pe care nici oamenii cei procopsiți nu i le-ar putea spune, necum un sărman prost ca mine.

— Ci spune-ne și nouă, ca doară d-om putea să-ți dăm vrun ajutor.

— Ca ce ajutor ați putea voi să-mi dați, voi care nu știți încă nici cum se mănâncă mămăliga.

— Te miră, tată, la ce am putea fi bune și noi. Și apoi ce strică dacă ne vei spune și nouă?

Atunci săracul zise: iacă, iacă, iacă ce ne-a zis boierul să ghicim; căci de unde nu, ne va sta capul unde ne stau tăpile.

Fata cea mare se puse pe gânduri și, după ce mai cugetă ea ce mai cugetă, se apropie de tată-său și îi zise:

— Ia lasă, tată, nu mai fi așa mâhnit. Nu ne lasă Dumnezeu pe noi să pierim. Când te vei duce la boierul să-i dai răspuns, ți-o spune și eu ceva. Și poate că va da Dumnezeu să scapi cu fața curată dinaintea lui.

Săracul păru a se mângâia oarecum; dară numai inima lui știa. Nu voia, vezi, să-și mai mânghească și copiii.

În dimineața când fu a se înfățișa la boierul ca să-i ghicească întrebările, fie-sa îi spuse ca ce să răspundă. Săracul se arăta a fi mulțumit, dară se îndoia.

Se înfățișară înaintea boierului. Bogătașul, mândru și cu pieptul deschis; săracul, umilit și strâns la piept de sta să-i crape sucmanul cel zdrențuit de pe dânsul.

Boierul întrebă pe bogătaș:

— Ei, bade, ce este mai gras pe lumea asta?

Bogătașul răspunse cu coraj:

— Apoi de, cucoane, ce să fie mai gras decât porcul meu din ogradă, care are grăsimea pe el de o palmă de groasă.

— Minciuni spui, răspunse boierul. Și întrebând și pe săracul, el răspunse cu sfială:

— Apoi de, cucoane, eu zic cu mintea mea a proastă că pământul să fie mai gras pe lumea asta, că el ne dă toate bunătățile pe care le avem.

— Așa este, răspunse boierul.

Acum zise bogătașului iară:

— Ce aleargă mai iute pe lumea asta?

— Armăsarul meu, cucoane, răspunse bogătașul, că aleargă peste văi și dealuri, când îi dau drumul, de nu-i vezi copitele.

— Apoi de, cocoane, capul meu nu mă duce așa departe, fără decât dau cu socoteală că nimic nu aleargă așa de iute ca gândul, răspunse și săracul.

— Tu ai dreptate. Cea aiurează.

În cele din urmă, mai întrebă o dată pe bogătaș:

— Ce este mai bun pe lumea asta?

— Nimic nu este mai bun pe lumea asta, milostive stăpâne, răspunse el, ca judecata cea dreaptă a măriei tale.

— Eu, boierule, cu prostia mea mă duce gândul să crez că nimic nu e mai bun pe lumea asta ca Dumnezeu, care ne suferă pe lume cu toate răutățile noastre.

— Adevărat, așa este, zise boierul.

Și întorcându-se către bogătaș, adăogă:

— Ieși afară, țăran viclean și mojișce ce ești, sau pui acum de-ți trage la tălpi atâta cât nu poți duce.

Bogătașul ieși cu coada între picioare.

Și chemând mai aproape pe sărac, îl întrebă cu un grai blajin:

— Spune-mi, bre, omule, cine te-a învățat pe tine să răspunzi așa de potrivit, căci din capul tău ăla secu nu crez să fi ieșit așa cuvinte înțelepte.

Bietul sărac se cam codea. Nu-i venea să spuie drept, de teamă să nu pățească ceva. Dară dacă se văzu încolțit, spuse tot adevărul precum era.

Atunci boierul, mirându-se în sine de iscusința fetei săracului, îi porunci ca a doua zi să vie cu fata la curtea boierească. Ea să fie nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici călare, nici pe jos, nici pe drum, nici pe lângă drum.

Cum auzi săracul unele ca acestea, începu a se boci și a se văicăra, de nu-ți venea să-l mai auzi, și se întoarse la ai săi.

Fata cea mare, când auzi cele ce, îi spuse:

— Nu te teme, tătucă, îi zise ea, că-i viu eu lui de hac! Numai să-mi cauți două mâțe.

Cum se făcu dimineață, fata aruncă pe dânsa un volog (plasă), luă mâțele la subțiori, încălecă pe un țap și plecă la curtea boierească.

Mergând astfel pe drum, ea nu era nici călare, nici pe jos, căci îi da de pământ când un picior, când altul, țapul fiind pitic; umbla nici pe drum, nici pe lângă drum, căci țapul nu ținea drumul drept. Aci trecea pe lângă câte un gard să apuce câte vrun lăstar de la vrun pomușor; aci trecea de cealaltă parte. Nu era nici îmbrăcată, nici dezbrăcată cu vologul aruncat pe dânsa.

Și așa, cu chiu, cu vai, ajunse la curtea boierească. Când o văzură boierul și oamenii curții, venind așa, încremeniră. Boierul, vezi, nu voia să se dea rămas, și porunci să dea drumul la doi zăvoi ce-i ținea la curte în lanț. Aceștia, cum văzură alaiul cu care venea fata săracului, se repeziră la dânsa, dară ea dete drumul îndată mâțelor și zăvoii se luară după dânsle, iară fata săracului ajunse la scara boierească așa precum îi poruncise boierul.

Văzând și această iscusință a fetei, boierul n-avu încotro și fu nevoit s-o primească. Atunci porunci să o fereduiască (să o îmbrăieze), o îmbrăcă cu niște haine ca de mireasă și hotărî să o dea după un fecior ce-l avea boierul pe lângă dânsul, care îl slujea cu credință.

După ce o văzu boierul curățită și ferchezuită ca o mireasă, și cum avea ea și pe vino-încoace, i se păru mai frumoasă de cum era atunci; ce-i abătu lui, că pofti să o aibă el de nevastă, mai cu seamă că era burlac, și se cunună cu dânsa. Mai-nainte de a se cununa, boierul zise dânsei:

— Eu te iau de soție; dară să știi că tu n-ai voie să judeci niciodată fără de mine.

Ea primi.

După ce trecu cât trecu de la cununia lor, boierul se duse o dată în treaba lui pe moșie. În lipsa lui veniră doi țărani cu o prigonire la curte. Aflând că boierul nu este acasă, și văzând pe cuconița într-un ceardac, ei începură sa se jeluiască la dânsa. Ea asculta și tăcea.

Unul zise:

— Aveam să mă duc până în cutare loc, însă o roată de la căruță mi se stricase. Nu mai puteam înhăma iapa la căruța cu trei roate, mai cu seamă că era a făta. Atunci m-am rugat de vecinul meu, ăsta care e de față, să-mi împrumute el o roată. El, ce e drept, aseară mi-a împrumutat roata ce i-am cerut, cu gând ca azi până în ziuă să mă duc la treaba mea. Când, ce să vedeți, cinstiți boieri? Astă-noapte mi-a fâtat iapa un mânz.

Țăranul cel cu roata, îi tăie cuvântul și zise și el:

— Nu-l credeți, cucoană, să vă ție Dumnezeu! Roata mea a fâtat mânzul.

Cucoana asculta din ceardac și tăcea.

Țăranii așteptară ce mai așteptară și, dacă văzură că cucoana nu le face nici o judecată, întrebară:

— Da unde-i dus boierul, cucoană?

— Ia, s-a dus, răspunse ea, să vază un lan de mălai ce-l avem pe marginea unui iaz, că în toate nopțile ies broaștele dintr-însul și mănâncă mălaiul.

Țăranii se uitară lung și plecară. Ajungând la poarta ogrăzii boierești, ei începură a se întreba unul pe altul:

— Ca ce fel de vorbă fu aia a cucoanei, mă, nea ăsta? Cum se poate broaștele să mănânce mălaiul?

Ce se sfătuiră ei, ce vorbiră, că numai se întoarseră să întrebe pe cucoană ce vorbă fu aia.

Dacă veniră dinaintea cerdacului iară, prinseră a întreba:

— Da bine, cucoană, ca ce să fie vorba ce ne-ai spus-o? Poate-se ca broaștele să mănânce mălaiul?

— Nu știu dacă broaștele poate să mănânce mălai, au ba, răspunse cucoana; dară știu că roata nu poate să fete mânji.

Tocmai atuncea își veniră și țăranii de acasă. Acum înțeleseseră șiritenia vorbeii cucoanei, se mirară de atâta înțelepciune și se împăcară cum știură ei mai bine.

Viind și boierul acasă, întrebă:

— Cine a mai fost p-aici în lipsa mea? Ce s-a mai petrecut?

— Ce să fie? răspunse ea. Iaca, iaca cine a venit și iacă ce s-a întâmplat cu ei, și ce le-am zis eu.

Boierul, cum auzi, îi zise:

— Fiindcă ai călcat făgăduiala și ai judecat fără mine, nu mai putem trăi amândoi. Ia-ți ce poțestești de la mine și ce-ți este mai drag în casa mea, și să te duci la tată-tău acasă.

Cucoana zise:

— Vorbele tale, bărbate, sunt sfinte pentru mine, pentru că de aceea bărbatul este bărbat. Nu sunt vinovată întru nimic, căci n-am judecat pe acei jeluitori, ci le-am spus numai unde este stăpânul lor. Dar dacă d-ta găsești cu cale să mă gonești, eu mă supun fără să cârtesc și-ți mulțumesc încă din adâncul sufletului pentru bunătatea ce ai de a mă lăsa să-mi aleg ce mi-e mai drag din casa dumată. Un lucru te mai rog: fiindcă mă gonești, lasă-mă să mă mai veselesc o dată și eu în casa domnului meu și bărbat. Dă o masă și cheamă pe prietenii noștri și cunoscuți să petrecem împreună și să ne cheuim pentru cea din urmă oară.

Boierul se înduplecă și porunci de făcu o masă d-alea înfricoșatele, unde chemă prietenii și pe cei mai de aproape

ai lor. Șezură, se înveseliră și se chefuiră cât le cerură inima.

Cucoana însă tot îndesa paharele boierului și el le tot bea. Și mai dote unul, și încă unul, până îl făcu cuc. Se îmbătă boierul de se coclise turtă. Atunci și cucoana îl ia frumușel la spinare, fără să mai simță boierul ceva și-l duse la tat-său acasă, unde îl puse pe cuptor de dormi până se trezi. A doua zi, când se deșteptă, boierul, văzându-se în astfel de hal, întrebă unde se află. Cucoana îi răspunse: - La tata acasă. Când m-ai gonit de la d-ta, mi-ai dat voie să iau din casa dumatăle ce mi-o fi mai drag. Acea am și făcut. Nimic nu mi-a fost mai drag decât bărbatul. Nu crez să mă ții de rău pentru că mi l-am luat. Când auzi boierul asemenea vorbe cu noimă, se gândi ce se gândi, apoi răspunse: - Aidem, nevastă, acasă, și să trăim ca în sân de rai; acum pricep eu ce odor de femeie am dobândit.

*Și m-am suit pe o șea
Și am spus-o așa.
M-am suit pe o roată
Și am spus-o toată.*

ZÂNA MUNȚILOR

A fost odată etc.

A fost odată un împărat foarte viteaz; toate împărățiile de prin prejurul împărăției sale îi cerea sfaturi: atâta era de drept și înțelept. Când se isca sfadă între dânșii, la acest împărat mergeau mai întâi la judecată și, cum zicea el, așa se și făcea, fiindcă era judecător drept și iubitor de pace. Când fu aproape de bătrânețe îi dăruî Dumnezeu un fecior. Nu se poate spune câtă bucurie simți împăratul când a văzut că dobândi un moștenitor. Toți împărații vecini i-au trimis daruri. Ei nu mai puțin se bucurau că vecinul lor, care îi ajuta cu sfaturile și povețele lui cele de mult folos, a dobândit fecior.

După ce se mări, îl puse de învăță carte. El era așa de silitor, încât se mirau dascălii de dânșul cum de învăța așa repede. Ceea ce învăța ceilalți copii într-un an, el învăța numai într-o săptămână. Ajunsese să nu mai aibă dascălii ce să-i dea să învețe. Iară tată-său scrisese carte împărătească la niște filosofi vestiți ca să vie să ispitească cu învățăturile lor pe fiul său.

La curtea acelui împărat se afla pe atunci un vânător vestit; și, până să vie filosofii cei vestiți, împăratul dădă pe fiu-său acestui vânător ca să-l învețe meșteșugul său.

După ce veniră filosofii, învăță și de la dânșii câte în lună și în soare. Bucuria tatălui său era așa de mare unde vedea că fiu-său are să fie procopsit ca nici unul din fiii de împărați, încât se uita la dânșul ca la soare. Iară el de ce se mărea d-aia se făcea mai cu minte și mai frumos. În toată împărăția lui și a vecinilor lui împărați, altă vorbă nu era decât de înțelepciunea și de frumusețea acestui fiu de împărat.

N-ajunsese să-și răsucescă mustăcioara și foile de zestre curgeau de la fel de fel de împărați, care voiau să-și

dea fetele după dânsul, dară el nu voia să se însoare așa de tânăr.

Într-una din zile mergând la vânătoare, văzu o turturică, care tot sărea înaintea lui; lui îi fu milă să o vâneze, el căuta vânături mari, fiindcă nu se temea de primejdii: era vânător meșter și viteaz. În cele din urmă, dacă văzu și văzu că tot îi sărea în cale, întinse arcu și dete cu o săgeată. El se miră prea mult cum de nu o putu omorî el, care era așa de bun vânător, ci o răni puțin în aripă, care, așa rănită, se duse de nu o mai văzu. Cum se duse turturica, simți, nu știu cum, nu știu de ce, că îi ticăia inima.

După ce se întoarse acasă, era tot cam galeș. Împăratul văzând că tânjește fiu-său cu sănătatea, îl întrebă ce are, iară el răspunse că n-are nimic.

Turturica aceea era Zâna Munților care se îndrăgostise de frumusețea lui. Ei nu-i venea la socoteală să se arate lui aieva, ca să-i dea pricină, și d-aia se făcuse turturică și îi tot sărea în cale. Nu știa însă cum să facă, cum să dreagă, ca să se cunoască cu fiul împăratului.

Peste câteva zile de la întoarcerea feciorului de împărat de la vânătoare, o femeie săracă veni la curtea împărătească să se bage slujnică, și fiindcă tocmai era trebuință de o găinăreasă, o primi.

Curățenia și buna îngrijire ce da găinilor și tuturilor paserilor de la cotețele împărătești ajunsesse de poveste. Împărăteasa era așa de mulțumită, încât în toate zilele spunea împăratului câte o vorbă bună pentru bărbăția acestei femei tinere, dară săracă. Ea și începuse a se gândi la norocirea bieteii femei. Fiul împăratului auzind atâtea vorbe frumoase despre găinăreasă, voi să o vază și el. Într-o zi, când împărăteasa se duse să cerceteze găinile și să vază de cotețe, merse și fiul său cu dânsa.

Găinăreasa, cum văzu pe fiul de împărat, își aruncă ochii asupra-i cu o căutătură așa de mângâioasă și așa de plină de dragoste, dară cu smerenie, încât feciorul de împărat se fâstâci oarecum, dară își ținu firea. Simți că obrajii îi ard, o

sudoare rece îl trecu, și inima începu să-i tâcăiască, de părea că o să-i spargă pieptul. El însuși nu-și putea da seama ca ce poate să fie istoria asta. Plecă ochii în jos, nu zise nici cârc, și se întoarse acasă.

Toată curtea împărătească lua în nume de bine pe această găinăreasă, pentru vrednicia și curățenia ei. Ea se purta cu toate slugile cu bună-cuviință, și nimeni nu cuteza să-i zică nici dă-te mai încolo, pentru că ea nu le da prilej de glumă.

Într-acestea un fiu al unui împărat vecin, însurându-se, a fost poftit la nuntă și pe acest împărat cu toată curtea lui. Împăratul plin de bucurie merse la acea nuntă și luă cu dânsul și pe împărăteasă și pe fiul său.

În ziua aceea, când era cununia fiului de împărat, la nunta căruia merse acest împărat cu feciorul său, găinăreasa se ceru și ea de la vătaf să o lase și pe dânsa să se ducă la preumblare. Vătaful, cam râzând, îi zise: „Ce-i trebuie chelului? Tichie de mărgăritar”. Apoi o lăsă. Iară ea, înghițind înfruntarea, nu zise nimic, și plecă.

Împăratul era vesel peste măsură văzând că din atâți feciori de împărați și domni al său se deosebea prin istețimea, boiul și înțelepciunea lui. Toate fetele de împărat ar fi voit să joace lângă el în horă. Când, deodată, vine la nuntă o fată îmbrăcată în niște haine cum niciuna din fetele de împărat nu avea.

Cosițele ei împletite cu meșteșug și date pe spate îi atingeau pulpele și ea era așa de bine făcută, încât ochii tuturilor rămase la dânsa. Ea cum veni, nici una, nici alta, se prinse lângă feciorul de împărat și numai lângă dânsul juca până către seară.

Vorbiră, râseră, își povestiră fel de fel de lucruri, dară cam pe sub mână, fiindcă-i era rușine feciorului de împărat să răză și să vorbească așa înaintea tătâne-său și apoi toți fiii de împărați își dau coate, căci băgaseră de seamă că necunoscuta tot lângă el juca.

Feciorul de împărat nu mai era al său. Se mira însuși de schimbarea ce simțea într-însul, dară nu cuteza să spuie nimănui. El își pusese în gând ca, la hora din urmă ce va juca, să întrebe pe această necunoscută cine era, de unde venea, de este fată ori măritată, și se gândea că de n-ar avea bărbat să o ceară de nevastă. Când, pieri ca o nălucă.

Feciorul de împărat rămase ca un zăpăcit. Se întoarse acasă, dară cu gândul era tot la dânsa. Tată-său, văzându-l tot pe gânduri și trist, nu știa ce să-i mai facă să-l înveselească oarecum. Când iată că-l poftesc la altă nuntă de împărat, unde se și duse cu împărăteasa și cu fiul său.

Ca și la cealaltă nuntă feciorul de împărat jucă cu fata cea necunoscută și frumoasă, care venise și la această nuntă și se prinsese în horă lângă dânsul. După multe întrebări, află de la dânsa că ședea tocmai înspre partea aceea, încotro era împărăția tatălui său, doară căci nu-i zisese că șade chiar la dânsul. Atunci fiul de împărat îi făgădui să o ducă acasă, dacă era singură, și ea primi. Însă tocmai când era să se spargă nunta, ea pieri de lângă dânsul din horă.

Se întoarseră deci acasă împăratul și cu ai lui, însă fiul lor se topea d-a-npicioarele și nimeni nu știa din ce pricină. Deși se făcuse vâlvă că feciorul de împărat este îndrăgostit cu o zână, el însă se apăra înaintea tatălui său că nu știe la sufletul său nimic. Toți vracii și cititorii de stele se aduseră și nimeni nu știu să-i ghicească răul de care suferă. Unul dintr-înșii zice că e teamă să nu dobândească lipici.

Într-aceasta împăratul fu poftit la o altă nuntă de împărat, unde nu voi să se ducă, fiindcă inima lui nu era de veselii, ci se îngrija mai mult de fiul său. Dară dacă văzu că fiul său atâta stăruiește, îi făcu voia. Acesta porunci la niște credincioși ai săi ca să aibă pregătit la îndemână câteva cazane cu smoală, să le fiarbă în ziua nunții și când va fi îndeseară să aștearnă pe drum smoală. După ce puse la cale toate astea, se duse la nuntă.

De cum începu hora, fata cea frumoasă și necunoscută veni ca din senin, și iară se prinse lângă dânsul.

De astă dată era gătită și mai frumos, avea niște haine de la soare te puteai uita, dar la dânsa, ba. Juca feciorul de împărat și se uita la dânsa ca la un cireș copt. Și de astă dată o întrebă și ea îi tot răspunse cam în doi peri. Îi făgădui și acum că se va lăsa să o ducă acasă.

Când fu îndeseară la hora cea din urmă, pieri ca o măiastră de lângă dânsul.

Nu se poate spune cât de mult se mâhni el, căzu la pat și zăcea, fără să-i poată ajuta cineva. Tată-său ar fi dat nu știu cât aceluia ce ar fi putut să-i tămăduiască copilul. Când iată credincioșii lui veniră cu un condur. Măiastra, dacă se nămolii în smoală, mai bine lăsă condurul acolo decât să întârzie.

Atunci împăratul trimise pe credincioșii lui să umble din casă în casă, și să puie pe toate femeile să se încalțe cu acel condur, și la care s-o potrive, aceea să fie soția lui. Tată-său se învoi și el la această otărâre. Se duseră deci credincioșii lui, ocoliră toată împărăția, cercară toate femeile condurul, și la nici una nu se potrive.

Auzind feciorul de împărat una ca aceasta se îmbolnăvi și mai rău. Apoi porunci ca să încerce și femeile din curtea împărătească. La nici una nu se potrive. Nu mai rămase decât găinăreasa, pe care o uitaseră; dară împărăteasa, aducându-și aminte de dânsa, îi porunci să se încalțe și ea cu condurul. Când îl trase la călcâi, pare că fu de acolo. Era turnat pe piciorul ei. Ea începu a se văicăra și a tăgădui că nu era condurul ei. Feciorul de împărat cum auzi, porunci să i-o aducă, și cum o văzu strigă:

— Asta este, mamă.

Ea, deși tăgăduia, dară înțețită de rugăciunile împăratului, ale împărătesei și ale fiului lor, în cele din urmă mărturisi că ea este stăpâna condurului.

După ce îi povesti că este zână măiastră, că îl îndrăgostise de când îl văzuse la vânat, că el rănise o

turturică, și că acea turturică era ea, și dacă nu s-a arătat lui așa cum este a fost că, de va lua de bărbat un om de pe pământ, toată puterea ei piere. Mai spuse că, spre a-l putea vedea mai adesea, intrase găinăreasă la dâșii și că tot ce ea făcuse era numai pentru dragostea lui.

După aceea ieși la scară, bătu de trei ori în palme, și iată o cărucioară, fără să fie trasă de cai, veni; ea își luă zestrea numai de scumpeturi dintr-însa, apoi, curgându-i șiroaie de lacrimi din ochi se întoarse și zise feciorului de împărat:

— Iată, pentru dragostea ta, mă lepăd de puterea mea cea măiastră, numai și tu să mă iubești, precum te iubesc și eu.

Dete drumul cărucioarei și rămase lângă fiul împăratului, carele în scurt timp, se făcu sănătos. Apoi făcu o nuntă d-alea împărăteștile și, după moartea tatălui său, rămaseră ei în scaunul împărăției, și domnesc și astăzi dacă nu vor fi murit.

Încălecai pe-o șa etc.

FĂT-FRUMOS CU CARĂTA DE STICLĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om, căruia i se urâse cu deșertăciunile cetăților și se făcuse sihastru. Vezi că văzuse el că tot nu e nimic de lumea asta oarbă și d-aia se dusesse în sihăstrie. Acolo el avu vecini fiarele pădurilor, și, așa de bun era el la Dumnezeu încât toate dobitoacele i se închinău și îi lingeau picioarele când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile, ducându-se el la marginea râului, ce curgea prin pădurea aceea, ca să se spele, văzu un sicrinel încheiat și smolit bine, că vine pe apă și se oprește de marginea unde sta el, și îndată auzi că orăcăiește ceva ca un copilaș.

Stătu puțin și cugetă el, ca ce să fie asta? Dară după ce se rugă puțin, ca să se depărteze de el ispita satanei, dacă ispită ar fi, și după ce văzu că orăcăitul se întetește, necum să piară dinaintea lui, prinse a scoate sicriașul la margine. Și, deschizându-l, găsi într-însul un copil mic ca de două săptămâni. Cum îl luă în brațe, copilul tăcu.

Atunci sihastrul mulțumi lui Dumnezeu că i-a trimis suflet de om cu care să-și mai petreacă urâtul în bungetul ăla de codru.

De gâtul copilului găsi un baier în care citi pustnicul că acel copil este fiu al unei fete de împărat.

De crescut, ar fi voit pustnicul să-l crească, dară nevoia era cu ce să-l hrănească. Atunci plecându-și genunchii se rugă Domnului cu căldură, și îndată răsări ca din pământ din iarbă verde un smochin mare, cu roadele, unele în mugur, altele în floare, altele în pârg, iară altele coapte și numai bune de mâncat. Dete copilului zeamă stoarsă din o smochină, și mănca copilașul, de se minună și sihastrul.

Așa îl crescă el acolo, până ce se făcu măricel, începu a umbla și a mânca și câte altceva ce-i da sihastrul.

După ce se mai mări, învăță pustnicul pe fiul său de suflet să citească, și să-și adune rădăcini și alte verdețuri pentru hrană. Și așa petreceau ei acolo în tihnă, fără să-i supere cineva, bătrânul învățând pe copil tot ceea ce știa el despre lume și ale lumii, copilul ascultând și băgând la cap tot ce-l învăța tată-său cel dat lui de sus.

Trecu așa câțiva ani. Când, într-una din zile bătrânul spuse fiului său că o să se ducă la Dumnezeu.

— Să nu te sperii, dragul meu, că are să vie un leu groaznic să-mi sape groapa, și tu să mă bagi într-însa și să mă acoperi cu pământ. Apoi să te sui în podul colibei mele și să iei d-acolo frâul ce vei găsi și să-l scuturi.

Încă vorbind, pustnicul se culcă și adormi somnul cel de veci. Băiatul plânse cu foc, văzându-se singur. Apoi iată, nene, că leul cel groaznic venea răcnind. I se făcu băiatului părul măciucă în cap de frică, dară, aducându-și aminte de vorbele bătrânului, se liniști și privi cum săpă groapa, în care el puse pe tată-său, și îl acoperi cu pământ. După ce băiatul făcu precum îi zisese bătrânul, leul se duse în treaba lui și nu se mai întoarse pe acolo.

Băiatul rămânând singur, rătăcindu-se prin desișurile pădurii, plângea și se tânguia de ți se rupeau răunchii de mila lui. Și, aducându-și aminte de cuvintele bătrânului, tatălui său, se sui în podul colibei, găsi frâul, îl luă și se dete jos cu el.

Am uitat să vă spui. După moartea bătrânului, smochinul se uscă detot, nemairămânind decât un buștean pârlit, stând înfipt în pământ.

Dacă se dete jos cu frâul, băiatul îl scutură și, iată că se arată un armăsar cu șase aripi și zice:

— Ce poruncești, stăpâne?

— Ce să poruncesc? răspunse băiatul, ia să stai cu mine, aici, că mi-e urât singur.

— Ba nu, stăpâne, d-ta să mergi la lume, să faci ce ți-oi zice eu, că va fi mult mai bine de d-ta.

Se miră băiatul de spusele calului. Vezi că el nu știa nimic de ale lumii. Se mai miră o toană când îi spuse că trebuie să fie îmbrăcat. Și, după povața calului, băgă mâna în urechea lui cea stângă și scoase niște haine, cu care se îmbrăcă.

Și încălecând, îl duse calul la un oraș și trase la un han. Se miră el de tot ce vedea și lua aminte la tot ce făceau ceilalți oameni.

Iară după ce trecură câteva zile, în care băiatul se mai deprinse cu lumea, calul îi zise că trebuie să-și facă și dânsul un căpătâi. Pentru aceasta îi zise să se lege la ochi și încălecând, zbură cu dânsul, ca vântul, ducându-se într-un dâmb și se opri acolo. Apoi îi zise:

— Stăpâne, descălecă, și cu frâul în mână, apleacă-te și ia de pe jos ce ți-o da de mână și umple-ți sânurile.

— Așa orbește, ce naiba o să apuc? Mai bine ar fi să mă dezleg la ochi, răspunse băiatul.

— Să nu faci una ca asta, vai de mine! că în clipa ce vei deschide ochii, cu moarte vei muri, îi zise calul.

Băiatul ascultă. Descălecă, dară frâul din mână nu-l lăsă. Se plecă jos și cu cealaltă mână lua pe nepipăite, tot ce putu apuca, își umplu sânurile, încălecă și porni înapoi.

Acasă dacă ajunse și se dezlegă la ochi, ce credeți că mi-ți văzu, boieri dumneavoastră? numai pietre nestemate, una mai frumoasă decât alta, una mai mare decât alta. El nu știa ce sunt alea, se juca cu dânsule ca copiii cu pietricelele. Calul însă îl învăță ce să facă cu ele.

Luă numai câteva și se duse pe la neguțători de le schimbă pe bani. Plăti la han, își cumpără cele ce îi era de trebuință și-i mai și rămase.

Acum calul îl învăță ce să mai facă. Îl învăță să aleagă vro câteva pietre din cele mai mari și mai frumoase și să le ducă în dar la împăratul locului aceluia.

Și el făcu așa.

Iară dacă se duse la împăratul cu darul și văzu că îl primește împăratul cu mare cinste și atât îi prețuiește darul, el spuse că mai are încă multe.

Se sperie și împăratul de atâta bogăție ce văzu la băiat și-l luă în nume de bine.

Nu era țărmonie la curte, unde să nu fie și el chemat. Nu era paradie ori vrun alai sau serbare, ca să nu fie și el acolo.

Azi așa, mâine așa, el făcu cunoștință cu toți fiii de domni și de boieri și învăță de la dâșii, ia numai așa auzind și văzând, toate obiceiurile: cum să mânuiască sabia ori paloșul, cum să răsucească buzduganul, cum să întinză arcul și să ochească, ba încă îi și întrecu, că era deștept băiatul, iscusit și numai spirt, ca un român verde ca bradul și mândru ca stejarul.

Toate bune. Numai de un lucru nu-și putea da el seamă. Că de ce adecă împăratul era tot trist și tânjea firea într-însul. Într-una din zile nu știu cum îi veni lui bine și prinse a-l întreba:

— Împărate, zise el, toate bunătățile de pe lume ai, toți ți se închină ca la un mare împărat, ce ai la sufletul tău de ești tot fără chef și mâhnit?

— Ei, dragul meu, ce să am? la niște păcate de la Dumnezeu am avut să trag pe lumea asta și acum m-au ajuns. Aveam o fată și doi băieți și parte de ei n-am avut. Un spurcat de zmeu mi-a furat fata și nu pot da cu mâna de urma ei, deloc, deloc. Două oștiri am trimis, împreună cu fiii mei și toți cu totul s-au prăpădit. Nevasta mea, împărăteasa, s-a sfârșit de dorul copiilor și eu nu e departe până să mă duc să mă împreun cu dânsa, că uite, simț că slăbesc din zi în zi, și nu-mi mai dă inima să mă veselesc.

Băiatul tăcu și-i păru rău că aduse vorba despre lucruri atât de mâhnitoare sufletului împărătesc.

Dacă se întoarse acasă la dânsul, spuse calului cele ce află și-l întrebă, că nu e chip a scoate pe fată din mâna zmeilor?

Calul îi răspunse:

— Ce nu se poate pe lumea asta? Însă ca să scapi pe fată din mâna zmeului, cam greu lucru este din pricina zgripsoroaicii de mă-sa, că este și vrăjitoare de înghiață apele.

Atâta fu destul băiatului să afle. El nu voi să știe greu negreu, și se duse drept la împăratul.

Mai aduse vorba încă o dată despre copiii lui cei pierduți, cercetă mai cu d-ămănuntul despre dânșii, apoi zise:

— Mă voi duce să ți-i aduc eu, mărite împărate.

— Fugi d-acolo, voinice, îi răspunse împăratul. Nu-ți mai pierde tinerețile în deșert. N-a putut face nimic novacul meu, n-a putut face nimic arapul meu, dară încămite tu, un copil necercat în ale războiului. Novacul avea darul de culca la pământ o oaste întreagă, de se făcea o movilă înaltă cât era ea de mare, când aducea o dată mâna de o da la spate și apoi el se punea de ședea d-asupra movilei. Arapul meu avea darul de a înghiți o oștire cât de mare, când sorbea o dată, și apoi o da afară ca și mistuită. Și totuși ei s-au răpus ducându-se cu fiii mei la război.

— Voi cerca și eu, mărite împărate, dacă-mi vei da voie.

— Du-te băiete, dacă te trage așa la moarte.

Și luându-și ziua bună de la împăratul, voinicul se duse la calul său și-i spuse tot ce auzise de la împăratul, și tot ceea ce hotărâse el să facă.

— Să mergem, răspunse calul, însă cu cugetul tot la Dumnezeu, și el nu ne va lăsa să pierim.

Vezi că nu știu de ce, dară voinicul simți că parcă fata împăratului să fie scrisa lui, și parcă nu mai avea odihnă în oase.

Se pregăti și porni. Și merse, și merse, și merse, zi de vară până-n seară, ca cuvântul din poveste, care d-aci încolo mai frumos este, până ce au ajuns la o poiană verde și dezmierdătoare. Aci dacă stătură în popas, prinse a se sfătui cu calul, ce și cum să facă, iară calul, ca un

năzdrăvan ce era el, îi spuse cum să apuce lucrurile ca să meargă la izbândă, la dor de copilă blândă.

Și mai merse ce mai merse și ajunsese la palaturile zmeoaicei. Aceste palaturi erau cu totul și cu totul de sticlă, și străluceau de la soare te puteai uita, dară la dânselle ba.

Până a nu intra în curțile palatului stătură și spionară, ca să știe cum stau lucrurile în această curte. Trei zile și trei nopți umblară prin preajma palaturilor și mai ispitind, aflară că zmeoaica cu zmeul nu erau acasă.

Atunci Făt-Frumos călare intră în palaturi și se opri drept la scară. Fata, cum îl văzu, ieși afară. Vorbi cu Făt-Frumos d-a-ncălarele și se înțeleseră la cuvinte. Fata, văzând că are a face cu un viteaz, intră în cămară, luă cu dânsa o gresie, o basma cu chenar pe margine și o perie, ieși repede din casă, se puse pe calul lui Făt-Frumos și o luă la sănătoasa.

Cum pășiră pragul porții, începură curțile și palaturile a hăui, de să ferească Dumnezeu! Și auzind zmeoaica de unde era dusă, într-o clipă se întoarse acasă. Aci dacă sosi și văzu că fata este răpită, se luă după dânsii și gonește-i, și gonește-i, până ce, când era să puie mâna pe ei, fata aruncă peria înaintea zmeoaicei și îndată se făcu o pădure mare și deasă, de nu putea pui de pasăre să răzbată printr-însa.

Zmeoaica făcu ce făcu, roase la copaci, cățărându-se din cracă în cracă și strecurându-se prin desiș, până ce trecu dincolo și să te ții după dânsii!

Calul zbură ca vântul, dară zmeoaica venea după dânsii ca gândul. Când să puie mâna pe dânsii, fata aruncă în urma ei basmaua. Odată se făcu o apă mare, mare de d-abia i se vedea marginea și de jur împrejur înconjurată cu foc. Zmeoaica se făcu luntre și punte și trecu. Dete prin foc și prin apă, și după dânsii! tot după dânsii, și din goană nu-i slăbea!

N-apucase calul să se depărteze o bucată de loc mai de Doamne-ajută și iată că zmeoaica iară îi ajunsese.

Atunci fata aruncă da-n-fuga și gresia. Odată se făcu între dânșii și zmeoaică un munte, numai și numai de piatră.

Zmeoaica crăpa de necaz și nu mai vedea înaintea ochilor de cătrănită ce era. Începu a se sui pe munte, dară ași! unde era pomana aia, ca să se poată urca? Muntele era drept și piatra lustruită, mă rog, ca o gresie ce era ea. N-avea unde pune piciorul, ca să se sprijinească. Când se atingea de câte un colț de piatră, cărnurile îi sângerau, căci era așa de ascuțit de tăia ca briciul.

În cele de pe urmă, mai cățărându-se din stei în stei, mai d-a bușele, ca o lipitoare făcu pe dracul în patru și se urcă d-asupra muntelui. Făt-Frumos sta în poale cu arcul în mână. Zmeoaica cum se văzu în vârful muntelui, răsuflă o toană și, învârtelindu-se la vale, se lăsa ca o furtună.

Făt-Frumos, cum văzu una ca asta, înstrună iute arcul, puse săgeata și o luă la cătare. Când îi veni bine, dete drumul arcului și o săgetă drept în ochi. Zmeoaica odată dete un țipăt de se cutremură muntele și numai iacă venea d-a rostogolul, gemând. Când ajunse jos, se făcu mototol de durere. Făt-Frumos, cu buzduganul în mână, se apropie de dânsa, îi mai dete vro câteva lovituri d-alea îndesatele, că nu murise încă.

Atâta mai apucă să zică zmeoaica:

— M-ai mâncat friptă! fecior de lele ce mi-ai fost.

Căscă gura de trei ori și când îi ieși sufletul din oase, se răspândi o duhoare de nu putea nimeni să stea lângă dânsa. Atât de spurcată ce era, dihania!

Făt-Frumos și fata de împărat nu mai puteau de bucurie. Ei voră să se întorcă acasă la împăratul, carele îi aștepta cu mare nerăbdare.

Dară calul le răspunse:

— O! o! cine se pripește, se pârlește. Trebuie întâi să omorâm pe zmeu, fiul zmeoaicei, căci până va fi acesta dasupra pământului, pace de el nu veți avea. Apoi să sculăm din mormânt pe fiii de împărat și oastea ce i-a

prăpădit zmeoaica cu farmecele sale, și așa, cu tot avutul zmeilor, să ne întoarcem acasă.

Făt-Frumos prinse voios a se lupta cu zmeul, și porni din nou la palaturile zmeoaicei.

Zmeul aștepta înarmat să vadă ce izbândă făcuse mă-sa. Când însă văzu pe Făt-Frumos viind ca un voinic cu fata lângă dânsul pe cal, i se tăie mâinile și picioarele. P-aci, p-aci era să se piarză zmeul de părere de rău, că se răpusese mumă-sa. Dară îmbărbătându-se, stătu locului, ca să se ia la luptă cu Făt-Frumos.

Acesta atâta și aștepta. Vezi că îl învățase calul cum să meargă la luptă și cum să facă.

Se apucară deci la trântă. Și lupte-se, și lupte-se, zi de vară până-n seară, și ca să se dovedească unul pe altul, nici că se pomenea.

Văzând Făt-Frumos că îi apucă noaptea, odată se opinti din toate puterile, ridică în sus pe zmeu și, aducându-l, îl băgă în pământ până în gât și, ținându-l acolo sub picior și cu sabia goală în mână ridicată d-asupra lui, îl întrebă despre frații fetei și despre oștile trimise.

Zmeul, crezând că o să-l ierte de la moarte dacă i-o spune, răspunse:

— Mobilele de pământ ce ai întâlnit până aici sunt frații fetei împăratului și oștile lui. Hrisoavele legăturii lor sunt puse într-o cutie de argint și păstrată pe polița de după sobă din cămara mamei; cine le va lua și le va citi deasupra acelor mobile, ca să desfacă făcutul lor, legătura vrajelor se va dezlega și toți vor învia ca și cum n-ar fi fost legați de când pământul.

Atâta trebuie lui Făt-Frumos să știe. Îi reteză capul și îl lăsa acolo corbilor să-l mănânce.

Și, întrând în palaturile zmeoaicei, fata, care ochise cutia cu pricina, se duse drept ca pe ciripie, puse mâna și o luă. Când colo ce să vadă? câte mobile era atâtea și hrisoave.

Acum altă nevoie. Cum să ghicească hrisoavele mobilelor. Se hotărâră să meargă la câte una din ele și să

citească toate hrisoavele de legătură, până va da peste acela al movilei aceleia.

Tocmai acum își veni și Făt-Frumos de acasă. El băgase de seamă că aceste movilițe de pământ grămădit se cutremurau când trecea pe lângă dânsule, dar nu-și putea da seamă ca ce să fie.

Și, întorcându-se, stete la cea întâi moviliță ce întâlnește, citi un hrisov, citi altul, nimic! mai citi încă unul și încă unul, pasămite, acesta era hrisovul prin care se legase vrajele moviliței de față că, numai, mare, unde începu movila să se cutremure și apoi să se legene, de părea că vrea să se dezgrădineze de pământ și în cele din urmă pieri, și în locu-i rămase un tânăr fecior de împărat, viu nevătămat.

Acesta, cum deschise ochii, se uită împrejur, și zise:

— Oh! soru-mea, dară greu somn dormii!

— Greu, fratele meu, și ai mai fi dormit tu mult și bine de nu venea omul acesta, trimis de la Dumnezeu, să ne scape de la robie.

Atunci, întorcându-se către Făt-Frumos, îi zise:

— Oricine vei fi, frate să ne fii.

— Frate până la moarte, răspunse Făt-Frumos.

Și, îmbrățișându-se porniră și pe la celelalte movile și la toate tot așa făcură. Învie pe celălalt frate, pe novac, pe arap cu toate oștile lor.

Și se făcu o bucurie mare între dâșii de nu se poate spune. Bietul Făt-Frumos umbla din mână în mână, căci toți voiau să-l îmbrățișeze de mulțumire.

Și, întorcându-se din nou la palaturile zmeoaicei, plesni de patru părți ale curților cu un bici, ce era după ușă în cui, care se făcu un măr de aur; Făt-Frumos îl luă și îl băgă în sân. Apoi el, împreună cu fata, se puseră în carâta zmeoaicei care era numai și numai de sticlă, cu cai cu tot de sticlă, și se întoarse la împăratul cu alai mare.

Când veniră olăcare și spuseră împăratului că i se întorc toți fiii lui înapoi cu oști cu tot, p-aci, p-aci era să se piarză de bucurie. Își ținu însă firea și le ieși înainte, cale d-o zi.

Darămite când se văzură! Nu știa bietul împărat pe care să îmbrățișeze mai întâi. Și când îmbrățișa pe câte vruncul, parcă nu-i mai venea să se dezlipească de dânsul.

Intrând în orașul împărătesc, alaiul se orânduie astfel: întâi venea pedestreimea, apoi calul lui Făt-Frumos, după care era Făt-Frumos cu fata împăratului în carâta zmeoaicei cea de sticlă, de o parte și de alta fiii împăratului călări și apoi călărimea, în cap cu novacul și cu arapul.

Gloatele se îmbulzeau și da unul peste altul, care mai de care să vadă pe mântuitorul fiilor împăratului și toți cu un glas strigau că el să fie împărat.

După ce se cunună Făt-Frumos cu fata împăratului, acesta, fiind și bătrân, se coborî din scaunul împărăției, și se urcă Făt-Frumos.

Și domniră în pace și în liniște lăudați de popor, până în ziua de astăzi, de n-or fi murit.

Iară eu încălecai p-o șă etc.

BALAUROL CEL CU ȘAPTE CAPETE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată într-o țară un balaur mare, nevoie de cap. El avea șapte capete, trăia într-o groapă, și se hrănea numai cu oameni. Când ieșea el la mâncare, toată lumea fugea, se închidea în case și sta ascunsă până ce-și potolea foamea cu vreun drumeț pe care îl trăgea ața la moarte. Toți oamenii locului se tânguiau de răutatea și de frica balaurului. Rugăciuni și câte în lună și în soare se făcuseră, ca să scape Dumnezeu pe biata omenire de acest nesățios balaur, dară în deșert.

Fel de fel de fermecători fuseră aduși, însă rămaseră rușinați cu vrajele lor cu tot.

În cele din urmă, dacă văzu împăratul că toate sunt în deșert, hotărî ca să dea pe fiica lui de soție și jumătate împărăția sa acelui voinic, care va scăpa țara de această urgie, și dete în știre la toată lumea hotărârea sa.

Iară după ce se duse vestea în țară, mai mulți voinici se vorbiră să meargă împreună la pândă și să mântuiască țara de un așa balaur înfricoșat. Ei se înțeleseră între dânșii ca să facă un foc la marginea cetății, care era mai apropiată de locul unde trăia balaurul, și în care cetate era și scaunul împărăției, și acolo să stea să privegheze pe rând câte unul, unul, pe când ceilalți să se odihnească; și, ca nu care cumva cea care ar fi de pândă să doarmă și să vie balaurul să-i mănânce d-a gata, făcură legătură ca cea care va lăsa să se stingă focul să fie omorât, drept pedeapsă dacă va dormi când ar trebui să fie deștept.

Cu acești voinici se întovărăși și un om verde, pui de român, știi colea, care auzise de făgăduința împăratului și venise să-și încerce și el norocul.

Porniră, deci, cu toții, își aleseră un loc aproape de groapă și se puseră la pândă.

Pândiră o zi, pândiră două, pândiră mai multe zile, și nu se întâmplă nimic. Iară când fu într-una din zile, cam după asfințitul soarelui, pe când era de rând viteazul nostru să pândească, ieși balaurul din groapă și se îndreptă către voinicii care dormeau pe lângă foc.

Viteazului care priveghea, i se făcuse inima cât un purice, dară, îmbărbătându-se, se repezi, și unde se aruncă, mare, asupra balaurului cu sabia goală în mână, și se luptă cu dânsul, până îi veni bine, și hârșt! îi tăie un cap, hârșt! și-i mai tăie unul, și așa câte unul, câte unul, până îi tăie șase capete.

Balaurul se zvârcolea de durere și plesnea din coadă, de te luau fiori de spaimă, viteazul nostru însă se lupta de moarte și obosise, iară tovarășii săi dormeau duși.

Dacă văzu el că tovarășii săi nu se deșteaptă, își puse toate puterile, se mai aruncă o dată asupra grozavului balaur și-i tăie și capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sânge negru lăsă din ea, fiară spurcată, și curse, și curse, până ce stinse și foc și tot.

Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stins, când s-or deștepta tovarășii lui, căci legătura le era ca să omoare pe acela care va lăsa să se stingă focul. S-apucă mai întâi și scoase limbile din capetele balaurului, le băgă în sân și iute, cum putu, se sui într-un copaci înalt, și se uită în toate părțile, ca de va vedea undeva vro zare de lumină, să se ducă și să ceară nițel foc, ca să ațâțe și el pe al lor ce se stinsese.

Cătă într-o parte și într-alta și nu văzu nicăiri lumină. Se mai uită o dată cu mare băgare de seamă și zări într-o depărtare nespusă o schinteie ce abia licărea. Atunci se dete jos și o porni într-acolo.

Se duse, se duse, până ce dete de o pădure, în care întâlni pe Murgilă, și pe care îl opri în loc, ca să mai întârzie noaptea. Merse după aceea mai departe și dete peste Miazănoapte, și trebui să o lege și pe dânsa ca să nu dea peste Murgilă. Ce să facă, cum să dreagă ca să izbutească?

O rugă să-i ajute a lua un copac în spinare, care zicea el, îl tăiasă de la rădăcină; o învăță el să se puie cu spatele să împingă, pe când el tot cu spatele la copac de cealaltă parte va trage cu mâinile, ca să-i pice în spinare și să-l ia să se ducă la treaba lui.

Miazănoapte, de milă și de rugăciunea ce-i făcu, se puse cu spatele la copacul care i-l arătă viteazul și, pe când împingea, el o legă de copac cobză, și porni înainte, că n-avea vreme de pierdut.

Nu făcu multă cale și întâlni pe Zorilă, dară lui Zorilă nu prea îi da meșii a sta mult de vorbă, căci, zicea el, se duce după Miazănoapte, pe care o luase în goană. Făcu ce făcu și-l puse și pe dânsul la bună rânduială, ca și pe ceilalți doi, dar cu mai mare bătaie de cap. Apoi plecă înainte și se duse până ce ajunse la o peșteră mare, în care zărise focul.

Aici dete peste alte nevoi. În peșteră acolo trăiau niște oameni uriași care aveau numai câte un ochi în frunte. Ceru foc de la dânsii, dar ei, în loc de foc, puseră mâna pe dânsul și-l legară. După aceea așezară și un cazan pe foc cu apă și se găteau să-l fiarbă, ca să-l mănânce.

Dară tocmai când era să-l arunce în căldare, un zgomot se auzi nu departe de peștera aceea; toți ieșiră, și lăsară pe un bătrân de ai lor ca să facă astă treabă.

Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiașul, îi puse gând rău. Unchiașul îl dezlegă ca să-l bage în cazan, dară voinicul îndată puse mâna pe un tăciune și-l azvârli drept în ochiul bătrânului, îl orbi, și apoi, fără să-i dea răgaz a zice nici cârc! îi puse o piedică și-i făcu vânt în cazan.

Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, și scăpă cu față curată.

Ajungând la Zorilă, îi dete drumul. După aceea o tuli la fugă și fugi până ce ajunse la Miazănoapte, o dezlegă și pe dânsa, și apoi se duse și la Murgilă pe care îl trimise să-și vază de treabă.

Când ajunse la tovarășii săi, ei tot mai dormeau. Nu începuse, vezi, încă a se arăta albul zilei, atât de lungă fu

noaptea, fiindcă voinicul îi oprise cursul, și așa avu timp destul să colinde după focul care îi trebuia.

N-apucă să ațâțe focul bine și tovarășii săi, deșteptându-se, ziseră:

— Dară lungă noapte fu asta, măi vere.

— Lungă da, vericule, răspunse viteazul.

Și se umfla din foale ca să aprinză focul.

Ei se sculară, apoi începură a se-ntinde și a căska, dară se cutremurară când văzură namila de lighioană lângă dânșii și un lac de sânge cât pe colo. Zgâiră ochii și cu mare mirare băgară de seamă că capetele balaurului lipseau, iară viteazul nu le spuse nimic din cele ce pățise, de teamă să nu intre ură între dânșii, și se întoarseră cu toții în oraș.

Când ajunseră în cetate, toată lumea se veselea cu mic, cu mare de uciderea balaurului, de laudă sfântului că trecuse noaptea aia lungă, mai ajunseră o dată iară la ziuă și ridica până în naltul cerului pe mântuitorul lor.

Viteazul nostru, care văzuse și el lipsa capetelor, nu se frământa deloc cu firea, fiindcă se știa curat la inimă, și porni către curtea împărătească, ca să vază ce s-o alege cu capetele fără limbi, căci el înțelesese că aici trebuie să se joace vreo drăcie.

Pasămite, bucătarul împăratului, un ȝigan negru și buzat, se dusesse d-a minune să vază ce mai ala, bala, pe la flăcăii ce stau la pândă. Și dacă dete peste dânșii dormind și peste dihania spurcată fără răsuflare, el se aruncă cu satârul de la bucătărie și-i tăie capetele. Apoi merse la împăratul cu capetele și i le arătă, fălindu-se că el a făcut izbânda.

Iară împăratul dacă văzu că se înfățișează bucătarul curții cu izbândă, făcu o masă mare, ca să-l logodească cu fie-sa, și pusese în gând să facă o nuntă, unde să cheme pe toți împărații.

Țiganul arăta la toată lumea hainele sale pe care le umpluse de sânge, ca să fie crezut.

Când ajunse viteazul nostru la palat, împăratul cu voie bună ședea la masă, iară cioropina sta în capul mesei pe șapte perne.

Cum ajunse la împărat, îi zise voinicul:

— Preaînălțate împărate, am auzit că oarecine s-ar fi lăudat către măria ta că el ar fi ucis pe balaur. Nu e adevărat, măria ta, eu sunt care l-am omorât.

— Minți, moșicule, strigă țiganul îngâmfat, și porunceă slujitorilor să-l dea afară.

Împăratul, care nu prea credea să fie făcut țiganul astă voinicie, zise:

— Cu ce poți dovedi zisele tale, voinicule?

— Zisele mele, răspunse viteazul, se pot dovedi prea bine, porunciți numai ca mai întâi să se caute dacă capetele balaurului, care stau coala la iveală, au și limbile lor.

— Să caute, să caute, zise bahnita.

El însă o cam băgase pe mânică, dară se prefăcea că nu-i pasă.

Atunci căutară și la nici unul din capete nu găsiră limbă, iară mesenii înmărmuriră, căci nu știau ce va să zică asta.

Țiganul, care o sfeclise detot, și care se căia de ce n-a căutat capetele în gură, mai nainte de a le aduce la împăratul, strigă:

— Dați-l afară că e un smintit și nu știe ce vorbește.

Împăratul însă zise:

— Tu, voinicule, va să zică ne dai să înțelegem că acela a omorât pe balaur care va arăta limbile.

— Fugi d-acolo, împărate, zise țiganul care tremura ca varga și se-ngălbenise ca ceara, nu vezi că calicul ăsta este un deșucheat, care a venit aici să ne amăgească?

— Cine amăgește, răspunse voinicul liniștit, să-și ia pedeapsa.

El începu apoi a scoate limbile din sân și a le arăta la toată adunarea, și de câte ori arăta o limbă de atâtea ori cădea și câte o pernă de sub țigan, până ce, în cele din

urmă, căzu și el de pe scaun, atât de tare se speriasse dihania.

După aceea voinicul nostru spuse toate câte a pățit, și cum a făcut de a ținut noaptea atât de mult timp.

Nu-i trebui împăratului să se gândească mult și să vadă că voinicul care vorbea avea dreptate, și cum era de supărat pe țigan, pentru mișelia și minciuna lui cea nerușinată, porunci și numaidecât se aduse doi cai neînvințați și doi saci de nuci; legă pe țigan de coziele cailor și sacii de nuci și le dete drumul.

Ei o luară la fugă prin smârcuri, și unde cădea nuca, cădea și bucățica, până ce s-a prăpădit și țigan și tot.

În urmă pregătindu-se lucrurile, după câteva zile făcu nuntă mare, și luă românașul nostru pe fata împăratului de soție, și țină veselie mare și nepomenită mai multe săptămâni, puindu-l și în scaunul împărăției, iară fata lăcrămă și mulțumi lui Dumnezeu că a scăpat-o de slujenia pământului, de harapina spurcată.

Eram și eu p-acolo și dedeam ajutor la nuntă, unde căram apă cu ciurul, iară la sfârșitul nunții aduseră un coș de prune uscate să arunce în ale guri căscate.

Încălecai p-o șa etc.

NUMAI CU VITELE SE SCOATE SĂRĂCIA DIN CASĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un țăran și-l chema Neagoe. Acest țăran era om voinic și harnic. Nu-i păsa lui de nu știu cine de ar fi fost. Vezi că-și căta de munculița lui, își plătea dajdia, se avea bine cu toți din sat, și cum fâscea el, ce dregea el, se chivernisea omul ca să-i ajungă agoniseala muncii sale pentru multă vreme.

Îi veni vremea de însurătoare și, ca tot creștinul, își făcu și el rândul. Ce să vezi d-ta? O dată cu nevasta se strecură în casa lui și sărăcia. Ea găsisese un tron vechi, urgisit într-un colț din bordeiul Neagului, la care nimeni nu lua aminte, și acolo, pe dânsul, Sărăcia își făcu culcușul. Sta grecește pe tron cât e ziulica și noptica de mare, și din loc să se miște, ba. Pasămite tronul era gol, nu mai punea oamenii într-însul nimic, atât era de vechi și de odorogit.

Bietul Neagoe văzu că începe a da îndărăt; lucrurile nu-i mai mergeau strună ca mai nainte; se luă de gânduri, fiindcă el se știa că muncește și mai și decât înainte, și de la o vreme încoă, două în tei nu putea lega. Se spetise bietul om muncind, și să salte și el ceva, te-ași! câtuși de cât! ferita sântul!

Ba până într-atâta ajunsese, încât să-l împingă păcatele să se gândească ca să-și facă seama singur, vezi că dracul n-are de lucru, el nu face biserici ori puțuri pe la răspântii.

Se zbătea bietul om, cu mintea și cu trupul, și parcă era un făcut, mergea din pagubă în pagubă, de ajunsese în sapă de lemn.

Tot satul îl luase la ochi; îl vedea lucrând când la alde neica Burcilă, când la aleșii ori la fruntașii satului, când la taica popa. Totdeauna găsea el de lucru; la toți muncea și la toți sporea lucrul lui.

Când însă muncea și pentru dânsul, munca nu-i da în spor. De venea apa mare, arăturile lui le îneca. Dacă vrun prăpăd de la niscaiva lighioane ori de la ciori cădea peste semănăturile megiașilor, ale lui era stinse cu desăvârșire; de bătea piatra holdele, apoi pe ale lui le amesteca cu pământul, de nu se mai alegea nici praful de dânsule; ba uneori porumbul se tăciuna, ba lăcuste, ba potop, ba toate relele numai pe capul lui cădeau.

Sătenii, megiașii lui, puseră mâna cu toții de mai multe ori să-i dea câte vrun ajutor, să-i facă câte vro clacă, dar toate în deșert, că nu-i ieșea înde bine nimic; în cele din urmă și vecinii și tot satul îl părăsiră. Toți cu totul ziceau că așa i-a fost orânda și credeau că trebuie să fi căzut asupra capului lui vrun blestem de la Dumnezeu.

Ajunsesse omul să-și urască zilele. Și așa cu sufletul amărât, șezând într-o duminică cu luleaua în gură și gândindu-se cum să-și curme viața, ca unul ce i se urâse cu sărăcia, iată că vine soția lui și îi spuse că peste puțin are să fie tată.

El, ridicându-și ochii la soția lui, i se păru că vede o slutenie de ființă stând grecește și ghemuită pre tronul cel vechi și neîntrebuințat. Se frecă la ochi, se mai uită o dată, și ce să vază? O sfrijită de lighioaie, mai urâtă decât ciurma, cu barba adusă de părea că stă să o apuce de nas, cu ochii numai scovârlile, părul îi sta în cap de parcă ar fi fost pus cu furca, mâinile ei răschitoare goale, cocoșată și cucuiată, de seamăn pe lume nu mai avea.

Când văzu el o așa nemetenie spurcată stând ca o cobe rea în casa lui și pe tronul lui, un șarpe rece îi trecu prin sân. El însă își ținu firea, și merse drept la ea, întrebând-o:

— Cine ești tu, și ce cauți aici?

— Eu sunt Sărăcia, răspunse ea, și am venit nepoftită.

— Ieși afară din casa mea!

— O! o! stăi că prea te pripești, voinicule, îi răspunse Sărăcia rânjind la dânsul cu batjocură. Ca să scoți sărăcia din casă, trebuie să ai ce pune în locul ei.

Și, rânjind încă o dată, îi arată niște colți, de care s-ar fi speriat și dracul.

Bietul om tăcu și înghiți gălușca. Cugetul că are să fie tată, vorba că trebuie să aibă ce pune în locul Sărăciei, îi mută gândul.

El voia să gonească Sărăcia din casa lui, căci nu putea mistui înfruntarea ce i-o făcuse ea, și apoi nu se îndura să-și lase odrasla pe mâinile cele blestemate ale Sărăciei.

Din nou se puse pe muncă, muncă jidovească, se zvârcolea omul și în dreapta și în stânga, noaptea o făcea zi, da și din mâini și din picioare, cum se zice, și folos nici cât negru subț unghie. Nevoile îl năpădeau din toate părțile și el nu mai știa ce să facă. De câte ori intra în casă, de atâtea ori și sfrijita de Sărăcie îi rânjea în bătaie de joc.

Într-una din zile, iată că și nevastei îi abătuse să facă și născu un dolofan de copil, sănătos și voinic ca tată-său.

Acum ce să facă el? Parale n-avea, de moară nici cât să orbească un șoarece, ceva țoale, ori vrun dichis în casa lui, tufă! Nimic, dară nimic n-avea de ce se prinde ochiul la el. Cum s-o scoată la căpătâi? Ar fi voit și el, de! să-și boteze copilul cu vrun naș mai de Doamne ajută, să facă și el o cumetrie. Dară cu ce? Sta bietul om cu mâinile încrucișate, se uita în cer și în pământ și nu știa la cine să caște gura. Și de felul lui fiind om cinstit, nu voia să amăgească pe nimeni cu minciuna. El știa una și bună: când o zice da, să fie da; când o zice nu, apoi nu.

El cunoștea de mult pe un cioban chiabur. Dară nu era în sat. Când, iată că se pomenește că-l cheamă cineva să-l cinstească. Acolo ce să-i vază ochii? Prietenul lui suia oile în munte. Părerea lui de bine nu se poate spune. Îl rugă să se cumetrească și ciobanul primi cu bucurie să-i boteze pruncul. Partea lui să trăiască bine! Se puseră toate la cale cum e bine.

La botez ciobanul dăruie finului său o oaie fătătoare. Atâta îi trebui. Când fu să plece, mocanul zise:

— Cumetre, tot n-ai tu unde ține oița, lasă-o în turmă la mine, și mi ți-oi îngriji-o ca și pe ale mele.

— Bine, cumetre, răspunse Neagoe, să fie precum zici tu.

El era bun bucuros că-i ia beleaua din bățatură, deoarece n-avea ei ce să mănânce, dar încămite să mai dea și oii.

Mocanul se duse cu oile. Omul se puse iară pe muncă, dară munca lui d-abia aducea cu ce bruma să-și ție zilele. Cum am zice muncea în sec.

După câțeva vreme se pomenește cu un argat de la stâna mocanului.

— Neică, m-a trimis stăpânu-meu cu lâna asta la dumneata.

— E, și ce să fac eu cu dânsa?

— Apoi, să vezi d-ta, stăpânu-meu a pus de și-a tuns oițele și a tuns și oaia finului său. Aceasta este lâna ei și a trimis-o cui se cuvine.

— Foarte mulțumin de bunătate. Să spui cumătrului multă sănătate și să auzim de bine.

Și, luând lâna din mâna argatului, intră în casă, merse drept către Sărăcie și, cu grai țănoș, îi zise:

— Dă-te, Sărăcie, la o parte, că am să pui lâna asta acolo.

Sărăcia nu se îndura, neiculiță, să iasă din culcușul ce și-l făcuse acolo.

Rânji ea și de astă dată, dară îi dete rânjetul prin piele, căci voinicul unde aduse odată lâna și buf! o lovi după ceafă de era să-și muște limba și o răsturnă jos de pe tron. Sărăcia rămase locului unde căzuse ca vai de ea.

Oaia finului fătase un miel; acesta, după ce se mai mări, îl mițui și pe dânsul ca pe mieii ceilalți și îi trimise mițele acasă.

Țăranul, și mai curajos, intră în casă, și merse iarăși drept la Sărăcie:

— Dă-te, rânjito, mai la o parte, că am să pui mițele astea acoale.

Și fiindcă Sărăcia tot cam întârzia, o lovi o dată cu mițele de-i merse fulgii, și o dete peste cap, mai către ușă.

Pe toamnă se pomenește cu un alt argat că-i aduce un burdușel de brânză.

— Baciul de la stână, zise el, a adunat laptele de la oaia finului, l-a făcut brânză și l-am adus acasă.

— Spune cumătrului, răspunse Neagoe, că finul d-sale îi sărută mâinile și să ne vedem sănătoși.

Apoi se întoarse repede în casă și îndreptându-se către Sărăcie, îi zise:

— Dă-te, Sărăcie, la o parte, că am să pui burduful ăsta în locul tău.

— Da unde să mai mă dau? răspunse Sărăcia.

— Leși afară, dacă n-ai loc, și te du în oțelele puștii vrunei vânător că acolo ți-e locul.

— Ba aia-i vorbă! mai puneți pofta în cui.

Și lovind-o cu burduful în cap, o făcu mototol după ușă.

Bietul Neagoe fu nevoit să petreacă încă o iarnă întreagă cu Sărăcia pe vatră.

În vara viitoare, mielul de la oaia finului se făcuse mare.

Acum îi aduse două lâne.

Țăranul intră cu amândouă în mână și bufnind și răzbufnind pe Sărăcie, o pofti să iasă afară cu nepusă în masă. Sărăcia dacă văzu zorul, dete dosul pe ușă afară, și să te ții pârleo, îi sfârâia călcâiele fugind, până ce se duse să-și clocească ouăle în oțelele puștilor vânătorilor.

Și d-atunci a rămas de vânătorii sunt săraci, fiindcă-și pierd vremea prin colții de piatră, prin mărăcini, umblând toată ziua până să împuște și ei câte vro babușcă de nu știu care păsărică.

Neagoe începu a bate în pinteni de bucurie, că se cotorosise de sărăcie. Acum pe ce pune mâna, pune și Dumnezeu mila. Toate îi mergeau înde bine. Începu și el a lega gura pânzei. Munca lui se vedea cum mergea înainte și avea parte de ea. Ce să mai spunem multe? În scurtă vreme ajunse fruntaș al satului, după hărnicia lui, cu vitișoare, cu pluguleț și cu toate dichisurile unui om cu parte lăsată de la Dumnezeu.

Vezi că numai cu vitele se scoate sărăcia din casă afară.

ZÂNA ZÂNELOR

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat mare și puternic, și el avea trei feciori. Făcându-se mari, împăratul se gândi fel și chipuri cum să facă să-și însoare copiii ca să fie fericiți. Într-o noapte, nu știu ce visă împăratul, că a doua zi, de mânecate, își chemă copiii și se urcă cu dâșii în pălimarul unui turn ce avea în grădină. Porunci să-și ia fiecare arcul și câte o săgeată.

— Trageți, copii, cu arcul, le zise împăratul, și unde va cădea săgeata fiecăruia, acolo îi va fi norocul.

Copiii se supuseră fără a cârti câtuși de puțin, căci ei erau încredințați că tatăl lor știa ce spune. Traseră, deci, și săgeata celui mai mare din fii se înfipse în casa unui împărat vecin; a celui de al doilea se înfipse în casa unui boier mare d-ai împăratului; iară săgeata celui mai mic se urcă în naltul cerului. Li se strâmbaseră gâturile uitându-se după dânsa, și p-aci, p-aci, era să o piarză din ochi. Când, o văzură coborându-se și se înfipse într-un copac nalt dintr-o pădure mare.

Se duse fiul cel mare, își luă soție pe fata împăratului vecin, și se întoarse cu dânsa la tatăl său.

Se duse și cel mijlociu și se întoarse și el cu o soțioară mândră și frumoasă.

Se duse și cel mic. Cutreieră lumea până ce ajunse la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui. Bâjbâi el și orbecăi p-acolo prin bunget, până ce dete de copacul în care se înfipsese și săgeata lui. Acest copac era nalt și gros și bătrân, de când urzise Dumnezeu pământul. Se încovrigă el de dânsul, și se urcă până ce ajunse de se agăță de o ramură. Și din ramură în ramură, când atârnat cu mâinile, când cu picioarele încrucișate și încleștate, ajunse până în vârf. Acolo puse mâna și-și luă săgeata. Se dete jos cu

sufletul plin de obidă și de mâhnire, socotind că este sec de noroc, căci, se gândea el, ca ce era să găsească în acel copac?

Nu-i fu destul că nu-și aflate acolo pe scrisa lui, nu-i fu destul că făcuse atâta cale în deșert, se mai pomeni, când vru să plece de lângă copac, că se agață de spinarea lui o bufniță. Hât în sus, hât în jos, bufnița să se ducă din spinarea lui, ba. Îl înhățase, drăcoaica, cu ghiarele, ca o gaiță spurcată, și nu-l slăbea nici cât ai da în cremene.

Mai se suci, mai se învârti să scape de pacoste, și nu fu nici un chip. Dacă văzu și văzu, se hotărî și el a se duce acasă cu saxanaua în spinare și o luă la drum. În cale băgă de seamă că alte șase bufnițe se țineau după dânsul. Merse el, biet, cu alaiul după dânsul, și potrivii astfel ca să ajungă acasă noaptea, spre a nu se face de râsul dracilor de copii.

Cum intră în cămara unde locuia dânsul în palaturile tătâne-său, cele șase bufnițe se așezară care și pe unde; iar cea d-a șaptea bufniță, care se încleștase de spinarea lui, se așeză în pat.

Mai stătu bietul flăcău, se mai socoti, se mai gândi, mai plănuî, și în cele din urmă găsi cu cale să le lase în pace, să vadă unde are să iasă această întâmplare. Mai cu seamă că acum se cortorosise de saxanaua din spinare.

Și cum era și rupt de osteneală de atâta călătorie și de atâta tevatură ce avu pe drum, adormi, cum puse capul jos, de parcă l-ai fi lovit cu muchea în cap.

A doua zi, ce să-i vadă ochii? Lângă dânsul în pat, o zână așa de frumoasă, de amuțea și nu știu cine când o vedea; iară la capetele patului lor șase roabe, una mai frumoasă decât alta. Mai văzu, într-un colț al cămărei, șapte piei de bufnițe, aruncate una peste alta.

Se miră tată-său, se miră mumă-sa de așa frumusețe și gingășie, ce nu mai văzuseră de când erau ei.

Ziua de nuntă a fratelui celui mai mare viind, se duse și fiul cel mic al împăratului, însă singur, căci nu putea să ia și pe zână, măcar că era să-i fie logodnică. Când, se pomeni

cu dânsa că se prinde în horă lângă dânsul. Nu mai putea de bucurie, când o văzu. Se fălea, nene, cât un lucru mare; căci alta ca dânsa nu se găsea în toată împărăția lor și a vecinilor lor. Toți nuntașii rămaseră cu ochii blejdiți la dânsa. Iar ceilalți fii de împărați și domni care erau poftiți la nuntă dedeau târcoale roabelor ce venise cu zâna, și care de care umbla să se prinză în horă lângă dânsese. Și astfel se veseliră până seara. La masă, zâna se așează lângă fiul cel mic al împăratului. Mâncară și se chefuiră până la miezul nopții. Apoi se duseră fiecare la ale sale. Fiul cel mic al împăratului se duse în cămara lui. Zâna după dânsul. Se culcară și dormiră ca niște împărați ce erau ei. Când se sculă dimineața și văzu pieile de bufniță tot acolo, îl apucă un cutremur de scârbă, aducându-și aminte de cele ce pățise de la dânsese.

Se făcu și nunta fiului de al doilea al împăratului. Fiul cel mic se duse la nuntă iarăși singur, și iară se pomeni cu zâna că vine, și nici una, nici alta, Țop! se prinse lângă dânsul în horă. Creștea inima într-însul de bucurie și de fală, mai cu seamă când vedea pe ceilalți fii de împărați și de domni că le lăsa gura apă la toți după o așa bucățică. Ei, vorba ăluia, în pofida căpșunelor, mâncau foile. Își scoteau și ei focul jucând în horă cu roabele zânei. Seara iară se puseră la masă.

Fiului celui mic al împăratului, ce-i dă lui dracul în gând, se scoală de la masă, se duce în cămara lui, ia pieile de bufniță și le aruncă în foc, apoi vine și se așează la masă din nou.

O dată se făcu o tulburare între meseni. Și iată de ce. Una din roabe strigă:

— Stăpână, suntem în primejdie!

Alta zise:

— Stăpână, mie îmi miroase a pârlit! Este prăpădenie de noi.

Iară ea răspunse:

— Tacă-vă gura, tocmai acum la masă v-ați găsit și voi să vorbiți secături?

Nu trecu însă mult și mai zise și a treia:

— Stăpână! nu e scăpare, suntem vândute mișelește.

În aceeași vreme, și dânsa strâmbă nițel din nas. Pasămite îi venise și ei miros de pârleala pieilor. Și deodată sculându-se cu toatele de la masă, se făcură șapte porumbei. Apoi zâna zise fiului celui mic de împărat:

— Ai fost nerecunoscător. Cu bine te-am găsit, cu bine să rămâi. Până nu vei izbuti să faci ce n-a făcut om pe lume, să nu dai cu mâna de mine.

Se înălțară, deci, în slava cerului și îndată pieriră din ochii lui.

În deșert mai rugară mesenii pe fiul împăratului să șează la masă, în deșert îl îndemnară părinții și frații să nu-și mai facă inimă rea, căci el rămăsese cu ochii după porumbei și nu se mai puse la masă.

A doua zi până în zori plecă să-și găsească logodnica. El simțea bine acum că fără dânsa nu mai putea trăi. Își luă ziua bună de la părinți și de la frați și o porni în pribegie.

Trecu dealuri, văi, colnice, străbătu păduri întunecate și de picior neumbrate, dete prin smâncuri și lacoviște, și de urma porumbeilor săi nu putu da. Se frământa cu firea voinicul, cerceta, căuta, întreba; dară nici o ispravă nu-mi făcea. Cu inima înfrântă, cu sufletul zdrobit de mâhnire, și cu dogorul dragostei într-însul, umbla ca un zmeu și ca un leu paraleu, dară toate în deșert. Uneori îl băteau gândurile să-și facă seama singur, să se dea de râpă, ori să-și sfârâme capul de colții de piatră de prin munți; dară parcă îi spunea inima că odată, odată, o să se sfârșească toate necazurile sale, și deodată își venea în sine, și se punea din nou pe drum, mai cu hărnicie și mai tare în credință că cine caută cu amănuntul și cu stăruință trebuie să găsească și gândul să și-l izbândească.

Rupt de osteneală și de zbuciumare, se dete nițel la umbră într-o vâlcea, să se mai odihnească oleacă. Și stând

el acolo, îl fură somnul. Deodată se deșteptă, auzind o gârâială de graiuri omenești, și sări drept în sus. Ce să vezi dumneata? Trei draci se certau de făceau clăbuc la gură. Se duse la dâșii cu pieptul înainte și le zise:

— Cearta fără păruială, ca nunta fără lăutari.

— Se lovi ca nuca în perete și vorba ta, iacă, răspunseră ei. Dară noi nu ne certăm, ci numai ne sfădim.

— Și pentru ce vă sfădiți voi? îi întrebă el; căci gălăgia ce faceți voi, mort d-ar fi cineva și tot îl deșteptați.

— Uite, avem de moștenire, de la tata, o pereche de opinci, o căciulă și un bici, și nu ne învoim între noi, care ce să ia din ele.

— Și la ce sunt bune bulendrele pe care vă sfădiți voi?

— Când se încalță cineva cu opincile, trece marea ca pe uscat. Când pune căciula în cap, nu-l vede nici dracul, măcar de i-ar da cu degetul în ochi. Iară când va avea biciul în mână și va trosni asupra vrăjmașilor săi, îi împietrește.

— Aveți dreptate să vă sfădiți voi, mă. Căci una fără alta, aceste bulendre nu fac nici două cepe degerate. Iacă ce-mi zice mie gândul, de veți voi să mă ascultați, să vă fac eu dreptate omenească.

— Te ascultăm, te ascultăm, răspunseră dracii într-o glăsuire, spune-ne cum, și vom vedea.

— Vedeți voi cei trei munți ce stau în fața noastră? Să vă duceți fiecare în câte unul, și cine va veni mai curând, după ce vă voi face eu semn, ale lui să fie toate astea.

— Că bine zici d-ta! Așa vom face. Bravo! iacă ne-am găsit omul carele să ne facă dreptate.

Și îndată o rupseră d-a fuga dracii, tulind-o fiecare înspre câte un munte.

Până una, alta, voinicul puse opincile în picioare, căciula în cap și luă biciul în mână. Când ajunseră dracii în vârfurile munților și așteptară să le facă semnul, fiul cel mic al împăratului trăsni de trei ori cu biciul în fața fiecărui drac, și îi împietri acolo locului. Apoi o luă și el la drum în treaba lui, unde îl trăgea dorul.

Abia mai făcu vro zece pași și văzu pe sus un stol de șapte porumbei. Îi urmări din ochi până ce îi văzu în ce parte de loc se lăsară. Într-acolo deci și dânsul își îndreptă cărările pentru care se ostenise atâta mare de vreme.

Trecu mări, pâraie și ape mari ca pe uscat, mai cutreieră țări și pustii, până ce ajunse la un munte mare, mare, al cărui vârf da de nori. Aci văzuse el că se lăsase porumbeii. Se puse a se urca pe dânsul, și, din văgăună în văgăună, din stei de piatră în colți, din râpă în râpă, cățărându-se când pe muchi, când pe coame de munți, ajunse la o peșteră. Intrând acolo, rămase ca lovit de trăsnet când văzu niște palaturi ca de domn și așa de măiestrit lucrare, cum nu se văd pe pământul nostru. Acolo locuia logodnica lui, zâna zânelor. Cum o văzu primblându-se prin grădină cu roabele după dânsa, o și cunoscă. Un copilaș de drăguleț se ținea după zână, alerga, se zbenguia printre flori, și tot striga pe zâna ca să-i arate câte un fluturel. Pasămite zâna rămăsese grea când zburase de la masă. Și acesta era copilul lor.

Nu mai putea de bucurie fiul cel mic al împăratului. Îi venea să dea fuga, ca un bezmetic, să ia copilașul să-l sărute. Dară își luă seama, nu care cumva să se sperie. Pe dânsul nu-l vedea nimeni, căci era cu căciula în cap.

Începuse a da îndeseară, și el nu știa cum să se arate. În cele din urmă auzind că pofteste la masă pe zâna, se duse și el și se așeză între dânsa și între copilașul lor. Aduseră bucate. El mânca ca un lup flămând, căci nu mai ținea minte de când nu mâncase el legumă fiartă. Zâna se miră cum de se sfârșeste bucatele așa de iute. Porunci de mai aduse. Dară și acele se fituiră într-o clipă.

Între acestea, el ridicându-și nițel căciula dinspre partea copilului, acesta îl zări și, o dată, strigă:

— Uite tata, mamă!

— Tată-tău, dragul meu, nu va da peste noi până nu va săvârși o faptă năzdrăvană, răspunse mă-sa.

El își trase iute, iute, căciula pe ochi și începu iarăși a mânca, de părea că se bat lupii la gura lui. După ce sfârși și aceste bucate, zâna, cuprinsă de mirare, porunci să se mai aducă, ca să fie din destul.

Fiul împăratului se mai arătă copilașului încă o dată, plin de bucurie că fiul său îl cunoscuse.

Copilul iarăși spuse mă-si; și aceasta iarăși îl ținu de rău, vezi că nu-i venea ei a crede să fi făcut bărbatu-său niscăi fapte minunate, prin care să poată ajunge la dânsa. Ea știa că pe acolo nici pasăre măiastră nu calcă. Copilul tăcu, căci tată-său își trăsese căciula pe ochi numaidecât.

Mai mănca până ce isprăvi și aceste bucate. Mânca nene, și nu se mai sătura. Nemaiavând ce să mai aducă la masă, zâna începu a cânta că nu mai rămăsese și pentru roabe. Când iată copilul că strigă iarăși:

— Mamă! zău că este tata.

— Dară unde este, mă? ce tot aiurezi tu?

— Ba nici aiureală, nici nimic. Uite-l, este coala lângă mine, uite-l, mă ia în brațe.

Se sperie zâna când auzi. Dară el nu o lăsa până în cele din urmă fără să se arate, ca să nu-i vie ceva rău. Și luându-și căciula din cap, zise:

— Iată-mă și eu. Tu n-ai vrut să crezi pe fiul nostru când ți-a spus că m-a văzut. Eu n-am știut ce să crez când am văzut scârboasele alea de piei, ci am socotit că fac bine, dându-le focului, ca să vă scap pe voi de ele.

— Așa am fost noi urșiți să pătimim, răspunse zâna. Lasă acum cele trecute uitării, și spune-mi cum ai izbutit de ai ajuns până aici.

Și după ce-și povesti toate întâmplările, și tot ce păți, se îmbrățișară, sărută copilul și rămase acolo cu toți. El stăruia de dânsa să iasă iarăși la lume, și ea îl ascultă. Se întoarseră deci cu toții la împăratul, tatăl voinicului, și acolo făcu o nuntă de se duse vestea în lume.

Împăratul acela îmbătrânind, toată boierimea și tot poporul aleseră pe fiul său cel mic de împărat, pentru că

era român verde, întreg la minte și drept la judecată; și trăiră și împărățiră în fericire, de le rămase numele de pomenire în vecii vecilor.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

GREUCEANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și se numea Împăratul Roșu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, niște zmei furaseră soarele și luna de pe cer.

Trimise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea în știre tuturilor că oricine se va găsi să scoată soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fiie-sa de nevastă și încă și jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.

Mulți voinici se potricăliseră semețindu-se cu ușurință că va scoate la capăt o asemenea însărcinare; și când la treabă, hăț în sus, hăț în jos, da din colț în colț și nu știa de unde s-o înceapă și unde s-o sfârșească, vezi că nu toate muștele fac miere. Împăratul însă se ținu de cuvânt.

Pe vremea aceea, se afla un viteaz pre nume Greuceanu. Auzind și el de făgăduința împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai își luă inima în dinți, încumetându-se pe ajutorul lui Dumnezeu și pe voinicia sa, și plecă și el la împăratul să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe care slujitorii împărătești îi ducea la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avusese împăratul acesta cu niște gadine. Ei erau triști, bieții oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu niște vorbe așa de dulci, încât le mai veni nițică inimă, că era și meșter la cuvânt Greuceanu nostru.

El își puse nădejdea în întâmplarea aceasta și își zise: „Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe acești oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez și cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare.”

Și astfel, poftorindu-și unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfățișându-se la împăratul, atâtea îi povesti, așa cuvinte bune și dulci scoase și atâta meșteșug puse în vorbirea sa, încât și împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; că mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuși mai mult, și că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când auziră că Greuceanu a măglist pe împăratul până într-atâta, încât l-a făcut să-i ierte. Mulțumiră lui Greuceanu din toată inima și îi făgăduiseră că în toată viața lor se vor ruga lui Dumnezeu pentru dânsul ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce și făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, și Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaunul acestei împărății. Mulți voinici s-au legat către măriă ta să scoată de la zmei soarele și luna pe care le-a hrăpit de pe cer, și știu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-și îndeplinească legămintele ce au făcut către măriă ta. Și eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tălhari de zmei, și mi-ar fi voia să-mi cerc și eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă din hotărârea mea. Și aceasta nu pentru altceva, ci numai și numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăția mea; la mine părtinire nu este scris.

Văzând statornica hotărâre a împăratului și dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aş şti că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bunăvoia mea.

Se învoiră, şi preste câteva zile şi plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu faţa curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul şi pe fratele său şi merse, merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur fiind cel mai meşter de pe pământ, era şi năzdrăvan. Aici se opriră şi poposiră. Trei zile şi trei nopţi au stat închişi într-o cămară Greuceanu cu Faurul-pământului şi se sfătuiră.

Şi, după ce se odihniră câteva zile şi mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu şi frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul-pământului se apucă şi făcu chipul lui Greuceanu numai şi numai din fier, apoi porunci să arză cuşniţa ziua şi noaptea şi să țină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu şi frate-său merse ră cale lungă, şi mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se aşezară pe iarbă şi făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, şi apoi se despărţiră, după ce se îmbrăţişară, şi plânseră ca nişte copii.

Mai nainte d-a se despărţi, îşi împărţiră câte o basma şi se înţelesesă zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se ştie că unul din ei este pierit”. Mai înfipse şi un cuţit în pământ şi ziseră: „Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi şi va găsi cuţitul ruginit să nu mai aştepte pe cellalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit”. Apoi Greuceanu apucă la dreapta şi frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărţire şi, găsind cuţitul curat, se puse a-l aştepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele şi luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțârcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieșind fata de zmeu cea mare și uitându-se, se întoarse repede și chemă pe mumă-sa și pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost și nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și d-ai noștri.

Pasămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteșitrele zmeoaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăși de trei ori peste cap și se făcu o muscă și intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codrul Verde și acolo se ascunse sub un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise, știa acum că zmeii se duseseră la vânat în Codru Verde și aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopții și tartorul cel mare despre ziuă.

Așteptând Greuceanu acolo, iată, măre, că zmeul cel mai mic se întorcea și, ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată și sări înapoi de șapte pași. Dară zmeul, mâniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu de Aur; dar și pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieși pe pod și strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem, sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul și se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ până în genunchi. Aduse și Greuceanu pe zmeu și-l bagă în pământ până în gât și-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leșul zmeului și al calului sub pod, se puse să odihnească.

Când, în puterea nopții, veni și fratele cel mare al zmeului, și calul lui sări de șaptesprezece pași înapoi. El zise ca și frate-său, iară Greuceanu îi răspunse și lui ca și celui dintâi.

Ieșind de sub pod, se luă la trântă și cu acest zmeu.

Și unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu și-l bagă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse și el pe zmeu o dată, mi-l trânti și-l băgă în pământ până în gât și-i tăie capul cu paloșul. Aruncându-i și mortăciunea acestuia și a calului său sub pod, se puse iarăși de se odihni.

Când despre zori, unde venea, mare, venea tat-al zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, și când ajunse la capul podului, sări calul lui de șaptezeci și șapte de pași înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare cât un lucru mare și unde răcni:

— Ah, mâncare-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanu de Aur; și încă și pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata și îl voi culca la pământ.

Atunci, ieșind și Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem, în săbii să ne tăiem, în sulii să ne lovim, ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul și se luară la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură și se rupseră săbiile; în suliți se lovira ce se lovira și se rupseră sulițile; apoi se luară la luptă: se zguduiau unul pre altul de se cutremura pământul; și strânse zmeul pe Greuceanu o dată, dară acesta, băgând de seamă ce are de gând zmeul, se umflă și se încordă în vine și nu păți nimic, apoi și Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aștepta, de-i pârâi oasele.

Așa luptă nici că s-a mai văzut. Și se luptară, și se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, și osteniră. Atunci trecu pe dasupra lor un corb carele se legăna prin văzduh și căuta la lupta lor. Și văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă și-ți voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot.

Zise și Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci eu ți-oi da de mâncare trei leșuri de zmeu și trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce și îi astâmpără setea; căci însetoșaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, și, împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, și trântindu-mi-l îl băgă în pământ până în gât și-i puse piciorul pe cap, ținându-l așa. Apoi îi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele și luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi și uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul reteza-ți-l-voi.

Atunci zmeul, tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viață dacă îi va spune, zise:

— În Codru Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanul unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi tăie degetul și-l luă la sine.

Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, și, ducându-se Greuceanul la cula din Codru Verde, deschise ușa cu degetul zmeului și găsi acolo soarele și luna. Luă în mâna dreaptă soarele și în cea stângă luna, le aruncă pe cer și se bucură cu bucurie mare.

Oamenii, când văzură iarăși soarele și luna pe cer, se veseliră și lăudară pe Dumnezeu că a dat atâta tărie lui Greuceanu de a izbândit împotriva împielitaților vrăjmași ai omenirii.

Iară el, mulțumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întrolocare, se îmbrățișară și, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puțin la umbra acestui păr, ca să mai răsuflă și caii, iară până una, alta să culeagă și câteva pere, spre a-și mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloșul și lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi d-ta? unde începu a curge niște sânge și venin scârbos și un glas se auzi din pom, zicând:

— Mă mâncași friptă, Greucene, precum ai mâncat și pre bărbatul meu.

Și nimic nu mai rămase din acel păr, decât praf și cenușe; iară frate-său încremeni de mirare, neștiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară și merșeră ce merșeră, deteră peste o grădină foarte frumoasă cu flori și cu fluturei și cu apă limpede și rece.

Fratele Greuceanului zise:

— Să ne oprim aici nițel, frate, ca să ne mai odihnim căișorii. Iară noi să bem nițică apă rece și să culegem flori.

— Așa să facem, frate, răspunse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omenești și dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloșul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă și o culcă la pământ; după aceea împunse și în fundul fântânii și a marginilor ei, dară în loc de apă începu a clocoti un sânge mohorât, ca și din tulpina florii, și umplu văzduhul de un miros grețos. Praf și țărână rămase și din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină și izvor ca să învenineze pe Greuceanu și să-l omoare.

Și scăpând și d-această pacoste, încălecară și plecară la drum, repede ca vântul; când, ce să vezi d-ta? Unde se luase după dâșii scorpie de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer și cu alta în pământ ca să înghiță pe Greuceanu și mai multe nu; și avea de ce să fie cătrănită și amărâtă: căci nu mai avea nici soț, nici fete, nici gineri.

Greuceanu, simțind că s-a luat după dâșii zmeoaica cea bătrână, zise frăține-său:

— la te uită, frate, înapoi și spune-mi ce vezi.

— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor care mergeau repede ca vântul și lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie; apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-pământului.

Aci, cum descălecară, se închise în făuriște. Pe urma lor iaca și zmeoaica. De-i ajungea, îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la șiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în perete ca măcar să-l vază în față. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă și făcu o gaură în perete. Dară Faurul-pământului se aținea cu chipul lui Greuceanu cel de

fier, ce arsese în foc de sărea schintei din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul-pământului îi băgă în gură chipul de fier roșu ca focul și i-l vârî pe gât. Ea, înghiorț! înghiți și pe loc și crăpă. Nu trecu mult și stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier și astfel scăpară și de dânsa.

Faurul-pământului deschise ușa făuriștei, ieși afară și se veseliră trei zile și trei nopți de așa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călfelor să facă lui Greuceanu o căruță cu trei cai cu totul și cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor și le dete duh de viață.

Luându-și ziua bună de la frate-său de cruce, Faurul-pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun și porni la Roșu-Împărat ca să-și primească răsplata.

Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră și poposiră. Apoi, Greuceanu desprinsă de la căruță un cal și-l dete fratelui său, ca să ducă Împăratului Roșu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârșită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruță, trecu pre lângă un diavol schiop carele ținea calea drumeților ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească îi scoase cuiul din capul osiei de dindărăt și-l aruncă departe în urmă.

Apoi tot el zise Greuceanului:

— Măi, vericule, ți-ai pierdut cuiul, du-te de ți-l caută.

Greuceanu, sărind din căruță, își uită acolo paloșul, din greșeală. Iară când el își căuta cuiul, diavolul îi fură paloșul, apoi, așezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap și se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capul osiei, îl înțepeni bine, se urcă în căruță, și pe ici ți-e drumul! Nu băgă însă de seamă că paloșul îi lipsește.

Ascultați acum și vă minunați, boieri d-voastră, de pățania bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic d-ai

Împăratului Roșu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă și rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împelițatul știa că Greuceanu, fără paloș, era și el om ca toți oamenii. Puterea lui în paloș era; fără paloș era necunoscut. Îi fură paloșul și-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfățișă la împăratul și îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i și paloșul, și începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte, pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos ce zicea că a scos soarele și luna de la zmei, vine și fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel palavatic, cum auzi de una ca aceasta, merse la împăratul și zise că acela este un amăgitor și trebuie pus la închisoare. Împăratul îl ascultă. Iară sfetnicul umbla d-a-ncâtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucru fiind sfârșit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, și mai târăgai lucrurile.

Nu trecu mult și iată că sosește și Greuceanu și, înfățișându-se la împăratul, acesta nu știa între care să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-și putea da seamă de cum paloșul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă și Greuceanul că-i lipsește paloșul și tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră decât după ce-și găsisese cuiul de la osie și se întorcea la căruță cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prealuminate, zise el, toată lumea zice că ești om drept. Te rog să-mi faci și mie dreptate. Mult ai așteptat, mai așteaptă, rogu-te, încă puțin și vei vedea cu ochii adevărul.

Primi împăratul a mai aștepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăși în căruța lui cu cai cu tot de fier și într-un suflet merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde Necuratul îi scosese cuiul de la căruță.

— Ființă netrebnică și păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloșul ce mi-ai furat, căci de unde nu, praful nu se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci și Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul și cu totul de oțel, și unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură din piatră. Și lovi ce lovii până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura și a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia își întetea loviturile, și dete, și dete, până ce o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, cătă prin pulberea ce mai rămăsese, și-și găsi Greuceanu paloșul ce-i furase Satana.

Îl luă și, fără nici o clipă de odihnă, veni și se înfățișă iarăși la împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic nerușinat care a voit să te amăgească, spre a ne înțelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni și văzu pe Greuceanu cu sprinceana încruntată, începu să tremure și-și ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloșul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare și de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăția lui. Apoi scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare și se făcu a nuntă d-alea împărăteștile, și se încinse niște veselii, care ținură trei săptămâni...

Și eu încălecai p-o șea, și vă povestii d-voastră așa.

CELE DOUĂSPREZECE FETE DE ÎMPĂRAT ȘI PALATUL CEL FERMECAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un flăcăiandru sărman de părinți. El argățea pe la unii și pe la alții ca să-și câștige hrana vieții. Și fiindcă avea darul de a fi curățel, toți flăcăii din sat îl pizmuiau. Ceilalți argați cășunaseră pe dânsul și-l tot luau peste picior, iară el nu lua aminte la flecăriile lor și-și căuta de treaba lui. Când se adunau seara și bârfeau verzi și uscate, el se făcea că nu înțelege vorbele aruncate în pofida lui: se arăta prostănac. Pentru aceasta ei îl porecleau zicându-i căscăundul satului.

Stăpânii unde slujea el erau foarte mulțumiți de dânsul și se băteau care de care să-l apuce. Când trecea prin sat, fetele își dau coate și se uitau la dânsul pe subt sprincene. Și ce e drept că aveau la ce se uita. El era curat la față și chipeș; chica lui neagră ca pana corbului flutura ca o coamă pe grumajii lui albi ca zăpada; mustăcioara abia mijeaa, de parcă era o umbră pe buza lui cea de sus; dar apoi ochii? Avea niște ochi, neiculiță, de băgase pe toate fetele în boale.

Când era la adăpatul vacilor, fetele care de care se întrecea să-i dea pricină de vorbă; dară el nu băga pe nimeni în seamă; se făcea că nu pricepe ce vor ele. Pentru aceasta ele ca să arate că nu le pasă de nebăgarea lui de seamă, între ele, îl porecleau cu numele de Făt-Frumos al satului. Și de unde să nu fie așa!

El nu se uita nici în dreapta, nici în stânga, mergea cu vitele la pășune și treaba ieșea din mâna lui mai cu asupra decât din ale celorlalți argați.

Nu știu ce făcea el, ce dregea, că vacile pe care le păștea el erau mai frumoase decât ale celorlalți argați. Ele dau mai mult lapte decât cele ale altor argați, fiindcă pe unde le

ducea el pășunea era mai cu gust și mai îndestulătoare. Pe unde călca piciorul lui se cunoștea, fiindcă și ierburile se înveseleau.

Pasămite se născuse în ceas bun și era ursit să ajungă ceva. Dară el nici habar n-avea de asta și nici gând n-avea să se mândrească, fiindcă nu știa ce-i este ascuns în cursul vremilor. Ci smerit, precum îl lăsase pe el Dumnezeu, își vedea de ale sale, fără să se atingă cu cuvântul, sau în oricareva fel, de alții sau de al altora. Și tocmai pentru aceasta flăcăii și ceilalți argați îl ponosluia.

Într-o zi de primăvară, ostenit fiind tot umblând după vaci, se dete la umbra unui copac mare și stufos și adormi; își și alesese, vezi, loc pentru așa ceva. Era o vâlcea împodobită cu fel de fel de floricele, toate înflorite, de părea că dă ghes omului să treacă printre ele. Ceva mai cât colo un pâraiaș, a cărui obârșie venea dintr-un șipot de apă ce ieșea din coasta unui deluleț, șerpuia printre brusturi și alte buruieni pe unde își făcuse loc, și susurul apei parcă te îndemna la somn. Copacul subt care se adumbrise era măreț și parcă se lupta ca să ajungă la nouri. Printre crăcile lui întinse se giugiuleau pasărelele și-și făceau cuiburi: numai ascultând cineva ciripirile lor se aprindea într-însul focul dragostei. Desișul frunzelor sale făcea o umbră, de parcă râmneai la ea. Bag seamă, nu era așa căscăund flăcăul acesta, și pe nedrept îi atârnav de coadă acest ponos ceilalți argați din sat. Cum puse capul jos și adormi.

N-apucase să doarmă, ca de când începu să vă povestesc, și o dată sări drept în sus.

Visase un vis frumos și se deșteptase.

Visase că unde venise la dânsul, mare, o zână mai frumoasă decât toate zânele din cer și de pre pământ, și-i zisese să se ducă la curtea împăratului locului aceluia, că acolo are să se procopsească.

Când se deșteptă, își zice: „Mă, ca ce să fie asta?” și începu a se pune pe gânduri; toată ziua îl munciră gândurile și nu se domirea deloc, deloc ca ce să însemneze

un asemenea vis. El nu înțelegea că steaua sub care se născuse venea să-l slujească.

A doua zi, mergând iarăși cu vitele la păscut, abătu din drum și dete iarăși pe la copacul cu pricina, și iarăși se culcă la tulpina lui, și iarăși visă același vis.

Sculându-se, își zise: „Mă, ăsta nu e lucru curat”, și iarăși toată ziua fu dus pe gânduri.

A treia zi cu dinadinsul făcu să-i fie drumul pe la același copaci sub care se culcă, și visă același vis; ba încă de astă dată zâna îl amenință cu boală și cu toate ticăloșiile omenești, dacă nu s-o duce.

Atunci și el, dacă se sculă și veni acasă cu vacile și le băgă în coșar, se înfățișă la stăpânu-său și-i zise:

— Stăpâne, pe mine mă bat gândurile să mă duc în lume să-mi caut norocul. Destul am argățit, și până acum nu văz nici un semn ca să pot și eu sălta ceva. Fă bine și-mi dă socoteala.

— Da pentru ce, băiete, să ieși de la mine? Au doară nu te mulțumești de simbria ce-ți dau? Au mâncare n-ai destulă? Ia, mai bine șezi la mine, și eu voi căta să-ți dau o fată bună din sat, cu nițică zestricică, să te mai ajut și eu cu ce m-o lăsa inima, să-ți faci și tu rost aici ca toți megiașii, nu mai hoinări prin lume, ca să nu ajungi fără nici un căpătâi ca vai de lume.

— Ba, de mulțumit, sunt mulțumit de d-ta, stăpâne; mâncare am destulă, nu pot să mânii pe Dumnezeu; dară așa mi-a venit mie, să mă duc în lume, și nu voi rămânea pentru nu știu ce.

Dacă văzu stăpânu-său că este peste poate a-l face să rămâie, îi dete ce bruma mai avea să ia, și el plecă, luându-și ziua bună de la stăpân.

Ducându-se de la satul său, flăcăul ajunse drept la curtea împărătească și se băgă argat la grădina împăratului. Grădinarul fu bun-bucuros să-l primească, când îl văzu așa curățel, căci dobândise până atunci câteva bobârnace de la

fetele împăratului că bagă argați tot ce este mai urâcios și mai scârbos în omenire.

Curățel, curățel, dară hainele de pe dânsul erau imoase, deh! ce să zici, ca de văcar. Grădinarul puse de-l îm băie, îl primeni și-i dete de îmbrăcă niște haine care să mai semene a argat la grădina împărătească. Și cum era de potrivit făcut la boiul lui, îi ședea bine cu hainele ce îmbrăcă.

Pe lângă celelalte trebi grădinărești, slujba lui de căpetenie fu ca să facă în fiecare zi câte douăsprezece mănunchiulețe de flori, și în fiecare dimineață să le dea la cele douăsprezece domnițe, fete ale împăratului, când vor ieși din casă spre a se primbla prin grădină.

Aceste domnițe erau ursite să nu se poată mărita până nu se va găsi cineva care să le ghicească legătura ursitei lor și să facă pe vreuna din ele ca să iubească pe cineva. Ursitele lor le dăruise cu patima jocului. Erau nebune după joc și pe fiecare noapte rupeau câte o pereche de conduri de mătase albă, dănțuind.

Nimeni nu știa unde merg ele noaptea de joacă.

Împăratul se luase de gânduri cu atâta cheltuială pe condurii fetelor sale și pentru inima lor de gheață, de care nu se putea lipi nici un june din cei ce veniseră în peșit.

Pentru aceasta el dase sfară în țara lui și în țările streine, precum ca să se știe că cine se va găsi să-i spuie ce fac fetele lui noaptea de rup fiecare câte o pereche de conduri, poate să-și aleagă pe care îi va plăcea din ele, și el i-o va da lui de soție.

El știa că le ține pe toate închise launloc, într-o cămară din palatul său, încuiate și zăvorâte cu nouă uși de fier și cu nouă lacăte mari. Dară nimeni nu știa ce fac ele noaptea de li se rup încălțămintele, căci nimeni nu le văzuseră până atunci ieșind din casă, căci nu puteau.

Pasămite, lor le era făcut ca așa să-și petreacă vremea în toată viața lor. Așa le era orânda.

Cum se auzi de această hotărâre a împăratului, începu a curge le pețitori: ba feciori de domni și de împărați, ba feciori de boieri mari, până și feciori de boieri mai mici. Și care cum venea se punea de pândă la ușa domnițelor câte o noapte. Împăratul aștepta cu mare nerăbdare în fiecare dimineață ca să-i aducă câte vreo veste bună; dară în loc de aceasta, i se spunea că junii ce se puneau de pândă seara, nu se mai găsesc dimineața. Nu se știa ce se fac. Nici de urmă măcar nu li se mai dedea.

Unsprezece flăcăi o pățise până acum. Ceilalți care mai erau, începuseră a se codi; nu mai voră să stea de pândă. Se lipseau de a lua de neveste niște fete pentru care se răpune alți tineri.

Și astfel, unul câte unul, se cărară pe la casele lor de la curtea acestui împărat, și-i lăsară fetele în plata Domnului; căci nimeni nu mai voia să-și piarză sufletul pentru un cap de muiere.

Însuși împăratul fu cuprins de spaimă, cum de să piară așa junii ce voiau să-i pândească fetele, și nu mai cuteza să îndemne pe nimeni.

Împăratul era nevoit să cumpere mereu pe fiecare zi câte douăsprezece perechi de conduri, și intrase la griji că o să-i îmbătrânească fetele în vatră și o să împletească cosița albă, fără să puie pirostriile în cap.

Argatul de la grădinărie își împlinea slujba cum știa el în legea lui. Și domnițele erau mulțumite de mănunchele de flori ce li le da argatul, și grădinarul de lucrul lui.

El, când da florile domnițelor, nici nu-și ridica ochii asupra lor; dară când da florile fetei celei mici, nu știu de ce, că se roșea ca un bujor, și-i tâcăia inima, de sta să-i sară din piept afară.

Fata băgă de seamă aceasta, însă crezu că flăcăul este rușinos și d-aia se face așa de roșu când vine înaintea lor.

Azi așa, mâine așa, el vedea că nu e de nasul lui o așa bucățică. Dară ce-i faci inimii? Ea îi da brânci și lui, bat-o

pustia! și ar fi voit să se puie și el la pândă, și apoi se gândea și la pățeniile celor ce păzise înaintea lui.

Fata cea mică se greși într-o zi și spuse surorilor cum argatul care le da flori se roșește ca o sfeclă când vine înaintea lor și cum este de curățel. Cum auzi fata cea mai mare astfel de cuvinte că iese din gura surorii sale celei mai mici, unde începu să o dojenească cu niște vorbe cam luătoare în răs, cum de numai să se gândească ea a scoate așa vorbe blânde pentru un argat, căci asta ar semăna că inima ei este pornită a se planisi cuiva.

Băiatului îi zicea inima să se arate la împăratul cu cererea de a pândi și el, dară să lăsăm că-și cunoștea lungul nasului, să lăsăm că nu uitase pățeniile atâtor flăcăi ce pieriseră, lui îi era să nu-și piarză slujba și să rămâie cu buzele umflate. Apoi unde pui d-ta gândul ce-l muncea groaznic că, de va fi gonit de la curtea împărătească, n-are să mai vază pe fetele împăratului, căci dându-le flori în fiecare dimineață, oricât se feri de vreo patimă, totuși gingășiile și frumusețile fetelor de împărat, și mai cu seamă căutătura cea blajină a fetei celei mici, îl ademenise până într-atât, încât, se socotea el, că dacă nu va mai atinge în fiecare dimineață cu degetele sale mâinile cele albe ca o coală de hârtie, cu pielea moale ca puful, ale fetelor de împărat, nu va mai putea trăi.

Ziua, noaptea, îl munceau aceste gânduri și nu știa cum să facă să-și împlinească pofta inimii, fără de care, simțea el, că nu va putea să mai trăiască.

Într-una din nopți, adormind el cu gândul ținută la dorința ce-l chinuia de-i rodea băierile inimii, văzu în vis iară pe zâna din vâlceaua cea cu flori unde i se arătase odinioară.

Ea îi zise:

— Să te duci în unghiul grădinii cel despre răsărit; acolo vei găsi doi pui de dafin, unul cireșiu și altul trandafiriu; alături cu dânșii vei vedea o săpălugă de aur, o năstrapă tot de aur și un ștergar de mătase. Să iei acești pui de dafin, să-i pui în două ghivece frumoase, să-i sapi cu săpăliga cea

de aur, să-i uzi cu năstrapa cea de aur, să-i ștergi binișor cu ștergarul cel de mătase și să-i îngrijești ca pe lumina ochilor tăi. Când vor crește și se vor face ca de un stat de om, orice vei cere de la dânșii ți se va izbândi tocmai pe tocmai.

Zise și pieri ca o nălucă, fără să apuce argatul grădinarului să-i mulțumească barim.

Nici nu se dezmeticise bine din uluiala somnului, nici nu se șterse la ochi măcar, și dete fuga în unghiul grădinii cel despre răsărit și rămase năuc de bucurie, când văzu în ființă toate cele ce îi spusese zâna în somn. Acum se șterse și el la ochi, se pipăi să vadă nu care cumva doarme încă și aievea să fie oare ceea ce vedea? După ce se încredință că nu este nălucă de noapte, puse mâna și luă dafinii.

Îi îngriji cum știu el mai bine, îi săpă adesea cu săpăluga ce găsisese el acolo, îi udă cu năstrapa, îi șterse cu ștergarul și, ce să mai lungim vorba? îi îngriji ca pe lumina ochilor lui, tocmai precum îi poruncise zâna.

Dafinii creșteau și se împuterniceau ca prin minune. Nu trecu mult și se făcură mari. Frumusețe ca și la acești dafini nici că s-a mai văzut.

Când ajunseră ca d-un stat de om, el veni la dânșii într-una din zile și zise unuia precum îl învățase zâna:

— *Dafine, Dafine,
Cu săpăluga de aur săpatu-te-am.
Cu năstrapă de aur udatu-te-am.
Cu ștergar de mătase ștersu-te-am.
Dă-mi darul d-a mă face, oricând voi voi eu,
să nu fiu văzut de nimeni.*

El rămase buimăcit de mirare, când în clipa aceeași chiar văzu cum se înființează un boboc de floare, cum crește de se mărește și cum se deschide o floare așa de frumoasă, de nu puteai să te oprești ca să nu o miroși. El puse mâna de o rupse, o luă și o băgă în sân; vezi că așa îl învățase zâna.

Seara când domnițele intrară în cămara lor cea încuiată și zăvorâtă cu nouă lacăte mari, ca să se culce, el se furișă binișor pe lângă ele și intrară împreună. El le vedea pe ele ce fac, dară ele nu-l vedeau pe dânsul. El le văzu că în loc să se dezbrace spre a merge la culcare, ele începură a se pieptăna, a se îmbrăca cu haine scumpe și a se găti de ducă.

El se mira de cele ce vedea și hotărî ca să se ție după dânsule cu dinadinsul să vază pe unde au să iasă ele, unde au să se ducă și ce au să facă.

Când, deodată, fata cea mai mare zise surorilor sale:

— Gata sunteți, fetelor?

— Gata suntem, răspunseră ele.

Atunci cea mare din surori bătu cu piciorul în pământ, și deodată se deschise în două dușumeaua casei. Ele se coborâră prin acea deschizătură și merșeră ce merșeră, până ce ajunșeră la o grădină gărduită cu zid de aramă.

Când fură să intre, fata cea mare bătu din picior iarăși și porțile cele de oțel ale grădinii se deschiseră. Intrând, băiatul călcă pe rochia fetei celei mici.

Aceasta, întorcându-se repede, nu văzu pe nimeni; și, chemându-și surorile, le zise:

— Surorilor, bănuiesc că s-a luat cineva după mine, că uite, simții că m-a călcat oarecine pe rochie.

Surorile se uitară în toate părțile și nevăzând nici ele pe nimeni, îi răspunse:

— Nu fii așa bănuitoare, soro; cine să fie aci, ori să se ia după noi. Nici pasăre măiastră nu poate răzbi până unde suntem noi acum. Ia vezi mai bine, să nu se fi apucat rochia ta de vreun mărăcine și, cum ești tu de fricoasă, ți s-o fi părut să te-a călcat neștine pe rochie. Nu fi așa de ușurică!

Ea tăcu. Băiatul se ținea după dânsule.

Trecură printr-o pădure cu frunzele de argint, trecură prin alta cu foile de aur, trecură prin altă pădure cu frunzele numai diamanturi și pietre nestemate, care sclipeau de-ți luau ochii, și ajunșeră la un eleșteu mare.

În mijlocul aceluia eleșteu se ridica un dâmbuleț și pe dânsul niște palaturi cum nu mai văzuse el până atunci. Palaturile împăratului rămăseseră jos detot pe lângă acestea, care străluceau de la soare te puteai uita, dară la dânsle ba. Și așa de cu meșteșug erau făcute, încât când te urcai în ele ți se părea că te cobori, și când te dedeai jos din ele ți se părea că te urci.

Douăsprezece luntrișoare cu vâslași muiiați numai în fir de cel bun le așteptau la margine. Cum ajunseră, se puseră fiecare în câte una și plecară. Argatul se puse în luntrea fetei celei mici.

Luntrice porniră și mergeau în rând ca cocorii. Numai luntrea fetei celei mai mici rămânea mai în urmă. Vâslașul se mira cum de este mai grea decât altă dată și trăgea din răspuțuri la vâsle ca să ajungă pe celelalte.

Cum ieșiră la celălalt mal al eleșteului, se auzi o muzică care, vrând, nevrând, te făcea să dănțuiești. Fetele se repeziră ca fulgerul, intră în palat și se puseră pe joc cu flăcăii care le pândiseră, și jucară și jucară până ce li se sparseră condurii.

Băiatul se ținu mereu după ele. Intrând și el în palat, ce-i văzură ochii? Cămara de joc mare și largă de abia puteai să-i zărești căpătâiul. Ea era împodobită numai cu aur, cu pietre nestemate și cu făclii de jur împrejur ce ardeau în niște sfeșnice de aur curat, mai mari decât omul. Pereții albi ca laptele străluceau de-ți luau ochii, și cu dungi de aur, împodobite cu zamfiruri și rubinuri de licăreau ca focul.

Argatul se puse într-un colț și privea la toate minunile astea. Și avea și la ce privi, căci vedea acolo lucruri de care nu-i mai văzuseră ochii. Dar unde fu pomana aia ca să stea la un loc? Sărea și el tontoroiul de colo până colo, fără să vrea; căci nu era chip să stea la un loc fără a sălta, când cânta muzica aia. Până și sfeșnicele și mesele și lăvițele din casă săltau.

Și nici pomeneală măcar nu este ca să-și închipuiască cineva frumusețea cântărilor și a muzicii aceleia: organe,

fluiere, chitări, alăute, buciume, cimpoaie și alte multe d-alde astea cântau într-o unire, de rămâneau marț cei mai buni muzicanți din lume.

D-apoi fetele trăgeau cu foc la niște hori, bătuta, brâul, ca la ușa cortului, de unul singur, pipăruș și câte jocuri toate, de puteai să-ți rupi bojocii jucând.

Și jucară, și jucară, până despre ziuă. Când, deodată, încetând muzica de a mai cânta, ieși ca din pământ o masă încărcată cu de toate bunătățile, și ce este pe lume, și ce nu este. Se puseră cu toții la masă și mâncară și se chefuiră cât le poftiră inima.

Argatul de la grădinărie ședea în colțul lui unde se așezase și privea, lăsându-i gura apă.

La masă le slujea niște arapi, îmbrăcați în niște haine foarte scump împodobite.

După ce se sculară de la masă, prinseră a se întoarce acasă.

Se întoarseră iarăși pe unde au fost venit. Băiatul se ținea după dânsule, ca dracul după călugăr.

Când fură a trece prin grădina cu frunzele de argint, ce-i dete argatului prin gând, că numai rupse o rămurică dintr-un copac.

Un freamăt puternic se făcu atunci în toată pădurea, ca de o furtună ce vine întărită asupra copacilor; și totuși nici o frunză măcar nu se mișcă din loc, ba nici măcar nu se clătină ca de o adiere de vânt barim.

Fetele răsăriră.

— Ce să fie asta, leiculiță? ziseră.

— Ce să fie? răspunse cea mai mare din surori. Iacă, păsărica ce-și are cuibul în turnul bisericii din palaturile tatălui nostru trebuie să fi trecut prin frunze; căci numai ea poate să răzbată pe aici.

Fetele trecură și ajunseră în palatul unde erau încuiate, tot pe unde ieșiseră.

A doua zi, argatul de la grădinărie, când dete mănunchiurile de flori fetelor împăratului, ascunse cu meșteșug rămurica ruptă în mănunchiul fetei celei mici.

Domnița se miră când își primi mănunchiul de flori, se uită cam cu milă la argat și nu-și putea da seamă cum de să ajungă acea rămurică între florile ce primise.

A doua seară, iarăși așa o petrecură. Băiatul, iarăși pe furiș, se ținuse după dânsule, cu deosebire numai că rupse o rămurică din copacii cei cu frunzele de aur, pe care o puse iarăși între florile ce dete a doua zi domniței celei mici.

Fata cea mai mare, iarăși, cu cuvinte liniștitoare, alină frica surorilor ei când se auzi freamătul ce se făcu în pădurea de unde argatul rupse rămurica.

Când a doua zi domnița cea mică primi florile cu rămurică ascunsă între ele, îi dete un fier ars prin inimă.

Ea căută vreme cu prilej și, prefăcându-se că vrea să se primble, ieși preste zi prin grădină și, întâlnind pe argat la o cotitură a grădinii, îl opri și-i zise:

— De unde ai avut tu rămurica ce mi-ai pus-o în mănunchiul de flori?

— De unde o știe prea bine măria ta.

— Care va să zică, tu te-ai ținut după noi, și știi unde mergem noi noaptea.

— Cam așa, măria ta.

— Cum ai făcut de ai venit după noi de nici una dintre surori nu te-a văzut?

— Pe furiș.

— Na o pungă de bani, și să nu scoți nici o vorbă despre primblarea noastră de noaptea.

— Eu nu-mi vânz tăcerea, măria ta.

— Dacă voi auzi însă că ai crâcnit ceva, voi pune să-ți taie capul.

Zise ea vorbele astea aspre din gură, dară din inimă altceva cugeta. Ei i se părea că acest argat din ce în ce se face mai curățel.

A treia noapte când se duse după dânsule, tot pe furiș, rupse o ramură din pădurea cu copacii cei care aveau foile de diamant, și iarăși se făcu freamăt printre frunze, și iarăși surora cea mai mare alină frica surorilor celor mici cu cuvinte liniștitoare. Domnița însă cea mică, nu știu de ce, dară în inima ei se strecură o bucurie ascunsă.

În ziua următoare, când găsi rămurica de diamant în mănunchiul de flori, cătă cam pe sub ascuns la argat și-l găsi că nu se prea deosebește de fiii de domni și de împărați. Atât i se păru de drăgălaș.

Argatul și dânsul cătă asupra domniței cu ochi galeși, dară tot pe furiș, și o văzu că se tulburase oarecum, se făcu însă că nu pricepe nimic și-și cătă de treabă.

Surorile domniței deteră peste dânsii vorbind și râseră de dânsa și o luară cu cuvintele cam peste picior. Fata cea mică tăcu și înghiți rușinea. Nu se putea ea mira din destul cum a făcut argatul de le-a descoperit. Ei, vezi, îi intrase în cap că acest flăcău nu poate să fie om prost, deoarece dovedise lucruri ce nici măiestrele nu le știau.

Și apoi, adevărul vorbind, boiul lui cel falnic, chipul lui cel bine potrivit și blajin îl arăta cât de colo a nu fi de argat prost. Pe lângă acestea, și înfățișarea, și totul într-însul avea pe vino-ncoace.

După ce intrară în casă fetele, domnița cea mică le spuse că argatul de la grădinărie știa tot ce fac ele noaptea. Atunci se adunară la sfat și plănuiră ca să-l facă și pe dânsul să-și piarză inima și simțirile, cum făcuseră și cu ceilalți tineri.

Flăcăiandrul însă se furișă și de astă dată intră în cămara fetelor, ca să asculte la sfatul lor.

Pare că-i spusese ariciul la ureche că are să se petreacă între ele ceva pentru dânsul.

Acum, după ce știa totul, dară totul ce trebuia să știe, se duse la dafinii lui și zise către cel trandafiriu:

— *Dafine, Dafine.*

*Cu săpălugă de aur săpatu-te-am.
Cu năstrapă de aur udatu-te-am.
Cu ștergar de mătase ștersu-te-am.
Dă-mi minte și procopseală de fiu de domn și
împărat.*

Ca și de la rând, un boboc de floare încolți, crescă și se deschise o floare minunată. El luă floarea și o băgă în sân.

Odată căzută de pe fața lui arsăturile de soare și îi rămase chipul curat și luminat, ca și când atunci îl făcuse mă-sa. Simți că în creierii lui se petrece un ce de care nu-și putea da seama. Dară văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el până acum. Pasămite se ascuțise la minte. Și totdeauna se pomeni îmbrăcat cu niște haine ca ale fiilor de împărați și de domni.

Atunci se duse la împăratul și ceru și dânsul să-i păzească fetele, într-o noapte.

Împăratului i se făcu milă de tinerețile lui și-l sfătui să-și caute mai bine de treabă, decât să se răpuie. El stăruie. Împăratul primi. Acesta nici că bănuia măcar a fi argatul de la grădinărie; așa de mult se schimbăse.

Când îl arată fetelor și le spuse împăratul ce voiește, nici ele, vezi, nu-l cunoscă. Numai cea mică, fiind cu cuiul la inimă, îl cunoscă și începu a tânji de dragoste.

Noaptea următoare, când pleacă ele la joc, îl luă și pe dânsul. El știa ce i se pregătește, dară se feri ca de oala mării să nu dea în clapcă.

Ajunseră la palatul vrăjit, jucă până despre ziuă, apoi se puseră la masă. I se aduse și lui băutura din care băuse toți care veniseră înaintea lui, băutura care trebuia să-l facă a-și pierde mințile și simțirea, băutura care să-l piarză și pe dânsul ca pe ceilalți.

Atunci unde își întoarse niște ochi lăcrămoși și plini de focul dragostei ce-l mistuia, și zise cu grai duos domniței celei mici:

— Vei tu? iacă eu mă pierz pentru dragostea ta, dacă ai așa inimă de gheață.

— Nu, n-am inimă de gheață, focul dragostei tale mi-a încălzit-o, răspunse ea. Nu bea. Mai bine voi să fiu grădinăreasă cu tine, decât fată de împărat.

Cum auzi așa, el aruncă băutura la spate, și mai apropiindu-se de dânsa, îi mai zise:

— Să nu-ți fie teamă, măria ta, că grădinăreasă nu ai să fii o dată cu capul.

Toți cei de față auziră vorbele lor. Puterea farmecului se zdrobi și toți cu totul se pomeniră în palaturile împăratului. Palatul cel fermecat pieri ca o nălucă, ca și cum n-ar fi mai fost pe lumea asta.

Când îi văzură împăratul, încremeni de uimire cu amândouă mâinile pe barbă. Flăcăul, fostul argat la grădinărie, îi povesti toată șiritenia nopților. Împăratul dete pe fata cea mică după flăcăiandrul cel frumos și drăgăstos. Apoi se înfățișară și celelalte fete cu câte unul din fiii de împărați și de domni pe care și-l alesese. Împăratul se înduplecă și le dete pe fiecare la casa lor. Și se făcu o bucurie mare în toate părțile, care bucurie de ar fi o sută de guri, nu una ca a mea, n-ar putea-o spune.

Înainte de a se cununa, fata cea mică întrebă pe logodnicul ei cu ce putere făcu el de le descoperi ascunsurile faptelor lor și legătura farmecului ce le țineau înlănțuite. El spuse iară ea, ca să nu fie bărbatu-său mai presus decât ea, ci să fie dopotrivă om ca toți oamenii, se duse de tăie dafinii și-i băgă în foc.

Apoi se cununară și trăiră o viață fericită, cum se trăiește pe lumea noastră asta bălțata, până ce se istoviră toți cu totul, în adânci bătrânețe.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

CIOBĂNAȘUL CEL ISTET ȘI ȚURLOAIELE BLENDEI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. Amândoi erau oameni de treabă și frumoși. Ei se iubeau, nevoie mare! Dară erau tot mâhniți și amărâți că nu făceau copii. Toate leacurile ce luase împărăteasa de pe la vraci și vrăjitoare nu-i folosise întru nimic.

Împăratul și împărăteasa se puseră pe post și pe rugăciune, cu gând ca doară îi va asculta Dumnezeu și le va da și lor un copil. După trecere de câteva zile, într-una din seri, când petrecură ei o parte din noapte rugându-se mai fierbinte, se culcară și mai târziu. Cum puse capul pe perină, adormiră îndată, parcă-i lovise cineva cu muchea în cap. Nu trecu mult și împărăteasa dete un țipăt, răsărind din somn.

— Da ce ai, draga mea împărăteasă, zise împăratul, de țiți așa de grozav?

— Ce să am, mărite împărate, iacă am văzut un vis frumos și minunat. Ascultă, că voi să ți-l povestesc:

Se făcea că eram într-o grădină, frumoasă, frumoasă, cum n-am mai văzut. Erau niște pomi înalți, stufoși și bine potriviți de părea că erau scriși, și așezați în trâmbă pe drumul pe care mergeam. În dreapta și în stânga era o pădure tot cu de astfel de pomi de îți plăcea să-i privești. Tot mergând și minunându-mă, m-am pomenit către mijlocul grădinii. Aici era, ce să-ți spui? frumusețea de pe lume. Niște cărări sucite și cotite, acoperite cu un fel de iarbă mărunțică, de părea că erau niște covoare așternute.

Din loc în loc și mai cât colea, se făcea că erau așezate niște stufiguri, unele rotunde și cu flori, altele lunguiețe și cu pomișori, iară altele făcute ca niște ascunzători. Flori cu fel de fel de fețe și cu un miros de te îmbăta. Mă rătăcisem

căscând gura în toate părțile, uitându-mă la poamele cu care erau încărcăți pomii și ascultând la miile de păsărele ce cântau pe rămurele și fără a se sfii de mine.

Mai către mijlocul grădinii se făcea că era o fântână de marmură albă ca laptele, și apa curgea pe de o sută de părți, limpede ca vioara și rece ca gheața.

Tot umblând încoa și încolo, nesăturându-mă de privirea florilor și de miros, auz un glas ca de privighetoare care tot zicea: „cine m-o mânca, rămâne grea!” Stau în loc, caut să văd de unde vine glasul, și mi se părea că iese din mijlocul unui stufuleț de pomișori, mai frumoși decât ceilalți pe care îi văzusem până aci. Mă iau și eu după glas ș-o plec într-acolo. Când, ce să vezi? Stufulețul se făcea că era înconjurat de niște iarbă verde, subțirică și naltă de-mi venea până mai sus de genunchi: firicelu de iarbă și florica; astfel încât nu te îndurai să calci peste ele. Și când adia vântul, se culcau și se ridicau de părea că sunt niște valuri de apă. Eu, pâș, pâș, binișor, mă feream să nu stric a frumusețe de iarbă și flori, și ajung până la stufuleț. Acolo, în mijlocul unor pomișori, era unul ceva mai nălticel, pare că de dinadins era făcut așa, ca să-l vază oricine o trece. Pe ramurile lui sta niște merișoare mici și p-o parte rumene, de părea că erau prăjite. Stau și ascult. Ele se făcea că mie îmi vorbeau, căci nu mai încetau de a tot zice: „cine m-o mânca, rămâne grea”.

Eu n-am mai putut să mă opresc. Mă întinz peste ceilalți pomișori, iau un merișor d-alea, îl bag în gură să-l mănânc, dară, când să mă întorc, dau într-un ghimpe. Așa de m-a săgetat pustiul de ghimpe, încât am țipat și m-am deșteptat.

— Frumos vis ai visat, zise împăratul; dar și tare ai țipat, încât m-am speriat.

Nu trecu mult după asta și împărăteasa simți că a fost luat în pânțece. După nouă luni, născu o fată ca o zână. Bucuria și veselile ținură la curtea împărătească mai multe

zile. Fata de ce creștea, d-aia se făcea mai frumoasă. Împăratul și împărăteasa se uita la dânsa ca la soare.

După ce mai crescuseră, se văzu că fata este isteasă și cuminte. Îi plăcea să iasă pe câmp să se joace, să adune floricele, să alerge după fluturei și să se scalde în pârâiașul ce curgea pe la spatele grădinii împărătești și care era limpede ca lacrima.

Dădaca băgase de seamă că fetei, pe lângă alelalte, îi plăcea să asculte și la viersul ce scotea din fluier un ciobănaș care avea câteva miele și le păștea dincolo de pârâiaș. Într-una din zile fata împăratului merse cu dădacă-sa la câmp și, neauzind fluierul, crezu că sunt singure, se dezbrăcă și se scăldă. Ciobănașul dormea la rădăcina unui copac și mielele se rătăciseră pe câmpie. Când, un tântar îl înțepă așa de tare, încât îl deșteptă. Deșteptându-se el, iacă fata împăratului că ieșea din apă. Rămase uimit de ceea ce văzu.

După ce se duse fata împăratului cu dădacă-sa, își căută și el mielele și se duse și el într-ale sale.

Până aci, cântase el nu cântase; dară după asta își puse și el puterile și zicea din fluier niște doine de te adormea.

Văzând dădacă că fetei îi plăcea prea mult să asculte la fluier, nu zise nimănui nimic, dară se feri de a mai veni cu fata pe acolo.

Ciobănașul, un flăcăiandru chipeș și tras ca prin inel, dacă văzu că nu mai vine fata pe acolo, își luă și el lumea în cap, și se duse în altă parte, la un oraș, de se băgă argat la vite.

Împăratul și împărăteasa se topeau după fata lor, văzând-o că de ce merge se face mai frumoasă și mai cu minte.

Când ajunse de măritat, împăratul zise împărătesei:

— Împărăteasa mea iubită, fata noastră s-a făcut mare; acum să-i căutăm un bărbat dintre fiii de împărați, tot așa de frumos și de cu minte ca și dânsa.

— Fata noastră va lua de bărbat pe acela, zise împărăteasa, care-i va ghici semnele ce are pe trup; altfel nu o mărit, Doamne ferește.

Împăratul ascultă de vorbele împărătesei și dăte sfară în țară și pe la toate împărățiile, precum ca să se știe că oricine va ghici semnele ce are fata împăratului pe trup, aceluia i-o va da de soție.

Când se auzi de astă hotărâre împărătească, se făcu mare vâlvă între împărați și oamenii locului, și toți cu totul se sculară să meargă la curtea împărătească să-și cerce norocul.

Iar dacă auzi și ciobănașul, își ceru simbria de la stăpânul său, își mai vându și ce bruma de țoale mai avea, își cumpără un cal de atât pe cât îi ajunsese bani și haine de primeneală, își luă ceva merinde și plecă și el.

Cum se văzu la câmp, descălecă și, cu ochii înmuiați în lacrimi, făcu o rugăciune la Dumnezeu să-i fie de ajutor în călătorie și să izbândească, apoi încălecă din nou și porni cu voie bună.

Și așa, aide, aide, merse până înseră și se puse a se odihni. Când, ce să vezi d-ta? unde venea o ceată de fii de împărați și de boieri mari, îmbrăcați numai în fir și pe niște armăsari de mâncau foc. Se părea că nu-i mai încape locul. El, biet, se dăte mai la o parte. Mai văzuse el cai buni, înșelați și înfrânați frumos; mai văzuse și fii tineri de boieri îmbrăcați cu haine scumpe, auzise că unii dintr-înșii sunt limbuți, dezmiardați, luători în răs și înfumurați, de nu le ajunge cineva cu strămurare la nas, dar ca și aceștia, ba, ba, ba!

Trase și ei aci spre a mâneca peste noapte. Puseră deci de le făcu un foc mare de părea că au să frigă un bou, se puseră pe lângă dânsul și, după ce cinară, începură a vorbi verzi și uscate; mai multe rele decât bune. Nu le scăpase nimic pe lume de care să nu se alege. Stau tolăniți pe niște rogojini pe dasupra cărora erau așternute niște velnițe lucrate cu meșteșug.

Noaptea era frumoasă. Pic de nour nu se vedea. Din când în când greierii și prigoriile te făceau să-ți mai aduci aminte că trăiești pe lume. Un vânticel adia, încât de abia îl simțeai că vine să-ți mângâie obrazii. Ciobanul se făcuse mititel lângă un mărăcine înflorit, pe lângă care păștea calul său, și se pusese pe gânduri. Se uita pe cer la drumul robilor, vedea cum se mișca carul, fata care duce apa în doniți pe cobilițe. Se mira de razele ce ieșea din luceafăr, și căuta cu mare dorință să cunoască care din candelile atârinate în cer ar fi aceea a fetei împăratului ca să se închine la ea.

Pe când era cufundat în gândire, fiii de împărați și de boieri băgară de seamă că mai era cineva. Îl întrebară și aflară că merge și el la cetatea împărătească unde mergeau și ei. Și fiindcă văzură că el nu le da pricină de vorbă, începură ei să-i vorbească și să-l cam ia peste picior.

— Iată, zise unul din ei, încă un pețitor pentru fata cea frumoasă a împăratului.

— Țsta negreșit că are să-i ghicească semnele, zise altul.

— Da bine are să șază fetei împăratului cu ăst Făt-Frumos, grăi un al treilea.

Ciobanul tăcea și înghițea; asculta și el la vorbele lor cele nesărate și necumpătate.

Dacă văzură și văzură că el nu răspunde nici un cuvântel, merșeră la dânsul și între altele îi ziseră:

— Atâți fii de domni și de împărați au fost și nimeni n-au putut ghici semnele fetei împăratului, și tocmai dumneata, prietene, o să te găsești mai firoscos?

— Omul este dator să-și cerce norocul o dată, de două, mult de trei ori, zise ciobanul, și acela care face așa este om cu minte. Cel ce însă umblă mereu cercând, este un nesăbuit căruia trebuie să-i lipsească vreo doagă. Eu nu aduc nimănui nici o supărare. Nu mă încumet iarăși că o să ghicesc ceva. Dar-ar Dumnezeu însă să apuce unul din dumneavoastră o așa bucățică bună, fiindcă vi se cuvine.

Feciorii de boieri nu putură mistui vorbele ciobănașului. Își puseră în gând să i-o coacă și se culcară.

A doua zi ciobănașul se sculă de dimineață, își spală fața la o fântână, își făcu rugăciunea, încălecă pe mârtoaga lui și trei, trei, mergea singur. Feciorii de boieri și de împărați se sculară târziu, se mai zbenguiră și apoi plecară și ei; îl ajunseră de pe urmă și îl și întrecură. Și de astă dată se alegară de dânsul și-i cătau cearta cu lumânarea. Ciobănașul tăcu din gură și își căută de drum. El știa că cine tace, merge în pace.

Seara feciorii de împărați și de domni maseră în marginea unei păduri. Când, tocmai târziu hei! ajunse și ciobănașul, ostenit ca vai de el; se puse și el la o parte, făcu un focșor, îngrijii de cal, apoi cină și se culcă. Feciorii de boieri, neastâmpărați cum erau, voră să-și răză de el. Așteptară până adormi ciobănașul, mai ațâțară focul, îi luară pălăria și i-o aruncară pe foc. Iar unul din ei, deșteptându-l, îi zise:

— Hei, prietene, ți-a căzut bleanda pe foc, scoală-te de o ia, că se arde.

— Las-o să arză, răspunse el, și-și cătă de somn. După ce se culcară și boierii, care râseră până se ținură cu mâinile de inimă, adormiră și ei.

Ciobănașul se sculă și el, le ia toate armele, sulite, săgeți, arcuri, paloșe și le puse pe foc. După ce se arseră de rămaseră numai fiarele, și acestea se făcuseră roșii, fiind încinse de foc, îi sculă, pe când el răscolea jaratecul cu o țăndără de lemn, zicându-le:

— Ia sculați, boieri, de vedeți țurloaietele blendei.

Când se sculară boierii și văzură atâtea fiare arse, nu le venea a crede ochilor. Se duseră să-și ia armele de unde le agățaseră, dară, ia-le de unde nu e.

Văzură în cele din urmă că sunt păcăliți, se cătrăniră de mânie, însă înghițiră gălușca.

Ciobănașul era gata de plecare, fiindcă tocmai se îngâna ziua cu noaptea, încălecă și o luă la sănătoasa; vezi că se cam și temea să nu pață ceva din mâna boierilor.

Boierii iarăși îl ajunseră de pe urmă și îl și întrecură, bătându-și joc de dânsul, când erau prin dreptul lui. Seara iarăși târziu sosi și ciobănașul la locul unde se așezaseră ei să conăcească.

Cum ajunse, se trase la o parte ca și în ziua trecută, îngriji de cal, apoi cină și se culcă.

Locul unde maseră ei noaptea aceasta era aproape de o lăcoviște nămolosă. Boierii, cum văzură că ciobănașul a adormit, îi luară calul și îl înnomoliră în lăcoviște. Apoi, deșteptându-l, îi ziseră:

— Hei, prietene, scoală că ți s-a înnomolit mârtoaga și nu mai poate ieși.

Ciobănașul știa că-și priponise calul bine; înțelese că trebuie să fie vreo drăcie aci la mijloc, și răspunse:

— Cine dracul a pus-o să se înnomolească? las-o că va ieși ea de va voi.

Răseră și de astă dată boierii cu lacrimi, apoi se culcară.

După ce adormiră, se scoală și ciobănașul, le ia armăsarii, le jupoaie pieile picioarelor de la copite în sus și le leagă cu tei ceva mai sus de genunchi, le pune câte un proțap în gură ca să stea cu dinții rânjiți, și îi băgă în nomol pe lângă calul lui. Apoi se duse să deștepte pe fiii de boieri:

— Sculați, boieri, de vedeți minune: armăsarii dv. văzând mârtoaga mea înnomolită în lăcoviște, și-au sumes nădragii și s-au dus ca s-o scoată din noroi. Pentru aceasta, râd, râd, uite, de să se prăpădească.

Când auziră boierii de una ca asta, se temură să nu le fi jucat iarăși vrun renghi, și de unde să nu fie așa, se sculară, și când văzură cum i-a poticălit ciobănașul, se luară cu mâinile de păr.

N-avură ce zice. Cu toate astea, unul din ei, care era și mai semeț, se oțărî să se ție de capul ciobănașului, să nu-l lase să se sfîntească.

Ciobănașul însă își scoase calul din nomol și, în învălmășeală, se strecură binișor, și pe ici ți-e drumul; plecă și îi lăsa cu buzele umflate, cu brațele încrucișate și

fluierând a pagubă. Boierul cel semeț și nerușinat se luă după dânsul, îl ajunse, și tot cu șoșele cu momelile umbla pe lângă el. După ce sosi la cetatea împărătească, ciobanul se înfățișe și el la împăratul ca să ghicească semnele fetei; dară boierul nu se dezlipea de lângă dânsul, nici cât ai da în cremene.

Împăratul dacă văzu pe cioban, dichisit, spălățel, cu țealele curate pe dânsul și cu mustăcioara mijindă, îi plăcu și lui; mai ales că era mândru și sta înfipt înaintea lui și cu coraj, îl primi deci să vie să ghicească.

Înfățișându-se înaintea sfatului împărătesc, unde se afla și împăratul cu împărăteasa și cu fata lor, el, după ce își aruncă ochii ca un șarpe la fată, zise:

— Preamărite împărate și împărăteasă, fata mărilor voastre are soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în cei doi umeri.

— Așa eram să zic și eu, răspunse de la spatele ciobanului boierul cel nerușinat.

Toată lumea rămase uimită când auzi semnele ce spusese ciobanul și mărturisirea împăratului că așa este; de unde până aci se auziră, zicându-se de unii, alții:

— Ba, că fata ar fi cocoșată.

— Ba, că ar fi schioapă.

— Ba, că ar avea vrun semn de măslină, cireasă, coarnă ori de alte poame pe care împărăteasa, fiind grea cu fata, ar fi poftit la vreuna dintr-însele, și că ar fi furat-o spre a-și potoli pofta. Că, după ce ar fi mâncat poama, în locul unde a pus mâna mai întâi pe trupul ei, în același loc s-a făcut semnul poamei pe trupul fetei. Că acel semn ar fi în cutare ori în cutare loc.

Unii, ba, că una. Alții, ba, că alta.

Împăratul și împărăteasa se afla într-o mare încurcătură. Nu știa pe care să aleagă din doi. Unii din sfatul împărăției zicea să aleagă pe fiul de boier mare, fiindcă el zisese că tocmai, așa era să spuie și el. Alții zicea să aleagă pe cioban, fiindcă el ghicise cel întâi semnele fetei. Împăratul

lăsa ca să-și aleagă fata pe cine va voi, mâine de dimineață, tot de față cu sfatul. Lăsa adică fetei timpul să se gândească până a doua zi.

Până atunci, împăratul porunci să-i omenească pe amândoi ca pe niște mosafiri mari și să-i găzduiască în palaturile împărătești. Le pregătiră o cămară cu două paturi în care să mâie peste noapte.

Până a nu însera, ciobanul se furișă de fiul de boier și se duse de-și cumpără niște floricele-boabe.

Întorcându-se, îl întreabă fiul de boier:

— Dară unde fuseși, prietene?

— Mă dusei de-mi cumpărai un cuțitaș, răspunse el.

— Ce să faci cu el?

— Îmi trebuie.

Cum auzi așa fiul de boier, se duse de-și cumpără și el un cuțitaș.

După ce se întoarse, cina fiind gata, se puseră de cinară, apoi meraseră să se culce.

Cămara în care intrară era așa de mândru împodobită, încât bietul cioban se mira cum o să calce el pe velințele și scoarțele alea scumpele ce erau așternute pe jos. El se ciudi și mai mult când văzu pe fiul de boier mare că intră și calcă fără milă peste dânsule, ca și cum ar fi fost cine știe ce zdrențe.

Pereții erau albi ca laptele și cu niște vârgi de aur. La ferestre erau niște perdele de mătase d-aia bună și groasă, întinse pe niște drugi de aur. Pe lângă pereți, niște lavițe și o masă de lemn mirositor, lucrate cu meșteșug.

Paturile erau de o parte și de alta ale cămării și cu un fel de oranist dasupra, numai de mătăsărie d-aia bună, înmuiate în fir, așezate pe patru stâlpi lucrați ca melcul și cu niște dungi de aur. Așternutul era de niște pânză albă ca zăpada și subțire de s-o spargi cu limba. Perina de cap era îmbrăcată cu pânză de borangic de cea mai aleasă.

Ciobanul intră cu sfială. Abia călca, ca să nu strice velințele. Se puse binișor în pat ca să nu se mototolească

albiturile. Iară fiul de boier, cum intră, se aruncă pe un pat, parc-ar fi fost la dânsul acasă, și se tolăni.

După ce se stinse luminarea, ciobanul începu a ronțai la floricele prin întunec. Cum auzi feciorul de boier, întreabă din patul său:

— Da' ce faci tu acolo, prietene?

— Iacă, ce să fac; mi-am tăiat nasul și îl mănânc, pentru aceea mi-am cumpărat cuțitașul.

Îndată și feciorul de boier își scoase cuțitașul, își tăie nasul, și începu a ronțai și el, crezând că asta trebuie să fie ceva. Nu-i veni lui să creadă că o asemenea faptă n-o să însemneze vreo izbândă la norocul pe care nădăjduia să puie mâna.

Îl durea de durut; dară răbda în piele ca un drac, până o vedea cum o s-o scoată la cale.

Mai târziu iară aude pe cioban ronțaind.

— Dară ce mai faci tu acolo, prietene?

— Ce să fac? iacă mi-am tăiat urechile și le mănânc.

Îndată și le tăie și feciorul de boier și începu a ronțai și dânsul, ca să nu rămâie mai pe jos decât ciobanul.

Toată noaptea nu s-a putut odihni de durere. Se zvârcolea ca lipitoarea când îi dai sare. Dară îi era rușine să țipe ori să geamă.

Ciobanul adormi și trase un pui de somn până a doua zi, de să se ducă vestea.

Când se sculară, fură poftiți înaintea sfatului împărătesc ca să-și aleagă fata un mire; când colo, ce să vază? Feciorul de boier slut, ciont și plin de sânge ca un stârv, pe care îl deteră afară ca pe un marțafoi și becisnic.

Apoi porunci să schimbe hainele ciobanului, și îl luă de-l duse la biserică, unde îl cunună cu fata. Să lăsăm că veselile ținură multă vreme; dară băgând de seamă împăratul ca ginere-său nu e prost, ci că din ce în ce iscusința lui se ascute, îl puse să judece câteva pricini din cele mai grele. Ginerile împăratului era din firea lui om drept, blând și cu frica lui Dumnezeu. Sfatul împărăției

rămase cu gura căscată când auzi hotărârile cele drepte ce dase el. Atunci împăratul, mândru că i-a trimis Dumnezeu un așa ginere ager la minte, se coborî de pe scaunul împărăției, fiindcă era și bătrân, și puse pe ginere-său împărat în locul lui, care, de va fi trăind, împărătește și azi.

Iară eu:

*'Ncălecai p-un mă răcine,
Să m-asculte orișicine.*

POVESTE ȚĂRĂNEASCĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El avea trei feciori. Când fu la ceasul morții, își chemă feciorii și le zise:

— Feții mei, sunt cu sufletul la gură, precum mă vedeți; un lucru numai vă cer: în cele trei nopți după înmormântarea mea, să-mi păziți mormântul, câte unul din voi.

Cum auzi făgăduiala din gura feciorilor săi, căscă gura și-și dete sufletul.

Gătire se făcu de îngropăciune, mă rog, ca la moartea unui împărat, și cu mare alai și jale fu pus la odihna de veci.

Feciorii, care știau ce glăsuise tatăl lor când îi ieși sufletul, se puse de pază, în noaptea dintâi feciorul cel mai mare al împăratului.

Pândi el ce pândi, și în puterea nopții, pe când și apele dormeau, se pomeni fiul de împărat cu un oarecine că vine și vrea să dezgroape pe mort. Nici că e de gândit a-l fi lăsat feciorul de împărat să facă așa o nelegiuire, fără decât se luă cu dânsul la luptă. Și lupte-se, și lupte-se, până ce, când începu să cânte cocoșii, acel cineva pieri ca o nălucă.

A doua noapte, feciorul de împărat cel mijlociu păți ca și cel mare.

Când se întâlneau ei, se vorbiră să spuie fratelui lor celui mic pătenia lor și să-l îmbie a primi ca unul din ei, pe carele îl va alege el, să-l însoțească în noaptea când va avea să păzească dânsul, de teamă, ca să nu se răpuie, ca unul ce era mai tânăr.

Dară feciorul cel mic al împăratului nici nu voi să asculte de unele ca acestea, ci zise:

— Duce-mă-voi singur, căci trebuie să fi știut tata ce zice, când ne-a poruncit să păzim câte unul singur.

Și astfel, cum veni seara, se duse la locul de pândă. Și deoarece știa ce-l așteaptă, el își luă cu dânsul armele și se găti bine de luptă. Pe la miezul nopții se pomeni și el cu cineva că vine. Vru el să întrebuințeze armele; dară unde îi dădu ăla pas; căci el se arătă ca o vedenie ieșind ca din pământ, și se luară la trântă. Lupta fu crâncenă, căci duhul necurat, duh necurat era cel ce venea să dezgroape pe împărat, își pusese toate puterile ca să dovedească pe fiul cel mai mic al împăratului. Vezi că duhul știa că de nu va putea nici în a treia seară să izbutească, apoi trebuia să-și mute gândul; nu mai putea adică să-l dezgroape, nici la amin. Fie însă că și băiatul nu se lăsă mai pe jos. Și cum spusei, se luptară pe capete; dară luptă nu glumă. Curgeau sudorile de pe fiul împăratului șiroaie, și nu se da netezului nicio clipă. Lupta ținu, și o luptă de moarte, până despre cântători. Cum se auzi cocoșul, duhul pieri ca o nălucă, dară și băiatul căzu jos de ostenit. De mai ținea lupta, numai cât ai atâta un foc, s-ar fi muiat, și cine știe ce se întâmpla. Cum căzu fiul de împărat pe mormântul tătâne-său, acolo și adormi. Atât era de rupt de oboseală.

Când se deșteptă, ce să vedeți d-voastră? Soarele răsărise de mult și se urcase ca de trei sulițe. Ce să facă el? Să se întoarcă acasă ziua-n amiaza mare, să treacă prin oraș așa înarmat de sus până jos, îi era rușine; să rămâie acolo, nu se putea.

Ce-i veni lui în gând, că numai o luă rara, rara, către o pădure ce era p-acolo p-aproape, ca să-și petreacă ziua cu vânatul, și mai către seară să se întoarcă acasă. Și așa, mergând el prin pădurea aceea, îl apucă gândurile. El cugetă, ca ce să fie pricina de le-a zis tată-său să-i păzească mormântul în trei seri d-a rândul.

Și mergând așa, fără să știe nici el unde merge, și cu gândurile duse, se pomeni că pierde poteca și nu mai știe unde merge. Dă în sus, dă în jos, drumul nu-l mai găsea. Mai se întoarse în dreapta, mai la stânga, ași! în loc să iasă la lumină, el se rătăcea și mai mult. Dibuiind prin codru, și

cercetând să dea peste potecă, ieși la un luminiș, și acolo în mijlocul luminișului zărește un foc mare și pe foc o crăcătiță, din care ieșea un fel de glas, dară fără să știe el ca ce să fie.

Stete locului, și mai ascultă. Auzi ca și întâi. Se mai uită o dată, dară nu văzu pe nimeni. Ce să facă? Să se ducă acolo, nu-i da meșii, căci nu știa ca ce drăcovenie o fi aia. Atunci întinse și el arcul, dete drumul săgeții și, trunc! lovi drept în capacul crăcătiței, și îl și dete jos.

Într-aceeași clipeală toată pădurea începu a hăui, de-ți lua auzul, și deodată se arătară înaintea lui șapte zmei, îl înconjoară, pun mâna pe el, și sfătuiesc cum să-l pedepsească, pentru ce să dea el drumul Agerului pământului, pe carele ei l-au fost închis în crăcătița aceea.

Unul zicea să-l taie. Altul să-l spânzure. Altul să-l jupoaie de viu. Alții în fel de fel de chipuri să-l chinuiască până l-o omorî. Iară cel mai bătrân dintre dânșii zise să-l lase cu viață, căci cine știe la ce le-o fi și el bun, poate că va izbuti el să fure pe fata unui împărat după care umblau ei să o răpească, și nu puteau.

Fata aceasta se afla închisă de tată-său într-o casă, ale cărei uși erau închise. Tat-său o dată pe an o lăsa descuiată, și atunci, la o ușă sta de pază un cocoș, și la cealaltă era un clopoțel; și nu putea nimeni să se apropie, căci cum puneă cineva piciorul pe prag, ori clopoțelul se trăgea, ori cocoșul cânta.

Fiul de împărat se făgădui că va cerca și el. Și așa îl lăsară zmeii viu. El se duse binișor, și până a nu pune piciorul pe prag, întinse mâna fără să-l simță nici măiestrele, apucă cocoșul de gât și i-l răsuci, de nu mai zise nici pis! apoi deschise ușa încetișor, trecu la cealaltă ușă, fură clopoțelul, și se întoarse de spuse zmeilor să intre unul câte unul, că el îi aștepta la ușă, pe dinăuntru.

Zmeii îl ascultară, orbiți de lăcomia ce aveau ei să puie mâna pe fată. Și apoi, de! de zmei, zmei; de voinici, voinici; dară se vede că erau cam nătăfleți, de ascultară la gura

băiatului să intre după dânsul câte unul, unul; căci fiul cel mic al împăratului sta acolo înăuntru cu paloșul în mână, fără să știe zmeii, și cum intrau, el, hârșt! le lua capul și îi trăgea cu totul în cămară. Făcu unuia, făcu la doi, până la al șaselea. Dracul de zmeu cel de-al șaptelea, pesemne că el nu era tocmai atât de nătăflete, căci parcă-i spuse dracul la ureche ce prăpăd li se gătește acolo înăuntru, că nu-i veni să intre și fugi.

Băiatul așa de încet și ușor lucrase, încât fata nu simți nimic. Ea dormea dusă în pat, fără să aibă vreun habar. Atunci și el se apropie de fată – și, dreptul lui Dumnezeu! nici că mai văzuse până atunci așa frumusețe – îi luă inelul ce avea în degetul cel mic și marama de pe față. Cu aceste două lucruri se întoarse el acasă la frații săi, fără să le spuie ceva, din cele ce i s-au întâmplat.

Tatăl fetei, împăratul, carele știa că umblă niște zmei să-i răpească copila, nu mai putu de bucurie când îi văzu măcelăriți. Și cu socoteală că de aci înainte fata îi va fi scăpată, puse să se strige prin toate răspântiile cetăților din lume că cine va fi acel viteaz care a răpus pe zmei, să se înfățișeze ca să-i dea fata după dânsul, și jumătate împărăția.

Nu trecu mult și iată că vine la împărat un țigan urât și buzat, și negru, ciumă nu altceva, și spune că el a omorât pe zmei. Și ca să încredințeze pe împăratul de spusele lui, își arată cu mândrie satârul plin de sânge și hainele stropite. El își umpluse satârul și hainele cu sângele unui cal al său, stătut de bătrân și plin de tecnefes, cu care nu mai avea ce face, și-l ucisese ca să-i ia pielea.

Împăratului nu-i prea venea la socoteală să aibă ginere pe un țigan, dară fiindcă apucase de-și dedese cuvântul, voia acum ca să și-l ție. Și până să se facă logodna, pofti pe țigan la o masă pe care o dădu împăratul pentru mântuirea fie-sei de zmei. Țiganul ședea la masă pe șapte perne și d-a dreapta împăratului.

Pe când mâncau ei acolo și se chefuiau, iată că vine și feciorul împăratului cel cu izbânda, și d-abia, d-abia, izbuti să intre ca să vorbească împăratului.

Intrând la masa împărătească, fiul împăratului începu să laude pe cel ce făcuse izbânda, și să heretisească pe împărat pentru scăparea fie-sei de la rele.

— Eu am omorât pe zmei, zise ȋiganul fudul, fudul. Ce socotești tu, băiete, cât m-am mai luptat!

— Așa o fi, verișcane, dară mie pare că tot nu-mi vine a crede ca tu să fi făcut o așa ispravă.

— Ce stați de mai ascultați la bârfele moijicului ăsta? slujitori! dați-l afară!

— O! o! voinicule, mai încet, mai încet, te-ai prea grăbit; nu e de nasul tău o asemenea bucățică! Ca să te credem că tu ai făcut o așa vitejie, arată-ne vrun semn care să ne scoată din bănuială.

— Dară mai semn ca satârul și hainele mele cele stropite cu sânge, ce mai poțtești?

— Cel ce a făcut o asemenea vitejie nu crez eu să fi fost el așa de ușurel, încât să nu fi luat vrun semn, cu care să-și dovedească fapta.

— Ce mai așteptați, slujitori? Dați afară pe smintitul ăsta carele vine să ne strice cheful.

— Ia, mai stai olecuță, îi zise atunci și împăratul, carele ascultase cum nu se înțelegeau ei la cuvinte. Cum cam dai tu să se înțeleagă, parcă ar veni la prochimen.

— Eu socotesc, mărite împărate, că cel ce a făcut o asemenea vitejie, nu crez să se fi culcat pe urechea aia și să fi stat numai așa cu degetul în gură, după ce a ucis pe zmei și s-a văzut stăpân pe cămara unde dormea împărăteasa, trebuie să fi luat el vrun semn cu care să dea la iveală vitejia lui.

Pe când vorbea feciorul împăratului, pernele sărea una câte una de sub ȋigan. Pesemne că se tot sâcâia pe scaun de neastâmpăr și de frică pentru mișelia ce făcu.

Iară fiul de împărat, încă vorbind, scoase mărâma și inelul ce luase fetei din deget.

— Aoleo! astea sunt ale mele, zise și fata, și mi-au pierit în învâlmășeala cu omorul zmeilor.

— N-au pierit, domniță, îi răspunse fiul de împărat, eu ți le-am luat, după ce am ucis șase zmei și îmi pare rău că mi-a scăpat și cel d-al șaptelea.

Atunci împăratul răsuflă de bucurie că a scăpat cu față curată pe fie-sa de o însoțire ce nu-i venea la socoteală deloc, deloc.

Și înfruntând pe ȋigan, după cum i se și cădea, porunci de aduse doi armăsari neînvățați. Legă pe ȋigan de coadele cailor și împreună cu dânsul și un sac de nuci. Apoi dete drumul armăsarilor de se duseră în lume și unde cădea nuca, cădea și bucățica din ȋigan, până ce nu se alese nici praful de el.

Apoi se făcu gătire de nuntă pentru feciorul de împărat cel viteaz cu fata cea frumoasă ca o zână. Și gătindu-se, și ziua de mult sosind, porniră cu toții la biserică. Lume după lume se luaseră după dâșii să-i petreacă la biserică. Împăratul și împărăteasa, mirii și rudele lor erau în căruțe ferecate numai în aur.

Când fură aproape și mai aveau numai câțiva pași să facă până la biserică odată se auzi o vâjiitură groaznică, și numai iată că zmeul d-al șaptelea dă năvală peste dâșii. Odată plesni dintr-un bici, și toate căruțele se făcură stane de piatră, fără numai împăratul și mirii scăpară. Pe mireasă o înhăță zmeul de mijloc, o răpește dintre ai săi, se înălță în aer și se făcu nevăzut cu fată cu tot.

Toți rămaseră buimăciți de spaimă. Iară ginerele se supără mai cu asupra decât toți. Își mușca mâinile de supărare cum de n-a putut el să puie mâna și pe acest blestemat de zmeu să-l omoare, căci iată acum ce neajuns îi făcu.

Ce să facă acum? Fără logodnica lui nu putea să rămâie; să se ducă să o caute; dar unde? Se frământa, bietul, și nu

știa cum s-o nimerească mai bine. În cele din urmă se hotărî, ca, orice o fi, să fie, el să se ducă să-și caute scrisa.

Se cercă bietul tatăl fetei să-l oprească, ca să nu se răpuie și dânsul în deșert; dar geaba, nu fu cu putință a-l opri; și-o pusese el în cap, și căta să se ducă. Își luă deci nițele merinde cu dânsul și plecă.

Leșind la câmpie, luă drumul d-a lungul și aide, aide, trecu păduri și văi, trecu pustiiuri, dumbrăvi, munți și vâlcele până ce ajunse la un codru mare, mare, fără căpătâi. Orbecăind el p-acolo prin desiș, dete de o poiană. Acolo în poiană ședea cineva la foc. Tocmai și el își isprăvisse merindele și se duse drept la omul ce ședea la foc. Acela cum îl văzu, îl cunoscă și începu să-i mulțumească că l-a scos din ghiarele zmeului. Pasămite era Agerul pământului. Acolo trăia el.

Stătură ei ce stătură de vorbă, se întrebară de ale sănătății, își spuseră păsurile, și apoi feciorul de împărat zise:

— Acum mă duc să-mi caut logodnica pe care mi-a răpit-o zmeul. Nu știi tu, vericule, încotro va fi șezând spurcatul?

— Cam greu lucru este ce vrei tu. Și eu te-aș sfătui mai bine să-ți cauți de treabă și să lași la naiba și zmeu și tot, că poate să-ți răpuie viața.

— Se vede că tu nu înțelegi, îi răspunse voinicul, că fără de logodnica mea nu mai pot trăi, sunt hotărât a mă duce după dânsa și dincolo de lumea asta, și ori voi izbuti să-mi iau soția, ori îmi voi frânge și eu junghietura umblând după dânsa.

Atunci Agerul pământului văzând așa, îi spuse că zmeul nu este tocmai, tocmai de temut, dară mumă-sa, că e și vrăjitoare de n-are căpătâi, și pe ea trebuie s-o omoare mai întâi. Apoi îl îndreptă pe unde să meargă ca să ajungă la casele zmeoaicei și ce să facă ca să puie mâna pe odorul ce căuta el. Atâta voi să știe feciorul de împărat și după ce primi de la Agerul pământului câte ceva de ale gurii, porni și se duse, și se duse, până ce ajunse la hotarele zmeilor. Și

ca să nu ne pierdem vremea degeaba înșirând greutățile ce întâmpină bietul fecior de împărat în cale, să vă spui cum a ajuns și cum și-a izbândit.

Aci dacă ajunse, făcu tocmai pe tocmai cum îl învățase Agerul pământului.

Drăcoaica de mumă a zmeului dormea, numai la nămiezi când soarele stă în cruci. Și când veni fiul împăratului, și stătu la poartă, ea tocmai adormise, cătându-i în cap slujnica sa. Această slujnică, și ea tot răpită era și viță de boier.

Stând el acolo și uitându-se la cotoroața de babă cum îi căuta în cap, fata aceasta îl zări. El îi făcu semn. Fata puse binișor capul babei pe o pernă, și veni numaidecât la feciorul de împărat să vază ce voiește.

Și după ce se înțeleseră la cuvinte, fata îl băgă într-o cămară și acolo îl învăță cum să facă, după ce el îi făgădui că o va scăpa și pe dânsa de robia zmeoaicei.

— Baba cloața, muma zmeului, zise ea, are darul să nu moară cât va fi cada (tocitoarea) ce stă ici după ușă. În ea sunt o mulțime de suflete, și când s-ar întâmpla să o răpuie cineva, ea dă fuga și soarbe din sufletele închise în cadă, și câștigă putere și viață din nou.

Fiul împăratului până să se scoale baba, se apucă de îngropă cada în pivniță.

După ce se deșteptă baba și auzi că nescine a venit și vrea să se întâlnească cu dânsa, se duse numaidecât în camera unde o aștepta fiul împăratului; vezi că acolo voia să vorbească ea cu cei ce veneau la dânsa.

Aoleo! era să uit a vă spune că în curtea zmeoaicei era de jur împrejur pari înfipți în pământ, și în fiecare par câte un cap de om din cei ce îi trăgea ața la moarte și îi împingeau păcatele să-i calce hotarele. Numai unul mai rămăsese fără de cap, și acela striga babei: cap! cap!

Nu e vorbă, fiul împăratului o cam băgase pe mânecă de frică, dară îmbărbătat de fata, slujnica babei, își luă inima în

dinți zicând: „vei mai căpăta și tu cap la moșii ai verzi, ori la paștele cailor”.

Viind baba la dânsul, începu să-i vorbească cu niște graiuri mieroase și ademenitoare, de ar fi supus pe nu știu ce voinic de ar fi fost. Fiul împăratului știa la ce să se aștepte, și sta și el gata de luptă. Încă vorbind, baba se făcea că nu știu ce căuta prin casă, și luând niște ițe ce erau agățate într-un cui, le puse pe dânsa. Odată se schimbă într-o catană (oștean), cu sabia goală în mână. Atunci și fiul împăratului, fără a mai zăbovi nici o clipă, și mai iute decât ai gândi, scoase paloșul și îi tăie capul, retezându-l de nouă ori. Vezi că așa îl învățase fata.

Afurisita de babă așa cu capul retezat sărea prin casă de colo până colo, căutând cada cu sufletele, ca să le soarbă, și dacă n-o găsi, căzu jos și crăpă.

După aceea fata din casă a babei arătă voinicului fiu de împărat calea ce ducea la casele zmeului, și îl învăță ce să facă și acolo.

Și ajungând la locuința zmeului, merse fără frică drept la cămara unde ședea logodnica sa, căci ziua zmeul se ducea la vânat, de unde se întorcea tocmai seara.

Fata de împărat cum îl văzu, nu mai putu de bucurie. Până una alta, el o rugă să întrebe pe zmeu în ce îi stă puterea, iară fiul de împărat se întoarse la curtea babei și mase acolo peste noapte.

Venind zmeul acasă, fata îl întrebă unde îi stă puterea? El îi trase o palmă ca la urlați. Ea, prefăcându-se a plânge și a fi bolnavă, zmeul se căi că s-a iuțit și îi spuse o minciună:

— Puterea mea, zise el, stă în stâlpul porții.

A doua zi spuse lui Făt-Frumos, și el nu crezu. Fata prefăcându-se mâhnită că nu știe în ce îi stă puterea, păți însă ca și de rândul trecut, apoi zmeul îi spuse încă o minciună.

Dacă văzu fata că fiul de împărat nu crede, vezi că știa el ce știa, ea se făcu bolnavă. Când veni zmeul a treia zi de la

vânat, găsi pe fată în pat. Se duse el s-o întrebe ce are, și ea îi răspunse:

— Am căzut la pat de întristare, pentru că tu tăinuiești de mine în ce stă puterea ta.

Zmeul trase fetei și de astă dată o calcavură de auzii câinii în Giurgiu. Atunci ea se prefăcu așa de bolnavă, încât zmeul crezu că o să dea mâna cu moartea. Și căindu-se de ceea ce făcuse, și voind s-o mângâie, îi spuse drept:

— Puterea mea, zise el, stă într-o scroafă care se tăvălește cât e ziuica într-o lăcoviște de lapte dulce. Acea lăcoviște nu este tocmai departe de aci. În scroafă este un iepure, în iepure o prepeliță, și în prepeliță sunt trei viermi. Aceștia sunt puterea mea.

Atâta voi și fata să știe.

Cum se făcu ziuă și zmeul se duse la vânat, iată că vine și fiul de împărat să cerceteze despre cele ce aflase fata de la zmeu, căci dorul de a-și vedea cu un ceas mai nainte logodnica acasă, nu-i da răgaz să zăbovească mai mult. Fata îi spuse tot ce află, din fir până în ață; iară el plecă numaidecât. De milă de silă, luă el și nițele merinde ce-i dase fata; dară lui nu-i ardea de mâncare.

Merse, merse, și iară merse. Merindele se sfârși. El merse voinicește până ce îndeseară ajunse lihnit de foame, și setos, de să ferească Dumnezeu, într-un codru, unde dete de o colibă. Intră înăuntru și găsi un om orb ce-și mânca mămliguța cu lapte dulce. Se apropie și el binișor, fără să prinză de veste orbul, și mănca până ce-și momi foamea oarecum. Orbul băgă de seamă că prea se sfârșește curând leguma de pe masă. Se miră. El știa că de altă dată îi era de-ajuns mâncarea; de astă dată însă nu se săturase. Înțelese el că trebuie să se joace vreo drăcie la mijloc. Atunci întrebă:

— Cine este de-mi ajută la mâncare? De este om bun, fie binevenit, iară de este om rău, să se depărteze, că nu va fi bine de el.

— Om bun, moșicule; sunt călător, și până una alta, aș voi să gădesc ceva de lucru.

Unchiașul cel orb primi bucuros să intre la dânsul în slujbă. Îl puse să-i ducă turmulița de oi la pășune; dară avu grijă a-i spune să nu care cumva să treacă peste hotarele moșiei lui, pe locul scroafei din lăcoviștea de lapte dulce, că va fi vai de capul lui, și va pierde și oile.

Fiul împăratului se făgădui că va asculta de cuvântul orbului; dară chiar în ziua dintâi trecu, și oile păscură iarba cea mare și moale ca mătasea ce se afla pe moșia scroafei cu nesaț. Când veni seara acasă, laptele ce deteră oile fu de-ajuns pentru amândoi, și încă rămase. Orbul se minună și zise fie-sei să se ia după dânsul a doua zi și să vadă d-a minune ce face argatul.

Cum plecă cu oile argatul în dimineața următoare, fata făcu precum îi zisese tată-său. El se duse drept, ca pe ciripie, tocmai pe moșia scroafei cu oile la pășune. Fata se sperie, dară se piti și tăcu din gură, să vadă ce se va întâmpla.

Ce să vedeți d-voastră? Unde veni scroafa cu o falcă în cer și cu una în pământ, și năvală la argatul orbului să-l sfâșie, și mai multe nu. Fiul împăratului sta țăntoș cu paloșul în mână, și se luară la luptă; și lupte-se, și lupte-se, până ce amândoi obosiră de abia se mișcau. Atunci zise scroafa:

— Dacă ar fi cineva să-mi dea nițel lăstar de trestie și un ciob de lapte din lăcoviștea mea de lapte dulce, ți-aș arăta eu cum să cutezi tu a-mi călca hotarele.

— Dacă ar fi cineva să-mi dea și mie un colac să-mbuc, și o bărdacă de apă de izvor să beau, ți-aș arăta și eu ție cine sunt eu, zise și fiul împăratului.

Când, iacă fata unchiașului celui orb, care privea la lupta lor, că vine și dă fiului de împărat să îmbuce colacul ce și-l luase ea, ca să aibă ce mânca la pândă, și fuga se repezi de-i aduse și o bărdacă de apă de la izvor. Flăcăul măncă și

bău, și prinzând putere, răsturnă pe scroafă, se puse călare pe dânsa, și-i tăie capul.

Apoi o spintecă și îngriji să nu scape iepurele. Puse mâna pe dânsul și spintecând și iepurele, prinse prepelița. Și scoțând din rărunchii prepeliței cei trei viermi, îi băgă în sân după ce le suci nițel gâturile.

Întorcându-se la unchiaș, își luă ziua bună de la orb și de la fată, spuindu-le că în curând va afla despre dânsul, și într-un suflet se întoarse la curtea zmeului.

Aci dacă ajunse își schimbă veșmintele, se făcu doftor, și începu a striga:

— Leacuri de vânzare, leacuri!

Zmeul cum auzi, trimise de-l chemă, că lui nu-i prea era bine. De câteva zile, găinea așa lâncezind. Nu-i erau toți boii acasă, vezi bine, că puterea lui se afla acum în sânul fiului de împărat. Se îmbolnăvise.

Dacă veni fiul împăratului și îl întrebă zmeul de poate să-l facă sănătos, prefăcutul doftor îi spuse că se va însănătoși, dacă se va scălda în lapte de iepe. Zmeul porunci numaidecât și i se făcu o baie din laptele iepelor lui, pe care le pusese dânsul de le mulse. Când intră în baie zmeul, fiul împăratului mai răsuci o toană gâturile viermilor; iar zmeul o dată sări în sus, zicând:

— Acum mi-e bine ca și când eram la sânul mamei.

Și dând doftorului daruri scumpe, îl pofti la masă. Vezi că zmeul nu cunoștea cine era doftorul. Ospătându-se, și stând ei la taifas, fiul împăratului întrebă pe zmeu:

— De ce treabă sunt bicele alea ce le ții atârdate fiecare în cuiul său pe peretele din fund?

— Cu unul, răspunse zmeul, dacă voi plesni o dată, toate turmele mele se fac o nucă. Dacă voi plesni cu al doilea, toate cuprinsurile mele se fac un măr. Iară cu al treilea bici când plesnesc la spatele oricărui lucru, îl schimb în stană de piatră și când plesnesc cu el în față, se desface făcutul, și vine la adevărata lui ființă lucrul împietrit.

Cum află despre asta fiul împăratului, ieși afară și suci de tot găturile viermilor, iară zmeul crăpă îndată.

Apoi luă bicele, plesni cu unul și toate turmele și cirezile zmeului le făcu o nucă, pe care o băgă în sân; și plesnind cu altul, toate cuprinsurile zmeului se schimbă într-un măr, pe care iarăși îl băgă în sân. Și luându-și logodnica, se duse la orb, dară nu-l mai găsi, căci murise; luă deci cu dânsul pe fată; și mergând la curțile babei, luă și pe fata ce slujea zmeoaicei și se întoarse cu toatele acasă la împăratul, socrul lui.

Și mergând în fața carelor și cailor care rămăseseră stane de piatră, de când răpise zmeul pe fata împăratului, plesni de trei ori în fața lor și se făcură la loc cum erau în ziua când merseseră la cununie ei și toți cei de prin căruțe.

Cele două fete ce le adusesese cu sine fiul de împărat le dete de neveste fraților lui.

Și se făcu o nuntă înfricoșată, d-alea împărăteștile, cum seamăn nu mai avu pe fața pământului, și se făcu o veselie de o ținură minte cât trăiră locuitorii acelei împărății.

Am fost și eu acolo și am văzut toate chefurile, căci de n-aș fi fost, de unde aș fi știut eu să vă povestesc. O lingură scurtă pe la nasul cui n-ascultă.

CEI TREI FRAȚI ÎMPĂRAȚI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un biet om sărac. El avea femeie și trei copilași. Lucra bietul om de da pe brânci, zi și noapte, orice și pe unde găsea, și două în tei nu putea lega și el. Bieții copilași erau mai mult flămânzi decât sătui.

Într-o dimineață, plecând la pădure ca să aducă ceva uscătorele pentru casă, văzu într-un copac un cuib de pasăre, cum nu mai văzuse el până atunci. Se miră nițel, apoi parcă-i da cineva ghes, vru să știe ca ce fel de pasăre să fie aceea ce se adăpostea în astfel de cuib. Își lepădă calevrii, își scuipe în palme și se agăță de copac ca să se urce în el. Încet, încet, el se sui până la cuib, se uită într-însul: pasărea nu era; când, ce să vadă? un ou ca de găină. Așa de frumos era oul și lucios, lucios, încât parcă-i era milă să puie mâna pe dânsul. În cele din urmă, îl luă și-l băgă în sân. După ce se dete jos, culese câteva uscături, făcu o sarcină mică, o luă la spinare și plecă cu dânsa acasă.

Copiii, când văzură oul, săreau de bucurie. Se miră și femeia lui, căci nici ea nu mai văzuse un astfel de ou. Nu știau cum să umble mai binișor cu dânsul, ca să nu-l scape jos să se spargă. Unul zicea ca să-l coacă în spuză și să mănânce toți dintr-însul; altul zicea ca să-l fiarbă; altul zicea ca să-l păstreze.

Muncitorul însă zise că mai bine ar fi să se ducă cu el în târg să-l dea pe bani, că tot și-a pierdut el ziua de muncă, și cu ce va prinde pe dânsul să ia nițel mălai.

Toți găsiră cu cale că așa este mai bine să facă.

Se duse deci cu oul în târg. Se așează și bietul muncitor în rând cu femeile ce vindeau ouă.

Umblau oamenii de colo până colo și cumpărau mereu la ouă; dară la el nici unul nu venea. Se mira cum de nu-l

întreabă și pe dânsul nimenea de oul lui. În cele mai de pe urmă, iacă un neguțător chiabur că vine și la dânsul.

— De vânzare ai oul ăsta, prietene? îi zise.

— De vânzare, jupâne.

— Ce cei pe dânsul?

— Păi, ce-i vrea să-mi dai, jupâne.

— Să-ți dau o pungă de bani.

— Ia lasă, jupâne, nu-ți mai bate joc de mine, zise el și se uită în altă parte, crezând că râde de el pentru că venise la târg numai cu un ou.

— Ba nici răs, nici nimic, începu a zice neguțătorul cel chiabur. Iată două pungi; nu crez să-ți dea altul mai mult.

Și scoase pungile cu bani, i le puse în mână, luă oul și plecă.

Bietul om rămase înlemnit în loc, uitându-se după neguțător cum se ducea. Nici că-i venea măcar să creadă ochilor.

Și apoi unde se mai auzise ca un ou să se vândă cu două pungi de bani.

Când se deșteptă din zăpăceala lui, pipăi pungile să vadă nu e vrun vis; apoi vru să alerge după neguțător să-l întrebe de n-a făcut vro greșeală. Dară ia pe neguțător de unde nu e. El își căutase de drum vesel că cumpăraseră așa ou.

Dacă văzu și văzu, deschise și el pungile, se uită în ele, dară odată îl luară de ochi banii ce era acolo. Apoi le strânse la loc, le băgă în sân și plecă să-și cumpere merinde. Umplu un sac cu de cele de trebuințe și o luă către casă. Se tot temea și se tot uita în toate părțile să nu care cumva să vie cineva să-i ia pungile.

Când ajunse acasă, trânti sacul jos și zise:

— Iată nevastă, ce minune făcui eu cu oul ăla poznaș; vezi tu?

— Văz. Dar ce e în sacul ăla marele?

— Ei! dară ce nu e, aia întreabă-mă; mălai, fasole, pastramă, pește sărat, ceapă, ardei, usturoi.

— Și unde le duci?

— la auzi: unde le duc! acasă, fă, ție și copiilor, unde să le duc?

— Ce vorbești, bărbate, ori ai căpiat astăzi? Vezi, mă, că ți le-o fi dat cineva să le duci aiurea și tu, știind lipsa de acasă, t-ei fi rătăcit cu ele înapoi. Când ai mai făcut tu astă comedie să vii acasă cu merinde cât munca ta pe zece zile?

— Păi bine, fa nevastă, nu-ți spusei că comedia asta o făcu oul ăla poznaș, de-l găsii eu azi în pădure?

— Ce spui, bărbate? atât a făcut oul ăla, cât ai dat tu pe toate astea?

— Hei! dară când ăi mai vedea și p-astea, să vedem ce o să mai zici!

Atunci scoase pungile și răsturnă banii în pat.

Femeia rămase înmărmurită cu ochii țintă la bani.

Copiii care până atunci răscoleau prin sac și înhățau cu dinții când din una, când din alta, cum auziră zornăitul banilor, alergau de la sac la bani și de la bani la sac. Ei nu se puteau sătura văzând atâta belșug în casa lor.

— Bărbate, mai zise femeia, dară asta nu e lucru curat. Atâția bani pentru un ou de găină!

Și pipăia banii să vază, nu care cumva sunt niscai fermece, ori altceva?

— De găină, de negăină, uite, l-am vândut cu două pungi de bani, cum îi vezi cu ochii verzi. Apoi ori că el a făcut atâta, ori că negustorul la care l-am vândut n-a fost om curat, eu nu știu. Atâta știu numai că trebuie să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să vedem și noi o dată cu ochii ce este belșug în casa noastră. Acum vezi de rostește de masă, să mâncăm și să ne veselim.

Așa și făcură. Toată ziua într-o veselie o duseră.

A doua zi, se sculă de dimineață, se găti și plecă la muncă. Nu știu însă cum făcu el, nu știu cum dresă, că se pomeni iarăși în pădure. Nici el nu știa cum venise acolo; știa numai că el la muncă plecase.

Dacă văzu așa, cătă copacul, se sui în el și mai găsi un ou.

Se duse cu el în târg și mai luă încă două pungi cu bani, tot de la acel negustor.

Pasămite oule astea erau de diamant, care făceau de zece ori atât cât îi da lui pe ele negustorul.

El însă era bun bucuros că lua și atât; căci scăpă de sărăcie el și cu toți ai lui.

Cumpără de astă dată haine pentru copii, căci erau goi. Mai luă niște unelte și dichisuri de ale lui pentru muncă și pentru casă, căci nu credea că o să fie în toate zilele Paște, să tot găsească la ouă d-astea scumpele.

Câteva zile d-a rândul se mai duse el în pădure și tot găsea câte un ou. Se făcu însă mai năzuros în târg, ținu mai la preț și cu mirare văzu că scoate câte patru pungi de bani în loc de două.

Apoi dacă văzu el că așa merge treaba, își făcu o căscioară, își mai îndulci și el traiul și-și dete copiii la dascăl ca să învețe carte.

Într-una din zile, ducându-se mai de dimineată să-și ia merticul, dete peste pasărea ale cui ouă le lua el. Sta pe cuib. Așa frumusețe de pasăre nu mai văzuse, nici mai auzise. Îndată îi trăsni prin cap că ar fi bine să o aducă acasă la dânsul. O și luă binișor și cu mare bucurie aduse la bordeiul lui pe stăpâna ouălor.

Apoi, ducându-se în târg, porunci o colivie foarte frumoasă și foarte mare, în care colivie își așeză găina și o îngrijea ca pe copiii lui.

Cu chipul acesta scăpă și de drumul de toate zilele prin pădure și de suitul în copaci.

Găina îi oua în toate zilele câte un ou, în colivie. Îmbogățindu-se el, goni sărăcia din satul lui. Făcea bine la tot satul. Ajuta pe orice nevoiaș; cumpăra vaci la toate văduvele; ocrotea pe toți copiii sărmani.

Omul este nesățios. Cu cât are, tot ar vrea să mai aibă.

Muncitorul, după ce văzu că are destul, începu a face negoț. Și fiindcă negoțul, când merge bine, de firea lui este să se întinză ca pecingenea, dete ghies muncitorului să călătorească prin țări străine după negoț.

Porni dară într-o călătorie foarte depărtată peste mări și țări.

Într-o zi, când lipsea și nevasta lui d-acasă, copiii intrară în colivie ca să se joace cu găina. Jucându-se ei acolo, unul din ei ridică aripa găinei și vede că este ceva scris acolo:

— Să te văz, nene, zise cel mijlociu către cel mai mare din frați, poți tu să citești ce zice aici?

— Ba nici boabă, răspunse el. Astea parcă nu sunt slove de care ne arată dascălul.

— Să mergem să chemăm pe dascăl, să ne spuie el ce zice acele slove, zise cel mai mic din frați.

— Bine zici tu, răspunseră amândoi frații mai mari, să mergem, să mergem.

Și într-un suflet ajunseră la dascăl, îi spuseră și-l rugară să vie să citească, ca să știe și ei ce zice acele slove de sub aripa găinei, pe care o păstrează în colivie tatăl lor.

Dascălul deocamdată nu voi să crează ceea ce-i spuneau copiii; dară după ce-l încredințară, se hotărî să vie într-o doară, mai mult de hatârul lor, decât pentru vro ispravă.

Când văzu acele slove și le citi, dascălul rămase înmărmurit și, întrându-i gărgăunii în cap, îi și puse gând rău găinii.

Copiilor însă le zise că acelea ce li se păreau a fi slove era un fleac și că nu însemna nimic.

Ce făcu dascălul, ce drese, se dete pe lângă muma copiilor și, cu șoșele, cu momenele, îi intră pe sub piele și se înădi cu dânsa. Biata femeie, slabă ca toate femeile, se planisi dascălului.

Într-una din zile, după ce își scoaseră ochii, dascălul uitându-se la ea cu ochi galeși și cu giugiuleli, îi zise:

— Ce mult aș pofti să mănânc o pasăre cu tine la masă.

— Mâine e sărbătoare, răspunse femeia, voi trimite să cumpere o pasăre bună și grasă și o voi găti după pofta inimioarei dumitale.

— Dacă ar fi vorba despre pasări de care se găsește la toată lumea, nu ți-aș fi mai spus dumitale, căci am și eu destule în curte, slavă Domnului!

Dascălul bătea șeaua să priceapă iapa. Femeii îi dăde un fier ars prin inimă.

— E, apoi ce fel de pasăre ai voi dumneata? îl întreabă femeia.

— Ceva așa, deosebit, răspunse dascălul. Și ca să nu mai ocolim, ți-o spun românește, pe șleau: am poftă să-ți mănânc friptă găina aia a ta din colivie.

— Vai de mine, dascăle; dară cum aș face eu una ca asta? Ce va zice bărbatu-meu când s-o întoarce?

— Orice va zice, iaca, tu să-i spui că a murit. Și apoi nu pricep la ce să mai țineți o găină, care și așa e destul de bătrână și care peste curând negreșit că tot are să moară.

— Orișicum, dascăle, tot nu-mi vine să fac una ca asta, ca să nu se amărească bărbatu-meu.

— Atâta trecere n-am și eu la dumneata? mai zise dascălul. Asta îmi dovedește că nu mă iubești. Îmi pare rău că am îndrăgit cu atâta foc pe o nesimțitoare. Eu pentru dragostea ta aș fi dat prin foc și prin apă, ca să-ți fac voile, și tu pentru mine atâta lucru să nu faci. Să știi dară că de azi încolo n-ai să mă mai vezi; mă duc să mă înec.

Biata muiere începuse a simți și ea de dânsul; apoi, de frică ca să nu-și facă seamă singur pentru dragostea ei, se înduplecă, și făgădui dascălului că-i va da găina s-o mănânce friptă, singur, singurel, după cum dorea.

Cum auzi dascălul de una ca aceasta, îi zise că acum s-a încredințat că și ea îl iubește. Apoi puse la cale ca găina s-o gătească bucătăreasa lui.

A doua zi, după ce porunci bucătăresei să nu lepede nimic din ale găinii, nici din măruntaie, ci s-o frigă așa

întreagă-întreguliță, se duse la biserică, unde veni și femeia cu copiii.

Bucătăreasa făcu întocmai precum îi poruncise stăpânu-său, însă pe când era aproape să fie friptă găina desăvârșit, copiii se întoarseră de la biserică, deși nu se isprăviseră slujba, căci li se făcuse foame, și se rugară de bucătăreasă să le dea ceva să mănânce.

Cu atâta gingășie se rugară copiii, încât bucătăresei i se făcu milă de dânșii: le dăte câte un codru de pâine, și, pe lângă aceasta, celui mare îi dăte capul găinii, celui mijlociu pipota, și celui mai mic inima, socotind că acestea sunt lucruri de nimic. Copiii mâncară repede și se duseră iarăși la biserică. Dascălul, care stătuse ca pe ghimpi la biserică, cum ieși, veni numaidecât să se puie la masă. Numai gândindu-se la găină, îi lăsa gura apă. Dară se supără cât un lucru mare când văzu că i se aduse găina fără cap, fără pipotă și fără inimă. Se cătrăni de ciudă și de necaz dascălul încât p-aci, p-aci era să-nnebunească.

Atunci răcni ca un leu la bucătăreasă, întrebând-o cum a făcut de i-a călcat porunca.

Biata bucătăreasă spuse lucrul cum se întâmplase, zicându-i că nu credea să se facă atâta tevatură pentru nimicul ăsta de măruntaie.

Văzu că nu mai are încotro și se stăpâni, gustă câte ceva din masă, se sculă foarte amărât și se hotărî să poarte sâmbetele copiilor.

Femeia, de unde se aștepta să vază pe dascăl mulțumit pentru că se jertfise să-i facă plăcerea, rămase uimită auzindu-l că este atâta de mâhnit. Se duse dară pe lângă dânsul și cu fel de fel de vorbe dulci voi să-l înveselească. Iară el, care nu-și lua deloc gândul de la găină, îi zise:

— Ai voit să-mi dovedești că-ți sunt drag când te-ai înduplecat și ai dat găina s-o taie și să o frigă. Ca să mă încredințez cu desăvârșire că mă iubești, am să te pui încă la o încercare. Un lucru am să-ți mai cer.

— Spune, spune mai curând, sufletul meu, numai să se poată. Eu însă sunt gata și la moarte să merg pentru d-ta, îi răspunse femeia.

— Trebuie să alegi una din două: ori să fii cu copiii tăi, ori să fii cu mine. Și iată de ce: sunt dascăl de atâți mari de ani, și nu mi s-a mai întâmplat ca vreun școlar până acum să-mi fi făcut rușinea ce mi-au făcut copiii tăi. Toată lumea știe că pe copiii tăi îi am mai de aproape decât pe ceilalți; eu mă silesc cu ei să-i învăț câte în lună și în soare, fiindcă am voit să-i scoț ciraci ai mei; și ei, ce să vezi? Lasă că fac mișelii și umblă ca dezmeticii pe uliți, de s-a luat lumea de gânduri cu ei, dară azi, să iasă ei din biserică, să vie să mănânce și apoi să se întoarcă în biserică clefetind din gură! Cu ce obraz să mai ies eu în lume? Cine o să-și mai dea copiii la școala mea? Și decât să-mi iasă nume rău, mai bine să mor; căci iată ce glăsuiește o zicătoare: decât să iasă omului nume rău, mai bine ochii din cap.

— Ce stai, dascăle, de vorbești? Apoi la mine nu te mai gândești? Nu e păcat de Dumnezeu să pierdem noi niște copilași așa de drăgălași și curați ca mărgăritarul? Cum se poate una ca asta, ca eu să-mi pierz copilașii? Gândește-te, drăguțul sufletului meu, că sunt copiii mei.

— Ori ei, ori eu, răspunse el.

— Bine, ce o să zică bărbatul meu când s-o întoarce? Lumea mă va omorî cu pietre, când va auzi una ca asta.

Dascălul văzu că a cam scrântit-o și o întoarse pe foaia ailaltă.

— Eu nu zic să-i omorâm, ci să-i trimitem deocamdată la un alt oraș; să zici că i-ai trimis pentru învățătură. Nu mai pot, mă înțelegi? să stea cu mine aici; căci nu voi să-mi zică lumea că sunt dascăl d-ăia, terchea, berchea, trei lei perechea.

Cu gura zicea el unele ca acestea, dară în capul lui clocea alte gânduri spurcate.

— Ei bine, dacă este așa, mă învoiesc; dară cum să facem? întrebă femeia.

— Foarte lesne, răspunse dascălul; la noapte să-i închidem într-o magazie și mâine, în faptul zilei, îi iau eu într-o căruță și i-oi duce să-i așez la un prieten al meu.

Gândul dascălului era să ia pe copii, să-i ducă în pădure și acolo să spintece pe câte unul, unul, și să le scoată dintr-înșii capul, pipota și inima găinei și să le înghiță el.

Dară norocul nu-i sluji nici de astă dată.

Copiii fură cuprinși de frică când se văzură închiși în magazie. Începură să plângă. Cel mijlociu însă zise:

— Fraților, ascultați-mă pe mine, că va fi bine de noi toți.

Știți de ce ne-a închis dascălul aici cu voia mamei?

— De ce? întrebă ceilalți.

— Dascălul a spus minciuni că nu însemna nimic slovele de subț aripa găinei. Și d-aia a stăruit el pe lângă mama de a tăiat găina și s-o mănânce el, ca să se împlinească la dânsul prorocia din acele slove. Dară n-a vrut Dumnezeu cu dânsul.

— Adevărat să fie, mai întrebă frații, că însemna ceva acele slove?

— Mai e vorbă! răspunse el. Iacă să v-o spui eu acum. Slovele acelea ziceau că: cine va mânca capul găinii, va ajunge împărat.

— Eu împărat?! zise cel mare, care măncase capul.

— Așa, răspunse fratele cel mijlociu. Cel ce va mânca inima găinii, de câte ori se va culca, se va pune la capul lui o pungă cu bănet, unde o va găsi când se va scula.

— Mie să mi se întâmple astă? întrebă cel mic, care măncase inima.

— Ție, îi răspunse fratele cel mijlociu. Iară cel ce va mânca pipota găinii se va face năzdrăvan.

— D-aia știi tu năzdrăvăniile astea, strigară frații cel mare și cel mic deodată.

— D-aia, fraților, le răspunse mijlociul. Acum, ca să scăpăm de aici, trebuie să ne punem toate puterile să stricăm fereastra magaziei ăștia și să fugim, căci dimonul

de dascăl are de gând să ne ia în revărsatul zorilor, sa ne ducă în pădure și să ne omoare.

Se puseră cu toții, sfărămară fereastra și fugiră. Merșeră, merșeră, toată noaptea. Când se lumina de ziuă, ajunseră la un loc unde se deschideau trei drumuri. Aci stete să se odihnească. Se hotărâră să apuce fiecare pe câte un drum și să se ducă unde i-o lumina Dumnezeu. Se îmbrățișară, se sărutară, își luară ziua bună unul de la altul cu lacrămile în ochi și se despărțiră.

Merșeră ei toată ziua, când îndeseară frații cei mari se întâlniră iară. Pasămite drumurile pe care apucaseră ei se întruneau acolo. Atunci năzdrăvanul zise:

— Pesemne că Dumnezeu vrea să fim tot împreună, dacă el ne-a adus aci. Așadară să nu ne despărțim în toată viața noastră. Mai-nainte de aci este un oraș mare. Acolo a murit împăratul și mâine se alege altul: cel ales ai să fii tu.

— la lasă vorba aia încolo, măi frate, și nu mă mai face să-mi intre gărgăuni în cap. Mai bine zi: ai să mergem să căutăm ceva de lucru, că burta, auzi, cică n-am mâncat de ieri, și cere, sărmăna.

Mergând ei, ajunseră la orașul care era înaintea lor. Aci întâlniră un bătrân pe care îl rugară să-i îndrepteze la vrul han, unde să măie noaptea. Bătrânul le spuse că hanurile gem de lumea care a venit să fie față la alegerea împăratului, care se va face mâine, că nu va găsi nici un loc de mas și îi luă la dânsul acasă, unde le dete de mâncare și un pat de odihnă.

A doua zi de dimineață se scoală cu toții, se spală, se scutură și pleacă cu bătrânul afară din oraș pe o câmpie întinsă, ca să vază și ei cum se aleg împărații la cetatea aceea.

Bătrânul le spuse că alegerea se face așa: dregătorii cei mari iau un porumbel alb nevinovat, îl încarcă cu cordele foarte frumoase cu tot felul de fețe, îl aruncă în sus, și pe cine s-o lăsa porumbelul, p-acela îl face împăratul lor.

Pe locul hotărât se adunase, încă până a nu se face ziuă, atâta lume, câtă frunză și iarbă, de nu se mai putea mișca; și bătrânul cu copiii abia găsiră și ei un colțișor la o parte de unde să se poată uita și ei. N-apucară să se așeze bine și auziră un sunet de bucium. Atunci se făcu o tăcere de se auzea musca zbârnâind. Toată lumea ținea ochii țință în sus.

Aruncându-se porumbelul în văzduh, acesta ocoli pe dasupra lumii și veni de se puse drept pe capul băiatului celui mare.

Fiii de împărați și de boieri, care veniseră cu gând d-a fi aleși, începură a striga că nu se poate, e greșeală, nu e bun de împărat, și altele, și cerură ca să se facă o a doua încercare.

Se înălță dară porumbelul de a doua oară; și de astă dată, fără nici un ocol, veni și se puse drept pe capul băiatului. Încă o dată strigară fiii boierilor că nu se poate, nu se poate, și cerură a treia cercare. Iară pe băiat îl băgară într-un sac și-l duseră departe de lume.

La a treia înălțare, porumbelul, după ce fâlfâi puțin pe dasupra locului pe unde sta băiatul mai nainte, își ia zborul și se duce de se pune drept pe sac.

Atunci toată lumea strigă într-o unire că acesta este împăratul lor. Îl scoaseră dară din sac și-l duseră de-așezară pe tron, în sunetul buciurilor, al surlelor și al strigărilor de bucurie ale mulțimii adunate.

Împăratul cel nou, cum se văzu întronat, mai întâi hotărî ca frate-său năzdrăvanul și bătrânul ce-i găzduise să fie nelipsiți de lângă dânsul. Și cu ajutorul lui frate-său începu a cârmui împărăția cu înțelepciune și dreptate. Nu trecu mult și vestea se duse în toate ținuturile și în împărățiile vecinilor despre numele lor; iară supușii lor începură a-i numi: cei doi frați împărați cu minte și dreptți.

Când auzi dascălul de fuga copiilor, turbă de mânie: căci era un zăcaș de n-avea margini. Vru să-și facă seamă singur, dar n-avu curaj. Văzând însă că norocul îi stă

împotrivă, se potoli oarecum și se apucă iară de dascălia lui.

După o bună bucată de timp iată că sosește și tatăl copiilor din călătoria cea lungă ce făcuse. Adusese cu dânsul bogății după bogății. Când află de fuga copiilor, cât p-aci era să-i vie rău, dară se stăpâni. Cercetă în dreapta și în stânga, și i se spuse toată istoria cum s-a întâmplat. Atunci el hotărî să ceară dreptate pentru necinstea ce i-a făcut soția lui și pentru răul ce i-a pricinuit procletul de dascăl.

Merse deci pe la toate dregătoriile și fu străgănit prin judecăți mai mulți ani, fără să-și dobândească dreptatea potrivit cu mărimea vinei celor vinovați.

Aflând și despre numele cel falnic al celor doi frați împărați, neguțătorul își luă femeia și pe dascăl și se duse să-i judece ei.

Mai-nainte însă de a ajunge ei acolo, fratele împăratului, năzdrăvanul, simțind că are să vie tată-său la judecată, spuse frăține-său, împăratul, și amândoi se chibzuiră ca să facă o primire frumoasă ca unui părinte bun ce le era.

Când veniră împricinații la înfățișare, ieși înainte fratele împăratului și primi pe negustor la scară, iară când îl duse înaintea împăratului, acesta se sculă de pe tron și l-a întâmpinat cu vorbe bune și supuse.

Negustorul se minună de atâta cinste ce i se făcu și nu știa ce să mai zică; se uita în toate părțile și nu pricepea nimic din cele ce se făceau.

El căuta când la împăratul, când la fratele împăratului, se minuna în sine, dară nu cuteză să zică nimic.

Intrând în cămară și dascălul cu femeia, stătură ca trăsniți de Dumnezeu. Vezi că se știau vinovați de moarte.

După ce se așează împăratul pe tron, judecata începu.

Neguțătorul își spuse păsul și zise că își pune nădejdea în înțelepciunea împărătească și așteaptă să hotărască împăratul cum îl va lumina Dumnezeu.

Dascălul o mîlcise detot, iară femeia îndrugă și ea câteva vorbe, aruncând toată vina în spinarea dascălului.

Atunci împăratul întrebă pe negustor că: dacă își va vedea copiii, i-ar cunoaște el?

— Mai e vorbă? răspunse neguțătorul.

El se uita la amândoi împărații și nu mai cuteză să zică nici bleau.

— Noi suntem, răspunse împăratul.

La aceste cuvinte, femeia și dascălul o sfecliră detot și tremurau ca varga. Iară neguțătorul, creștea inima într-însul de bucurie că-și găsisese copiii.

Împăratul zise că de când el este împărat, așa pricină grea nu mai judecase. Hotărî dară ca toți să cază în genunchi și să roage pe Dumnezeu să le arate dreptatea lui.

Așa și făcură.

Pe când încă se rugau, deodată, dascălul și femeia se făcură stane de piatră.

Împăratul porunci să puie aste stane de piatră de o parte și de alta la scara palatului. Iară negustorul rămase la curtea împărătească.

În vremea aceasta, fratele cel mic, după ce se despărți de frații săi, se duse, se duse, ca cuvântul din poveste ce d-aci în colo se gătește, și ajunsese la orașul unde îl scosese drumul pe care apucase el.

Acolo dacă sosi, trase la gazdă la un om al lui Dumnezeu. De câte ori se culca, de atâtea ori găsea câte o pungă cu galbeni la căpătâiul său când se scula.

Ceru de la gazdă pe cineva care să-i arate lucrurile cele mai însemnate. După ce ocoli cruciș și curmeziș tot orașul, văzând tot ce era vrednic de văzut, ajunsese la margine și acolo era un ostrov. Iară dacă vru a ști ce era acolo, călăuza se feri d-a-i spune.

Seara întrebă pe gazdă și aceasta îi zise:

— Să nu care cumva să te muște șarpele de inimă să te duci acolo, că e stingere de tine.

— Pentru ce? întrebă flăcăiandrul.

— Pentru că acolo șade o măiastră și oricine merge la dânsa se întoarce capiu. Și apoi nimeni nu poate să meargă să o vază, până nu o da două pungi de bani.

— Asta este tot? Măine mă duc să o văz, zise el; bani am destui, precum vezi.

Nici rugăciunile gazdei, nici frica de căpiare nu l-a putut opri de a merge să vază pe acea măiastră.

Se duse deci, dădu două pungi de bani și intră în ostrov. Acolo umblă câțva timp, ca un haidamac, pe dinafară, ca doar măiastra va ieși la fereastra palatului să o vază. Ea ieși, el o văzu și apoi se întoarse. A doua zi se duse iară, a treia zi iară și tot astfel câteva zile d-a rândul. De ce o vedea, d-aia dorea să o mai vază.

Măiastra băgă de seamă că el venea întruna de câteva zile. „Trebuie să aibă mulți bani”, se gândi ea.

Iară dacă trimise de-l chemă, îi zise:

— Mare stare trebuie să ai tu, tinere, de o risipești așa.

N-am văzut până acum pe nimeni care să vie la mine în ostrov de atâtea ori una după alta.

— Da, mare și nesfârșită, răspunse flăcăiandrul cu mândrie, ca și puterea cu care o fac.

Cum auzi măiastra aste vorbe, îi puse gând rău. Se luă deci pe lângă dânsul cu șoptele cu mometele, viclenindu-l ca să-i afle puterea.

Flăcăiandrul se pierdea de dorul ei când o văzu dezmiardându-l cu niște cuvinte mai dulci decât mierea. Se înșelă și îi spuse.

Atunci ea îi dete ceva de bău, iar el dete dintr-însul afară inima găinii. Ea o luă, apoi îl dete pe biete din ostrov.

Când se dezmetici el și se văzu pirpiricosac, golănel și gonit, cugetă: „Dacă nu ți-oi face-o eu, apoi să știi că nici dracul nu ți-o mai face”.

Se duse la gazdă și povesti ce i se întâmplase.

— Nu ți-am spus eu, săracul de mine, să nu te duci acolo? Ce o să te faci acum?

— Mă voi duce în lume, și ce va vrea Dumnezeu cu mine.

A doua zi plecă și, trecând printr-o pădure, ajunse la marginea unui râu. Acolo dete peste o colibă de pescar. Îi chiorăiau mațele de foame și fu nevoit să se abată.

Pescarul primi să rămână la dânsul să învețe pescuitul.

Într-una din zile, pescarul zise flăcăiandrului:

— Iată eu mă duc la târg cu coșul ăsta de pește. Până una alta, ia și tu halăul ăla, și vezi d-ei putea să prinzi vro fâță de pește ca să avem de legumă pentru azi și mâine.

— Las' pe mine, răspunse flăcăiandru.

Pescarul plecă. Iară băiatul intră cu plasa în gârlă. Bătu în sus, bătu în jos și pește să prinză, câtuși decât.

Tocmai era să se lase de pescuit, când văzu o mreană.

Mreana fugi, el după ea, până îi veni bine și, aruncând plasa, o încâlci într-însa și o trase la margine.

Văzu el că mreana era cât să le ajungă pe două zile. Se bucură în inima sa că făcuse o treabă cumsecade.

Se puse deci de o curăță de solzi; o spintecă, îi scoase măruntaiele. Când în loc de lapți, ce să vezi? ceva ce nu semăna a nimic. Luă el acel ceva, îl spălă, și rămase un fel de covățea mititică de piatră.

— Bună este și asta, zise el, să am cu ce bea apă.

Și îndată și luă oleacă de apă cu dânsa să bea. Când s-o aducă la gură, ea era plină cu galbeni. Se miră de astă întâmplare. Răsturnă banii în poală și mai luă o dată apă ca să bea.

Când să aducă la gură, se făcu iară bani.

— Acum, aide la zâna mea măiastră, zise el.

Lăsă și plasă, și pește, și colibă și într-un suflet alergă la gazda lui din oraș. Îi spuse despre norocul ce dase peste el și începu a se găti să meargă la ostrov.

Gazda se sili în toate chipurile să-l oprească de la această otărâre a sa. Fu peste puțină. Îl trăgea ața la rele. Până una alta, umplu gazdei două tocitori cu bani. Apoi luă cu dânsul covățica de piatră și două pungi pline, și se duse la ostrov.

Cum îl văzu măiastra, îl cunoscuse. Înțelese ea că trebuie să fi dat el cu mâna în foc, și-l chemă la dânsa.

Acolo, cu prefăcături, cu marghiolii și cu viclenii îl făcu de spuse cum are atâta stare. Și fiindcă flăcăiandrul își pierduse capul cum ajunsese lângă dânsa, se lăsă să fie mâgălit, și măiastra îi șterse și covățica. Cum se făcu stăpână și pe acest lucru, porunci slugilor sale să-l huiduiască ca p-o găgăuță și îl goni cu rușine din ostrov.

Când se văzu iarăși dat afară și înfruntat, nu se putu astâmpăra de necaz, cum de să nu se ție el, ca să nu fie și batjocorit, și cu banii luați.

Plecă iară la gazdă și-i spuse toată șiretenia.

Gazda îl povățui să ia pe seama lui o tocitoare de bani din care îi lăsase, să se apuce și el de ceva și să nu mai umble ca un pierde-vară după icre verzi.

El nu voi, și plecă în lume.

— Ce mi-o da Dumnezeu, zise el.

Merse, merse, prin câmpii cu inima plină de foc pentru măiastra lui, trecu prin păduri, și nu se putea împăca cu gândul că n-o să-și mai poată vedea odorul. În cele din urmă, căzu de obidă și de mâhnire. Stând el așa și zbătându-se cu gândurile, băgă de seamă că p-acolo p-aproape curgea o apă. Se duse să se scalde ca să se mai răcorească.

Tot scaldându-se, văzu de ceea parte a râului niște smochini.

Își aduse aminte că nu mâncase de două zile și se duse să facă o gustărică cu niște smochine. Mâncă ce mâncă, dară începu a simți că din ce în ce se schimbă. Unde din om ce era, se pomeni deodată măgar.

Altă nevoie acum. Cum să se întoarcă în cetate? Pe lângă celelalte toate, acum are să fie și prigonit. Umblând în sus și în jos pe marginea pădurii, îi era frică să intre înăuntrul pădurii, ca să nu-l apuce vreo fiară sălbatecă; se temea iară să iasă mai la lumină, ca să nu-l prinză vrun om, să-l puie la vro muncă ce n-ar putea-o duce. Ce să facă? Se căina și se

văicărea, de-i plângeai de milă. Toată ziua umblă rătăcind cu inima cât un purice de frică. Flămânzi iară. Căutând câte ceva de mâncare, dete peste niște roșcove. Se apucă să mănânce, căci era lihnit de foame.

Cât p-aci era să moară de bucurie când văzu că încet, încet, se schimbă și se făcu iară om.

Stătu în loc și se cruci și el de astă minune. Apoi dodată zice:

— Acum ești a mea! Stăi, măi tu, că ți-o fac eu ție pe piele, femeie fără de inimă ce mi-ai fost!

Se apucă și umplu sânul de roșcove. Apoi făcu un coșuleț, cum putu, din nuiiele de richită, și culese într-însul smochine, de care mâncase și el.

După ce se întoarse la gazda lui din cetate, îi spuse că acum s-a împlinit.

Auzind însă de faima celor doi împărați înțelepți, îi dete un fier ars prin inimă, și-și puse în gând a merge la dânșii să vază, oare n-or fi frații lui?

Dară până să se pornească către dânșii, se mai duse o dată la ostrov, cu coșulețul de smochine pe mână, și începu a striga la smochine, pe la poarta palatului. Măiastra, auzindu-l, trimise să-l cheme. Cum îl văzu, îl cunosc.

Crezând că și în smochinele lui este ascuns vrun farmec numai bun pentru dânsa, porunci de-i cumpără coșul cu totul. El luă banii și se făcea a se mai plimba prin ostrov.

Măiastra se puse la masă. Când la sfârșitul mesei, după ce mâncară împreună cu ai lor smochine, se făcură măgari.

Hăț în sus, hăț în jos. Ba că o fi una, ba că o fi alta, nimic. Rămaseră măgari ca toți măgarii.

Atunci flăcăiandrul, prinzându-i, le puse câte un căpăstru în cap, îi legă unul de altul și îi duse cu dânsul, după ce luă covățica și o băgă în sân; căci inima găinii o mâncase măiastra.

Se duse cu cârdul de măgari la gazda lui.

— Acum să știi că mă duc într-ale mele, zise el gazdei; bani ai destui, ostrovul și palaturile sunt ale tale. Rămâi sănătos.

— Să ne vedem sănătoși, răspunse gazda, și să auzim de bine. Dară cu turma aia de măgari ce ai să faci? Ia-ți un argat, care să vadă de ei.

Așa și făcu. Tocmi un argat și porni să meargă la frații lui, cu alaiul după dânsul.

Pe când mergea, fratele năzdrăvan spune împăratului toate cele întâmplare fratelui lor celui mai mic, și se pregătiră să-l primească cu cinste.

Când ajunse la marginea cetății unde domnea împăratul, se miră că găsi pe fratele său cel mijlociu care îl aștepta.

Acesta îi povesti toată întâmplarea cu muma lor și a dascălului, și cum îi pedepsise Dumnezeu.

Plânse fratele cel mic de osânda dumnezeiască ce căzuse peste muma lor, apoi merse de se înfățișă împăratului.

Cum se văzură, se cunoscură și se îmbrățișară.

Apoi ceru de la împăratul să-i dea un grajd curat unde să-și puie măgarii, pe care singur îi îngrijea.

Trecu ce trecu și nici pomeneală nu era ca să facă pe măgari să se schimbe iarăși în oameni.

Într-o zi, la masă, când văzu că frate-său cel mic este cu voie bună, împăratul îi zise:

— Ei, ce ai de gând cu măgarii tăi; destul i-ai pedepsit, iartă-i. Să nu socotești că nu știi tot ce ai pățit. Dară este destul. Mai cu seamă căci știu că se topește inima în tine de dorul ei.

— Adevăr ai grăit, îi răspunse fratele cel mic. Pentru hatârul tău fac tot.

Trimise de aduse măgarii acolo; le dete de mâncară roșcove și îndată se făcură iară oameni.

Toți cei de față rămaseră înmărmuriți când văzură asta minune. Apoi ochii tuturilor se ațintiră la măiastra și mărturisiră că așa frumusețe de muiere nici c-au mai văzut,

și nici că se mai poate afla în toată lumea. Ea atunci începu a zice:

— Mai întâi mulțumesc împăratului că s-a fost înduioșat de starea cea proastă și ticăloasă în care ajunsesem și a stăruit de ne-a făcut oameni la loc.

Apoi, uitându-se la fratele împăratului cel mic, îi zise:

— Numai tu mi-ai venit de hac pe lumea asta; dacă voiești, sunt gata a te lua de bărbat. Iartă-mă pentru neajunsurile ce ți-am făcut.

— Apoi eu ce umblam, păcatele mele, când tot veneam pe la tine, și tu ți-ai bătut joc de mine. Fie că și eu mi-am scos din capete. Sunt gata și eu a te lua de soție, mai cu seamă acum, că nu mi-a mai rămas la inimă nici o zăcășeală.

Se pregătiră și făcură o nuntă d-alea împărăteștile. Ei nu se mai duseră de acolo. Rămaseră câte trei frații launloc.

Trebile împărăției mergeu găitan.

Locuitorii apucau și ei de la acești trei frați când dreptate, când povețe bune și când ajutoruri de bani; și în toată lumea se duse vestea despre ei, cărora li se zicea: La cei trei frați împărați.

Încălecai p-o șea etc.

COTOȘMAN NĂZDRĂVANU

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie:

— Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe câmp și ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

— Bine zici dumneata, frate. Așa să facem, dacă astfel ai găsit dumneata cu cale.

Vezi că ei trăiau bine și nevasta nu ieșea din cuvântul bărbatului, nici cât negru subț unghie.

Făcură o azimă, luară și nițică legumă, le puseră la traistă și plecară.

Aide-aide, mergând povesteau, și râdeau, și cu ochii în toate părțile căutau.

Când, iată că dete peste un pisei jigărit, jigărit și urduros, îl luară și îl aduseră acasă. Îl îngrijiră și îl crescură ca pe copilul lor. De ce trecea, d-aia se făcea mai frumos, până ce se făcu un cotoșman numai de drag să privești la el.

Nu mai puteau de bucurie oamenii, căci aveau și ei pe ce pune ochii în casa lor, când se sculau dimineața. Mai-nainte casa li se părea pustie.

Cotoșmanul era un pisic cuminte. Șoareci nu se mai stăveau prin casa aceea. Când ședeau casnicii la lucru, iarna, în nopți d-alea lungile și spuneau la snoave și la ghicitori, cotoiul sta lângă dâșii și torcea. Când stăpâna casei făcea la ciorap, piseiul se juca cu ghemul. Dară nu-l încurca, ferească Dumnezeu. Cum făcea el, cum dregea, se juca așa de frumușel, încât ghemul nici nu se desfășura, nici nu se încurca. Câteodată îl lua în lăbuțele lui de dinainte, ținându-l ca un om, și se trântea cu el pe spate, altă dată îl făcea să se dea d-a rostogolul, lovindu-l cu câte o labă și se repezea după dânsul ca după șoareci.

Când stăpânul casei se juca cu dânsul, ferit-a sântul să-l zgârie, pare că-și pilise ghearele. Când îl mângâia, cunoștea el că îl iubește, și se întorcea și el cu lăbuțele și mângâia pe stăpânul-său, dară tot cu ghearele ascunse, o mângâiere lină ca mătasea.

Pe lângă acestea, era așa de cuminte, încât casnicii îl lăsa să îngrijească de pui și să le dea de mâncare; iară cotoșmanul nici că se gândea să se dea la el. El nu era de cei ce își bagă botul prin toate vasele. Cât despre oala cu smântână, nici pomeneală nu era să-l fi prins vrodată la ea, ori să dea cu praștia prin bucățele de friptură de pe grătar. Era un măttoi cum nu este altul în ziua de azi.

Nu mult după aceasta, femeia se simți îngreunată. Atunci să fi văzut bucurie pe casnici, încât nu-i ținea pământul. Iară când fu la facere, născu un copilăș gras și frumos și sănătos.

Crescu copilul și se făcu mare. Nu se despărțea de pisoi nici cât ai da în cremene. Amândoi se jucau, amândoi mâncau la masă, amândoi se culcau.

Părinților copilului nici nu le trecea prin minte să oropsească pe cotoșman. Ba încă îl îngrijea ca și pe copilul lor, fiindcă, ziceau ei, a intrat cu noroc în casa lor, este ugurliu, adică dobândise un copilăș.

De la o vreme încoace însă, văzură că dau îndărăt. Unde până aci era bilșugul în casa lor, acum ajunseră negustori grei ca fulgul pe apă, cum se zice. Cu toate astea, perechea de oameni nici nu se gândea a cârti împotriva lui Dumnezeu. Ea era mulțumită că dobândise copil, și alt nimic.

Mai trecu ce trecu și amândoi bătrânii dară ortul popii, rămâind în urma lor casa toacă și o sărăcie lucie.

Copilul se alese cu cotoșmanul. După ce văzu că nu mai are de nici unele, și nici părinți, se puse pe un plâns de-ți era mai mare jalea de dânsul. Atunci cotoșmanul îi zise:

— Stăpâne, nu te credeam așa slab de înger. Ești cu mine. Nu te întrista așa de mult. Precum părinții tăi au

îngrijit de mine, așa și eu sunt dator să îngrijesc de tine. Și precum tu nu m-ai dezlipit de lângă tine, nici cât ai clipi din ochi, așa și eu nu mă voi dezlipi de tine până ce nu te-oi căpătui și nu te-oi vedea om în rândul oamenilor.

Pasămite cotoșmanul era năzdrăvan. Băiatul însă rămase cu ochii blejdiți la dânsul, când îl auzi vorbind.

Plecară amândoi. Cotoșmanul înainte, băiatul după dânsul.

Ajungând într-o pădure, găsiră o scorboră mare și și-o aleseră de locuință.

Cotoșmanul făcu un culcuș stăpânului său acolo numai din fulgi de pasări, de se cufunda în puf când se culca. Îi aducea de mâncare și de băut. Îi ținea de urât spuindu-i fel de fel de basme și de snoave.

El îi spunea ce va să zică cântatul greierilor, ce însemnează săritura locustelor prin iarbă. Îl făcea să înțeleagă că dragostea între frați este nesfârșită ca apa fântânii ce curgea p-aproape de locuința lor. Când se plimbau amândoi prin câte un luminiș din pădure ori ieșeau la câmp, îi arăta toate floricelele și i le spunea pre nume. Copilul nu se domirea de ce cocorii umblă înșiruiți trâmbă, de ce rândunelele se duc și vin, de ce privighetorile cântă așa frumos; iară ciuhurezii, te apucă răcori de groază când îi auzi. Și cotoșmanul îi spunea pe șart toate și-l făcea să priceapă că aici pe pământ toate sunt cu rânduiala lor.

Scorbora o ținea așa de curată, încât ți-era milă să calci pe acolo.

Nici că se stăvea vreo goangă măcar pe la ei pe acolo. Cotoșmanul nu lăsa pe băiat să puie mâna pe nimic. Toate el le făcea.

Băiatul se făcuse flăcău de însurat. Și-i zise pisoiiul:

— Stăpâne, acum ți-a venit vremea să te însori.

— Bine, să mă însor, răspunse flăcăiașul; dară eu n-am de nici unele. Sunt golan precum mă vezi: sula și căciula.

— De asta nu te îngriji, că este de mine îngrijită de mai-nainte. Tu numai să faci ce ți-oi zice eu. De azi înainte să știi că te numești Mătăhuz împărat.

Nu trecu mult după aceasta și cotoșmanul se duse a căuta fată să-și însoare stăpânul. Se vede că el o ochise, căci se duse drept ca pe ciripie la palaturile unui boier mare. Cum ajunse la poartă, se dete de trei ori peste cap și se făcu om. Iară dacă dete ochi cu boierul, el zise:

— Boierule, stăpânul meu, Mătăhuz împărat, mergând la vânătoare, nu întâlnea decât păsărele mititele.

*Nu era vânat
Vrednic de-mpărat.*

El trecea înainte, lăsându-le să-și vază de oușoare.

— Și ce trebuință am eu oare să știu dacă stăpânul tău, Mătăhuz împărat, n-avea noroc la vânat?

— Să-ți tai cuvântul cu miere, boierule; dară dacă vei voi să mă ascuți până în sfârșit, vei afla că solia mea are să-ți aducă veselie.

— Ei bine, vorbește cât vei voi, te ascult. Dară nu știu de ce, bag de seamă, că în graiurile tale este ceva mierloît.

— Părerî, cinstite boierule. Precum vremea închisă zămislește visuri spăimâtoase, așa poate că voi fi având și eu peri răi, și te înșeală părerile.

— Bine, bine; sfârșăște, precum ai început.

— Și așa, luminate boierule, cum îți spuneam, stăpânul meu nu băga în seamă poșidicul de vânat ce-i tot ieșea înainte. Răzbătu pădurea prin toate colțurile, dară părea că se vorbise toate lighioanele ca să nu iasă de prin culcușurile lor. Scârbit de prostia fiarelor sălbatice, ce stau pitulate, stăpânul meu hotărî să se întoarcă acasă. Când, deodată, pe piscul unui munticel ce se ridica semeț din răriștea pădurii, zări o căprioară sprintenă, cu ochii blajini. Fu de ajuns o uitătură, căci îi răpi inima. Stăpânul meu, Mătăhuz împărat, se ia după dânsa. Căprioara fugi, el după dânsa.

Dară ea, mai iute de picior, îl lăsă pe urmă și veni de se ascunse în culcușul ăsta. Iară pe mine mă trimese să-i caut inima, și să-i dau în mână pe hoțomana de căprioară. Pentru aceasta am venit la d-ta, și te rog să-mi dai ajutor ca să mă întorc cu ispravă bună.

— Măi, da' calendroi mi-ai mai fost! Stăpânul tău, Mătăhuz împărat, mult trebuie să fi căutat până să găsească un pușchi ca tine...

— De mine zi ce vei pofti, boierule; dară să nu cazi în ispită să te atingi de împăratul, stăpânul meu, că, uite, se face lucru dracului.

— Nici că m-am gândit la una ca asta. Dară împăratul, vânătorul tău, să vie să-și caute căprioara.

Și fiindcă vorba vorbă aduce, cotoșmanul și boierul stătură la taifas și se înțeleseră la cuvinte. Ei hotărâră ca să vie Mătăhuz împărat, să dea ochi cu fata boierului.

Întorcându-se cotoșmanul la stăpânul său, îi spuse cum a izbutit în solia lui și puseră la cale ca în sărbătoarea viitoare să meargă împreună.

Băiatul nu se putea domiri cum de să meargă el așa goloneț. Iară cotoșmanul nu-i da răgaz să se gândească la d-alde-astea, ci îl lua cu vorba pe departe și cu cusur suptire îl făcea să priceapă că are să fie fericit.

Trecură zile cu ziua de ieri și veni sărbătoarea așteptată.

Cotoșmanul luă pe stăpânul său și plecă cu el în peșit. Merseră ce merseră și, ajungând într-o pădure, aproape de palaturile boierului celui cu fata, se opriră. Băiatul rămase adumbrat într-un crânguleț verde, căci era gol pistol. Iară cotoșmanul o rupse d-a fuga spre curtea boierului celui mare.

Cum ajunse, începu a striga cât îi lua gura:

— Săriți, săriți! că ne-a jefuit hoții.

Toți cu totul ieșiră să vază ce s-a întâmplat. Cotoșmanul, abia răsuflând și cu spaima în față, zise boierului:

— Da bine, boierule, în cuprinsul dumitale se poate ca ziua-n amiaza mare să ne calce hoții?

— Unde? Cum? Ce s-a întâmplat? Întrebă boierul.

— Ce să fie? Iaca tocmai când veneam cu Mătăhuz împărat, stăpânul meu, să-ți vedem fata, o ceată de haiduci puse mâna pe noi, a jăfuit pe stăpânul meu până la cămașe, iară eu mă strecurai, și pe ici mi-e drumul, alergai într-un suflet să-ți dau de veste și să cer ajutor de la d-ta. Abia, uite, am scăpat cu zilele.

— Bre! strigă boierul. Cum se poate una ca asta, ca să jefuiască hoții, p-aproape de palaturile mele, pe Mătăhuzul tău împărat? Să sară cu mic cu mare într-ajutor!

— Acum este de prisos, boierule. Tălharii au luat-o la sănătoasa. Mai bine dă-mi un rând de haine, ca să duc stăpânului meu și să poată veni până aci. Cât pentru tălhari, fii pe pace, că va ști el ce să facă pentru dânșii.

Luă hainele ce-i dote boierul și se întoarse la stăpânul său.

După ce îl îmbracă și-l învâță cum să se poarte la boierul, plecă cu dânșul.

Ajungând, îi ieși boierul înainte și-l primi cu toată cinstea.

Când fură în casă, Mătăhuz împărat se tot uita pe dânșul. Oamenii casei începură să șopoiască și să-și dea coate, zicând: ori că este prea fudul acest Mătăhuz împărat, sau că este prost.

Cotoșmanul băgând de seamă, zise boierului:

— Mă rog să nu-ți fie cu supărare, dară stăpânul meu n-a purtat până acum așa haine proaste.

Numaidecât boierul porunci să-i aducă altele, muiate numai în fir. Până una alta, cotoșmanul se dote pe lângă stăpânul său, și pe furiș îi dote ghiold și-i șopti la ureche ca să se ție să nu se tot uite pe dânșul așa ca proștii și ca mojicii.

După ce se îmbracă cu hainele cele bune, el se ținu bine și nu se mai uită asupra lui; apoi intrară în vorbă și se isprăvi treaba cu bine. Și nici că se putea altfel. Căci ginerele, deși era Mătăhuz împărat, dară boiul lui cel măreț, chipul cel mai bine făcut și alb ca zăpada, trupșorul lui cel

tras ca prin inel și nalt ca un brad, făcea mai mult decât toată împărăția și decât toată boieria.

După ce se hotărî ziua de cununie, plecă. Până atunci bietul flăcău se frământa cu gândul ce o să facă el și unde o să-și ducă mireasa.

Cotoșmanul nu-i dădu răspas să se mai gândească, ci cu fel de fel de glume și snoave îi fura gândurile și-l înveselea.

Când fu ziua hotărâtă pentru cununie, se duseră iarăși amândoi. Boierul rămase încremenit. De unde se aștepta să vie cu oaste și cu mărire ca un împărat, mă rog, îl văzu viind ca un cioflingar, și începu a se îndoi și a se codi să dea fata după dânsul.

Cotoșmanul mirosi îndată cam cum merge șiritenia și luă pe boier d-oparte, zicându-i:

— Boierule, să nu-ți fie paraxin unde ne vezi că am venit numai amândoi. Iaca, iaca, iaca, cum merge treaba: curg foile de zestre ca ploaia la părinții lui Mătăhuz împărat. Iară el nu voiește nici în ruptul capului să ia pe alta, fărădecât pe fata dumatăle. Părinții se împotrivesc la una ca asta. Eu însă l-am îndemnat și-l îndemn mereu să te aibă de socru. Vezi că știu eu ce știu. Casă ca a dumatăle și cinstită, și lăudată, nu se mai găsește pe lume; și flăcău ca Mătăhuz împărat ba, ba, ba, mai la rar. Apoi casă ce o să ție astă păreche are să fie fără seamăn. Pentru aceasta și stăpânul meu, ascultându-mă, s-a hotărât să o ia fără voia părinților și să se tragă la moșiile lui, să trăiască acolo ca un boier mare.

— Frumos cuvântezi tu, dară eu știu că binecuvântarea părinților întărește casele fiilor.

— Dară mai este și altă poveste, răspunse și cotoșmanul. Cu sluta în vatră casa ajunge să fie cu ușa prin pod și cu ferestrele pe sub pat. Mai bine:

*Să muncești
Și să trăiești,
Și ce-ți place să iubești.*

— Cam ai dreptate, tu. Dară mă bat gândurile să mai amânăm nunta.

— Fie și așa. Nu mă împotrivesc. Eu însă te sfătuiesc să nu pierzi din mână un giuvaer ca acesta ce ți-l trimite Dumnezeu. Norocul când pică omului, atunci să știe să-l apuce și să-l păstreze.

— Ei, aide, de! aide. M-ai biruit cu limbuția ta.

Toate fiind gata, se cununară și făcură o nuntă, de se duse vestea în șapte sate.

Trei zile și trei nopți ținură veseliile. A patra zi trebuia să meargă cu nunta la moșiile lui Mătăhuz împărat.

Acesta se pierduse cu totul. Nu știa ce să facă; nu știa nici ce mai vorbește de rușine.

Cotoșmanul se dete pe lângă dânsul și îi zise:

— Ține-ți firea, omule, nu fi copil. Am îngrijit eu de toate.

Ție să nu-ți pese de nimic. Să taci din gură și să te lași să te ducă unde oi zice eu.

Mai veni nițel inima la loc lui Mătăhuz împărat, când auzi graiurile cotoșmanului. Nu se putea domiri însă cum va face el și la ce moșii îl va duce.

Toate se puseră la cale. Toate erau pregătite pentru plecare. Ginerele și mireasa se urcară în căruță și porniră. Cotoșmanul însă o apucă înainte și zise vizitiilor să se ție pe urma lui, că el îi va călăuzi.

Așa făcură. Apucară pe câmpii unde mii de floricele împodobeau pământul. Vântul abia adia și clătina ușurel frunzele pomilor ce se aflau ici și colo în calea lor. Brotăceii orăcăiau în depărtare. Din când în când cucul cânta în partea dreaptă. Păsările ciripeau; iară privighetorile prin crângulețele înflorite trăgeau niște geamparale de-ți lua auzul.

Cotoșmanul mergea înainte și așa de iute, încât căruțele nu se puteau ținea de dânsul. Aci pierdea ca o nălucă, aci se învârteja înapoi și făcea semn pe unde să apuce.

Pasămite, călăuzind, el făcea dresurile înainte. Întâlnind cirezile de vite ale unor zmei, el spuse văcarilor ce să zică,

când îi vor întreba cineva ale cui sunt cirezile, că de unde nu, pieirea capului ce va cădea peste dâșii de la Dumnezeu va fi groaznică. Întâlnind turmele, spuse așijderea ciobanilor ce să zică și ei, căci de unde nu, Muma-pădurii îi va chinui băgându-le mâinile în căldarea cu jărat, până vor muri, și sufletele lor vor ajunge la munci nesfârșite.

Bieții oameni, de spaimă, și știind că gura nu-i ține chirie, spuse celor ce îi întrebară, precum îi învățase cotoșmanul, carele era în chip de om.

Ajungând căruțele, oamenii miresei întrebară pe văcare, când văzură sumedenia de cirezi:

— Ale cui sunt cirezile astea, fâtașilor?

— Ale cui să fie? răspunseră văcarii, iacă ale lui Mătăhuz împărat.

Se minunară toți de bogățiile acestui împărat. Mergând mai-nainte, dete de niște turme de oi. Și atâtea de multe erau, încât nu le putea cuprinde cu ochii. Întrebând:

— Ale cui sunt aste turme, prietenilor?

Ciobanii răspunseră:

— Ei, Doamne! Ale cui să fie? Ale lui Mătăhuz împărat sunt, și încă astea nu-s nimic!

Când auziră una ca aceasta, toți se loviră cu mâna peste falcă. Ei nu mai putură să-și stăpânească mirarea și fericeau pe mireasă că a dat peste un bărbat așa de june, frumos și bogat.

Iară Mătăhuz împărat tăcea mîlcă și înmărmurit de cele ce vedea. Auzea și i se părea că visează, iară nu că sunt aieva cele ce se arătau ochilor lui.

Cotoșmanul se mândrea și se fălea cu bogățiile stăpânului său. Când, iară nu se mai văzu. Nu se știu ce se făcu. Pare că intrase în pământ.

El însă dete o repezitură înainte. Și ajungând la palaturile zmeilor, pe ale căror moșii erau, le zise cu grai îngrozit:

— Fugiți, zmeilor, și vă ascundeți, căci iată că vine Ilie, Pălie, să vă potopească, să vă pârljească, și după el Luceflenderu, să vă ia suflengeru.

Răcori de groază cuprinse pe zmei când auziră pe neașteptate o veste așa de primejdioasă. Nu știa încotro să se dea d-oparte până va trece acest pârlol ce le spunea cotoșmanul.

Acesta se prefăcu a le fi prieten și a le da sfaturi bune. Vorbele lui atâta îi amețise, încât de spaimă pare că le luase pânda de pe ochi și se pierduseră cu totul.

Atunci le zise cu grăbire și cu o prefăcută grijă:

— Veniți, veniți mai iute încoa, să vă ascunz eu în șira asta de paie din băătură.

Bieții zmei atâta se speriaseră, încât nu mai știau ce face. Se lăsară să-i ia și să-i ascunză.

Cotoșmanul îi băgă în șira de paie, și îi dete foc. Îndată văpaia se urcă până la cer, iară bieții zmei țipau de usturime în para focului, de să le plângi de milă. Țipară ce țipară, dară o dată cu focul li se stinse și lor glăsciorul și se făcură scrum.

Atunci iaca și nunta intra pe poarta palatului. Slugile spuseră și ele după cum le învățase cotoșmanul, că palaturile astea sunt pe moșiile lui Mătăhuz împărat.

Când intră în palat, ce să vezi dumneata? Bogăția de pe lume era acolo. Păreții numai în aur poleiți. Pardoseala era de cleștar, iară învălitoarea era de acioaie și de plumb.

Se mai minunară o toană oamenii ce însoțiră pe mireasă.

După ce se așezară tinerii, oamenii se întoarseră la boier și-i povestiră tot ce văzură. Boierul nu se căi că și-a dat fata lui Mătăhuz împărat. Iară acesta se mira de unde și până unde să-i vie lui acea bogăție. Trăiră în pace și în veselie perechea nuntită și or fi trăind și astăzi, de n-or fi murit. Iară eu încălecai p-o șea etc.

PASĂREA MĂIASTRĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat evlavios și bun. El avea trei feciori. Pe lângă multe bunătați ce făcuse oamenilor din împărăția lui, a ridicat și o monastire de care să se ducă pomina. A împodobit-o cu aur, cu pietre nestemate și cu tot ceea ce meșterii din acea țară au socotit mai scump și mai frumos. O mulțime de stâlpi de marmură și poleiți erau prin biserică și pe dinaintea ei. Zugrăvelile cele mai prețioase, policandre de argint suflate cu aur, candelile de argintul cel mai bun și mari cât donița, cărțile cele mai alese erau zestrea monastirii aceleia. Cu cât se bucura împăratul de frumusețea ei, cu atât se întrista că nu putea să o săvârșească pe deplin, căci turnul se surpa.

„Cum se poate, zise împăratul, să nu pot sfârși astă sântă biserică? Iată am cheltuit toată starea, și ea nu este încă târnosită.”

Și dete sfară în țară ca orice meșter se va găsi care să poată să-i ridice turnul, să știe că va dobândi de la dânsul mari daruri și boierie. Pe lângă acestea, poruncă dete ca în toate bisericile să se facă rugăciuni și privigheri, ca să se îndure milostivul Dumnezeu a-i trimete un meșter bun.

Iară a treia noapte visă împăratul că dacă va aduce cineva pasărea măiastră de pe tărâmul celălalt și să-i așeze cuibul în turn, se va putea face monastirea desăvârșită.

Spuse fiilor acest vis, iară ei se întreceau care de care să plece mai-nainte, și să se închine cu slujba la tată-său împăratul. Atunci împăratul le zise:

— Eu văz, feții mei, că toți aveți dorință de a vă face datoria către Dumnezeu; însă nu vă puteți duce toți deodată.

Acum să se ducă fiul meu cel mai mare; și dacă nu va putea el să izbutească, să se ducă altul, și tot așa pe rând, până când Dumnezeu își va arăta mila lui către noi.

Copiii tăcură și se supuseră; iară feciorul cel mare al împăratului se găti de drum. Merse ce merse și dacă trecu de hotarale tatălui său, stete să conăcească într-o dumbravă frumoasă. După ce făcu focul, sta acolo până să se gătească mâncarea, când văzu deodată înaintea lui un vulpoi care îl rugă să-și lege ogarul, să-i dea și lui un codru de pâine, un pahar de vin și să-l lase să se încălzească și el la ăl foc. Fiul împăratului, în loc să asculte rugăciunea, dete drumul ogarului, care se luă după dânsul. Atunci vulpoiul făcu un semn asupra lui și îl schimbă în stană de piatră.

Văzând împăratul că fiul său cel mare nu se mai întoarce, ascultă rugăciunea fiului celui mijlociu, și îi dete voie să meargă și dânsul. Acesta, după ce se găti și își luă merinde de drum, porni și dânsul. La locul unde se împietrise frate-său, păți ca dânsul; fiindcă nu voi să dea ascultare rugăciunilor ce-i adusesese vulpoiul, ci voia să-l prinză ca să-i ia pielea.

Împăratul se pusese pe gânduri văzând că după atâta mare de timp nu se mai întoarse fiii săi nici cu pasărea măiastră, nici fără dânsa, când fiul său cel mai mic îi zise:

— Tată, iată este acum destul timp de când frații mei cei mari au plecat să aducă pasărea măiastră și nu s-au mai întors nici cu ispravă, nici fără ispravă.

*Să-mi dai bani de cheltuială
Și haine de primeneală,*

ca să-mi cerc și eu norocul Și de voi izbuti, te vei bucura, tată, că ți se împlinește dorința, iară de nu, eu nu voi suferi nici o umilință.

— Frații tăi cei mari, zise împăratul, după cum se vede n-au putut să facă nimic spre a aduce acea pasăre măiastră, ba poate să-și fi și răpus capetele, deoarece sunt duși de

atâta timp și nu se mai întoarce nici unul. Eu sunt bătrân de aci înainte; dacă vei lipsi și tu, cine să-mi dea ajutor la greutățile împărăției, și dacă voi muri, cine să se suie pe scaunul meu, dacă nu tu, fiul meu? Rămâi aci, dragul tatei, nu te mai duce.

— Domnia ta, tată, știi prea bine că n-am ieșit din poruncile împărăției tale nici cât negru sub unghie; și dacă acum cutez a stăruii în rugăciunea mea, este numai că voiesc, dac-aș putea, să împlinesc o dorință care nu dă odihnă sufletului măriei tale, dorință pe care te silești de mulți ani și cu mari cheltuieli să o îplinești.

După multe rugăciuni și stăruință, împăratul se înduplecă și-i dă voie. Își alege calul ce-i plăcu din grajdul împărătesc, un ogar să-l aibă de tovarăș, își luă merinde de ajuns și plecă.

După trecere de oarecare timp, sosiră amândoi fiii cei mai mari ai împăratului, aducând cu sine-le pasărea măiastră și o roabă pe care o făcură găinăreasă. Toată lumea se mira de frumusețea acelei pasări, care era cu mii de mii de vopseli, penele ei străluceau ca oglinda la soare; iar turnul bisericii nu se mai surpă; pasărea se așază în acel turn cu cuibul ei. Un lucru se băgă de seamă: pasărea se părea a fi mută, căci nu da nici un viers, și toți câți o vedea o căinea cum de o așa pasăre frumoasă și mândră să nu aibă viers, pentru care și împăratul, cu toată bucuria ce avea pentru biserică și turnul ei, se mârșea că pasărea nu-i cânta.

Locuitorii începuseră a uita de fiul împăratului cel mic; atâta de multă bucurie aveau ei că li se adusesse pasărea măiastră, ceea ce oprise turnul de a se surpa, și astfel biserica se putuse face cu desăvârșire; numai împăratul se mârșea în sufletul său că nu este față și fiul său cel mic care să se împărtășească de bucuria poporului său; când într-una din zile veni găinăreasa și-i zise:

— Mărite împărate, să-ți fie fața luminată, toată cetatea se minunează de viersul pasării măiestre; un cioban, cum a

intrat azi de dimineață în biserică, pasărea a început să cânte de să se spargă, și este așa de veselă, încât pare că nu o încape locul. Asta este a doua oară de când, cum intră acel cioban în biserică, pasărea nu mai conținește de a cânta; cum iese el, ea tace.

— Să se aducă acel cioban înaintea mea chiar acum.

— Măria ta, după cum se vede, ciobanul este străin, căci nimeni nu-l cunoaște. Fiii măriei tale, precum mi s-a spus, ar fi pus paznici să-l prinză.

— Taci! zise împăratul, nu vorbi de fiii mei, căci nu ți se cuvine ție să te atingi de ei.

Împăratul puse și el câțiva slujbași să pândească pe sub ascuns și, cum va vedea pe ciobanul care, când va intra în biserică, pasărea va cânta, să pună mâna pe dânsul și să-l aducă înaintea lui.

Nu s-a mulțumit pe atât, ci și însuși s-a dus la biserică în sărbătoarea cea mai apropiată ca să auză cu urechile sale cântecul cel minunat al pasărei, și să vază cu ochii săi pe acel păstor tânăr; și, de n-ar fi fost de față, s-ar fi întâmplat o luptă crâncenă între slujitorii săi și oamenii puși de fiii lui, care voiau cu dinadinsul să pună mâna pe cioban. Atunci porunci împăratul să aducă pe acel păstor cu omenie la palatul său, pentru că nu știu ce simți împăratul în inimă când îl văzu așa de tânăr, blând, smerit și cu boiul de voinic.

După ce ieși de la biserică, împăratul se duse drept la palat, pentru că inima îi zicea că trebuie să fie ceva de ciobanul acela. Cum îl văzu împăratul, îi zise:

— Ia spune-mi, flăcăule, din ce parte de loc ești? Ai părinți, și cum s-a întâmplat de ai venit p-acî?

— Istoria mea, luminate împărate, este lungă. Părinți am, asemenea și frați. Ca să-ți povestesc cum am venit p-aici și din ce parte de loc sunt, îmi trebuie mai mult timp. Dară dacă voința măriei tale este să știi, sunt gata a mă supune. Chiar mâine până în ziuă voi veni la măria ta pentru aceasta. Acum este târziu.

— Bine, voinice; mâine în revărsat de zori te aştept. A doua zi dis-de-dimineată, ciobanul veni şi aşteptă porunca împăratului; iară împăratul, cum auzi că a venit păstorul cu pricina, îl chemă înaintea lui.

— la spune-mi, flăcăule, ce este cauza de cântă pasărea măiastră, cum pui tu piciorul în biserică, şi tace, dacă ieşi?

— Ca să ştii aceasta şi altele, luminate împărate, lasă-mă să-ţi povestesc toată istoria mea.

— Iacă te ascult, povesteşte-mi tot ce vei voi.

Atunci ciobanul începu:

— Am tată şi fraţi. Am plecat din casa părintească ca să fac o faptă care să veselească pe tata, căci el era trist că nu putea să-şi împlinească dorinţa. După o călătorie de câteva zile, am ajuns la o câmpie frumoasă, de unde se deschideau mai multe drumuri. Acolo am voit să conăcesc. Mi-am făcut un focşor bun, am scos merindele ce aveam şi, când era să mă pui la masă, mă trezesc cu un vulpoi lângă mine. Nu ştiu nici de unde, nici pe unde veni, că eu nu l-am văzut. Pare că ieşi din pământ.

„Fă bine, mă rog, îmi zise, şi lasă-mă să mă încălzesc şi eu la focul tău, că uite, tremur de-mi clănţănesc dinţii în gură. Dă-mi şi o bucată de pâine şi un pahar de vin să-mi potolesc a foame şi sete care mă chinuiesc. Şi ca să mănânc în linişte şi să mă pot încălzi fără frică, leagă-ţi ogarul.”

„Prea bine, îi zisei, poftim de te încălzeşte; iată merindele mele, şi plosca mea, mănâncă şi bea cât vei pofti.” Apoi am legat ogarul şi am şezut amândoi lângă foc, povestind. Din una, din alta, îi spusei unde mă duc; ba încă îl şi rugai dacă ştie ceva să-mi spuie cum să fac, cum să dreg, să-mi împlinesc slujba cu care m-am însărcinat de bunăvoia mea.

„Cât pentru asta, îmi zise vulpoiul, fii pe pace. Mâine de dimineată plecăm amândoi, şi dacă nu te-oi face eu să izbuteşti, să nu-mi mai zici pe nume.”

Şezurăm la foc, ne ospătarăm ca nişte prieteni; apoi vulpoiul îşi luă noapte bună şi pieri ca o nălucă. Mă ciudeam

în mine cum de să nu-l văz încotro a apucat, și tot frământându-mi mintea să știu cum a venit și cum s-a dus fără să-l bag de seamă, am adormit.

Când a venit a doua zi în faptul zilei, m-a găsit minunându-mă de niște stane de piatră ce închipuiau doi oameni, doi cai și doi ogari. De cum îl văzui, ne gătirăm de ducă.

Vulpoiul se dete de trei ori peste cap și se făcu un voinic, știi colea, cum ți-e drag să te uiți la el. Pe cale îmi spuse că locul unde am mas noaptea trecută era moșia lui, că este înșurat, că are copii, că el era blestemat să poarte corpul de vulpoi până când un om va avea milă de el, îl va primi să se încălzească cu dânsul la un foc, îi va da un codru de pâine și un pahar de vin; că eu am fost acel om, că acum este dezlegat de blestem și că de aceea va merge cu mine, și nu mă va lăsa singur până ce nu voi ajunge la izbândă.

Îmi păru bine de astă întâmplare, și așa noi mersem,

*zi de vară
până-n seară,*

și ajunserăm la o poiană, unde maserăm peste noapte. Tovarășul meu de călătorie îmi spuse că a doua zi avem să trecem pe hotarul unor zmei, că acolo credea el că voi găsi ceea ce căutam.

A doua zi am înaintat pe moșia zmeilor, dar tot cam cu teamă; când, pe la chindii, am ajuns la palaturile zmeilor. Mândrețe ce am văzut acolo nu se poate povesti. Grădini cu fel de fel de flori și de pomi; casele învălite cu argint care strălucea la soare ca oglinda, pereții erau împodobiți cu chipuri și flori săpate, iară ciubucele erau poleite; fântâni care aruncau apă în sus. Avurăm parte că zmeii nu erau acasă când am ajuns acolo. Furăm întâmpinați în pragul porții de o fată frumoasă, frumoasă, de pare că era făcută din zahar, care ne zise să nu călcăm în curte, în lipsa

zmeilor, că nu e bine de noi; apoi lăcrămă de bucurie că a mai văzut oameni de pe tărâmul de unde au furat-o zmeii.

Întrebând-o despre lucrul ce căutam, ne-a spus că se află la alți zmei, rude ale zmeilor pe moșia cărora eram.

„Duceți-vă, ne zise ea, că cu ajutorul lui Dumnezeu, nădăjduiesc să izbândiți, și întorcându-vă, luați-mă și pe mine.”

După ce ne învăță cum să facem să intrăm în curtea zmeilor și cum să lucrăm, mă jură pe ce am mai scump pe lume, pe tata, ca să nu o las la zmei, ci să o iau; iară noi ne-am dus.

Ce e drept, și mie îmi plăcu fata, de cum o văzui.

Și ajungând la hotarul celorlați zmei, am stat de ne-am odihnit. Iară în revărsat de zori, am pornit pe tărâmul zmeilor, și am ajuns cam aproape de nămiezi la palaturile lor, care erau și mai frumoase decât ale celor dintâi. Cum am descălecat, m-am dus la grajd, iară tovarășul meu s-a întors înapoi; fiindcă așa ne învățase fata.

Caii erau la iesle. Unul din ei a întors capul și s-a uitat la mine. Eu l-am frecat la ochi, l-am tras de urechi, i-am sumuțat și i-am pus frâul în cap. Apoi încălecând, d-a-nălărele am luat colivia cu pasărea măiastră care era în pridvor.

— Tu ai luat pasărea măiastră? zise împăratul; tu ești fiul meu pe care toată lumea îl ține de pierdut?

— Așa, tată.

Și după ce sărută mâna împăratului, îl rugă să poruncească a se aduce de față găinăreasa.

Dacă veni găinăreasa, ciobanul zise:

— Asta este fata de care îți spusei.

— Cum se poate? răspunse împăratul. Dară cum a ajuns găinăreasă?

— Asta ți-o va spune ea; căci eu nu știu. Și așa cum zisei, începu el a povesti, după ce înhățăi colivia și o luai la sănătoasă cu bidibiul luat de la zmei, începură să necheze caii ceilalți și să facă un zgomot de ți se făcea părul

măciucă; iară eu îmi țineam firea. Unde se luară zmeii după mine, și fugi, și fugi, până ce ajunsei la tovarășul care mă aștepta la hotar; și dacă nu era el, puneau zmeii mâna pe mine și cine știe ce se alegea de capul meu. Tovarășul meu însă întinse mâna și răcni o dată la dâșii: stați! iară ei pare că fură de piatră de când lumea; nici un pas nu mai făcură înainte. După ce mă luă în brațe și mă sărută, se miră și el de frumusețea pasărei. Zmeii însă umbla cu șoșele, cu momele, să-mi ia pasărea, făgăduindu-mi câte în lună și în soare; dacă văzură că nu mă poate îndupleca, mă rugă ca barim calul să li-l dau; în sfârșit, văzui eu că nu e bine să-i las tocmai detot mânăniți, le-am dat calul, și eu am plecat cu tovarășul meu și cu pasărea; iară zmeilor li se scurgeau ochii după dânsa.

Ajungând la palaturile celorlalți zmei, fata ne aștepta în poartă; plesni de trei ori cu un bici și tot palatul se făcu un măr, pe care ea îl luă; iară eu o înhățai de mijloc și pe ici ție drumul.

Aoleo! dară zmeii când simțiră! unde veneau cu o falcă în cer și cu una în pământ, și unde răcnea de-ți îngheța sângele în vine. Eu îmi făcui curaj, detei pintenii calului și împreună cu tovarășul meu fugeam ca vântul; zmeii însă veneau ca gândul. Dacă văzu tovarășul meu așa, și că nu este chip a scăpa cu fața curată, se opri în loc, amenință asupra lor și se făcură stane de piatră. Iară noi ne urmarăm călătoria venind până iarăși în câmpia de unde plecasem, adică pe moșia vulpoiului. După ce ne-am odihnit și am dat mulțumită Domnului că am terminat cu bine astă treabă, l-am întrebat ce însemnau acele stane de piatră. Atunci el îmi zise:

„De vei ști, te vei căi; de nu vei ști, iarăși te vei căi”.

„Spune-mi te rog”, îi zisei.

„Aceștia sunt frații tăi, îmi răspunse. Ei, în loc să facă ca tine, să primească cu dragoste rugăciunea mea, asmuțară ogarii după mine, ceea ce îmi prelungi scârbosul blestem de a purta leșul vulpoiului; iară eu îi împietrii.”

„Pentru dragostea mea, rogu-te, îi zisei eu, și pentru prietenia ce am legat, fă-i iară oameni cum au fost.”

„Mult mi-e dragă prietenia ta, răspunse el, și de aceea fie după voia ta; dară o să te căiești. „

Și într-un minut nu știu ce făcu din mână, că deodată pietrele acele se scuturară și frații mei rămaseră în mirare văzându-se față cu noi.

Ne luarăm ziua bună de la tovarășul meu și plecarăm să ne întoarcem acasă.

Pasămite, frații mei îmi coceau turta.

„Frate, îmi ziseră ei, după ce călătorirăm câtva, am obosit de atâta drum; căldura este mare; aide ici la un eleșteu pe care îl știm noi, să bem câte nițică apă, să ne răcorim.”

Am ascultat și am mers. Bău cel mare, bău și cel mijlociu; iară când era să bea și eu, cum eram pus pe brânci pe marginea eleșteului ca să ajung cu gura la apă, cum făcuseră și ei, mă trezii cu o usturime grozavă la amândouă picioarele; când să mă întorc să văz ce este pricina, nu mă mai putui scula în picioare: mi le tăiaseră frații mei, și-și cătau de drum, fără a mai asculta la rugăciunile și vaietele mele.

Trei zile și trei nopți am mas acolo prin prejurul eleșteului. Calul meu, biet, când vedea că vine câte vrun balaur la mine, mă lua cu dinții de pe la spate, de haine, și fugea încotro vedea cu ochii, și azvârlea din picioare de nu se putea apropia de noi nici o fiară sălbatică.

În sfârșit a patra zi am dat peste un orb care orbecăia și el pe dibuite.

„Cine este acolo?” întrebai eu. „Un biet neputincios”, răspunse el.

Și după ce îmi spuse cum frații i-au scos ochii, din pizmă, i-am povestit și eu cum mi-au tăiat frații picioarele. Atunci el îmi zise:

„Știi ce? Aide să ne prindem frați de cruce. Eu am picioare, tu ai ochi; să te port în spinare. Eu să umblu

pentru tine; tu să vezi pentru mine. Eu știu că p-aci prin vecinătate este o scorpie mare. Cu sângele ei se poate vindeca orice boală ar fi”.

M-am învoit cu dânsul la aceasta și am mers până am dat de locuința scorpiei. Ea nu era acasă. Orbul mă așează după ușă și îmi zise ca să dau cu sabia să o tai, cum va intra; iară el se ascunse după sobă. Nu așteptarăm mult și iată scorpia venea supărată, fiindcă simțise că-i călcase cineva casa. Cum o văzui, inima se făcuse cât un purice în mine, iară când intră pe ușă, așteptai până să-mi vie bine, și unde dedei o dată cu sete, încât dintr-o lovitură îi tăiai câte trele capetele.

Mă unsei numaidecât cu sângele ei cald, și cum atinsei picioarele la loc, se lipiră de parcă fusese acolo de când lumea. Unsei și pe orb, și îi veniră vederile ca mai-nainte. După ce mulțumirăm lui Dumnezeu, plecarăm fiecare la ale noastre.

N-am voit să viu d-a dreptul acasă, ci am socotit mai bine să mă bag cioban și să las ca Dumnezeu să aducă lucrurile așa încât să se dovedească vinovatul. Nu m-am înșelat în credința mea, că iată puterea lui mare este și judecata lui dreaptă.

— Spune și tu, zise împăratul găinăresei, cum de ai ajuns găinăreasă și roabă?

— După ce a tăiat picioarele fratelui celui mic, fiii cei mari ai împărăției tale mă luară unul pe mine și altul pasărea măiastră. Eu plângeam de mă topeam, că mă despărțea de fiul cel mic al măriei tale, pe care îmi era drag să-l privesc, fiindcă-l văzusem că e un pui de românaș. Ei mă siliră să mă iubesc cu unul din ei, îmi făgădui că mă va lua de soție cum voi ajunge la curtea împărătească. După ce m-am împotrivit la toate siluirile ce amândoi voiau să-mi facă, am primit mai bine să fiu roabă și găinăreasă la curtea împărăției tale, decât să mă duc aiurea, fiindcă știam că Dumnezeu nu va lăsa să se prăpădească acela care a umblat cu dreptatea în sân, și acum, mulțumesc lui

Dumnezeu că mi-a arătat cum fapta bună nu moare niciodată.

— Poți tu să-mi dovedești, întrebă împăratul, că tu ești acea fată și nu alta?

— Acest măr, zise ea, pe care îl scoase din sân, poate să încredințeze pe orișicine că eu sunt. Fiii d-tale cei mai mari n-au știut de dânsul, că mi l-ar fi luat, și nu m-aș mai fi întâlnit cu dânsul.

Atunci, ieșind afară, plesni dintr-o biciușcă de trei ori asupra mărilor și unde se ridică niște palaturi, încât în toată împărăția nu se găsea altele ca acelea.

Împăratul rămase și el în mirare. Și voind a sărbători venirea fiului celui mic, acesta zise:

— Tată, înainte de a mulțumi lui Dumnezeu că m-am întors sănătos, să mergem câteșitrei frații înaintea lui la judecată.

Împăratul n-avu ce zice. Se aduseră frații înaintea împăratului, care deteră în genuchi și cerură iertare de la fratele cel mai mic. El le zise:

— Dacă Dumnezeu vă va ierta, iertați să fiți și de mine.

Neavând încotro, se duseră înaintea bisericii și puseră trei uleie depărtate deopotrivă unul de altul. Intrară fiecare cu picioarele în câte unul, și aruncară cu praștia în sus câte o piatră: pietrele fraților celor mari se întoarseră și loviră pe fiecare în cap cu așa tărie, încât rămaseră morți. Piatra însă a fiului celui mic de împărat căzu dinaintea lui.

Lumea se adunase de se uita la astă judecată dumnezeiască, iar împăratul, după ce făcu nuntă și-și însoți copilul cu găinăreasa, se coborî de pe tron și puse pe fiul său în locu-i, care, dacă o fi trăind, împărățește și până azi.

Eram și eu față la acele întâmplări, pe care le povestesc acum celor ce mă ascultă.

GĂINĂREASA

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă. În căsătoria lor ei au trăit ca frații, și numai o fată au fost făcut. Ca și mumă-sa, această fată, din naștere, era cu o stea în frunte. Murind împărăteasa, a lăsat cu sufletul la ceasul morții ei și cu jurământ ca împăratul, soțul ei, să nu văduvească, ci să ia de soție pe aceea la care se va potrivi condurul ei. Împăratul o iubea, nevoie mare. Și nici în ruptul capului nu voia să se însoare de a doua oară. Un an întreg întreguleț o plânse după înmormântarea ei.

Sfatul împărăției, știind hotărârea împărătesei, lăsată cu grai de moarte, se tot ținea de căra împăratului ca să se însoare, și mai multe nu. El se tot împotriva cu fel de fel de cuvinte.

Dacă văzu și văzu că scăpare nu este, se lăsă și el după sfatul mai-marilor împărăției. Dete condurul răposatei împărătesei și doi trimiși ai Sfatului împărătesc răzbătură țări și cetăți, căutând la cine s-ar potrivi condurul. Nu trecu mult și se întoarseră precum se duseră, fără nici o ispravă. Pasămite condurul nu se potrivi la nici o fată de împărat, la nici o cucoană, la nici o jupâneasă, la nici o țarancă, ba chiar la nici o roabă. Împăratul nu mai putea de bucurie de această întâmplare.

Condurul sta d-a pururea pe masă în cămara împăratului.

Oricine voia să-l încerce, avea toată voia.

Într-una din zile, când împăratul ținea sfat cu boierii cei mari pentru trebile împărăției, iacă și fie-sa că vine și se juca și se zbenguia p-acolo prin cămară. Trecând și pe lângă masă și văzând condurul, îl ia și îl încalță; când, ce să vedeți d-voastră, cinstiți boieri, parcă fusese d-acolo. Începu a alerga iară după jucării, ca un copil ce era. Ea luase condurul fără să știe al cui este și pentru ce stă pe

masă. Când văzură boierii una ca aceasta, rămaseră înmărmuriți de uimire.

Ce să facă ei? Hotărârea împărătesei era lămurită. Să nu văduască împăratul după pristăvirea ei, ci să ia pe aceea la care se va potrivi condurul ei. Să lase pe împăratul să văduască pentru că nu s-a potrivit condurul la nici o muiere, călca jurământul împărătesei de la ceasul morții sale; să silească pe împăratul să ia de soție pe fie-sa, se temea de Dumnezeu. Ce să facă dar?

După multe chibzui, sfatul împărăției găsi cu cale că împăratul n-ar păcătui de ar lua de soție pe fie-sa, fiindcă așa lăsase cu sufletul împărăteasa și pentru că Dumnezeu chiar orânduise așa, deoarece la nimeni de pe lume nu se potrivea condurul răposatei.

Numaidecât mai-marii țării ziseră fetei să se gătească de nuntă.

Acum altă nevoie. Nici fata nu voia să ia pe tată-său de soț. Ea zise:

— Unde ați mai auzit, boieri dumneavoastră, batjocură ca aceasta, să ia tatăl de soție pe fie-sa.

— Nu te supăra, domniță, și nu fii așa țănoșă. Are să curgă multă apă pe gârlă până să ajungi a cunoaște tainele împărăției ca noi. Și apoi, răposata maica împărăției tale, cea atât de vestită în lume de cuminte, a lăsat cu sufletul ca împăratul, tatăl tău, să nu văduască, ci să se însoare cu aceea la care se va potrivi pe picior condurul ei.

— Căutați, mai zise fata, și găsiți pe vreuna la care să se potrivească condurul mamei pe piciorul ei.

— Am răzbătut, răspunseră boierii, împărății și cetăți, târguri și cătune, am încercat și la bun și la rău, la tinere și la bătrâne, la femei de neam și la de cele proaste, până și la roabe, și la nimeni nu s-a potrivit. Dumnezeu ne-a arătat pe aceea pe care împăratul nostru trebuie să o ia de soție.

Văzând fata că n-are încotro, ceru timp de trei zile în care să se gândească și apoi să-și dea răspunsul.

Și trecând în camera ei, se puse pe un plâns, de să te ferească Dumnezeu; vărsa niște lacrimi cât pumnul și suspina de să-i spargă pieptul. Plânse ce plânse, dară văzu că de la plâns nu câștigă nimic. Se duse deci la dădacă-sa, îi spuse cele întâmplate și îi ceru sfat.

Dădacă, după ce se gândi și se răzgândi, îi zise să ceară a i se face trei rânduri de haine: unul de aur, altul de mărgăritar și al treilea de diamante, și să spuie că după aceea se va găti.

Cererea ei se îndeplini tocmai pe tocmai.

În vremea aceasta, dădacă îi pregăti toate cele trebuincioase spre fugă.

Când îi aduse hainele, îi mai zise o dată să se gătească de nuntă. Fata răspunse că este gata. Boierii rămaseră mulțumiți, auzind răspunsul fetei; ei crezură că în cele din urmă ea a cunoscut că trebuie să se supuie Sfatului împărăției.

Seara, îi aduse și dădacă cele spre fugă. Își băgă hainele cele frumoase ce le căpătase în desagi, se îmbracă cu o piele de măgar pe care i-o adusese dădacă și fugi.

*Ascultați, boieri, cuvântul din poveste;
Căci d-aci nainte mai frumos îmi este.*

Fugind fata împăratului de la curtea tătâne-său, apucă pe căi dosnice, pe cărări neumblate de picior de om. Ea se feri să nu o vază nimeni, și fugi și fugi, până ce ieși din împărăția tatălui său. Trecând hotarul, îi mai veni nițică inimă. Unde până aci umbla cu moartea în sân, acum se mai liniști olecuță. Merse ce merse, și ajungând la curtea împăratului locului aceuia, se puse la poartă cu chip umilit și smerit. Iară dacă ieși bucătăreasa și o văzu, i se făcu milă de dânsa și, înduplecându-se de rugăciunile ei, o primi înăuntru. Spuse și împărătesei că o fată sărmană și nenorocită a năzuit la curtea împărătească și o rugă ca să o primească să fie găinăreasa curții.

Împărăteasa se înduioși când auzi că o sirimană nevoiașă cere adăpost de la dânsa și porunci ca să o puie îngrijitoare de găini; dară ea, bucătăreasa, să răspundă de dânsa.

Fiind sub ascultarea bucătăresei, fata de împărat se silea în toate chipurile să-i fie pe plac. Unde să se adune ea cu celelalte slugi din curte? Unde să scoată ea un cuvântel de pâra sau de zăzanie? Unde să calce ea cuvântul bucătăresei și să se amestece în certurile și becisniciile celorlalți? Ferit-a Dumnezeu! Ea îngrijea de păsările din curtea împărătească, ca de ale dânsei; după ce deschidea cotețele, și le da de mâncare, apoi le cuibărea, pune cloștile și vedea de pui, mai cu milă decât cloștile. Mâncarea și apa, mai cu seamă, nu le lipsea niciodată.

Iară dacă isprăvea treaba cu găinile, venea pe lângă bucătăreasă și-i da și ei ajutor. Toți slujbașii curții o luau în nume de bine, văzându-i vrednicia, și toți aveau milă de ea. Se dusesse vestea până la împărăteasă de hărnicia, de bărbăția și de curățenia de inimă a găinăresei. Împărăteasa ceru să i se înfățișeze ca să o vază și dânsa. Smerenia, nevinovăția și sfiala ce băgă de seamă împărăteasa la găinăreasă îi plăcu. Ea porunci bucătăresei să o ia mai de aproape, spre a nu cădea în gurile bârfitorilor.

Nu trecu mult și împăratul cu împărăteasa și cu fiul lor fură poftiți la nuntă la un alt împărat. Ei se duseră. În ziua aceea se ceru și găinăreasa de la bucătăreasă cu rugăciunea ca să o lase să se ducă și ea prin cetate, să se mai răsuflă puținel. Bucătăreasa îi dete voie. Găinăreasa se îmbracă cu hainele de aur și zicând: „ Lumină înainte, întuneric înapoi, nimeni să nu mă vază ce voi face „, se duse ca vântul și, ajungând la nuntă, se prinse în horă tocmai lângă fiul împăratului. Acesta cum o văzu, îi căzu tronc! la inimă. Se îndrăgosti după dânsa, vai de lume! El o întrebă a cui fată este, și de unde. Ea îi spuse alte gogleze. Iară el tot vorbind cu dânsa, îi luă un inel și nu mai voi să i-l dea.

Când fu îndeseară, ea, cu grijă, iară zise vorbele ce zisese la venire, și pieri ca o nălucă din mijlocul horei. Bucătăreasa o certă că prea zăbovisе. Ea își ceru iertare și se făgădui că altă dată nu va mai face așa. Fiul împăratului nu mai putea de inimă rea, că-i scăpase așa bucățică bună.

După nițel timp, acest împărat fu iarăși poftit la o nuntă de împărat. Fiul împăratului se duse și el cu tată-său și cu mumă-sa.

Găinăreasa se ceru și ea de la bucătăreasă. Și căpătând voie se duse, ca și întâi, îmbrăcându-se în hainele cu mărgăritare. Se prinse în horă, iarăși lângă fiul împăratului. Până seara nu jucă cu altul, decât numai și numai cu dânsul. Când dete în amurg, ca și de la rând, ea pieri.

Să se prăpădească fiul împăratului de părere de rău că o pierduse. Nu-l mai încăpea locul. O căuta prin toate părțile, dară ia-o de unde nu e!

Se întoarse dară cu inima zdrobită. Un fel de lânchezeală îi cuprinse.

Găinăreasa, îndată ce se întoarse acasă, iute, iute, se îmbracă iarăși cu pielea ei de măgar, și căuta de găini cu voie bună și tot cântând.

Mai trecu ce mai trecu, și iarăși fu chemat împăratul la o nuntă a altui împărat. El se duse iarăși cu fiul său.

Se ceru și găinăreasa în ziua aceea. Dară bucătăreasa nu mai voia să-i dea drumul. Abia, abia, după multe rugăciuni, și cu făgăduința de a nu se mai cere niciodată, se înduplecă bucătăreasa a-i da voie. Se îmbracă deci în hainele sale cele cu diamante, și zicând vorbele cele ce o ascundeau de la ochii oamenilor, ea se duse și se prinse în horă iarăși lângă fiul împăratului. Acesta cum o văzu, îi veni inima la loc, fiindcă fata cam întârziase. Fiul împăratului juca ce juca, și tot se uita la dânsa, parcă o tot pierdea din ochi. Și în adevăr avea și ce vedea. Așa de bine îi ședea gătită, de părea că este o zână. Sclipea diamantele de pe dânsa de luau ochii celor ce se uitau la dânsa. Fiul împăratului era mândru, nevoie mare! fiindcă zâna numai cu dânsul jucă

cât ținu hora. Și unde se rotea pe lângă dânsa și se îngâmfa ca un curcan.

Iară când fu a da îndeseară, găinăreasa pieri iarăși ca o nălucă. Când văzu fiul împăratului că zâna lipsește, atâta îi fu. Căzu la grea boală. Pasămite prinsese lipici. Se aduseră toți vracii, toate babele și toți cititorii de stele; rămaseră însă rușinați, căci n-avură ce-i face. Atunci fiul împăratului spuse mă-sii că până n-or găsi pe fata la care se va potrivi inelul ce-i dote el, nu se va face bine. Mumă-sa rugă pe împăratul să asculte rugăciunea fiului lor. Iară împăratul porunci să umble niște boieri din casă în casă să încerce inelul, și la ce fată ori muiere se va potrivi, să o aducă cu cinste la curtea împărătească.

Umblară boierii și răzbătură toate colțulețele, și ca să se potrivească inelul la cineva, ba. Se întoarseră deci cum s-au fost dus. Să se dea fiul împăratului de ceasul morții, de ciudă, când auzi una ca aceasta! În cele mai de pe urmă porunci să se cerceteze și prin curtea împărătească. Chemă de față pe toate muierile, slujnicele și roabele. Toate se grăbiră a veni. Încercă inelul și la nici una nu se potrivi. Pasămite pe găinăreasa o uitaseră toți cu totul. Bucătăreasa își aduse aminte și spuse împărătesei de dânsa.

— Să vie și ea, să vie și ea, răspunse împărăteasa.

O aduseră cu nepusă în masă, căci ei nu-i prea era voia să se dea la iveală îmbrăcată în pielea de măgar. Dară cine o ascultă! Cum o văzură slugile, se umflară de râs. Ea, cu capul plecat și plină de rușine de batjocura tuturilor slujitorilor, veni și cu sfială se apropie. Cum îi puse inelul, parcă fu de acolo; și de unde să nu fie așa!

Cum auzi fiul împăratului că s-a potrivit inelul, o dată răsări ca din somn. Porunci de o aduse în fața împăratului.

Acestuia nu prea îi venea a crede că fiu-său să fi căzut la boală pentru o așa netrebnică, și cât p-aci era să-i oropsească.

Fiul împăratului și mumă-sa căzură cu rugăciune la găinăreasa ca să se facă cum era la nuntă. După mai multe tăgăduiri, se înduplecă și, ducându-se în cocioaba ei, se îmbracă și apoi veni sus, îmbrăcată și frumoasă ca o zână. Împăratul blejdi ochii la dânsa și rămase mult timp uimit de frumusețea ei. Văzu și el acum că bună bucățică își alesese fiul lui. Atunci împăratul își scoase stema din cap și o puse în capul fiului său; tot așa făcu și împărăteasa, puind stema sa în capul găinăresei.

Fiul împăratului o dată sări din pat. Pare că nu mai fusese bolnav de când lumea.

Atunci găinăreasa, după stăruința tuturilor, își spuse toată istoria. Nunta se hotărî și împăratul, tatăl găinăresei, fu și el poftit. Acesta când văzu pe fie-sa la cununie, rămase ca trăsniț de Dumnezeu. El o credea pierită, socotind că-și făcuse seamă singură. Apoi se veseliră veselie împărătească, și trăiră cât trăiește lumea, bucurându-se în pace de toate fericirile pământești.

Încălicai p-o șea etc.

ȚUGULEA, FIUL UNCHIAȘULUI ȘI AL MĂTUȘII

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un moș și o babă. Ei erau săraci de n-aveau după ce bea apa. Când mălai aveau, n-aveau sare; când aveau sare și mălai, n-aveau legumă. Trăiau și ei de azi până mâine. Ei aveau trei copii, trențăroși și nespălați, ca vai de ei. Cel mai mic se vedea a fi mai isteț decât cei doi mai mari, dară era olog de amândouă picioarele. El se numea Țugulea.

Ei se învecinau cu Zmeoaica pământului. Această zmeoaică era așa de rea, încât nimeni din vecinii ei n-avea pace de dânsa. Ea le călca moșiile și le făcea fel de fel de neajunsuri.

La nașterea lui Țugulea, când au venit ursitoarele, s-a întâmplat să fie p-acolo și Zmeoaica pământului. Ea auzise cum îl ursise și, de pizmă, mai în urmă îi luă vinele și d-aia era el olog.

Din această pricină, și fiind și săraci, unchiașul cu mătușa și cu copiii lor ajunseseră de râsul tuturilor megiașilor din sat. De bietul Țugulea însă râdeau și chiar frații lui.

După ce se mai măriră copiii, Țugulea zise într-o zi mă-sii, față de frații săi:

— Mamă, am auzit că dumneata ai un frate bogat, care locuiește în alt sat. De ce nu te duci la dânsul să ceri o mârtoagă de iapă, pe care să ieșim și noi la vânat, că mi s-a urât clocind acasă pe vatră?

— Ia nu mai trăncăni și tu de acolo, Țugulea ologu, îi ziseră frații râzând, mai bine mama noastră să se ducă la unchiul să ceară pentru noi doi cai, căci noi suntem vrednici a încăleca și descăleca.

Țugulea înghiți rușinea, plecă capul în jos și tăcu. Muma, tot mumă. Se duse la frate-său și ceru doi cai pentru frații cei mari și o iapă pentru Țugulea.

Frate-său îi dete bucuros, mai cu seamă de milă pentru Țugulea, ca să poată umbla și el.

Nu mai putură de bucurie frații când le aduse mă-sa caii. Țugulea nu se putea mângâia pentru că era olog și nu știa cum să facă să se înzdrăvenească.

După câteva zile Țugulea zise că ar dori să meargă și el cu frații lui la vânătoare.

Râseră frații de el. Apoi dacă se rugă și mă-sa de ei, îl luară și pe dânsul. Se gătiră și plecară. În pădure se mirau frații cum face Țugulea de nimerește așa de bine vânatul pe care pune el ochii. Nici o săgeată nu se ducea în vânt degeaba. Toate intrau în carne.

Trei zile și trei nopți zăboviră la vânătoare.

În a treia noapte, Țugulea visă un vis ce-i plăcu. Se făcea că el era într-o grădină frumoasă, frumoasă ca un rai. El ședea acolo, într-un colț, trist și mâhnit că nu putea umbla, să se bucure și el de frumusețile acelei grădini. Păsările cântau de se spărgeau. Frunzele de pomi fâșiau de adierea vântului și florile răspândeau un miros de te îmbăta. Se uita cu jind la toate astea, căci nu putea să se desfăteze și el. Atunci ridicând ochii în sus, se rugă lui Dumnezeu să-i ia viața mai bine, decât să trăiască în așa ticăloșie.

Pe când se făcea că se roagă, deodată i se arătă dinainte o zână, așa de frumoasă și de blândă, cum nu mai văzuse el în viața lui așa ființă. Și se făcea că-l întreabă, zicându-i:

—De ce te căinești, băiețele, și te amărăști?

— Cum nu m-aș căina și nu m-aș amărî, zână a frumusețelor, se făcea că zise el, iată sunt olog, și din această pricină am ajuns de batjocura tuturor băieților din sat.

— Lasă, dragul meu, nu mai plânge, că ei nu știu ce fac, se făcea că mai zise zâna. Tu ai să te tămăduiești și o să ajungi împărat.

— Nu-mi trebuie mie împărăție. Eu aș fi bun bucuros, numai să pot umbla. Dară asta n-o să se poată, căci, uite, parcă n-am vine în picioare.

— Ba o să se poată, se făcea că adaoase zâna cu vorbă apăsată. Tu ai avut vine; dară ți le-a luat Zmeoaica pământului de când erai mic. Ține chimirașul ăsta. Când vei fi încins cu el, ce vei voi, te faci, dacă t-ei da de trei ori peste cap. Silește-te de-ți ia vinele de la zmeoaică.

Luă chimirașul; dară când ridică ochii și voi s-o întrebe cine era ea, de are milă de dânsul, ia pe zâna de unde nu e! Parcă intrase în pământ.

Iară el odată se deșteptă. Se pomeni cu chimirașul în mână. Se încinse cu el, se dete de trei ori peste cap, gândind să se facă o pasăre, și îndată se făcu. Se dete iară de trei ori peste cap și se făcu om la loc.

Cât p-aci să se piarză de bucurie, dară se stăpâni. Încinse chimirul pe piele ca să nu se vază și se feri d-a spune fraților ceva.

Pasămite, zâna aceea era ursitoarea lui cea bună.

După ce se făcu ziuă, se întoarseră cu frații lui la bordeiul lor, și aduseră mulțime de vânat.

Peste câteva zile plecară iară. Dând caii la pășune, frații cei mari ziseră lui Țugulea să păzească el caii, căci dânșii sunt obosiți.

Cum se culcară, și adormiră.

Țugulea priponi caii, apoi, dându-se de trei ori peste cap, se făcu o albină și plecă înspre miază-noapte încotro ședea Zmeoaica pământului.

După ce ajunse acolo, zbârn! în sus, zbârn! în jos, intră în casa zmeoaicei și ascultă ce vorbea cu zmeii, ginerii săi, și cu zmeoaicele, fetele sale.

Între altele, auzi zicând zmeoaica bătrână:

— la vedeți, fetelor, mai șade vinele alea ale lui Țugulea în cutia în care le-am așezat eu după sobă?

— Mai șade, răspunse zmeoaica cea mică, azi le-am văzut, nu mai departe.

— Iaca, voi o să vă duceți la casele voastre, zise bătrâna cea zbârcită; să știți să vă temeți de Țugulea ăsta,

afurisitul; căci și mie mi-e frică de dânsul, măcar că i-am luat vinele.

Tot de la dânsle mai auzi Țugulea că peste câteva zile are să se facă nunta zmeoaicei celei mici, și pentru veseliiile de nuntă trebuindu-le vânat, zgripsoroaica scofâlcită împărți pe fiecare din gineri pe unde să vâneze. Îi fu destul pentru astă dată că auzise și atât.

Când se întoarse la frații săi, începuse a intra alba în sat.

— Sculați, fraților, le zise el, că iată ne-a luat ziua de pe urmă.

— De ce ne-ai lăsat să dormim atât de mult? îi ziseră frații, dojenindu-l.

El tăcu din gură.

Se sculară ei și plecară după vânat, apoi se întoarseră acasă. Țugulea acum se culca afară în toate nopțile, și tot plănuia cum să facă să-și ia vinele. El se ducea mereu pe la zmeoaică, fără să știe cineva, și pândeia vreme cu prilej când să-i vie bine să-și ia vinele.

Într-o seară se făcu muscă, întră pe coș în cămara unde era cutia cu vinele, pe când zmeoaica nu era acasă; aci dacă intră se făcu om, luă vinele din cutie și le puse la picioarele lui. Cum le puse, se lipi, parcă fusese acolo de când lumea. Se făcu iară muscă și plecă acasă.

A doua zi, noaptea, trebuia să meargă zmeii la vânat pentru nuntă.

Țugulea se duse mai întâi în calea zmeului celui mai mare. Când se apropie de el, calul zmeului începu a sforăi; dară zmeul îi zise:

— De! cal de paraleu, că doară nu va fi adus cioara osciorul și vântul perișorul lui Țugulea pe aici, căci vinele lui sunt la soacră-mea după sobă.

— De unde știi tu așa bine? îi zise Țugulea. Dă-te jos să ne vedem și să ne luptăm.

Zmeul, cum îl văzu, îngheță sângele într-însul. Se apucară la luptă în buzdugane, dară Țugulea cum aduse buzduganul său și lovi pe zmeu, îi luă mirul, apoi îi tăie

capul, îi luă calul și armele și plecă înaintea zmeului celui mijlociu. Asemenea îi făcu și lui. Apoi plecă înaintea zmeului celui mic.

După ce se întâlni și cu zmeul cel mic, se luă la luptă și cu dânsul. Se bătură întâi în buzdugane, buzduganele se sfărâmară; se luptară cu sulite, acestea se rupseră; se apucară apoi în săbii, a zmeului se frânse. După aceea se luară la luptă dreaptă, se luptară ce se luptară și, înfrângând pe zmeu, îi tăie și lui capul. Îi luă și lui armele și calul și plecă acasă cu dânsule.

Când ajunse se crăpa de ziuă; legă caii și puse bine armele zmeilor.

Apoi sculă pe frați să meargă la vânat. Când văzură frații caii se minunară. Îl întrebă, dară el nu voi să le spuie nimic, zicând că nu știe.

Încălecară frații pe caii zmeilor și porniră. Țugulea însă încălecă pe calul zmeului celui mic, căci era mai vânjos.

Zmeoaica, văzând că întârzie ginerii, zise fiicelor sale:

— Asta nu e lucru curat. Ia vedeți vinele lui Țugulea, sunt ele unde le-am pus eu?

— Ba nici ca cât, îi răspunseră fetele, după ce căutară.

— Bărbații voștri trebuie să fie răpuși. Țugulea a făcut pozna. Duceți-vă în pădure pe unde are a trece el și faceți precum v-am zis.

Țugulea, trecând cu frații săi prin pădure, văzu o vie cu struguri. El simți că asta nu poate să fie lucru curat. Cum de nu mai văzuse el astă vie în pădure?

Frate-său cel mai mare vru să ia un strugure. Țugulea îl opri. Apoi descălecă, scoase paloșul și începu a tăia la vițe.

Deodată începu a curge din vițele tăiate niște sânge negru ca păcura. Frații se mirară de aceasta.

Apoi, încălecând ei, porniră. Merseră ce merseră și dete peste o liveadă cu pruni. Țugulea nu lăsă pe fratele cel mijlociu să ia prune, ci făcu ca și la vițe, și din prunii tăiați curse iară sânge. După ce mai merse, dete peste o fântână. El știa că prin acea pădure nu era nici o fântână. Nu lăsă pe

frați să bea apă. Ci luând sulița, înțepă fundul fântânii de mai multe ori, și deodată începu a gălgâi un sânge mohorât și cu rea duhoare. Gălgâia ca dintr-o vacă.

Acestea erau fetele zmeoaicei, care voiau să otrăvească pe Țugulea, feciorul moșului și al mătușii.

Mergând ei împreună, Țugulea zise fraților săi:

— la uitați-vă, fraților, de vedeți ce este, că nu știu ce mă dogorește.

— Ce să fie! răspunseră frații uitându-se, iacă un norișor roșu, vine după noi ca vântul.

— Aia este zmeoaica bătrână, măi, zise el. Vine după mine.

Voi împrăștiați-vă care încotro și vă duceți acasă, ca să nu vă aflați în calea ei, căci vă face mici fărâme.

După ce se despărțiră, Țugulea intră într-o peșteră să se adăpostească până va trece zmeoaica. Urgisita de zmeoaică; unde venea, mare, venea turbată de mânie, trecu ca fulgerul pe lângă peșteră și apucă înainte, că nu vedea cu ochii de cătrănită ce era.

Țugulea îndată ieși din peșteră, încălecă și pe ici și pe drumu. O luă la sănătoasa înapoi spre răsărit și merse, și merse, până ajunse la curtea unui împărat care de douăzeci de ani lucra un zid nalt foarte, ce cădea înspre partea moșiei zmeoaicei, nici el, vezi, nu avea pace de dânsa, și tocmai atunci îl isprăvisese.

Cum ajunsese acolo Țugulea, spuse împăratului că omorâse pe ginerii și pe fetele zmeoaicei. Apoi îi zise să dea poruncă grabnică la toți fierarii ca să-i facă îndată o măciucă de fier mare cu care să omoare și pe zmeoaica bătrână.

Împăratul primi bucuros să facă Țugulea orice o ști el, numai să se scape de blestemata de zmeoaică.

Țugulea puse de făcu o gaură în mijlocul zidului cetății, apoi porunci și se aduse o grămadă de bucăți de lemne, cărora le dete foc în mijlocul cetății; în acel foc puse măciuca de fier ca să arză să se facă roșie.

Zmeoaica, după ce alergă într-o parte și într-alta și nu găsi pe Țugulea, mirosi ea că trebuie să fie la împăratul cel cu zidul mare. Se întoarse și să te ții, pârleo! într-un suflet ajunse, căzând lângă zid de osteneală și amărăciune. Apoi se sculă cum putu și vru să sară peste zid. Sări, însă în sec. Dacă văzu că-i este peste puțință a sări pe dasupra zidului, se urcă până la gaura ce o făcuse Țugulea și începu a sorbi, voind să înghiță totul ce era în cetate.

Împăratul și oamenii din cetate se păreau a fi scriși pe perete, atât îi înmărmurise frica. Țugulea nu-și pierdu cumpătul, ci, cu măciuca roșie ca focul și țiind-o de coadă, merse la gaură. Când sorbi o dată zmeoaica, trase măciuca arsă tocmai în inimă.

O dată răcni zmeoaica zicând:

— M-ai mâncat friptă, Țugulea! și muri pe loc.

Împăratul, boierii și locuitorii acelei împărății mulțumiră lui Dumnezeu că i-a scăpat de zmeoaică, de fetele și de ginerii ei, căci multe rele le făceau; iară mântuitorului lor îi ziseră „Țugulea viteazul și înțeleptul”. După aceea, împăratul ridică pe Țugulea la mare cinste.

Țugulea trăi acolo câțva timp ca în sânul mă-sii. Dară niște zavistioși de boieri băgă în inima împăratului frica că Țugulea odată, odată are să-i ia țara.

Cum auzi unele ca acestea, împăratul se gândea ce meșteșug să facă ca să scape de el. În sfârșit ascultă povețele celui mai pizmătareț din boierii cei bătrâni.

Trimise și chemă pe Țugulea. El veni.

— Țugulea viteazul, zise împăratul, Sfatul împărăției mele a găsit cu cale să te duci la împăratul stririlor, în peșit, să-i ceri fata pentru mine.

— Dacă Sfatul împărăției a găsit cu cale, eu sunt gata să mă supui, răspunse el.

— Apoi pe când hotărăști ziua plecării?

— Când ar fi după mine, și mâine.

Îi gătiră cărțile ce trebuia să le ducă Țugulea, îi dete bani și porni, după ce își luă ziua bună de la împărat și boieri,

iară gloatele îl petrecură până afară din cetate și se uitară după dânsul până nu-l mai zăriră.

Țugulea se duse mai întâi de se întâlni cu frații lui. Le spuse și lor cum a omorât pe zmeoaica cea bătrână, apoi le făcu cunoscut și treaba cu care l-a însărcinat împăratul. Le dete și lor niște bani ca să-i ducă părinților, apoi se îmbrățișară și plecară.

Frații lui Țugulea începuse a se uita la el cam chiondorâș. Ei nu se puteau învoi cum de Țugulea să ajungă să le facă lor rușine. Ei mai mari, și să rămâie mai pe jos decât el, ca niște bobleți.

Ducându-se Țugulea la treaba lui, întâlni în cale pe un om care striga că moare de foame. Se apropie de dânsul să vadă ce fel de om este acela. Când, ce să vadă? un om ca toți oamenii umbla după șapte pluguri ce ara și din gură nu mai tăcea.

— Ce voinic mare ești tu, omule, de mănânci brazda de la șapte pluguri și tot strigi că mori de foame? îl întrebă Țugulea ca p-un prieten.

— Eu nu sunt voinic, răspunse flămândul, ci voinic este Țugulea, feciorul moșului ș-al babei, care a omorât pe zmeoaică, pe fetele și pe ginerii ei.

— Eu sunt acela, îi zise Țugulea.

— Dacă ești tu, ia-mă și pe mine cu tine, că poate ți-oi prinde bine la ceva.

Îl luă și plecară. După câteva zile de călătorie, dete peste un alt om, în gura căruia curge apa de la nouă fântâni și tot striga că moare de sete.

Îl întrebă și pe acesta ca și pe flămând. Și dacă căpătă un răspuns care semăna cu al flămândului, îl luă și pe acesta cu sine, și plecă mai departe.

Se duse, se duse și iarăși se mai duse. Iară când fu să treacă niște munți, întâlni un alt om, cu două pietre de moară de picioare, care sărea din munte în munte și când fugea, iepurele pe spinare netezea, și striga că n-are loc unde să fugă.

Țugulea îl întrebă ca și pe ceilalți, iară omul răspunse tot ca ei. Îl luă și pe acesta și porni înainte cu Dumnezeu.

În calea lor mai întâlni un om cu o mustață albă și cu alta neagră, îmbrăcat cu nouă cojoace și striga că moare de frig, deși era pe la nămiezi și soarele ardea ca în luna lui cuptor.

După ce îl întrebă și el voi să meargă cu dânsul, Țugulea îl luă și pe acesta, și înainte, tot înainte și înapoi nu se uita.

Merse ce mai merse și, când fu pe la amurgit, întâlni un om care se uita în sus cu un arc în mână. Țugulea îl întrebă:

— Da' ce faci acolo, omule?

— Ce să fac, răspunse el, iaca un țânțar a ajuns tocmai la vântul turbat și voi să-l dobor d-acolo cu săgeata mea.

— Voinic trebuie să fii, omule, îi zise Țugulea, dacă tu poți să vânezi un țânțar pe care noi nu-l vedem.

— Ce are a face! Voinic este Țugulea, fiul moșului și al babei, care a omorât pe zmeoaica cu fetele și cu ginerii ei cu tot, zise omul.

— Eu sunt, răspunse Țugulea.

— Dacă ești tu, ia-mă și pe mine cu tine, că poate ți-oi prinde bine la ceva.

După ce mai merse ce merse, ajunse în niște văi foarte frumoase de unde se întindeau niște munți împodobiți cu copaci și cu o verdeață care desfăta inima, și acolo dete peste un om, care nu știu ce tot bombănea el din gură și când amenința cu toiagul ce ținea în mână, pe dată se făcea câte o sută de păsărele.

Apoi dacă îl întrebă Țugulea cu ce vitejii face el minunile astea, el răspunse că Țugulea este viteaz, care a făcut atâtea și atâtea voinicii.

Aflând omul că vorbea cu Țugulea, s-a luat și el după dânsul, ca și ceilalți.

Și merse cu toții, merse, merse ca cuvântul din poveste ce d-aci înainte se gătește, și pe unde ajungea întreba de împăratul stririlor. Pe la cetăți și sate, pe unde mâneau ei noaptea, toți îi conăceau și îi găzduiau cu bucurie când auzea de numele lui Țugulea.

Iară când fu într-una din dimineți, zăriră turnurile cetății unde locuia împăratul stririlor. Întinseră piciorul la drum și când era îndeseară, ajunseră și ei la porțile cetății.

A doua zi se sculară, pe ochi mi se spălară, se îmbrăcară, se scuturară și pe Domnul lăudară, că le-a ajutat de au ajuns vii, nevătămați.

Spuse Țugulea tovarășilor săi pentru ce a venit, iară ei răspunseră că dacă împăratul nu va voi să-i dea fata de bunăvoie, apoi o vor lua-o ei cu nepusă în masă, că doară nu sunt ei de florile mărului cu Țugulea viteazul.

După ce a dat împăratului cărțile ce adusesese Țugulea, acel împărat îi zise:

— Sunt gata a-ți da fata, dacă îmi vei săvârși cu bine slujbele cu care am să te însărcinez; iară de nu, unde îți stau picioarele îți va sta și capul. Aceasta să o știi. Îți dau soroc până mâine să te gândești, dacă te încumeți ori ba.

— Mă încumet, luminate împărate, îi răspunse Țugulea. Poruncește.

— Până mâine dimineață să-mi mănânci nouă cuptoare de pâine, îi porunci împăratul.

— Să se puie la cale coacerea lor cât mai curând, răspunse Țugulea.

Hotărâră când să vie să înceapă a mânca. Se puseră și paznici care să ia aminte.

Pe seară veniră cu toții. Apoi uitându-se la Flămândul, Țugulea îi zise:

— Să te vedem, nene Flămândule.

— Las' pe mine, răspunse acesta. Luați-vă câte o pâine, ca să aveți și voi ceva gustărică.

Și începând a arunca câte zece pâini în gură și a le înghiți, sfârși cuptoarele până la miezul nopții. Parcă arunca după spate. Mai adună și codriceii cei mai rămăseseră de la tovarăși, îi înghiți și pe aceștia și începu a striga:

— Mor de foame! mor de foame!

Strejarii care rămaseră ca niște bostromengheri, uitându-se cum piereau pâinile, se duseră de spuse împăratului despre cele întâmplate.

Se minună și împăratul. Apoi zise să-i aducă nouă buți de vin și porunci lui Țugulea să le bea până la ziuă.

Țugulea zise Setosului:

— Pe dânsule, nene Setos.

— Numai atât? întrebă el.

Trase cepurile la câteva buți dodată, și pe toate le înghițea de părea că intră vinul în pământ.

După ce le isprăvi, începu și el a striga:

— Mor de sete! mor de sete!

Împăratul începu a se îngrijora când îi spuseră strejarii cele ce se întâmplară și începu a încălzi cuptorul cel mare cu nouă cară de lemne.

Dând poruncă lui Țugulea de a intra în cuptor, el se uită la Frigurosul și-i zise:

— A venit și vremea ta, nene Mustățio.

— Cum o să vă pui să faceți niștele cuie, clănțănindu-vă dinții! răspuse el.

Și în adevăr, cum ajunse la cuptor, carele era roșu ca para focului, puse mâna pe mustața lui cea albă, smulse câteva fire dintr-însa și le aruncă în cuptor. Deodată la gura cuptorului se făcu brumă. Apoi intrară în cuptor toți megiașii lui Țugulea cu dânsul împreună și începură a striga că le degeră.

Când veni împăratul și văzu, se luă de gânduri cu Țugulea ăsta năzdrăvanu.

Și cerând ei, împăratul porunci de mai aduse nouă cară de lemne, le dete foc, dară parcă ardea pe gheață.

Împăratul acela avea o pațircă de fată slujitoare, care se lua în goană cu ogarii.

Porunci lui Țugulea să trimiță și el pe cineva din ai săi ca împreună cu fata să se ducă la Fântâna lelelor, să aducă câte două urcioare de apă. Dacă omul său va veni înainte, îi va da pe fie-sa; iară dacă slujitoarea lui va veni mai-nainte,

să știe că pe toți megiașii lui îi pune în țeapă și pe dânsul într-una mai sus decât pe toți.

Țugulea primi. Apoi uitându-se la soțul său cel cu pietrele de moară de picioare, îi zise:

— Ce zici tu, verișcane, umflăm noi fata, ori ne odihnim în vârful țepeilor?

— Să cercăm și noi, poate că vom lăsa frigările alea pe seama împăratului.

Omul cu pietrele de picioare și fata fugătoare porniră împreună, fiecare cu câte două urcioare, și aide, aide, de vorbă, ajunseră la Fântâna lelelor.

Aci, fata umblă cu șmecherii. Și cum era și cam nurlie, mânglisi pe omul cu pietrele de picioare și îl înduplecă să se puie cu capul în poala ei, până s-or mai odihni nițel, și să-i caute în cap. Tot căutându-i în cap, el adormi. Fata cum îl văzu că adormi bine, luă o căpățână de cal uscată ce era acolo alături, îi puse capul binișor pe dânsa, îi varsă urcioarele lui, ia p-ale ei și o plecă la sănătoasa. Nici drumul ei, nici picioarele ei.

Țugulea cu ai săi sta pe o măgură și se uita înspre locul de unde trebuiau să vie cei trimiși să aducă apă. Când, vede pe fata. Unde venea, mare, venea ca vântul. Omul nu se vedea, nu se auzea. Atunci zise săgetătorului celui dibaci:

— Ia te uită, fârtate, de vezi ce face megiașul nostru.

— Doarme cu sforăitele, răspuse acesta, cu capul pe o căpățână de cal mort și uscată.

Unde întinde arcul, dădu drumul săgeții, și tranc! drept în căpățâna de cal lovi, de sări cât colo de sub capul omului. Acesta odată sări în sus, și ia pe fată de unde nu e.

Umplu urcioarele numaidecât. Apoi ca gândul porni, sărind câte zece conace dodată; ajunse pe fată tocmai la poarta palatului și trecând pe lângă dânsa, îi sparse și urcioarele cu pietrele de la picioarele lui.

Când duse urcioarele sus la împăratul, acesta întrebă:

— Dară fata unde a rămas?

— Vine pe urmă, îi răspunse Țugulea.

Ajungând și fata și mergând și dânsa la împăratul, îi spuse toată șiritenia.

Împăratul toată noaptea n-a putut să doarmă, frământându-se de gânduri. A doua zi, unul din sfetnici, care știa păsul împăratului, veni și-i spuse ce să mai zică lui Țugulea să mai facă. Plăcu împăratului sfatul și, chemându-l, îi zise:

— Țuguleo, mi-ai făcut tot ce ți-am poruncit, încă o slujbă mai cer de la tine și apoi pace.

— Poruncește mai degrabă, împărate, căci poate să se supere împăratul ce m-a trimis de atâta zăbavă, și aceasta n-aș voi-o nici în ruptul capului.

— Să-mi faci să nască într-o noapte 50 de femei sterpe!

— Ce mai treabă! zise Țugulea. Să se aducă numaidecât la fața locului.

Porunci împăratul de aduse cincizeci de femei și le-a băgat pe fiecare în câte o cămară. Țugulea ridică ochii către vrăjitor și zise:

— Arată, învățatule, ce poate toiagul tău cel plin de vrăji.

— Putea împăratul să dea porunci mai grele de făcut; aceasta este jucărie, răspunse el.

Și intrând în cămarile femeilor, bombăni la fiecare câte ceva din gură, și pe fiecare le lovi ușor cu toiagul pe spinare, apoi ieși. Una după alta ele născură până dimineață.

Când veni împăratul a doua zi și auzi orăcăitul copiilor de-i împuiase urechile, se luă cu mâinile de păr și plecă îndată. Când să păsească pragul porții de la aceste case, ca să se ducă la palatul lui, vrăjitorul îl atinse și pe dânsul cu toiagul, și îndată se pomeni cu câțiva boboci de rață măcăind după dânsul.

Râseră și împărăteasa și sfetnicii când văzură pe împăratul cu bobocii după dânsul.

Iară el se spăimântă de poznele ce făcuse Țugulea și, nemaicutezând să-i mai dea vreo poruncă, hotărî să-i dea fata.

După ce se pregătiră tot ce trebuia de drum, Țugulea luă pe fata împăratului și porni, petrecându-i împăratul cu toată sila lui, cu trâmbițe și cu buciume, cu tobe și cu surle până afară din cetate.

Și luându-și ziua bună de la împăratul, Țugulea își cătă de drum, lăsând pe fiecare din megiașii săi pe la locurile de pe unde îi luase.

Mergând el, băgă de seamă că fata împăratului stririlor era tristă. Iară dacă o întrebă care să fie pricina de stă tristă, ea îi răspunse:

— Sunt în stare să-mi fac seamă singură, dacă voi cădea în mâna împăratului celui ce te-a trimis pe tine, și nu m-ai lua tu.

Îi plăcu lui Țugulea vorbele astea și îi merseră tocmai la inimă. N-avea însă ce face. Trebuie să se ție de cuvântul ce dase celui ce l-a trimis.

Pe drum văzu un vultur. Țugulea trase o săgeată din tolbă, o așeză la arc și îl luă la ochi. Vulturul îi zise:

— Nu da, Țuguiea viteazu, că mult bine ți-oi prinde când vei fi în nevoie și te vei gândi la mine.

Țugulea îl lăsa și plecă înainte. Ajungând într-o pădure mare și înnoptând, a mas acolo. Făcu un foc mare și se puse a se odihni. Când fata, dodată, strigă speriată:

— Ursul!

Țugulea, de unde ședea și începuse a așipi lângă foc, o dată sări drept în sus, puse mâna pe arc și pe paloș; cum văzu ursul, îl luă la cătare cu o săgeată. Ursul însă stătu locului și începu a striga:

— Nu mă omorî, Țugulea viteazul, ci mai bine scoate-mi șteapul ce mi-a intrat în labă, că mult bine ți-oi prinde și eu când vei fi vrodată în nevoie și te vei gândi la mine. Țugulea se opri, iară după ce veni ursul la dânsul, se căzni

până ce îi scoase șteapul, apoi îl legă la bubă și ursul plecă mormăind de unde a venit.

A doua zi, pornind dis-de-dimineată, a mers toată ziua. Când era însă pe la scăpatatul soarelui, ajunse și el la împăratul ce-l trimisese. Cum ajunse, îi înfățișă pe fata împăratului stririlor.

Împăratul, cum văzu pe Țugulea, intră în grozile morții. El îl credea pierit.

Apoi primi cu mare cinste pe fată și-i pregăti pentru dormit cămara unde dormea mă-sa. Lui Țugulea îi dete și lui o cămară în palaturile împărătești. Apoi spuse împăratului tot ce păți până ce îi aduse fata.

Peste noapte, împăratul ținu sfat. El zise sfetnicilor săi:

— Ce socotiți, boieri dumneavoastră, să facem cu Țugulea ăsta? El ne-a scăpat de neaga-reaua aia de zmeoaică și de ai săi. Acum nu care cumva să-i vie poftă să și domnească? Și atunci, ce ne facem noi? O să se verse sânge peste sânge și când, în cele de pe urmă, tot el, pare-mi-se, o să biruiască.

— Nu te teme, împărate, zise sfetnicul cel pizmătăreț, ne curățăm noi de el, numai să poruncești cuiva să-l otrăvească, ori să-l puie bine.

— Ce stai dumneata de vorbești? zise alt sfetnic; cu otravă se răsplătește cel ce a făcut atâtea slujbe și ne-a scăpat de nevoia ce era pe capul nostru?

— Ai dreptate, răspunse un al treilea sfetnic; eu dau cu părerea că cinste împărătească să se dea lui Țugulea și să se așeze în trebile împărăției celei mai înalte, să se ridice la rangul de boier din doisprezece.

Mai ziseră unii una, alții alta, dar nicum nu se înțelegeau, din pricina pizmătărețului de boier.

— Eu socotesc, răspunse împăratul tăindu-le cuvântul, că ar fi cu dreptul ca el să ia de nevastă pe fata împăratului stririlor ce o aduse acum; căci el și-a pus viața în primejdie de a adus-o. Deși îmi place prea mult, de mi se scurg ochii după o așa bucățică gingașă, dară mă lipsesc de un așa

odor și-l las pe seamă cui mi l-a adus. Apoi, după ce îl voi dăruî împărătește pentru slujbele ce a făcut mie și locuitorilor împărăției mele, să-l poftesc a se duce în țara lui. Astfel putem scuti pe biată sărăcime de vărsarea de sânge, căci nu crez eu ca un viteaz ca dânsul să se cerce a se atinge de drepturile mele rămase de la moși, de la strămoși. Numai să întrebăm și pe fată, dacă vrea să-l ia de bărbat.

— Înțelepțește ai grăit, împărate, răspunseră cea mai mare parte din sfetnici, și judecata măriei tale va fi plăcută și lui Dumnezeu.

A doua zi, împăratul chemă pe Țugulea și pe fata de împărat în divanul cel mare, și le spuse ce a găsit cu cale Sfatul împărătesc.

Fata împăratului răspunse:

— Să-ți dea Dumnezeu ani mulți, împărate, și să domnești cu pace. Așa mi se pare și mie a fi după dreptate. Eu însămi era să ți-o spui, dacă n-ai fi voit să cunoști. Când o împărăție are parte de un stăpânitor așa de drept și nepărtinitor, ferice de noroadele din împărăția aceea.

— Văzui și eu, împărate, o judecată dreaptă în viața mea, zise și Țugulea. Și fiindcă tu îmi dai fericirea, brațul meu este închinat împărăției tale. Când va cădea vro pacoste pe capul norodului tău, gândește-te că este pe lume un Țugulea care va fi gata a-și vărsa sângele pentru tine și pentru țara ta.

Apoi Țugulea, după ce primi și daruri împărătești, peste câteva zile porni cu logodnica lui, gândul fiindu-i să meargă a-și mai vedea părinții. Și într-acolo și porni.

Când a plecat Țugulea de la curtea împărătească, împăratul cu ai lui l-a petrecut cu cinste împărătească până la hotar. Și despărțindu-se, își luară ziua bună unii de la alții.

Fata și Țugulea parcă zburau, iar nu mergeau, de bucurie că le împlinise Dumnezeu dorința. Și mergând, ajunseră la locul de întâlnire cu frații săi, pe când soarele era în cruci.

Când văzură frații pe Țugulea cu o logodnică mai frumoasă decât florile și mai albă decât spuma laptelui, îi puseră gând rău. Până a nu se culca, ei se furișară de Țugulea, se dară mai cât colea și începură a plănuî, cum să facă să se scape de el.

— Noi acum o să fim de răs în sat, pe lângă fratele nostru, zice cel mijlociu.

— Să răpunem pe Țugulea, zise fratele cel mai mare. Tu să-i iei calul și eu nevasta.

Cum plănuiră, așa și făcură.

Peste noapte se sculară și cu o mână tremurândă taie pe Țugulea, îi ia fata și calul și o rup d-a fuga; și fugi, și fugi; până ce, când se crăpa de ziuă, erau aproape de satul lor.

Fata se puse pe un plâns de nu o putură mângâia cu nici un chip.

— Noi suntem înțeleși, îi ziseră frații. Să știi că te omorâm și pe tine, dacă ne vei spune că noi am ucis pe Țugulea.

Ajunseră la părinții lor.

Când auziră părinții lui Țugulea că a fost ucis într-o bătaie cu niște zmei, după cum îi spuseră frații, plângeau și lemnele și pietrele de mila lor. Nu puteau ei face să li se usuce lacrămile de la ochi, ferească Dumnezeu. Și se tânguiau și se boceau, de nu se mai puteau astâmpăra.

Fata plângea și ea, biet, înfundat, căci nu cuteza să dea grai din gura ei.

Țugulea scăpase cu o scânteie de viață, căci frații nu-l omorâse detot. Când au fost dat ei cu sabia, le-a tremurat mâna de frică și nu i-au retezat capul. El, viindu-și nițel în simțiri, și neputându-se scula, a început a geme de durere și urgie, mai cu seamă când văzu că nu era lângă dânsul nici fata, nici calul.

Și gândindu-se la tristețea lui și la biata fată pentru care nu știa ce o să pață și ea din mâna fraților lui, își aduse aminte de vultur și de urs.

Nu trecu mult și se pomeni cu vulturul la capul lui. Și pe când îi spunea ce păți, o dată se auzi prin pădure glasul ursului: mor! mor! mor!

Venea, nene, ursul, de duduia pădurea, trosneau uscăturile pe unde călca și răpăia ramurile pe unde trecea.

Vulturul cât p-aci era s-o ia la sănătoasa, dară dacă văzu că și ursul vine în ajutorul lui Țugulea, se lăsă din zbor iarăși lângă dânsul.

Abia mai putu Țugulea să spună și ursului ce păți. Apoi cu grai stins ceru nițică apă. Vulturul se repezi la fântână și-i aduse apă în gușă. Până atunci zise ursului să-i pipăie ranele, fiindcă el nu e cârnice, și să-i așeze toate oscioarele la locul lor, de vor fi zdrobite.

Cum îi aduse apă, Țugulea bău. Ursul zise vulturului:

— Ce vom face acum și noi pentru binefăcătorul nostru, ca să nu-l lăsăm să moară?

— Să-mi cauți două citurele, răspunse vulturul, să mi le legi de picioare, și mă voi duce ca gândul să aduc leacuri pentru Țugulea de la apa Iordanului, unde sunt două fântâni cu apă vie și apă moartă, căci și el ne-a făcut atâta bine.

Căută ursul citurelele, le legă de picioarele vulturului și acesta zbură ca vântul înspre apa Iordanului și se întoarse ca gândul.

Ursul nu se mișcă de la capul lui Țugulea. Cum veni vulturul, turnă ursul apă moartă peste toate ranele și se închegă carnea, turnă apoi de două, trei ori apă vie și se vindecă Țugulea de toate metehnele, rămânând cum l-a făcut mă-sa, sănătos și întreg.

Văzându-se Țugulea voinic ca și mai-nainte, mulțumi vulturului și ursului, apoi le zise:

— Eu văz că m-ați iubit mai mult decât frații mei. Nu mai am nimic pe lume acum. De azi încolo voi trăi cu voi ca niște frați.

— Primim bucuroși, răspunse vulturul. Dară cum vei putea trăi departe de iubita ta și de șoimuleanul tău?

— Dacă nu este cu putință, mai zise Țugulea, să...

— Să-ți tai cuvântul cu miere, răspunse ursul; dară trebuie să fie cu puțință. Vulturul se va duce ca ștafetar, să afle ce este pe la frații tăi. Eu voi ședea cu tine și, când va fi vreme cu prilej, vei merge să-ți iei soția și, de voiești, vom conceni și pe frații tăi.

— Bune sunt povețele astea, adause Țugulea.

Se duce vulturul, află toate întâmplările și se întoarce de spuse lui Țugulea ca să facă ce o face mai curând, căci pe fată o silesc toți cu totul să ia de bărbat pe unul din frați, cu gând că Țugulea este mort.

Cum auzi Țugulea, porni cu tovarășii lui, vulturul și ursul, și peste câteva zile ajunseră aproape de casa lor. Așteptară până înseră și se duseră pe-ntunerec în curte. Intrând în curte, ursul începu să mormăie. Frații ieșiră afară speriați și se luară după urs, ursul coti și se întoarce lângă Țugulea.

Între acestea, fata îi luă armele de unde le pusese frații și întâmpină pe Țugulea cu ele. Iară vulturul se repezi la coșar, unde era calul lui Țugulea care tot necheza, îi dezlegă căpăstrul cu ciocul, și el veni lângă stăpânul-său.

Ursul și vulturul își luară ziua bună după ce-l văzură înarmat și plecară zicându-i să se păzească a nu cădea în capcană.

După plecarea lor, Țugulea intră în casă, la părinți. Ei nu-l mai cunoșteau. Dară fata, cu lacrimile suroaie pe obraz, le povesti adevărata istorie a omorării lui Țugulea.

Frații lui Țugulea adunase pe toți megiașii, zicând că a intrat ursul în sat. Când veniră și văzură pe Țugulea, rămaseră ca bătuți de Dumnezeu.

Calul lui Țugulea sări și-i omorî pe amândoi cu picioarele, apoi veni lângă stăpânul lui cel adevărat, lăcrimă și îi linse mâinile.

Când auziră megiașii faptele cele proclete ale fraților lui, ziseră că urgia lui Dumnezeu a căzut peste dânșii, omorându-i calul.

Tocmai istorisea părinților lui tot ce pățise în pribegia lui Țugulea, când deodată se auzi un zgomot în curte.

leșiră să vadă ce este. Ce gândiți că mi-au văzut? O ceată de ostași. Căpetenia ostașilor descălecă, se apropie și-i dădu niște cărți împărătești.

Împăratul stririlor murise. Această carte ce-i aduse era adiata împăratului. Căci bolnav fiind pe patul morții, l-au fost întrebat sfetnicii și gloatele pe cine le lasă împărat, pentru că n-avea alți copii.

Împăratul le-a fost răspuns că mai vrednic nu cunoaște pe nimeni decât pe Țugulea. Atunci s-a scris adiata, s-a iscălit de împărat și de toată obștea.

A doua zi, Țugulea a pornit la împărăția lui cu soția și părinții săi. Cum ajunsese acolo, veni știre că este ales de împărat și la cetatea ce o scăpase din urgia zmeoaicei, a fetelor și a ginerilor ei. Pasămite murise și împăratul d-acolo și nici el n-avea urmași.

Apoi Țugulea, unind amândouă împărățiile, se cunună cu fata, iubita lui, și făcu o nuntă de se duse vestea pestetot pământul și rămase de povestit la urmașii urmașilor lor.

Și domniră până ce Dumnezeu voi cu ei. Iară eu:

*Încălecai pe un lemn,
La bine să vă îndemn;
Încălecai pe un cocoș
Să vă spui la moși pe groși.*

COPIII VĂDUVULUI ȘI IEPURELE, VULPEA, LUPUL ȘI URSUL

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om. El avea o fată și un băiat. Și rămânând văduv de muma copiilor, îl îndemnă ariciul să se însoare de a doua oară. Neveste-sei îi sta acești copilași ca sarea în ochi. Nu era dimineață, nu era seară, nu era clipă lăsată de la Dumnezeu să nu-i amărase. Când îi ciocmăgea, când îi cicălea și când îi da tuturor răilor gonindu-i.

Copiii, biet, ca copiii, nu știau ce să facă, ce să dreagă, ca să umble după placul ei; dară în deșert. Nu mai aveau zi albă, căci ea se ținea mereu de căra lor. Într-o zi, ea zise bărbatului ei:

— Mă, bărbate, de nu ți-ei lua copiii să-i duci undeva în pustietate, ca să-i prăpădești, eu pâine cu sare de pe un taler cu tine nu mai mănânc.

Da bine, fa nevastă, cum să prăpădesc eu așa bunătate de copilași? Și unde să-i duc?

— Nu știu eu de-alde astea. Să faci ce zic eu, ori mai multe nu.

Ce era să facă bietul om? Să nu o asculte, îi era că i se risipește casa și își pierde rostul. Să o asculte, îi era milă de copii. După ce-l mai ciocmăni muierea o toană, puse în gând sa-i facă voia, căci limbuția nevestei îl scoase afară din țâțâni.

Se sculă, deci, de dimineață, își luă copiii și plecară împreună cu vorba că merge la lemne. Fata, ca una ce era și mai mare decât băiatul, luă în șorț vro doi pumni de mălai și presără pe drum, până în pădure. Aci dacă ajunseră, tatăl lor le făcu focul, apoi le zise:

— Iată, copii, v-am făcut focul; stați aici și vă încălziți, că eu mă duc ia, cât coala, să tai niște lemne, și când mă voi întoarce am să vă aduc mere.

— Bine, tătuță, răspunseră copiii, numai să nu zăbovești mult, căci ne este frică singuri.

— Fiți pe pace din partea asta.

Zise și plecă. El se opri la o depărtare cât arunci cu o zburătură de țandără, și se sui într-un copaci și legă un căpătâi de scândură de vârful, copaciului. De câte ori bătea vântul scândura se lovea, iară copiii ziceau:

— Auzi, tata taie lemne.

El însă se întoarse la nevastă, și îi spuse ceea ce făcuse. Iară dacă se făcu seară, puseră masa și mâncară. Mai rămâindu-le niște fărămituri, îi zise nevasta:

— Unde or fi copiii tăi, bărbate? Ar putea să mănânce și ei ceea ce ne-a rămas.

— Iată-ne aci și noi, iată-ne aci.

Și ieșiră de după coșul bordeiului și mâncară. După ce se sculă tatăl copiilor, vitrega întrebă pe copii cum au nimerit de s-au întors. Iară fata îi povesti tot ce făcuse, și cum se ascunseseră după coș, dacă ajunseră acasă, de frică să nu-i bată.

Pasămite ei se luase după dâra de mălai ce o presărase fata, când meraseră în pădure.

Mai trecu, ce mai trecu, și strigoaica de vitregă iară se ținu de căra bărbatului său ca să-și prăpădească copiii.

Și neavând ce-și face capului, tatăl își luă copiii și plecă cu dâșii iarăși în pădure.

Fata voi să ia și de astă dată mălai, dară nu mai găsi; se duse la vatră să ia cenușă, dară vitrega o lovi cu vătraiul peste mână.

Ajungând în pădure, tatăl lor le făcu focul, și îi lăsă acolo ca să se ducă să taie lemne. Și s-a cam mai dus, și dus a fost, căci pe la dâșii nu se mai întoarse.

Așteptară ce așteptară, și dacă văzură copiii că tatăl lor nu se mai întoarce, o luară și ei înspre partea încotro se dusesse el, ca să-l caute. Și negăsindu-l, orbecăiră și ei prin pădure până îndeseară. Băiatul, mai mic fiind, începu să

scânceană de osteneală și de foame. Fata se văicărea și ea că nu știa ce să-i dea de mâncare și unde să se aciuieze.

Umblau ce umblau, și iarăși se întorceau la focul unde îi lăsase tatăl lor. Băiatul scâncea mereu, că era rupt de osteneală. Amurgul dase peste dânșii nemâncați și neodihniți.

Atunci fata, ca să împace pe copil, să-l facă a adormi cu gândul la mâncare și să nu mai plângă, băgă în spuză focului o baligă de vacă ce găsi p-acolo prin pădure, și zise fratelui său celui mai mic:

— Taci cu dada, băiețelul dadei, că uite am pus turta în foc să se coacă. Până atunci pune capul ici în poala dadei și trage un somnuleț bun.

Băiatul crezu pe soru-sa și tăcu. Într-acestea iată că se pomenesc cu un unchiaș.

— Bună vremea, nepoților, le zise.

— Mulțumim dumitale, moșicule, îi răspunde fata.

— Dară ce aveți acolo în foc?

— Ce să avem, tată moșule, iaca am pus o baligă de vacă ca să împac copilul ăsta, care este rupt de osteneală și pocâltit de foame.

Și după ce mai șezu nițel, zise moșul să o scoată din spuză că s-o fi copt. Fata se supuse; dară cam cu îndoială. Când, ce să vedeți d-voastră? scoase o pâine albă ca fața lui Dumnezeu.

Pasămite moșul acela era chiar Dumnezeu, fără însă să știe fata ceva despre asta.

Văzând fata o astfel de minune se spăimântă. Vezi că știa ce pusese ea acolo, și acum iaca ce scoase.

Se puseră cu toții și mâncară. Mâncau mereu și pâinea nu se mai sfârșea.

Apoi moșul luă o viță de păr din capul fetei, făcu lațuri și un arculeț, și dându-le băiatului, le zise:

— Acum aveți pâine. Cu asta prindeți păsărele ca să aveți ce mânca.

— Mulțumim, tată moșule, mulțumim, răspunseră amândoi deodată.

Apoi moșul învăță pe băiat cum să se întrebuințeze cu lațurile și cu arcul, îi lăasă acolo și el se făcu nevăzut.

De aci înainte băiatul umbla prin pădure și prindea păsări; iară soru-sa le gătea și aveau de mâncare.

Ei se făcură mari și li se urâse a mai mânea seara prin scorburi și prin hățișuri. Ar fi voit să aibă și ei un locșor să puie capul pe căpătâi.

Umblând băiatul în vânat, într-una din zile întâlni un iepure. El întinse arcul să-l săgeteze. Dară iepurele îi zise:

— Nu mă săgeta, voinicule, că ți-oi da un pui de ai mei carele îți va fi de mare folos.

Băiatul ascultă pe iepure și îi luă puiul. Merse mai înainte și se întâlni cu vulpea. Ea îi zise ca și iepurele, și îi luă un pui. Mai merse ce merse, și întâlnindu-se cu lupul, îi luă și lui un pui, căci îl ascultase și nu-l săgetase. Asemenea făcu dacă se întâlni și cu ursul.

Acum băiatul avea patru fiare, pe care le numea cățelușii lui. Se întoarse, deci, la soru-sa, cu cățelușii după dânsul și îngrijea de ei ca de un lucru mare.

Odată, ce-i veni fetii în gând, zise fratelui său:

— Urcă-te, leică, într-un copaci mare și te uită în toate părțile, doară de vei vedea ceva așa care să semene a sat.

Căci li se acrise tot umblând încioace și încolo prin pădure ca niște haidamaci, urgisiți de Dumnezeu.

Și se sui băiatul și-l întrebă soru-sa:

— Vezi ceva, leică?

— Nu văz nimic, decât, uite, în partea asta încoa drept înainte, mi le alicește albind ceva; dară nu știu ce este că nu mi s-alege, fiind prea departe.

— Uită-te bine, îi mai zise fata și să ții minte încotro este, și dă-te jos să mergem drept acolo.

După ce merseră o zi, iară se sui într-un pom nalt, se uită într-acolo și văzu bine că sunt case. Și dacă îl întrebă fata, el spuse ceea ce văzu.

Și plecară și merse voinicește până ce ajunseră drept acolo. Când colo, ce să văză? niște palaturi ca de domn: era sălășluința unui zmeu; intrară, dară nu văzură pe nimeni. Atunci se pune fata și scutură, și deretică, și așeză toate lucrușoarele pe la locurile lor; apoi găti bucate și se puse la masă și mîncă cu frate-său. Apoi se ascunseră într-o cămară.

Seara, iacă-te că vine și zmeul. Văzu el că nu este toate tabără cum lăsase, și începu a zice:

— Cine mi-a făcut ăst bine să-i fac și eu lui. Ei ieșiră de unde erau ascunși, și fata îi răspunse:

— Eu am scuturat și am dereticat.

Și așa bine ce-i păru zmeului, cât nu se poate spune. Puseră masa, mîncară cu toții și se culcară. A doua zi băiatul își luă cățeei și plecă în vînat, că așa era treaba lui. Asemenea făcu și zmeul. Seara când se întoarseră, găsiră mîncărică și fierturică gata. Se puseră de îmbucară și se veseliră.

Azi așa, mâine așa, treceau zilele ca păcatele de iute.

De cîtăva vreme zmeul se întorcea de la vînatore înaintea băiatului. Se dedulcise, vezi, la vorbă cu fata. Și din vorbă în vorbă, începu a mi-ți simți zmeul că îi cam tâcăie inima când se da pe lângă fată, ori când aceasta îi zâmbește și îi spune câte ceva gogleze. El pricepu, hoțomanul, de ce nu-l mai trage inima să meargă la vînat, și căta fel de fel de pricini ca să rămâie acasă.

Și tot astfel până ce se îndrăgosti cu fata cum se cade. Băiatul își căta de treaba lui și nu băga de seamă că zmeul începuse a umbla cu șotia. El știa o dreptate, și încolo pace bună. Zmeului și fetei începu a li se părea că băiatul le tot sta în cale. Ce făceau, ce dregeau, li se părea că tot de el se împiedică. Dară el, săracul, nici nu vedea, nici nu auzea. El nu lua aminte la șoaptele lor, nu se uita la tertipurile și la renghiurile ce-i tot jucau: ba, că a venit prea târziu, și, ca să nu se treacă bucatele din fiert, ei mîncaseră mai nainte, și lui îi da, te miră ce; ba că a venit prea devreme și să mai

aștepte până să se puie masa; ba că una, ba că alta; când se supăra soru-sa pe cățeeii lui, când zmeul îi căta chiondorâș, și multe d-alde astea, și de toate.

Într-o zi zmeul se vorbi cu sora băiatului ca să-l omoare, și să se scape de el. Zmeul voia să se ducă în pădure după dânsul și să-l mănânce.

— Nu te duce, vai de mine, îi zise ea, că te face mici fărăme cînii lui.

— Apoi cum să facem dară?

— Lasă că pui eu la cale, și pe urmă îți spui eu ce să faci.

Și astfel fiind șiritenia, sora băiatului începu să se milogească pe lângă frate-său, că îi este urât singură acasă. Pentru aceasta îl rugă ca să-i lase cățeeii să-i ție de urât. Deocamdată frate-său nu voi, căci se învățase cu ei. Dară după mai multe rugăciuni, i se făcu milă de soru-sa, și-i lăsă cățeeii ca să-i ție de urât.

Plecând el în vânat fără cățeeii lui, soru-sa îi luă, îi băgă într-o văgăună de munte, și puse împreună cu zmeul un bolovan mare la gura văgăuneii. Apoi zmeul se luă după dânsul în pădure.

Văzând el pe zmeu de departe că vine necăjit și trăcănit după dânsul, se sui într-un copaci. Cum ajunsese, zmeul îi zise:

— Dă-te jos, vrăjmașule, că am să te mănânc.

— De mâncat, mă vei mânca; dară până una alta, dă-mi răgaz să cânt un cântecel de când era tinerel, răspunse băiatul.

— Ei, aide, hatârul ți-e mare. Dară cântă mai curând, că n-am vreme de pierdut.

El cântă:

*Uu! N-aude
N-a vede
Na greul pământului,
Și ușorul vântului,*

*Cățelușii mei,
Că vă piere stăpânul.*

— Ei acum dă-te jos să te mănânc, zise zmeul.

— Mai stai nițel, răspunse băiatul, să mai cânt un cântecel, și na opinca asta de o roade până atunci.

El cântă același cântec. Și ca să mai cânte un cântec, îi dete încă o opincă.

Văzând că nu se simte nimic, el îi dete și căciula să o roază până va cânta și a patra oară.

Ce să vezi d-ta? Când a strigat întâi, a auzit iepurele, și zise:

— Auziți, fraților, se prăpădește stăpânul nostru.

— Taci urechi de cârpă, îi zise vulpea și-i trase o palmă, tu să gândești stăpânului nostru așa?

Când a strigat a doua oară, a auzit vulpea. Zicând ea ce zise și iepurele, lupul i-a tras o palmă și i-a răspuns întocmai cum făcuse vulpea iepurelui.

Când a strigat a treia oară, a auzit lupul. Și zicând și el ceea ce zisese vulpea, ursul îi trase o palmă și lui și îl înfruntă de ce să gândească stăpânului așa rău.

Dară când a strigat a patra oară, auzi și ursul. Iepurele începu să se fâțâiască că pe nedrept a fost înfruntat.

— Lasă că ne-om judeca pe urmă, zise ursul, acum să vă vedem la lucru. Puneți mâna toți cu totul să dăm bolovanul la o parte și să mergem într-un suflet să ne scăpăm stăpânul de la pieire.

Puse iepurele umărul; dară nu se cunoscă nimic. Puse și vulpea, și pare că începu să se cunoască oarecum că se mișca bolovanul. Puse și lupul umărul, și clătină; iară când puse, mări, ursul, umărul lui, se dete bolovanul d-a rostogolul, și ursul peste el. Și ieșiră cu toții afară. Apoi se sfătuiră a merge ca vântul; iară nu ca gândul căci se prăpădesc.

Băiatul dacă văzu că nu vin cățelușii lui, tocmai începuse a se da jos, căci zmeul îl întetise cu îmbiala. Când, unde îmi

veneau, mare, cățelușii, și îmi veneau ca vârtejul dus de furtună, și într-o clipă ajunseră drept acolo. Băiatului îi veni inima la loc, căci o cam sfeclise.

Iară zmeul, dacă îi văzu și el se făcu un buștean pârlit.

Cum ajunseră cățelușii, îi ziseră:

— Ce poruncești, stăpâne?

— Vedeți voi bușteanul ăla pârlit?

— Îl vedem.

— Să mi-l faceți harta, parta; să mi-l scuturați, să mi-l sfâșiați, tot trupul să-i mâncați, doar inima și ficații să-i lăsați, că-mi trebuie mie.

Unde mi se puse, cinstiți boieri, ai cățeluși pe bușteanul cel pârlit și unde mi ți-l hărtăniră de nu se alese nici praful de dânsul. Într-o clipeală de ochi nu mai rămase de dânsul decât inima și ficații.

Și dându-se jos din copac, băiatul făcu o frigare, puse inima și ficații zmeului într-ânsa, și o luă d-a spinare. Apoi se întoarse acasă cu cățeluși cu tot.

Dacă ajunse acasă, dete frigarea soru-sei să o puie la foc ca să se frigă cărnurile. După ce începu a se părpăli, băiatul luă frigarea din mâna suroru-sei, creastă friptura pe de toate părțile și îi dete sare multă. Și puind-o iarăși la foc o lăsă să se frigă până ce era cu mustul într-ânsa. Apoi luând frigarea în mână, zise soru-sei:

— Uită-te, soro, la mine, căci de când te cunosc, eu nu ți-am văzut ochisorii.

Ea se uită la dânsul. Iară el îi dete cu frigarea peste ochi, de o orbi. Și îi zise:

— Soru-mea! să plângi până vei umplea cu lacrămile tale nouă buți, la cea d-a noua voi veni și eu să-ți ajut, și numai atunci să-ți vie ochii la loc.

O lăsă acolo să-și ispășească păcatele; iară el plecă cu cățelușii săi, cântând din caval. Și se duse, și se duse, până ce ieși din codrul acela năprasnicul. Mai merse ce mai merse și dete de un sat. Și însetoșând, se duse la o casă și ceru nițică apă. Baba, stăpâna casei, îi zise:

— N-am, dragul mamei, apă; căci la noi se află numai o fântână. În ea este sălașul unui balaur mare; și el lasă să ia apă numai pe cei ce îi dăruie câte un cap de om.

— Ad-o vadra, răspunse el, să mă duc eu să aduc apă. El luă vadra și se duse la fântână. Luă apă și bău, și aduse babei vadra plină. Cum o văzu baba o bău toată, căci era friptă de sete. Ea îl rugă să-i mai aducă una, și dacă îi aduse, o bău și pe aceea.

— Dumnezeu să primească, și să te norocească, dragul mamei flăcăiaș! îi mai zise baba. Și uitasem gustul apei de când n-am mai băut. Nu mai rămăsese suflet în mine. P-aci, p-aci, era să mă sfârșesc de sete. Mai adu-mi una, și să o găsești pe lumea cealaltă.

Flăcăul se duse să mai aducă o vadră. Când ce să vază?

La gura fântânii o fată frumoasă de s-o sorbi într-o bărdacă și gingaș îmbrăcată, plângea cu lacrămile cât pumnul.

— De ce plângi și te tânguești, fată mare, o întrebă el?

— Cum n-ași plânge și cum nu m-ași tângui, când îmi aștept moartea din clipă în clipă?

— Da de ce să mori, surată?

— Apoi dumneata nu știi că aici în fântână este un balaur mare de șarpe care bântuie omenirea?

— Am auzit de așa ceva; dară nici nu știu, nici n-am văzut; căci eu sunt de pe alte moșii, și numai acum am ajuns aici. Dară tu de ce să stai aici să te mănânce balaurul? Au doară n-ai părinți?

— Ba am și părinți și tot. Însă la noi este obiceiul ca fiecare să dea câte un cap de om acestui nesățios balaur, ca să-i lase să ia apă de la fântână, căci numai astă fântână este în cuprinsul acesta; și acum este rândul nostru să dăm om pentru mâncare acestei jivine. Și tata numai pe mine mă are; el m-a adus ca să-și facă rândul și tata este împăratul locului acestuia.

Lui i se făcu milă de dânsa și îi zise:

— Nu te teme, fetico, de nimeni, căci sunt și eu pe aici. Ești cu mine.

— Câți voinici ca d-alde tine, și încă și mai chipeși, și mai tanțoși decât tine, mai răpuse astă fiară blestemată.

— Să mă bizui și eu; și de m-o răpune și pe mine, atâta jaf în ciuperci, căci n-are cine să plângă după mine, afară doară de cățelușii mei, dacă mă vor lăsa și ei să mă prăpădesc.

— Du-te, voinicule, de-ți scapă măcar viața ta, căci stând aici, amândoi, pierim.

— Ce semne are balaurul când iese afară?

— Începe a urla fântâna.

— Bine. Ia caută-mi tu mai bine nițel în cap, și când vei auzi urletul să mă scoli, de voi fi adormit; dară nu care cumva să umbli în tolba mea cu săgețile.

Și puse capul în poala fetei, și îndată adormi, ca și când l-ar fi lovit cineva cu muchea securii în cap.

Fata nu se putu ține și umblă la uneltele lui și-i pierdu o săgețică de care puneă el în arculețul lui. Și auzind fântâna că începe a urla, ea se temu de a-l scula, ca să n-o dojenească că i-a călcat vorba. Și unde începu a plânge cu foc și cu pârjol, de ți se rupea inima de mila ei. Și picând o lacrimă de ale ei pe obrazul lui, el o dată sări drept în sus, zicând:

— Ce fu oare aceea ce pică pe obrazul meu că m-a fript în ficați?

— Lacrămile mele, îi răspunse fata. A început să urle puțin.

Atunci flăcăul își luă arculețul în mână. Și ducându-se la gura fântânei, o dată răcni:

— leși mai curând afară, fiară spurcată!

— Ce ai cu mine, voinicule, răspunse șarpele, că te lăsai să iei apă cât voiși.

— leși, dihanie urâtă, cu mine să te lupți.

— Eu n-am nimic cu tine, du-te într-ale tale și dă-mi pace să-mi făptuiesc treburile mele, după învoiala ce am eu cu

oamenii locului acestuia, și după cum m-a lăsat pe mine Dumnezeuul.

Atunci băiatul nici una, nici două, întinse arcul și zburând săgeata, luă o limbă balaurului; căci avea nouă limbi acea jiganie. Și ieșind șarpele se luă la luptă cu dânsul. Îi juca limbile în gură ca fulgerul și le arunca asupra băiatului, de să-l prăpădească. Iară el mai trase o săgeată, și-i mai luă o limbă, și încă una, și iară una, până ce îi săgetă opt limbi. Când să puie și a noua săgeată, ia-o de unde nu e. Se repezi iute și luă fetei din cap un ac, îl puse la arc, și cu el luă și limba a noua a balaurului. Și curse din fiară niște sânge negru și mohorât și cu o duhoare de-ți era scârbă. Se mai zvârcoli ce se mai zvârcoli dihania, și rămase moartă bumbenă.

Și cerând batista de la fată, legă limbile într-ânsa și plecă cântând din caval, cu căteii după dânsul.

Îl strigă fata, îl chemă, și dacă văzu că nu se întoarce, se uita cu jind după dânsul. Apoi se puse la iznoavă pe plâns.

Văzând tatăl fetei că se întârzie timpul, și crezând că balaurul îi va fi mâncat fata, trimise un ȋigan cu vadra să aducă apă. ȋiganul fiind la bucătărie, avea un cuțit mare la brâu.

Dacă ajunse la fântână, se sperie, bahnița, văzând fata vie, nevătămată, iară pe balaur mort într-un băltac de sânge cât pe colo de mare. Apoi viindu-și nițel în fire, și încredințându-se că șarpele e mort, ce-i da lui dracul în gând, că-și scoase cuțitul din teacă și începu a mi-ți cresta pe șarpe și cruciș și curmeziș, până ce îl făcu ciopăți, ciopăți, și se umplu de sânge de sus până jos. Așa plin, ca un parlagiu de la zahana, se întoarse fuga la împăratul și spuse că a făcut o izbândă mare, că omorâse, adică, pe șarpele ce-i bântui împărăția și-i scăpase și fata de la moarte.

Împăratului nu prea îi venea să crează spusele ȋiganului, dară după ce-i aduse fata și o văzu, crezu.

Fata spuse că altul l-a omorât, dară țiganul striga în gura mare că el a făcut acea vitejie și cerea să-i dea fata de soție, căci așa zisese împăratul, că cine i-o scăpa fata de la moarte, a lui soție să fie.

Fata nu vrea nici în ruptul capului să ia pe țigan de bărbat. Atunci se uită prin butia roții înspre partea în care plecase voinicul cu cățelușii lui și-l văzu, și-l arătă și tatălui său.

Împăratul trimise numaidecât după dânsul niște olăcare, îl ajunse și-l rugară să se întoarcă că voiește împăratul să-l vadă și să-i vorbească.

El se mai împotrivi nițel. Dară, dacă văzu că-l înțețesc cu rugăciunile, se înduplecă și se întoarse.

Cum îl văzu împăratul, îi zise:

— Flăcăule, tu mi-ai scăpat fata de la moarte?

— Eu, împărate.

— Minte, împărate, zise și țiganul.

— Putere-ai tu, voinicule, să ne dovedești, că tu ești acela ce a ucis fiara spurcată?

— Limbile chiar ale dihaniei ar putea să mărturisească, răspunse el.

Atunci scoase batista și-i arătă limbile.

— Aceasta este batista mea, tată, îi zise și fata. Eu i-am dat-o de a pus limbile într-ânsa.

Țiganul o sfleclise. El rămase ca trăsnet din cer, când văzu limbile.

Împăratul trimise de aduse căpățâna balaurului. Și căutând, văzură toți cei de față că ea n-avea limbi.

Împăratul hotărî ca pe fată să o ia de soție voinicul carele a ucis balaurul, iară pe țigan porunci de-l legă de coadele a doi cai neînvățați, și dându-le drumul l-a rupt în două.

Apoi făcu o nuntă d-alea înfricoșatele. Așa nuntă ș-așa veselie mai rar.

Iară el dacă se văzu în bine, își aduse aminte și de păcătoasa de soru-sa. Nu trecu mult de la cununie, și se duse cu cățeei după dânsul să o caute și să o mântuiască și

pe dânsa. O găsi deci plângându-și păcatele. Umplusese opți buți de lacrimi. El îi ajută la butia a noua și o umplu și pe aceasta. Apoi spălându-se ea pe obraz și pe ochi cu amestecătura aceasta de lacrimi, îi veni văzul.

Ea însă tot cu gândul dracului. Cum se făcu cu lumini îi zise:

— Frate, este mult timp de când nu ți-am mai căutat în cap. Pune capul ici în poala dadei, și mai trage un somnișor, ca să ne mai aducem aminte din copilărie.

— Că bine zici, soro. Ia să mai uităm necazurile.

Și puse capul și adormi. Soru-sa atunci îi înfipse un os din oasele zmeului după urechi, și îndată muri fratele său. Apoi luându-i trupul, îl băgă într-un butoi, îl înfundă bine și îl dete pe gârlă.

Cățeii cum simțiră că li s-a răpus stăpânul, se puseră pe un chiloman de-ți venea să-ți iei lumea în cap. Iară lupul începu a alerga cu nasul în vânt în toate părțile până îi dete de urmă. Și se luară cu toții după dânsul pe marginea gârlei până îl dete apa mai mal. Ursul se aținea mereu, până îi veni bine, se repezi în apă, luă butoiul în brațe, ieși cu dânsul la uscat și trântindu-l o dată, se sparse. Scoaseră trupul stăpânului lor din butoi și începură să-l plângă.

Stând ei acolo și plângând, iată că vine o coțofană și tot jucând și fâțâind din coadă, zicea:

— Cața, cața! să prindeți o coțofană faură, dară nu pe mine, ci alta ca mine; să-i rupeți gâtu în două, și să picați trei picături de sânge peste mortăciunea ce o plângeți, și va învia.

Dară vulpea cea șireată îi răspunse:

— Ce zici, tu, ce zici? ia dă-te mai încoace și mai spune o dată, că n-auz bine.

Coțofana se dete mai aproape și tot juca. Și când era să mai zică încă o dată, haț! pune vulpea ghiara pe dânsa și o prinde.

Și, rupându-i gâtul, pică trei picături de sânge peste stăpânul lor și învie.

— Of! Doamne! greu somn mai dormii, zise el.

— Puteai tu să dormi mult și bine, dacă nu eram noi.

El spuse că nu știe ce are de îl doare după ureche. Ursul se uită, și văzând osul zmeului, puse gura și supse rana până ce ieși osul, apoi începu a linge, și linse, și linse, până ce se închise și se vindecă. Se spală pe ochi, și luându-și cavatul plecă cu cățelușii după dânsul și ajunse la soțioara lui care îl aștepta cu inima sărită.

Trimise slujitori împărătești de aduse pe soru-sa. Și adunând pe judecătorii cei mari, tot boieri din doisprezece, merse de se jelui, și ceru să facă judecată dreaptă între el și soru-sa. Boierii găsiră cu cale ca ea cu moarte să se omoare. Iară împăratul se coborî atunci din scaunul împărăției și puse pe ginere-său, fiindcă văzu și el acum că era viteaz, drept și milos ca un împărat bun.

Iară eu încălecai etc.

FATA MOȘULUI CEA CU MINTE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om bătrân care avea o fată mare, de se dusesse vestea în lume de vrednicia ei. Moșneagul (unchiașul) se căsătorii de a doua oară cu o babă, care avea și ea o fată mare.

Baba, însă, pune pe fata unchiașului la toate greutățile casei; iară fata ei se clocise de ședere.

Biata fata unchiașului torcea, țesea, făcea pâine, mătura și scutura fără să zică nici pis! dară baba pune parte fetei sale, și pâra la unchiaș pe fiica lui și o tot ocăra.

Nu era ziuliță lăsată de Dumnezeu să nu se certe cu el, ca să-și gonească copila, și-i zicea:

— Dacă nu-ți vei duce fata de aici, pâine și sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

Bietul om se cam codea; dară baba într-o noapte turnă apă pe vatră și stinse focul ce-l învălise fata unchiașului de cu seară.

A doua zi, dis-de-dimineăță, se scoală fata să facă focul, fiindcă tot pe ea cădeau păcatele; dară foc nu mai găsi în vatră. Atunci, de frică să nu o ocărască mumă-sa cea vitregă, se urcă pe bordei, se uită în toate părțile, doară va vedea încotrova vreo zară de foc, ca să se ducă să ceară măcar un cărbune; dară nu se văzu nicăiri ceea ce căuta ea. Când, tocmai când era să se dea jos, zări spre răsărit abia licărind o mititică vâlvotaie: se coborî de pe coperiș și o luă într-acolo.

Se duse, se duse și la foc nu mai ajunse; dară în drumul ei întâlni o grădină păraginită, care o strigă zicându-i:

— Fată mare, fată mare! vino de-mi curăță pomii ce mi-au mai rămas de omizi; și, când te-i întoarce, ți-oi da poame coapte să mănânci.

Se apucă fata de lucru numaidecât și cum isprăvi, îndată plecă.

Mai încolo dete peste un puț, care îi strigă:

— Fată mare, fată mare! vino de mă sleiește, că ți-oi da apă rece, să te răcorești când te-i întoarce.

Fata slei puțul și plecă înainte.

Merse ce merse și dete peste un cuptor, care-i strigă și acesta:

— Fată mare, fată mare! vino de mă lipește și mă șterge de cenușă, și, când te-i întoarce, îți voi da azimă caldă.

Fata lipi și șterse cuptorul și-și căută de drum.

Mai merse nițel și dete peste o căscioară, și bătu la poartă.

— Cine e acolo? îi zise dinăuntru; dacă e om bun să intre, dacă nu, să nu vie, căci am o cățelușă cu dinții de fier și cu măselele de oțel, și-l face mici fărăme.

— Om bun, răspuse fata.

După ce intră, fiindu-i frică de mumă-sa vitregă să nu o bată dacă se va întoarce acasă, pentru că întârziase, întrebă dacă nu cumva are trebuință de o slujnică. Santa Vinerea, care locuia înăuntru și care primi pe fată, îi răspuse că are trebuință de o asemenea fată; ea rămase acolo.

Mai întâi îi spuse că treaba ce are să facă dimineața este să dea de mâncare puilor ce-i avea în curte, însă mâncarea să fie nici caldă, nici rece; apoi să scuture și să deretice prin casă. Iară maica Santa Vinerea plecă la biserică. Fata făcu tot, precum îi poruncise.

Când veni acasă, Santa Vinerea întrebă pe puii ei, care erau balauri, șerpi, nevăstuici, ciuhurezi, șopârle, năpârci și gușteri, cum le-a dat mâncarea, și toți răspunseră că n-a băgat de samă dacă a lipsit ea de acasă: așa de bine au fost căutați.

Intră în casă maica Santa Vineri și văzu toate lucrurile așezate la locul lor și rămase foarte mulțumită.

După câțva timp, zise fata:

— Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinți, fă bine și-mi dă voie să mă duc.

— Du-te, fata mea; dară mai-nainte caută-mi în cap, și să vezi că o să curgă o apă pe dinaintea casei și o să aducă fel de fel de cutii, de tronuri și de lăzi; pe care din ele îți vei alege, aceea să fie simbria ta.

Se așezară și îndată văzu curgând apa de care-i spusese, și pe dânsa veni niște lăzi și tronuri preafrumoase.

Fata se gândi că, dacă va lua o ladă d-ale frumoasele, slujba ei nu făcea atâta, și mai așteaptă până mai văzu că venea o cutie mică și necioplită; atunci zise ea:

— Maică Sântă Vinere, iată că mi-am ales lucru pe cât face slujba mea.

— Ia-l, fata mea, dacă n-ai voit să-ți alegi altceva mai frumos, și du-te cu Dumnezeu.

Fata unchiașului își luă ziua bună, plecă cu cutia la subțioară, și întorcându-se pe la cuptor, căpătă o azimă caldă, și trecând pe la puț, bău apă rece de se răcori; iară când ajunse la grădină, mîncă poame coapte.

Fata ajunse acasă și găsi pe tată-său zdrobit la inimă de mîhnire; îi spuse tot ce a făcut și deschise cutia. Dar ce să vadă înăuntru? Mărgăritare, pietre nestemate, mărgele, ie numai cu fluturi de aur și catrințe de mătase.

Baba și fiică-sa pizmuia pe fata moșului; iară lui îi creștea inima de bucurie.

Baba trimise și ea pe fie-sa, să facă ce făcuse fata unchiașului. Se duse, se duse și fata babei, și ajunse la grădina care o chemă și pe dânsa ca să o curețe; dar ea răspunse:

— Da ce! nebună sunt eu să-mi zgârii mîinile prin tine? O lăsa și porni mai departe, sosi până la puț, și dacă o chemă puțul, ea îi răspunse și lui:

— Da ce! am mîncat laur ca să mă ostenesc eu cu tine până să te sleiesc?

Și plecă mai departe și se duse până ce dete și peste cuptor, carele o strigă ca și pe fata unchiașului; ea îi zise și lui:

— Da! ce-am văzut să-mi murdăresc mâinușițele și să mă vâr prin tine?

Și plecă înainte, până ce ajunse și ea tot la Santa Vinerea.

Acolo fu întrebată ca și fata unchiașului și primită în slujbă, apoi maica Santa Vinerea îi zise și ei să facă ceea ce zisese și fetei moșneagului, și plecă la biserică.

Când veni Santa Vinerea acasă, toate lighioanele, cu găturile întinse, se plânseseră că li s-au opărit gâtleurile; intră în casă și văzu o arababură de nu-i mai da nimeni de căpătâi.

În cele din urmă, zise fata cea leneșă:

— Maică Sântă Vinere, mi s-a făcut dor de părinți, dă-mi dreptul meu, căci mi s-a urât aci, să mă duc acasă.

— Du-te fata mea, răspunse Santa Vinerea, dară mai așteaptă nițeluș, că o să treacă o apă pe dinaintea porții, aducând fel de fel de lucruri; pe care ți-o plăcea ca s-o iei, alege; iară până atunci să-mi cauți în cap.

N-apucă să puie mâinile în capul ei și se repezi de luă de pe gârlă lada cea mai mare și mai frumoasă ce văzu. Santa Vinere îi zise:

— Deoarece ți-ai ales astă ladă, ia-o; dară să nu o deschizi până acasă; și când o vei deschide, să fii numai cu mumă-ta singură în casă, ca să nu vază nimeni ce e într-însa.

Fata luă lada și plecă.

Când se întoarse pe la cuptor, văzu azime calde, se cercă să ia și nu putu; ea nu mai putea răbda de foame. Pe la puț trecu cu jind, că nu-i dete măcar o picătură de apă, ca să se răcorească; iară când trecu pe la grădină, îi lăsa gura apă și nu putu nici să se umbrească puțin de arșița soarelui.

Ajungând acasă obidită de osteneală și flămândă, n-avu răbdare, ci chemă pe mumă-sa la o parte și-i zise să facă pe unchiaș și pe fie-sa să iasă afară.

Cum rămase singurele, deschise lada; dar ce ieși d-acolo? balauri, șerpi, și câte lighioane toate, căroră le arsese gâtlejurile când le dase de mâncare, și îndată le sfâșiară și le mâncară.

Tot satul se spăimântă de întâmplarea asta; și fiecare om băgă de seamă că asta vine de la răsplătirea dumnezeiască. Fata moșneagului însă se căsătorește cu un flăcău din cei mai frumoși ai satului, care o ceru de la tată-său și o luă de soție.

Mare veselie se făcu în sat la nunta lor, și trăiesc în fericire până în ziua de azi. Cine nu crede să facă bine să se uite împrejur, și va vedea multe de aceste case.

Iar eu încălecai p-o șea etc.

FATA DE ÎMPĂRAT ȘI FIUL VĂDUVEI

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat foarte bogat și puternic. Acest împărat avea un fecior și o fată. Întâmplându-se să-i moară feciorul, îl îngropă cu mare cinste și alai ca pe un împărat. Când fu a duce mortul la biserică, fata împăratului ceru a merge și dânsa să-l petreacă. Așa de păzită era fata aceasta de tată-său, încât până atunci nici soarele nu-i văzuse fețișoara, nici vântul nu-i bătuse perișorul. Ea se îmbracă în negru și-și lăsă părul despletit spate, și așa merse de petrecu pe frate-său la groapă. Și așa gătită îi ședea mai bine decât altminteri. Căci, nu e vorba, ea era foarte frumoasă. Crinii și viorelele rămăseseră pe jos și nici la degetul cel mic al ei nu le puneau.

Când o văzu lumea așa de gingașă și de plăpândă, rămase cu ochii zgâiți la dânsa. Și așa de puțintică și drăgălașă mai era, încât s-o sorbi într-un pahar cu apă. Lumea uitase și mort și tot uitându-se la dânsa. Atunci veni un vântișor lin și ușor, de-i resfiră pletele; iară ea simți că un fior rece i se strecoară prin inimă.

Cum, cum, îngropară mortul și toată lumea se întoarse acasă.

Tot pe atunci în cetatea aceea se afla o văduvă săracă. Ea avea un fiu. El era de treabă, smerit și sficios ca o fată mare. Toți feciorii de boieri aveau pizmă pe dânsul și-i puseseră gând rău. Nu-i găsea însă nici o pricină, ca să puie mâna pe dânsul. Fiul văduvei întrecuse pe toți boierii și împărații la boi și la stat. El era arătos nevoie mare. Ai fi pus ochii pe dânsul d-ar fi fost într-o mie. Ș-apoi era dulce la cuvântare. Curgea graiul din gura lui ca mierea. Nu se mai sătura cineva de dânsul ascultându-l.

De la moartea fratelui său, fata nu se prea simțea bine. Ba c-o fi una, ba c-o fi alta, ba c-o fi deochi, ba c-o fi

săgetătură, și toate descântătoresele și vracii nu-i putură da de leac.

Mă-sa băgă de seamă că fie-sa era însărcinată. În zadar se jura fata că nu știe la sufletul ei nimic de prihană. Cine să o crează? Burta o da de gol. Ea însă nu spunea minciuni, se pomenise și ea așa. D-apoi când află tată-său că fie-sa are să fie mumă, fără să fi pus pirostriile pe cap? se făcu foc și pârjol. Nu mai ascultă nici rugăciuni, nici nimic. A se dezvinovăți înaintea lui nu era cu putință. Porunci deci ca numaidecât să se adune Sfatul împărăției în taină, ca să hotărască pedeapsa ce s-ar cuveni fie-sei pentru o așa nelegiuire și ca să se spele rușinea ce adusese ea părului cărunțit al tatălui său.

Sfatul împărăției găsi cu cale că spre a se spăla o așa grozavă necinste, fata cu moarte să se omoare. Unii ziceau ca să se arză de vie. Alții ca să-i scoată ochii și să se gonească în pustietăți spre a fi mâncată de fiare sălbatice. Alții iară ziceau ca să i se lege o piatră de gât și să se dea pe Dunăre.

Tocmai pe atunci, din păcate, iată că și feciorul văduvei trecea pe acolo în treaba lui. Cum îl văzură boierii, numaidecât se învoiră, și hotărârea fu gata, cam ce, adică, să facă cu fata împăratului.

Toți fură într-o glăsuire ca fata să se dea pierzării. Însă ca una ce este fată de împărat, și ca una ce trebuie să fi săvârșit nelegiuirea cu un om, carele și acela trebuie să piară, acel om să fie fiul văduvei, deoarece fata nu vrea să spuie pe adevăratul nelegiuit, și pentru că Sfatul împărăției nu poate să-l ghicească. Cum hotărâră, așa și făcură.

Împăratul porunci, și numaidecât se aduse un poloboc mare; puse de-l smoli și, băgând într-însul pe fata de împărat cu fiul văduvei, porunci de înfundă polobocul bine, și îl dete pe Dunăre.

Pe când însă dogarii înfundau polobocul, una din roabele fetei de împărat, mai miloasă la inimă, se strecură prin

calabalâc și le dete pe sub ascuns o copaie de mere, două azime și un fedeleș cu apă. Noroc că nu o văzu nimeni.

Se duse butoiul pe Dunăre trei zile și trei nopți, fără a se opri undeva. Merindea din butoi se isprăvisese. Biata fată își plângea nevinovăția cu niște graiuri de-ți rupea băierile inimii, iară bietul băiat, și el nevinovat ca și dânsa, o mângâia și nu o lăsa să-și piarză nădejdea de la Dumnezeu. Când, ce să vezi dumneata? A patra zi, dis-de-dimineată, polobocul se lovește de un buștean și se sparge. Pasămite polobocul ajunsese la margine, adus fiind de talazurile Dunării, și-l ciocni de bușteanul pe care tot apa îl dase la margine.

Leșiră deci la uscat dosădiții de ei, și dară mulțumită lui Dumnezeu că le-a scăpat zilele, și-i făcură să mai vază o dată lumina.

Apucară pe o potecă și intrară într-un bunget de pădure. Aci o luară apoi pe o pârție, și merse, și merse, până ce văzu că se deschide o poieniță. În astă poieniță dete de niște case foarte frumoase, băătăura cărora era câmpul cu florile. Toate lucrurile în această casă erau cu șart. Nimic nu lipsea. Toate catrafusele își aveau vâtaful lor și nimic nu era nerostit. Când voiai ceva, era destul numai să poruncești și îndată se făcea. Aci era în adevăr: pune-te masă, ridică-te masă.

Trecură mulți ani de la această întâmplare. Împăratul își uitase de fiica sa. Fata de împărat și fiul văduvei se învoiseră și se însoțiseră. Nici unul din amândoi nu s-a căit mai în urmă pentru aceasta. Vezi că el în viața lui nu alunecase până atunci, era curat cum îl făcuse mă-sa; și pe fata împăratului o găsisese acasă. Copilul cu care era însărcinată fata când o goni tată-său se născu, și se făcuse un băiat de să nu te înduri de el. Iară ei petrecând cu bine, își uitaseră de necazurile cele trecute. Puterea lui Dumnezeu îi ocrotea și-i ferea de rele. Atâta numai că p-acolo, nu se vedea nici pui de om. Parc-ar fi fost la sfârșitul pământului.

Într-una din zile, împăratul, tatăl fetei, plecă la vânătoare. El se încumese a răzbi mai înăuntru pădurii decât altă dată. Și, din vânat în vânat, el se rătăci. Orbecăi în sus, căută în jos și peste poteca pe care să iasă la lumină nu putea să dea. Se luase de gânduri. Când, iacă dă în poienița cu casele. Văzu și casele. El se minună când văzu așa casă frumoasă într-o astfel de sălbătăcime de pădure. De voie, de nevoie, trebui să se ducă acolo, căci ochii nu-i dase în geană de nu știu cât timp.

Mai întâi își trimise sluga care nu se despărțise de dânsul nici cât ai scăpăra. El se întoarse și spuse împăratului că este primit a găzdui acolo cu dragă inimă. Intrând împăratul, își trimise sluga la bucătărie să-i frigă două potârnicchi din cele ce vâname el. După ce așează potârnicurile în frigare și le puse la foc, acolo le uită: căci ce văzu și auzi îl buimăcise. Toate lucrușoarele vorbeau în casa aceea, până și oalele și vătraiul.

La vatra aceea erau două oale puse la foc. Aceste oale se certau. Sluga împăratului auzi cu urechile sale cum se ciorovoiau aceste oale.

— Fă buzato, dă-te la o parte că tu ai fiert destul.

— Ba, dă-te tu mai la o parte, scurto ce ești, că au fiert și mațele din tine.

Și căscând gura la dânsule, sluga uită și potârniche și tot. Când se deșteptă sluga împăratului, friptura se făcuse scrum.

Se bocea, bietul, și se tânguia de-i plângeai de milă. Fata împăratului îl liniști spuindu-i că o să roage pe împăratul să-l ierte pentru această greșală.

Apoi trimise și pofti pe împăratul în casa cea mare. Aci, stând de vorbă, stăpânul casei porunci să se puie masa. Rămase împăratul stâlpit când văzu masa viind singură, talerele, lingurile și celelalte tacâmuri cu vâtașii lor și le așezau careși pre unde. Veniră bucatele și mâncară. După ce sfârșiră de mâncat, ședeau la vorbă, când, în loc de a strânge masa, văzură că lingurile începu a sălta pe masă.

Vătaful le suduia, dară ele nu ascultau de cuvântul lui. Împăratul nu băgă de seamă, căci vorbea cu fiul gazdei, un copilandru dezghețat și sfătos, de te trăgea inima să stai cu dânsul de vorbă.

Atunci gazda, ca să facă pace, zise:

— Nu se poate ca împăratul să fi făcut o asemenea faptă.

— Că n-are la cine altul să fie, răspunse vătaful lingurilor. Trebuie să-l căutăm.

— Nu mai trancăni, îi mai zise gazda. Aide, ridică masa și te cară de aci.

Auzind împăratul cele ce se vorbiră, ceru să fie căutat, ca să-și iasă din bănuială, căci el nu se știa vinovat.

Atunci, trăgându-i încălțăminte, îi căzu lingura pe care o căutau din cizma împăratului.

Pasămite gazda se vorbise cu vătaful lingurilor ca să-i joace renghiul ăsta.

Împăratul se făcu ca sfecla de roșu de rușinea ce păți și zise încâlcindu-se de ciudă:

— Arată-ți, Doamne, minunea ta! Nu știu la sufletul meu de nici un furt. N-am băgat eu lingura în cizmă.

— Cum nu știi dumneata, zise și gazda, despre lingură, asemenea nu știu nici eu până în ziua de azi cu cine am făcut copilașul ăsta.

Atunci, cunoscându-se, se îmbrățișară și se iertară unul pe altul.

Fata de împărat mulțumi apoi împăratului că i-a dat Dumnezeu în gând de a pus în poloboc împreună cu dânsa pe junele cu care ea s-a însoțit mai pe urmă; căci el s-a îndrăgostit de dânsa, a iubit-o și a îngrijit-o ca pe o soție credincioasă.

Împăratul nu știa cum s-o mai mângâie, cunoscându-i nevinovăția. Lăudă și pe soțul ei pentru buna sa purtare de grije, și cu toții împreună se întoarseră la scaunul împărăției, dând mărire lui Dumnezeu că nevinovăția a ieșit dasupra ca untul de lemn.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

CELE TREI RODII AURITE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat, și avea un fecior; acesta, șezând la fereastră, vede o babă bătrână, care venea cu tivga să ia apă de la fântână. Ce-i vine lui, ia o piatră și aruncând-o către fântână, nimerește drept în tivgă, și aceasta se sparge; baba, care simțise de unde venise piatra, își aruncă ochii la fereastra împăratului și vede pe fiul de împărat făcând haz; atunci baba zise:

— Până nu vei găsi cele trei rodii aurite, să nu te însori, dragul mării; și se întoarse acasă tristă și fără tivgă și fără apă.

Fiul de împărat, auzind acest blestem, stătu, și după ce se gândi mult timp la rodiile aurite, se aprinse dorința în el de a le vedea și de a le avea; deci se duse la tată-său și-i zise:

— Tată, să-mi faci trei rânduri de haine de fier, căci am să fac o călătorie mare.

Și toată silința ce puse împăratul a opri pe fiul său de la aceasta, fu în zadar.

Dacă văzu și văzu că nu-l poate opri, porunci numaidecât și i se făcu hainele; după ce le luă, fiul împăratului încălecă și plecă.

Un an de zile trecuse de când, călătorea; ajunsese prin pustietăți nelocuite de oameni; și tot rătăcind în sus și în jos, două rânduri de haine se rupseseră și le lepădase. Neștiind ce să facă, hotărî a mai merge câtva, și dacă nu va putea descoperi nimic, să se întoarcă.

Abia mai făcu câțiva pași și iată că zări o colibă. Se repezi într-acolo iute ca săgeata și îndată și ajunse. Când, o mătușă sihastră cum îl văzu, îi și zise:

— Da bine, flăcăule, cum ai ajuns p-aici pe unde nu se vede pasăre cu aripioare, dar încă mite om cu picioare?

— Mamă, zise fiul de împărat, caut cele trei rodii aurite; nu știi d-ta încotro se pot afla?

— Nu știi, dragul mamei, nici n-am auzit până acum de așa minune, dară poate soru-mea să știe, care șade puțin mai departe de aici, de ai curaj să mai mergi, poți să o întrebi pe dânsa.

N-așteptă să-i zică de două ori, și o tuli într-acolo repede și merse, și merse, cale lungă neumblată, până ce dete de o altă colibă, de unde asemenea ieși o mătușă sihastră, și mai bătrână, și mai scofălcită, care și ea îi zise:

— Cum ai ajuns p-aici, om cu picioare, pe unde nu vin nici pasări cu aripioare?

— Mamă, zise fiul împăratului, caut cele trei rodii aurite, și dorința de a le avea m-a adus p-aici, nu știi d-ta încotro se află?

La auzirea acestor vorbe, bătrâna începu să plângă, apoi îi răspunse:

— Am avut și eu un fecior, care auzise despre acele blestemate rodii, și care, tot umblând după ele, într-una din zile se întoarse șchiop și în cele din urmă își rupse și capul pentru ele; dacă ași fi știut atunci, dragul mamei, cum să le găsească cineva fără primejdie, nu-mi pierdeam copilașul.

Cum auzi flăcăul nostru, începu a se ruga să-i spuie cum să facă să le ia; iară bătrâna îl povățui cum să umble și cum să se poarte; și dacă va izbuti, l-a jurat pe tinerețile lui ca să se întoarcă tot pe acolo, ca să-i arate și ei acele rodii, după care s-a prăpădit fiul său.

După ce i-a făgăduit că se va întoarce, i-a mulțumit pentru sfaturile cele bune ce a primit de la dânsa, și ca o nălucă pieri dinaintea ei, când, după o călătorie încă d-o săptămână și mai bine, văzu un balaur cu o buză în cer și cu alta în pământ. Îndată ce ajunse la dânsul îi zise:

— Bună ziua, frate, și trecu înainte.

Iar balaurul îi răspunse:

— Noroc bun, frate.

Ajunse apoi la o fântână, mucegăită și plină de nămol; el se apucă îndată de curăți și primeni apa din fântână și-și căută de drum până dete de niște porți încuiate, pline de praf și de păianjeni; curăți acei păianjeni, scutură praful, dete poarta de perete și trecu înainte. În drumul său întâlni o brutăreasă care ștergea un cuptor cu țâțele sale; cum o văzu, îi dete bună ziua, și tăindu-și o bucată din haina sa, îi zise:

— Ține asta, leiculiță, de șterge cuptorul.

Iară ea, luând-o, îi mulțumi.

La spatele cuptorului, fiul împăratului văzu o grădină ca un rai, în care se rătăci câțva timp.

În cele de pe urmă văzu cele trei rodii cum atârna de o cracă în pom; își făcu curaj, scoase cuțitașul și tăie crăculița de care erau atârinate, și o tuli d-a fuga înapoi.

N-apucă să facă zece pași și toată grădina începu să țipe și să cheme în ajutor pe brutăreasă, porțile, fântâna și pe balaur.

— Ba aia-i vorbă, răspunse brutăreasa, că de când sunt urgisită a sta aci, nu s-a îndurat nimeni să vie a mă scuti de arsătura de toate zilele.

— Că alt gând n-am, răspunseră porțile, că de când suntem făcute, n-a venit nimeni să ne mai scuture, să ne deschiză, de înțelenisem așa.

— Ba să ne iertați, zice fântâna, că de când sunt făcută, mână de om n-a venit să-mi curețe apele, încât ajunsesem a mă împuti.

— Ba că chiar, răspunse și balaurul, că de când sunt osândit a sta cu gura căscată și cu ochii sticliți la stele, nimeni nu mi-a dat măcar o bună ziua, și să-mi zică frate. Acest om ne-a scăpat de urgia ce era pe noi, și ne vom căuta de treabă.

Fiul împăratului care făcuse întocmai cum îl învățase bătrâna, se întoarse la dânsa și după ce-i mulțumi și-i dete și ei câte ceva, plecă să se întoarcă la împărăția tatălui său.

Pe drum, ce-i veni lui, văzând că nu mai poate răbda, scoase cuțitașul și tăie una din rodii, ca să guste și să se încredințeze de bunătatea lor. Când, ce să vezi? Deodată iese din rodie o fată, ca o zână de frumoasă, și îndată începu a striga cu un glas mângâios:

— Apă, apă, că mor.

Întoarce fiul împăratului ochii în toate părțile să vadă apă, dară geaba, apă nu era; iară fata căzu și muri; p-aci, p-aci era să cază și el, dară se ținu.

Tot mergând el, nu putu să ție până să nu guste dintr-o rodie, și scoase cuțitașul de tăie încă una; deodată, iese și dintr-însa o fată ca o zână, și moare ca și cea dintâi, fiindcă n-avu apă să-i dea.

Mâhnit de ciudata întâmplare, mergea către împărăția tatălui său cu rodia care îi mai rămăsese, și se uita la dânsa ca la un cireș copt; și merse până ce ajunse la o câmpie frumoasă pe unde începu a cunoaște urme de oameni. Aici îi mai veni inima la loc, și se puse jos să se odihnească nițel. Gândul lui nu se lua de la rodii și de la fetele cele frumoase ce muriseră; și tot gândindu-se se aprinse în el dorința de a gusta din rodia, care o mai avea, încât nemaiputându-se ține, otărî să o taie și pe aceasta; dară temându-se să nu i se întâmple ca și cu celelalte, căută o fântână, luă apă în căciulă, și acolo, la umbra unui copaci mare, tăie și rodia care îi mai rămăsese, când, ce să vezi? unde ieși o fată ca soarele de frumoasă, și cu părul de aur.

— Apă! apă! strigă ea.

Și el îi dete de bău și o stropi cu apă, și așa scăpă fata cu viață.

Fiul împăratului îi da târcoale, și se tot minuna de frumusețea și de gingășia ei. Apoi o luă de mână și îi zise:

— Soție să-mi fii. Și ea primi.

El nu voi să o ducă pe jos acasă la tată-său, ca să nu ostenească, fiindcă o vedea că era puținică la trup încât ar fi băut-o într-un pahar de apă, și așa de suptărică de parcă era trasă prin inel.

El o povăţui să se urce în pomul de lângă fântână, şi îi zise să-l aştepte acolo până se va întoarce de la tatăl său cu care împărăteşti şi cu călăreţi, ca să o ia, fiindcă el cunoscuse locurile că nu mai este aşa departe.

Fata cea frumoasă zise copaciului să se lase jos, şi el se lăsă, apoi se puse în el şi se ridică. Fiul împăratului rămase cu gura căscată uitându-se la ea şi la minunea cum de se lăsase şi se ridicase copaciul, apoi, rupând-o d-a fuga, să te păzeşti, pârleo, că îi sfârâiau călcâiele de iute ce se ducea.

Nu trecu mult de când se duse fiul de împărat, şi o fată de ţigan veni să ia apă de la fântână, dar când văzu chipul care strălucea în apă, crezu că e al ei, şi spărgând ulciorul se întoarce fuga la mumă-sa:

— Nu mă mai duc la apă, zise ea, o frumuseţe ca a mea nu aduce apă.

— Du-te la apă, arapino, ce tot spui astfel de fleacuri, îi zise mă-sa, arătându-i coceanul măturei.

Ea se duse şi iară se întoarce, ca şi întâi, fără ispravă şi tot cu astfel de vorbe.

Mă-sa înţelese că acolo nu e lucru curat şi îi dete un ac vrăjit să-i ţie în păr, şi o învăţă ce să facă cu el la întâmplare de ar da peste cineva p-acolo, şi o trimise iară.

Ţiganca, cum ajunsese la fântână, cătă în sus şi văzu de unde venea în fântână acel chip îngeresc.

— Suie-mă şi pe mine acolo, rogu-te, zise ţiganca, uitându-se galeş către zâna frumuseţilor.

Iară fata cu părul de aur zise copacului de se lăsă, luă pe ţigancă ca să-i ţie de urât, şi copacul se ridică la loc.

Stând ele de vorbă, ţiganca se linguşi şi rugă pe fată, ca, de voieşte să doarmă niţel, să puie capul în poala ei, şi ea îi va căuta în cap.

Fata se înduplecă şi se puse cu capul în poala ţigăncii, şi, când era să o fure somnul, ţiganca îi înfipse acul otrăvit în cap, iară fata se făcu o păsărică cu totul şi cu totul de aur, şi începu a zbura de colo până colo, prin crăcile pomului.

Atunci ţiganca zise:

— Ah! fată de lele ce mi-ai fost, cum mi-ai scăpat, eu socoteam că dormi, dară, fie, tu n-o să-mi scapi, îți viu eu ție de hac.

Nu trecu multe zile și iaca și fiul de împărat cu oaste și călăreți și cu cară împărătești veni s-o ridice; iară țiganka cum îl văzu, îi zise:

— Da bine, împărate, m-ai lăsat să te aștept atâta, încât soarele mi-a ars fețișoara și vântul mi-a bătut perișorul.

Împăratul, cum o văzu, rămase la îndoială și nu-i venea să creadă că ea este zâna pe care o lăsase el acolo.

Dară, după vorbele ce-i zise, pare că ar fi crezut, și deci se înduplecă și o luă.

Nu știu cum, nu știu ce fel, dară parcă-i spunea inima că n-o să fie ea; în sfârșit, dacă nu văzu pe altcineva, plecă cu ea, și nu știa cum să facă să nu creadă tată-său că spusese minciuni.

Când ajunse la curtea împărătească, le ieși împăratul înainte, și rămase înmărmurit când văzu în loc de zâna frumuseților, cu fața ca soarele și cu părul de aur, pe o arapină neagră ca fundul căldării. Și măcar că fiul său îl încredința că soarele îi arsese fețișoara și vântul îi bătuse perișorul, împăratului tot nu-i venea să creadă. Însă n-avu ce face; de bine, de rău îi puse într-o parte a palatului și tot amâna cununiile.

D-a doua zi chiar, în grădina împărătească, în toate diminețile, venea o păsărică și cânta cu dor de-ți rupea inima; apoi striga cât îi lua gura:

— Grădinar! Doarme împăratul?

— Doarme, îi răspundea grădinarul.

— Să doarmă somn dulce și mai dulce, de pe căpătâi să s-aridice, adăoga păsărica. Dară cioroaica de împărăteasă doarme?

— Doarme, îi răspundea.

— Să doarmă somnul de urgie, de acum până-n vecie.

Și pe care pom se pune de cânta, pe loc se și usca.

Grădinarul spuse împăratului toată șiretenia cu pasărea și cum se usucă pomii pe care se punea ea de cânta. Împăratul se luă de gânduri.

Mai toți pomii din grădină se uscară în câteva zile, mai rămăsese unul. Atunci împăratul porunci să se pună pe fiecare crăculiță câte un lanț, și așa se și făcu; iară a doua zi în revărsat de zori, veni la împăratul cu pasărea de aur care dedese în laț. Împăratul porunci de-i făcu o colivie cu totul și cu totul de aur, puse pasărea în ea și, de dragul ei, o ținea pe fereastra lui.

Țiganca cum auzi de istoria cu pasărea, îi trecu un fier ars prin inimă. Se făcu bolnavă, mitui pe toți vracii care spuseră împăratului că până nu va tăia pasărea de aur și să dea împărătesei să mânânce din ea, nu se va însănătoși.

Plin de scârbă împăratul nu se putea învoi la asta: dară, după rugăciunea fiului său, o dete; rămase însă nemângâiat și din ce în ce ura mai mult pe țigancă.

Luară, deci, pasărea și o tăiară, o fierșeră și o duse împărătesei; iară ea, după ce se prefăcu că se însănătoșește începu a se găti de cununie.

Din sângele păsărelei crescú la fereastra împăratului un brad înalt și frumos, și era o minune cum de într-o noapte crescuse așa de mare și falnic. Împăratul chemă pre grădinar și-i porunci să aibă cea mai mare îngrijire de acel pom. Iară țiganca cum auzi, n-avu odihnă și-i puse gând rău. Pricepuse, drăcoaica, că încă nu scăpase cu totul și cu totul de primejdie.

Se făcu iară bolnavă, mitui iară pe vraci, care spuseră împăratului că până nu va tăia bradul să-l fiarbă și cu apa aceea să-i facă baie, nu va trece împărătesei.

Împăratul se supără până la suflet, văzând că logodnica fiului său e piază rea, fiindcă de când a venit ea, n-a avut parte de nici un lucru ce i-a fost lui drag.

Lăsă să taie și bradul ca să nu mai aibă nici un cuvânt a-l mai supăra cineva cu ceva, și se hotărî ca de aci înainte să

nu mai facă pe voia nimănui, dacă ar mai da peste ceva care să-i placă.

Pe când tăia bradul, la care toată lumea se uita cu jind, o bătrână cerșetoare se opri și ea să privească lângă cealaltă lume, și când vru să plece, luă cu dânsa o surcea ce căzuse de la o țandără a bradului și o duse acasă. Băgă însă de seamă că era un ac înfipt în surcea; ea îl scoase; și fiindcă surceaua era oarecum măricică și lată, o făcu capac la oala care o avea și ea după sufletul ei.

A doua zi plecă în prosteală ca totdeauna; dară când se întoarse acasă, rămase încremenită văzând coliba măturată și deretecată de-ți era dragă inima să privești.

Nu înțelegea baba ce minune să fie asta, adică cine să fi venit să-i facă ei astfel de bine.

Câteva zile urmă tot astfel; în sfârșit hotărî să pândească, doară va da peste cel ce-i deretecă și-i pune toate alea la rânduiala lor prin colibă și așa și făcu. Într-o zi după ce plecă, ea se ascunse, și uitându-se pe furiș, pe crăpătura ușii, văzu cum din capacul oalei sări o fată mai albă decât neaua și cu părul de aur.

— Cine ești, mamă, zise ea, de îmi faci astfel de bine?

— O fată fără triste, zise ea; dacă mă primești să șez la d-ta, mult bine ți-oi face și eu dumitale.

Se învoiră și rămase; ba încă baba se mândrea, că așa fată nici în casa împăraților nu se găsea, frumoasă și vrednică.

Baba mergea mereu în prosteală, cum învățase ea; dară într-o zi îi zise fata să-i cumpere din târg pânză și mătase roșie și verde; baba, biet, din paralele ce adunase din cerșit, îi cumpără.

Fata își cusu toată istoria pe două sangulii; și după ce le isprăvi, zise babei să se ducă cu dânsela la împăratul, și când va fi pe tron alături cu fiul său, sangulia cusută cu verde să o pună pe genuchii împăratului; iară cea cusută cu roșu pe ai fiului său.

Baba ascultă și se duse; dară ostașii n-o lăsa să intre. Atunci ea făcu zgomot, și împăratul porunci să o lase a intra. Ea, cum intră, făcu cum îi zisese fata, și ieși ca să aștepte să vadă isprava.

Cum văzură sanguliile, împăratul și fiu-său înțeleseseră totul. Porunci să cheme pe logodnica împăratului și-i zise:

— Pentru că o să te faci împărăteasă, trebuie să te deprinzi a și judeca pe femei, când judecătorii nu se domiresc la câte un lucru. Astăzi ni s-a arătat cu plângere o femeie, care zise că, având un cocoș de soi, cu mare cheltuială a alergat prin țări de a cumpărat și o găină, așijderea de soi; că vecina ei nu s-a mulțumit că i-a omorât găina, dară i-a furat și cocoșul și l-a dat la o găină d-ale ei, și așa cere dreptate. Ce zici despre aceasta?

— Zic, răspunse bahnîța, după ce se gândi puțin, că femeia care a omorât găina și a furat cocoșul, cu moarte să se omoare, și cocoșul să se întoarcă stăpânului împreună cu găina osânditei și cu ouăle ce va fi făcut.

— Bine ai judecat, răspunse împăratul. Eu sunt femeia cu cocoșul, și tu ești care l-ai furat; gătește-te la osânda care tu însuți ai găsit-o cu cale.

Țigancă începu a plânge, a se ruga, a se jeli, dară toate fură degeaba. O dete pe mâna ostașilor care fără milă îi răsplătiră nelegiuirea ce făcuse.

După aceasta se duseră cu toții la casa babei, și fiul de împărat cu tată-său înainte, ridicară pe fată cu toată cinstea; și după ce o aduse la palat, îndată îi și cununară, și mare veselie fu în toată împărăția trei zile d-a rândul, pentru că s-a găsit vie și nevătămată fata cu părul de aur, după care atâta a umblat fiul de împărat, și toți cu totul oropsea pe țigancă când s-a auzit istoria nelegiuirilor sale.

Încălecai p-o șea etc.

HOȚU ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat mare și puternic. Abia la vremea cărunțetii dobândi și el un copil. Bucuria lui fu nespusă când se văzu și el tată, și toată împărăția lui fu veselă dinpreună cu dânsul, căci acest împărat era bun, drept și temător de Dumnezeu. Pentru aceasta, el făcu mult bine poporului său. Și toți într-un gând și într-o glăsuire dete mărire Domnului că s-a îndurat a le da un moștean al împărăției.

Acest împărat puse de gând ca pe fiul său să-l dea să învețe toate meseriile și toată procopseala cărturarilor.

Fiul împăratului creștea într-o lună cât alții într-un an. Când fu de opt ani, părea că este de optsprezece.

Dacă văzu așa, tată-său, împăratul, îl dete la carte; după ce învăță filosofia și citirea pe stele, de la cei mai iscusiți dascăli, îl dete la cel mai meșter vraci, de învăță și meșteșugul leacurilor.

Văzând tată-său, împăratul, că fiu-său are ținere de minte grozavă și ia în cap ușor cele ce i se arăta, se umplu de mulțumire sufletească, căci Dumnezeu îi dase un copil tocmai după gândul său.

Învățând el toată cartea, împăratul a început a trimite pe fiu-său din cetate în cetate să învețe toate meseriile. Cum auzea că în cutare cetate este câte vrun meșter mai dibaci și că acea meserie nu se află pe la dânsul, îndată îl trimitea să învețe și acea meserie.

Astfel umblă fiul împăratului din țară în țară, ca și un pribeag, până ce învăță toate meseriile de pre pământ. Și întorcându-se la palaturile tatălui său, socotea că acum s-a sfârșit; are să se strângă de pre drumuri.

De bucurie că are un fiu așa de procopsit și de iscusit, tatăl său făcu o masă mare, unde chemă pe toți împărații, vecinii lui, ca să le arate fiul său procopseala.

Însuși fiul împăratului porunci la bucătari și le arătă cum să facă bucatele. Mesenii nu știau cum să mai laude gustul acestor bucate. Când, iată că vine și fiul împăratului la masă. Se chefură, deci, și știi, vorba ăluia, vorba vorbă aduce. Începură împărații a-și povesti despre judecățile și dreptățile ce făcuse fiecare în împărăția sa. Între altele, unul spuse că se va căi cât va trăi el, pentru că a osândit pe un om drept, învinovățit fiind că ar fi furat niște lucruri, pe când altul a fost hoțul, precum se dovedi mai în urmă.

Cum auzi împăratul care dedese ospățul, se întoarse către fiul său și zise:

— Știu că, dacă un împărat voiește să fie drept și adevărat stăpânitor supușilor săi, trebuie să știe toate meseriile, ca să cunoască prin înșiși ochii săi păsurile fiecăruia. De aceea, fătul meu, te-am dat să înveți toate meșteșugurile. Nu mi-a venit în gând că și hoția este un meșteșug. Aceasta îți rămâne să mai înveți, după care te vei face un împărat ca Solomon împărat și cum altul nu va mai fi pe lume.

— Ii! tată, răspunse fiul de împărat, carele se rușină și se roșise ca o sfeclă, cum de mă osândești astfel ca pe un vinovat de codru?

Și sculându-se de la masă, se duse unde se duse el, și se întoarse numaidecât, peste așteptarea tuturilor, cu o slugă a lui credincioasă, aducând niște scânduri, stinghii, drugii, odgoane și pânze. Cu aceste se apucă, ajutat de sluga lui, de clădi un fel de foișor.

Gătindu-se foișorul, se urcă într-însul și, învârtind niște șuruburi și niște vârtējuri la niște meșteșugiri ce avea acest foișor, începu a pluti în vânt și, pe când se tot urca, el își luă ziua bună de la toți cei de față, care rămăseseră cu gurile căscate și cu ochii blejdiți la dânsul. Mumă-sa cât p-aci era să-i vie rău de inimă rea; dară își ținu firea.

După ce îl pierdură din ochi, mesenii se sculară și se împrăștiară ca puii de potârniche, nemaivoid a adăoga

mâhnirea împăratului, care se vedea de pe faţă că era prea mare.

Fiul împăratului, după ce călători câţva timp prin văzduh, prinse a se coborî. Ce să vezi dumneata? Orînda îl duse a se lăsa tocmai dinaintea unei cocioabe de bordei sărăcăcios.

Era seara. Bătu la uşă. Cei dinăuntru, o pereche de oameni jigăriţi, întrebă:

— Cine e acolo?

— Om bun, le răspunse fiul de împărat. Deschideţi, că sunt un călător.

Îi deschiseră. Când intră în bordei, el băgă de seamă că muiera aruncase ceva sub pat.

— Dară ce vînt te aduce pe la noi?

— Sunt strein. Acum am sosit din alte împărăţii. Rogu-vă să mă găzduiţi.

— Bucuros, cu ce vom putea.

— Foarte vă mulţumesc, le mai zise el. Nu vă va fi degeaba. Dară de ce vă stingheriţi din lucru? Lucraţi, nu vă opriţi pentru mine. Am băgat de seamă că făceaţi ceva când am venit!

Muirea vru să îndruga câteva minciuni. Dară bărbatul îi luă vorba din gură şi zise:

— Să-ţi spunem drept. Dumneata eşti oaspele nostru, şi crez că nu ne vei da pe mîna stăpînirii. Eu sunt hoţ. Meseria aceasta nu mai are căutare, de când împăratul a pus nişte slujbaşi ai dracului de straşnici şi de aspri pentru unii ca noi. Abia ne mai ţinem zilele, cu câte o găină sau altă pasăre ce putem să ciordim de pe ici, de colo. Şi tocmai jumulea o gâscă nevastă-mea când ai venit d-ta.

— Tocmai ce căutam şi eu. Dumnezeu m-a adus la voi. Scoateţi gâsca de sub pat şi face-vă-ţi meşteşugul. De azi încolo sunt al vostru. Mă bag ucenic la d-ta să mă înveţi acest meşteşug.

Și până jumuli și găti găscă, fiul împăratului ieși afară, își strânse foișorul, desfăcându-l din toate încheieturile, și-l puse bine, unde să nu dea nimeni peste dânsul.

Se puseră, deci, la masă și se chefură, până ce cocoșii începură a vesti că vine alba în sat.

A doua zi se înțeleseră ei la cuvinte, și fiul de împărat rămase sub ascultarea hoțului, ca să învețe meșteșugul de la dânsul.

— Tot meșteșugul este, zise hoțul într-una din zile, să ciordești, fără să te prinză cineva; să buzunărești și pe dracul, fără să te vază nici pui de om sau de altă gadină; să n-apuce să cază și tu să găsești; orice ți s-o părea că nu este pus bine de altul, tu să iei și să păstrezi; marghiolia, vicleșugul, îndrăzneala, istețimea, șotia și cu tot neamul lor, să fie uneltele tale.

Fiul de împărat asculta și băga la cap.

După trecere de timp, în care fiul împăratului se îndeletnicise la meșteșugul hoției, văzând el că lucrurile îi merg strună, zise:

— Meștere, când ai de gând să mă scoți calfă?

— Când mi-oi fura ipingeaua de pe mine.

După ce mai trecu, merseră într-o zi la vânat. Acolo în pădure, stând să facă popas, se tolăniră fiecare pe ce avea, la umbră de copaci și la răcoare, ca să-și aromeze oarecum. Hoțul își așternuse ipingeaua.

Deodată hoțul auzi miercăitul unui iepure, ca și când îl apucase ogarul. Se scoală, se uită prin prejur, și nu vede nimic. Soțul său, fiul împăratului, adormise, și-i da niște sforăieli de părea că mână porcii. Se culcă iarăși.

Nu șezu mult, și tocmai când era să-l fure și pe el somnul, auzi încă o dată același miercăit și cu totul p-aproape.

Odată sări drept în sus.

— Ce naiba, trebuie să fie ceva. Mă repez să văz ce dracovenie să fie aceea.

Și fiind un crânguleț într-o depărtare cât arunci cu piatra, se duse într-acolo, de unde i se păru lui că vine miercăitul iepurelui.

Pe când se ducea hoțul fiul împăratului se scoală binișor, și pâș! pâș! îi ia ipingeaua frumușel, o îndoiește și o ascunde într-o scorbura de copaci și iarăși se culcă.

Acestea le făcu el mai iute decât ai gândi.

Hoțul, dacă văzu că nu este nimic în crâng, dete tuturor răilor și iepure și tot, și se întoarse să se odihnească. Când, ia ipingeaua de unde nu e. Se uită prin prejur, și nici o frunzuliță măcar nu se mișca. Fiul împăratului horcăia de socoteai că o să deștepte și pe morți.

Bietul hoț rămase ca lovit de trăsnet. Simți că alt n-are cine să-i fi jucat renghiul acesta, decât ucenicul lui.

Se suci, se învârti, dete târcoale premetelor, ipingeaua nu e. În cele de pe urmă, după ce îl înecase necazul, se duse să-și deștepte ucenicul.

Acesta dormea mort. Îl zgudui, îl scutură, ca de când începui să vă povestesc și abia, abia se deșteptă.

Somnoros cum era, și tot frecându-se la ochi, începu să se jeluiască că n-are parte să doarmă și el măcar un somn, și că din pricina asta o să se ducă de la un asemenea stăpân, care nu-i dă răgaz cât ar aromei cineva.

Hoțul văzu că ucenicul lui are să-l întreacă, și zise:

— la lasă astfel de vorbe, ci dă-mi ipingeaua, că acum ești calfă, ai scăpat de ucenicie.

Când auzi fiul împăratului de unele ca acestea, se duse într-un suflet de-i aduse ipingeaua, și legară amândoi tovărășie pe bine și pe rău.

Începuse a mișca binișor la meseria lor, de când se făcură tovarăși. Vezi că fiul împăratului era mai ager de mână, mai isteț și mai îndrăzneț.

Într-una din zile, feciorul de împărat se duse la vânat, ia așa cam în dorul lelii, fiindcă n-avea altă treabă. Umblând el prin pădure, o dată aude un grohăit de porc p-aproape de dânsul; caută și, mai iute decât ai gândi, fu și acolo. Când,

ce să-i vadă ochii? Un mistreț cât toate zilele de mare prăvălise pe un flăcău tânăr la față, și se silea a-și descurca colții din arcul flăcăului spre a-l sfâșia.

Fiul împăratului își scoase cuțitul de vânătoare și, cu un curaj nemaiauzit, se repede asupra mistrețului, îi înfinge cuțitul drept în ochi și îl dă tumba peste cap, îi mai dă vro două lovituri bune în cap și-l lasă mort acolo locului.

Făcu ce făcu și aduse nițică apă în căciulă, stropi pe flăcăul care leșinase, și îl mai învioră.

Acesta, când se deșteaptă și văzu pe izbăvitorul său, zise:

— Cere-mi oricât vei voi și-ți voi da, pentru această facere de bine.

— Bani au și țișanii, îi răspunse fiul de împărat, dară cinste nu. Să nu socotești că pentru bani am făcut ce am făcut eu acum pentru tine.

Se rușină oarecum flăcăul cu pricina; dară mai prinzând limbă, îi spuse șiritenia, cum venise în vânătoare cu mai mulți tovarăși, cum zărise mistrețul și se luase după dânsul, și cum nu-l lovise bine, și el se năpustise asupra lui și-l prăvălise de era să-l trimiță pe lumea cealaltă.

Pasămite și acesta era fiu de împărat, și încă fiul împăratului locului aceuia.

Se împrieteniră și se duseră la palaturile împărătești. Împăratul nu știa cum să mulțumească streinului că i-a scăpat copilul de la moarte. Îi dete voie ca să vie în palat oricând va voi, fiindcă el nu primi nici o altă răsplată.

Streinul fiu de împărat, de câte ori mergea pe la împăratul de atâtea ori el cerceta și băga de seamă la tot ce era pe acolo.

După câtăva vreme, el zise o dată tovarășului său:

— Tovarășe, mi s-a urât cu borfășia, să facem și noi o hoție care să se mai simță.

— Ce vrei să facem?

— Iaca, să mai mergem și pe la haznaua împărătească, că doară n-o fi foc.

— De ce stai d-ta de vorbești, omule? D-apoi acolo, aoleo! ce de păzitori mai sunt!

— Noi să mergem pe unde nu sunt păzitori.

Se hotărâra, și într-o noapte și plecară. Ei își luară și uneltele trebuincioase. Și fiindcă fiul de împărat știa toate meșteșugurile, el cunoștea și zidăria. Se apucă și, numai din două cazmale, scoase câteva cărămizi, cât putea omul să intre. Aceasta pe de la uliță, pre unde nu păzea nimeni. El intră, umplu două căciuli cu galbeni și ieși. Apoi potrivi cărămizile la loc, ca să nu se cunoască pe unde au intrat.

Nu se poate spune bucurie ce avură când se văzură cu atâta căcălau de bani. Veniră acasă și dormiră, ca și când usturoi nu mâncase și gurile nu le miroseau.

A doua zi mare vâlvă se făcu în oraș când se află că s-a spart visteria împăratului. Toți se minunau și se cruceau, nedomirindu-se pe unde să fi intrat tâlharii.

Nu mai puțin și împăratul intră la chibzuri, cum ar face să prinză pe acești hoți cutezători.

Fiul împăratului, cel ce făcuse bosmaua, se duse ca totdeauna pe la împăratul, se făcu și el că se miră de atâta cutezare, și zise:

— Cel ce a făcut o asemenea hoție îndrăzneată nu se poate să nu mai vie măcar încă o dată.

Împăratul locului puse tot felul de paznici la visteria lui și aștepta.

Hoții, după câteva zile, când se mai potoli vâlva, veniră iarăși, fiindcă se dedulciseră ca calul la tărâțe, scoase cărămizile și fiul împăratului zise tovarășului său:

— De rândul trecut am intrat eu; acum intră tu. Așa mi se pare că cere dreptatea.

Tovarășul n-avu ce zice, căci așa era. Întră deci în hazna și, fiind mai lacom, luă câți galbeni putu el duce și-i aduse tovarășului la gaură. Acesta îi primi. Când să iasă și el, hâț! în sus, hâț! în jos, se simți că este prins în laț, și că nu poate ieși. Fiul împăratului n-avea timp de pierdut, ce să

facă? Se apucă și el de-i taie capul, îl luă cu dânsul și p-aci ți-e drumul.

Dară când ajunse acasă? aoleo! Unde era Dumnezeu să vază bocetele și vaietele muierii, când îi arătă capul bărbatului ei? Țipa de socoteai că o pune în țeapă.

Fiul împăratului îi puse mâna la gură și-i zise:

— St! că ne-am topit. Să nu te auză cineva, că nu e bine de noi.

Și după ce îi spuse toată șiretenia pricinii, o împacă spuindu-i că-i lasă ei toți banii ce au furat, și îi mai făgădui că-i va aduce și trupul bărbatului, ca să-l îngroape ca oamenii și cu toată rânduiala.

Iară dacă se făcu ziuă, slujitorii împărătești găsiră trupul fără cap și-l duseră la împăratul.

Acesta se da de ceasul morții și mai multe nu, cum de să nu prinză pe tâlhar viu, nevătămat.

Fiul împăratului se duse și el pe la palat și, auzind cele ce se plănuiau, se pregăti și el a-și ține făgăduiala ce dase nevastei tovarășului său.

Sfătuind cei doisprezece boieri, socotiră cu mintea lor că tâlharii trebuie să fie puțin doi; că cel viu este peste poate să nu vie a lua trupul mortului. Găsiră, deci, cu cale a pune trupul cel fără cap în mijlocul pieței, pe o schelă cu trei trepte, și de jur împrejur slujitori împărătești, care să păzească toată noaptea.

Așa și făcură.

Fiul împăratului, hoțul, se duse și el de cumpără o mârțoagă de cal răpcigos și bubos, și slab, de era numai pielea și osul, mai cumpără o odoroagă de căruță și un butoi de rachiu. Și după ce încărcă căruța, înhămă la dânsa rabla lui de cal și o porni înspre locul unde era pus trupul mortului spre vedere.

P-aci prin prejur era o uliță noroioasă. P-acolo avu poftă el a trece. Când, ce să vedeți dumneavoastră, cinstiți boieri? Unde mi se înnomoli a oțopină de cal, de nu mai putea nici picioarele să și le miște, necum să mai târască și

căruțul cu butoiul de rachiu. Hi! în sus, hăț! în jos; să se miște din loc calul, ba.

Și unde mi-ți începu a face o gălăgie, de credeai că s-a aprins târgul.

Căpetenia păzitorilor trimise pe unul să vadă ce pacoste a mai dat peste nevoiașul ăla de om, carele are de gând să scoale tot orașul în gura lui.

Văzându-l păzitorul cum se nevoia a-și scoate calul și căruța din noroi, i se făcu milă de el.

Fiul împăratului, cum îl văzu, îi zise:

— Du-te, neiculiță, de mai adă vro câțiva oameni de-mi ajutați să ies din acest noroi, și vă voi cinsti ca pe niște oameni de treabă.

Îndată veniră mai mulți păzitori, îi luară și cal, și teleguță, și butoi și tot, pe sus, de-l scoaseră din glodul unde se nomolise.

El nu știa cum să le mulțumească mai bine; își frământa mâinile de bucurie și prinse a da cep butoiului. Le dete de bău cât poftiră, și duse și celor ce rămăseseră de pază pe lângă trupul mortului cel fără cap.

Nu trecu mult și toți păzitorii fură cuprinși de un somn soră cu moartea. Unde îmi mai sforăiau voinicii noștri de paznici, de pare că era cine știe ce mare turmă de rămători. Pasămite rachiul din butoi era cu afion.

Fiul împăratului, cum îi văzu lungiți și trântiți ca cine știe ce blende, se apucă de-i dezbracă de hainele lor și îi îmbracă în haine călugărești. Apoi, luând trupul mortului, se duse în treaba lui.

Când văzu femeia trupul, iară începu a se boci. El iară îi puse mâna la gură și o opri de a face zgomot, căci, de se va afla, nu va fi bine de ei. Ea tăcu după ce văzu că nu e glumă, și primi și cea mai mare parte din suma furată. În chiar aceeași noapte, ei se puseră și îngropară mortul.

Când se deșteptară păzitorii și se văzură îmbrăcați în haine călugărești, nu puteau crede celor ce li arată. Se mai frecară la ochi, se mai uitară, și văzură că așa este. Cel ce

se deșteptase mai întâi se duse la tovarășul de lângă dânsul și, începând a-l înghioldi, îi zise:

— Moș călugăraș, moș călugăraș, ce cați tu aci?

— Dară tu, călugăre, ce cauți? îi răspunse.

Atunci toți deodată începură a răcni unul la altul:

— Ce cauți aci, călugăre? arătându-se cu degetul.

Și se făcu o tulburare și o răscoală între dânșii, de nu-i putea da nimeni de căpătâi. Ei! tocmai târziu se dezmeticiră și se domiriră că omul cu rachiul de astă-noapte n-a fost lucru curat.

Dară când mai văzură că trupul lipsește? atunci, atunci: unde îmi începură o ceartă și o hălălaie între dânșii, de-ți venea să-ți iei câmpii. Se învinovăteau ca dracii, unii pe alții:

— Ba că tu ești de pricină.

— Ba că tu ne-ai făcut să bem rachiul.

— Ba că tu ne-ai îndemnat să ne ducem să-i ajutăm.

— Ba că tu ai fost cel dintâi care ai băut.

Toate erau cum erau. Dară cum și când s-au călugărit ei? Și cum să se înfățișeze ei la împăratul?

N-avură încotro. Așa se duseră.

Împăratul se luă cu amândouă mâinile de barbă când văzu că vine la dânsul o ceată de călugări. El nu știa, vezi, cine sunt și ce vreau.

Când află că sunt paznicii lui, unde mi-l umflă un răs d-alea cu lacrimi, și râse până ce se strâmbă.

Paznicii, biet, deteră în genunchi și-și cerură iertare. Ei spuseră toată șiretenia.

Îi iertă împăratul de vro osândă, chipul; dară intră la mai mare grije. El se temea ca nu carecumva acest hoț atât de iscusit să nu-i ia și domnia. Nu mai chemă sfatul împărăției, fiindcă începuse a-l cam bănuși și pe dânsul, ci își frământa cugetul, ca ce ar face să puie mâna pe hoț, spre a-i face de petrecanie.

Hotărî dară, el cu mintea lui, ca să iscodească și pe mari și pe mici, să ispitească și prin boierime și prin prostime, ca

doar, doară va ajunge să puie mâna pe un așa tâlhar vestit, care îl pusese pe așa gânduri negre.

Pentru aceasta puse să se gătească un ospăț înfricoșat, la care pofti numai boierime neaoșe. La acest ospăț fu poftit, fără doar și poate, și fiul de împărat cel strein.

La ziua hotărâtă se adunară toți oaspeții. Veseliile se întinseră până noaptea târziu. Căci, după ce se sculară de la masă, se puseră pe joc. Și trage-i la danțuri, la hori, la brâuri, până ce, când se deșteptară, ajunseseră pe la cântatul cocoșilor de miezul nopții.

Când să se spargă adunarea, împăratul veni la mijloc și zise cu grai cam poruncitor:

— Boieri dumneavoastră, noaptea este înaintată, și ca să nu se întâmple cuiva vro meteahnă de la niscaiva duhuri necurate, ori făcători de rele, eu am găsit cu cale în mintea mea să mâneți aci până la ziuă. Cămara este mare; vă încape pe toți. Alături de aci este cămara fiicei mele. Fiți fără grijă și vă repauzați de ostenele danțului și săltărilor din astă-noapte. Domnul să privegheze asupra voastră a tuturilor.

Așa zise împăratul, și așa trebuia să se facă. Că hâr, că mâr, pace; zisa împăratului nu se putea deszice.

— Vai de mine, tată, cum să mă culc eu cu ușa descuiată, alături cu cămara unde are să doarmă atâția bărbați streini? zise fata tatălui său.

— Nu numai atât, fata mea, dară încă să fii cu lumânarea stinsă și să ai la îndemână nițel muc de lumânare. De va veni cineva la tine, tu să-l mângâi cu mâna pe obraz, rugându-l să mai stea; și mângâindu-l să-l mânjești nițel cu muc de lumânare, și aceasta, draga mea copilă, cu atât mai mult trebuie să o faci, cu cât ea este pentru mântuirea împărăției.

Pasămite împăratul umbla să prinză pe hoț prin viclenie. Asta fu chemarea boierilor la ospăț. Căci, își zicea împăratul, de va fi dintre boieri un asemenea om isteț,

trebuie să fie și îndrăzneț. De nu va fi dintre boieri, apoi, tot cu tertipuri, prin tagma prostimei să-l caut.

Hotărârea împăratului se puse în lucrare întocmai. Se culcară toți cu totul și adormiră. Numai pleoapele fetei de împărat nu putură da în gene, câtuși de cât.

Fiul de împărat cel hoț, nici el nu adormi măcar cât ai da în cremene. El își tot răsucea mustața și se încumeta, duce-se-va or ba? Iară când fu cam pe după miezul nopții, când și apele dorm, se sculă binișor, se uită pe la soții săi, care toți dormeau bumbeni, și pâș! pâș! trecu în cămara fetei de împărat, o sărută și se întoarse apoi să se culce și el.

Fata împăratului își făcu dresurile cum o învățase tatăl său, împăratul.

Hoțul, până a nu se culca, se duse la doniță să bea nițică apă, căci îi era sete. Uitându-se în doniță, el văzu că pe obrazul lui din stânga sunt niște pete negre. În cămara unde dormeau oaspeții împăratului lumânarea arse toată noaptea.

— E! așa mi ți-a fost povestea? zise el încetișor, stai măi, dară, să-ți arăt eu cu cine ai a face.

Și cu inima ticăindă, și umblând mai ușor decât o pisică când pândește la șoareci, luă muc de lumânare și mânji pe toți oaspeții care dormeau, pe obraz, la fel cu mânjitura lui de pe față, apoi se culcă și el.

Împăratul se sculă mai de dimineață decât toți. Și în revărsat de zori vine prin cămara unde dormeau oaspeții, spre a se uita la dânșii, nu carecumva este vreunul din ei mânjit după cum își povățuise fata.

Când colo, ce să-i vază ochii? Toți erau mânjiți. Speriat, se duse într-un suflet în cămara unde dormea fie-sa; și cu grai neliniștit zise fie-sei:

— Bine, frate dragă, toți te-au sărutat?

— Ba nu, tată, unul numai a venit, pe care l-am mânjit, după cum mi-ai poruncit dumneata.

— Și-l cunoști?

— Ba nu, căci era întunerec.

Împăratul își mușcă buzele. Apoi porunci păzitorilor să nu lase pe nici unul din oaspeți care ar voi să plece.

După ce se făcu ziuă bine, veni împăratul iarăși în mijlocul oaspeților și zise cu glas mare:

— Boieri dumneavoastră, hoțul care a tulburat o țară prin iscusința, măiestria și istețimea lui, și care mi-a răpit odihna sufletului meu, se află în mijlocul domniei voastre, și îl rog să se dea pe față; pe făgăduiala mea de împărat că nu-i voi face nimic.

Toți boierii începură a-și scutura hainele și a se lepăda ca de satana de o astfel de năpastă, zicând:

— Departe de noi o astfel de bănuială. Noi nu știm la sufletul nostru nici o faptă neomenoasă să fi săvârșit, nici cu știință, nici cu neștiință.

— Acum nu este vorbă nici de ocară, nici de pedeapsă.

Totul este să se dea pe față, și mă jur pe viul Dumnezeu și pe stema mea de împărat, că nu numai nu-i voi face nimic rău, dară încă îi voi da pe fata mea după dânsul.

Atunci ieși în față streinul fiu de împărat și zise:

— Eu sunt.

Păru mult bine împăratului când îl văzu. Iară el își ceru voie să iasă afară, și se jură pe cuvântul lui de cruce de voinic că se va întoarce înainte de namiezi.

Împăratul crezu și-i dete voie. El se întoarse, cu mai mulți oameni însăxănați cu bucățelele foișorului său. Și acolo de față cu toții, așeză fiecare lemnișor la îmbucătura lui și clădi foișorul din nou. Apoi, fiind înaintea împăratului, îi sărută mâna, și ceru ca soția lui, fata împăratului, să se urce cu dânsul în foișor, ca de acolo să mărturisească cine este și ce a făcut.

Împăratul primi.

Cum se suiră în foișor, fiul împăratului prinse a întoarce vârtejele; și, pe când foișorul începu a se sui în slavă și a pluti în aer, el zise cu grai lămurit:

— Să știți că sunt fiu de împărat, că mi-a fost dat să-mi fur nevasta, ceea ce și făcui, și că acum mă duc la împărăția tatălui meu.

Astfel vorbind, foișorul se urca mereu până când se pierdu din ochii tuturor, ce rămaseră cu gurile căscate uitându-se la dânsul.

Iară dacă se coborî la palaturile tatălui său și-și arătă cartea de meșter de hoție, precum și nevasta ce-și aduse tot prin furtișag, se înveseli tatăl său și, coborându-se din scaun, înălță pe fiul său, zicând:

— Și acum că are să se ducă pomina de domnia fiului meu peste țară. Știu că popoarele au să știe și ele acum ce este dreptatea, căci a fi bun domnitor și drept, trebuie să știi totul.

După ce se înscăună, trimise sol la socrul său cu carte prin care îi spunea că s-a urcat în scaunul tătâne-său, și mult se bucură acel împărat de norocul ce dase peste fie-sa.

Iară eu încălecai p-o șea și v-o spusei dumneavoastră așa.

LUCEAFĂRUL DE ZIUĂ ȘI LUCEAFĂRUL DE NOAPTE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat și o împărăteasă; ei nu făceau copii; umblase pe la toți vracii și vrăjitorii, pe la toate babele și cititori de stele, și toți rămaseră de rușine, căci n-avură ce le face. În cele din urmă se puseră pe posturi, pe rugăciuni și milostenii; când, într-o noapte, Dumnezeu văzând râvna lor, se arătă împărătesei în vis și-i zise:

— Rugăciunea voastră am auzit-o și vei face un copil cum nu se va mai afla pe fața pământului. Măine să se ducă împăratul, bărbatul tău, cu undița la gârlă, și peștele ce va prinde să-l gătești cu mâna ta și să-l mâncați.

Nu se făcuse încă bine ziuă și împărăteasa se duse la împăratul și-l sculă zicându-i:

— Împărate! scoală c-a sosit alba în sat.

— Dar asta, răspunse împăratul, ce ai astăzi să mă scoli așa de noapte; nu carecumva vrăjmașii au călcat hotarele împărăției mele?

— Din mila lui Dumnezeu, de nici unele ca astea n-am auzit; dară am visat iaca ce...

Și-i spuse visul.

Împăratul cum auzi, sări din așternut, se îmbrăcă, luă undița și se duse la pârâu gâfâind. Aruncă undița și nu trecu mult, și vazu pluta undiții mișcându-se. Trase undița; când, ce să vezi? un pește mare, cu totul și cu totul de aur. Doară că nu-i căzu leșin de bucurie. Darămite când îl văzu împărăteasa? Ea fu și mai oleoleo.

Găti împărăteasa singură cu mâna ei peștele și mâncară. Ea îndată se simți însărcinată.

Roaba care ridică masa văzu pe talerul împărătesei un os de pește și o bătu gândurile să sugă acel os, ca să știe și ea gustul bucatelor gătite de împărăteasa.

Cum supse osul, se simți și ea însărcinată.

După nouă luni născu împărăteasa, ziua, un copil frumos, frumos, ca un îngeruș. Peste noapte născu și roaba un copil, aidoma ca al împărătesei, încât nu aveau deosebire unul de altul. Cum era copilul împărătesei era și al roabei. Semănau, cum se zice, ca două picături de apă.

Fiului de împărat i s-a dat numele de Busuioc, iară fiului de rob, Siminoc.

Crescând împreună și făcându-se mari, i-a dat la carte, și învățau într-o zi cât învățau alți copii într-un an. Când se jucau ei în grădină, împărăteasa se uita cu drag la dâșii de pe fereastră.

Se făcură mari. Ei semănau atât de mult, încât nu cunoștea nimeni care este fiu de împărat și care de rob. Boiul lor era mândru, amândoi aveau pe vino-ncoace, vorba lor era vorbă cu lipici și amândoi erau voinici, nevoie mare.

Într-o zi se hotărâră să meargă la vânătoare. Împărăteasa se tot ciudea cum să-și cunoască pe fiul său: fiindcă și fețele și îmbrăcămințile fiind la fel, de multe ori nu putea să deosebească pe unul din altul. Se gândi să facă fiului său un semn. Îl chemă și, prefăcându-se că îi caută în cap, îi înnodă două vițe de păr, fără să știe el.

Apoi plecară la vânătoare.

Alergară zburdalnici prin câmpiile înverzite și se zbenguiau ca mieluşeii; culeseră la floricele, se udară de rouă, priviră fluturii cum săltau și săreau din floare în floare, cum albinele culegeau ceara și adunau mierea, și se desfătară foarte mult. Apoi meraseră la fântână, băură apă de se răcoriră și priveau cu nesațiu cum se lasă cerul în depărtare pe pământ, și ar fi dorit să meargă până la sfârșitul pământului, să vază cerul din apropiere, sau măcar până vor da de locurile acelea unde pământul este ca piftia.

Apoi intrară în pădure. Când văzură frumusețile pădurilor, rămaseră cu gurile căscate. Vezi că ei nu mai văzură d-alde astea de când îi făcuse mă-sa. Când bătea vântul și se mișca frunzele, asculta la fâșâitul lor și li se părea că

împărăteasa umblă târând după sine rochia cea de mătase; apoi se așezară pe iarba fragedă, la umbra unui copac mare. Aci se puseră a cugeta și a sfătui cum să înceapă vânătoarea. Ei, nici una, nici alta, voiau să vâneze tot lighioane sălbatice.

Păsărelele care alergau împrejurul lor și se puneau pe crăcile copaciului, nici nu le băgau ei în seamă; lor le era milă să-și puie mintea cu ele; dară le plăcea să le asculte ciripind. Păsărelele parcă băgaseră și ele de seamă una ca aceasta, și nu se sfiau, ba încă cântau de se spărgeau; iară privighetorile trăgeau la geamparale numai din gușă, ca să fie mai dulce cântarea lor. Și așa, stând ei aci și sfătuindu-se, pe fiul împăratului îl apucă o moliciune de nu putea sta în sus și își lăsă capul în poala lui Siminoc, rugându-l să-i caute nițel în cap, până va aromei el.

După ce îi căută ce-i căută, Siminoc se opri și zise:

— Ce este asta din capul tău, frate Busuioc?

— Ce să fie? Știu eu de ce mă întrebi, frate Siminoc?

— Iaca văz, răspunse Siminoc, că două vițe de păr în capul tău sunt înnodate.

— Cum se poate? zise Busuioc.

Aceasta supără atât de mult pe Busuioc, încât se hotărî să plece în lume.

— Frate Siminoc, zise Busuioc, eu mă duc în lume fiindcă nu pot să pricep de ce mama mi-a înnodat părul când mi-a căutat în cap.

— Măi, frate Busuioc, îi răspunse Siminoc, vino-ți în fire și nu mai face una ca asta. Căci dacă împărăteasa ți-a înnodat părul, nu crez să o fi făcut cu vreun gând rău.

Busuioc însă a rămas neșămutat în hotărârea sa și când și-a luat rămas bun de la Siminoc, i-a zis:

— Na, frate Siminoc, batista asta. Când vei vedea pe dânsa trei picături de sânge, să știi că sunt mort.

— Să-ți ajute Dumnezeu, frate Busuioc, să nimerești cu bine; dară eu încă o dată te rog, pentru dragostea mea, să rămâi, să nu mai pibegești prin lume.

— Peste poate, răspunse Busuioc.

Apoi se îmbrățișară și Busuioc plecă; iară Siminoc rămase de se uita galeș după dânsul până îl pierdu din ochi.

Siminoc se întoarse acasă și povesti părinților toate cele ce se întâmplase.

Împărăteasa nu mai putea de inimă rea. Își frângea mâinile și plângea, de să ferească Dumnezeu. Dară n-avu ce-și face capului, și se mângâia oarecum văzând pe Siminoc.

După câțva timp, acesta scoase batista, se uită la dânsa și văzu trei picături de sânge. Atunci zise:

— I! a murit frățiorul meu. Mă duc să-l caut.

Și luându-și merinde, plecă după dânsul să-l caute. Trecu prin orașe și sate, străbătu câmpiile și codrii, merse, merse, până ce ajunse la o căsuță. Acolo întâlni pe o bătrână și întreabă de fratele său. Bătrâna îi spuse că se făcuse ginere al împăratului din acea parte de loc.

Ajungând la palaturile împăratului aceuia, cum îl văzu fie-sa, socoti că e barbatu-său, și alergă întru întâmpinarea lui.

El zise:

— Eu sunt fratele bărbatului tău; am auzit că a pierit din lume, și am venit să aflu de căpătâiul său.

— Eu nu crez una ca asta, zise fiica de împărat. Tu ești bărbatul meu, și nu știu de ce te prefaci așa acum. Au doară credința mea a fost pusă la cercare și eu te-am amăgit?

— Nici unele din acestea nu este. Ci eu îți spui în cuget curat, nu sunt eu bărbatul tău.

Ea nu voia să crează cu nici un chip.

Atunci el zise:

— Dumnezeu să-și arate dreptatea. Pe cine nu va fi drept din amândoi, să-l cresteze sabia care stă în cui.

Și îndată sabia sări și creastă pe fată la deget, și atunci crezu și ea. Apoi găzdui după cum se cuvenea pe Siminoc.

A doua zi el află că Busuioc se dusesse la vânătoare și nu se mai întoarse. Încălecă deci și el pe un cal, luă ogari și plecă după frate-său, în partea locului pe unde se dusesse acesta. Merse ce merse și ajunsese în pădure; acolo se întâlnește cu Muma-pădurii.

Cum o văzu, se luă după dânsa, și dă-i goană. Ea fugea, el după dânsa, până ce Muma-pădurii văzând că n-are încotro, se sui într-un copac înalt și acolo scăpă.

Siminoc descălecă și el, priponi calul, făcu focul, scoase merindele și începu să mănânce lângă foc, aruncând și ogarilor câte ceva.

— Aoleo! cum mi-e de frig, zise Muma-pădurii, îmi clănțănesc dinții.

— Dă-te jos, îi răspunse Siminoc, de te încălzește la foc.

— Mi-e frică de câini, zise ea.

— Nu te teme, că nu-ți fac nimic.

— Dacă vei să-mi faci bine, mai zise ea, na o viță din cosiță și leagă-ți câinii.

El puse vița de cosiță pe foc.

— Uf! ce greu miroase, zise Muma-pădurii, cosița ce ți-am dat-o și pe care tu ai pus-o pe foc.

— Ai te cară de aici, îi răspunse Siminoc, și nu mai spune la nimicuri. Iaca unul din ogari a dat cu coada prin foc, s-a pârlit nițel și d-aia miroase greu. Dacă ți-e frig, dă-te jos și vino de te încălzește; dacă nu, tacă-ți fleoanca și mă lasă în pace, nu mă tot supăra.

Atunci ea crezu, se dete jos, și alăturându-se de foc, zise:

— Mi-e foame.

— Ce să-ți dau să mănânci? Iaca ia ce-ți place din ceea ce am dinainte.

— Eu voi să te mănânc pe tine, zise Muma-pădurii, gătește-te!

— Ba te voi mânca eu pe tine, răspunse Siminoc.

Și asmuți câinii la dânsa ca să o sfâșie.

— Stai, zise Muma-pădurii, oprește câinii să nu mă sfâșie, că ți-oi da pe frate-tău, cu cal și cu ogari cu tot.

Siminoc opri căinii; atunci Muma-pădurii icni de vro trei ori și dete afară dintr-însa pe Busuioc, calul și ogarii; iară Siminoc își asmuți ogarii și o făcură mici fărâme. Deșteptându-se, Busuioc se miră cum de vede pe Siminoc aci și-i zise:

— Bine ai venit sănătos, frate, dară mult am dormit.

— Puteai tu să dormi mult și bine, dacă nu eram eu.

Apoi îi spuse toată șiritenia de la despărțirea lor până acum. Busuioc bănuind pe Siminoc că s-o fi îndrăgostit de femeia lui, nu voi să-l crează când acesta îi mărturisă adevărul, spuindu-i că nici prin gând nu i-a trecut una ca asta vreodată. El se făcu dârz, începând a-și teme nevasta. Și așa puindu-și gând rău, se învoi cu Siminoc ca să se lege la ochi, ei și pe caii lor, apoi să încalece, să le dea drumul, și unde i-o scoate să-i scoată.

Așa făcură. Când Busuioc, auzind un geamăt, opri calul, se dezlegă la ochi, se uită, și Siminoc nicări. Pasămite el căzuse într-o fântână și înecându-se, n-a mai ieșit d-acolo.

Busuioc se întoarse acasă, își ispiti nevasta, și ea spuse ca și Siminoc. Apoi ca să se încredințeze și mai bine de adevăr, zise și el sabiei să sară din cui și să cresteze pe cel vinovat. Sabia sări și-l creștă pe dânsul la degetul cel mare.

Se tângui el, se jeli, plânse cu amar că pierduse pe Siminoc; se căi că se prea iuțise, dară toate fură în deșert, că n-avu ce-i mai face. Atunci, plin de obidă și de durere, nici el nu mai voi a trăi fără frate-său, ci legându-se iarăși la ochi, precum și pe cal, încălecă și-i dete drumul în pădurea în care pierise fratele său. Alergă calul ce alergă, și, bândâbâc! dete în fântâna în care căzuse și Siminoc, și acolo își sfârși zilele și Busuioc, și de atuncea a răsărit luceafărul de ziuă, fiul împăratului, Busuioc, și luceafărul de noapte, fiul roabei, Siminoc.

Iară eu încălecai p-o șea etc.

BĂIATUL CEL BUBOS ȘI GHIGORȚUL

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un băiat. El, de la nașterea lui, se pomenise bubos. Ce n-a făcut el ca să se curățe de bube? dară în deșert. Băieții la joc, fetele la horă îl huiduia și fugeau de dânsul ca de o lepră.

Și fiindcă n-avea încotro, și el, biet, își înghițea amarul și răbda. Nici tu joc, nici tu veselie, nici tu dezmierdare. Se uita cu jind la ceilalți băieți și flăcăi, cum unii se încurcau jucându-se, cum alții se zbenguiau cu fetele, și rămnea la dânsii.

În toate zilele se ducea el la un puț de aducea apă pentru casă. Drumul însă îi era pe la curtea împărătească. Într-o zi, când scoase apă văzu în ciatură un ghigorț. Bucuria lui, că o să aibă în ziua aceea legumă mai deosebită. Când, ce să vezi d-ta? peștele începu să-i vorbească:

— Flăcăule, aruncă-mă iară în puț, și nu-ți face păcat cu mine, că mult bine ți-oi prinde și eu vrodată.

Băiatul se minună de asta: cum de să vorbească un pește?! Simți el că trebuie să fie aci la mijloc ceva năzdrăvan și-i dete drumul în puț.

Fata împăratului nu voia cu nici un chip să se mărite. Ce nu făcu bietul tată-său, ce nu dresе ca să-și dea fata la casa ei, dară ca s-o înduplece, ba. Și nu-i da inima să-și lege capul cu nici unul din pețitorii ce veneau să o ceară, deși toți erau împărați și fii de împărați.

Băiatul cel bubos însă de câte ori trecea cu cofa la apă și ea era la fereastră, vedea că îi tot râde. El nici că se gândea că pentru dânsul se punea la fereastră, și că îl pândeа până ce trecea, ci socotea că așa este felul ei cu zâmbetul pe buze. Pasămite fata împăratului, ori că cunoscuse că el o să fie un om frumos, ori că o trăgea așa ca spre ursitul ei.

Azi așa, mâine așa, până ce într-o zi, îl chemă de vorbi cu el. Să se prăpădească băiatul de rușine când văzu că pe dânsul îl cheamă! Se făcu roșu ca sfecla, se zăpăci până într-atâta de nu știu deocamdată să zică nici două boabe legănate. Atât de mult se fâstâcise el.

Apoi țiidu-și firea și luându-și inima în dinți, dete niște răspunsuri de merse fetei tocmai la inimă.

Vezi că și vorba lui ca și a fetei era vorbă cu lipici, dragul neichii; fetei îi ticăia inima nu-i ticăia, dară lui știu că-i ticăia de sta să-i iasă afară din piept. Și dintr-acel minut, nu știu ce făcea el, nu știu ce dregea, că se pomenea, fără voia lui, trecând pe la curtea împărătească, ia așa, numai ca să treacă.

El își uitase de pește. Acum își aduse aminte de dânsul, și ducându-se la puț într-o zi, se uită înăuntru și zise:

— Pește, peștișor, ghigoțule dragă, mi-ai zis că ai să-mi prinzi bine odată, odată, rogu-te, scapă-mă de bubele astea uricioase și împuțite.

N-apucă să sfârșească vorba bine, și ce să vezi dumneata? odată îi căzură bubele, și rămase curat și luminat, ca un pui de brad.

Când l-a văzut fata de împărat așa mândru și frumos, nu s-a mai putut opri, și l-a sărutat. Vezi că inima îi da brânci către dânsul, și se bucură, nevoie mare, că pusese ochii pe un așa boboc de flăcău.

Ea frumoasă de pica, el frumos ca un bujor, văzu că sunt numai buni de a se lua în căsătorie, și ducându-se la împăratul, tatăl său, îi zise:

— Tată, eu mi-am găsit logodnicul. Nu știu dacă ție îți place ori ba, dară mie îmi sfârâie inima după dânsul.

— Cum se poate să-mi faci tu astă rușine, fata mea? Unde ai mai auzit tu ca o fată de împărat să ia de bărbat pe un fluieră-vânt, golan și fără nici un căpătâi?

— Tată, poate să fie sărac, poate să fie golan, cum zici d-ta, dară este om de omenie, deștept și apoi mie îmi place. Eu am să trăiesc cu el. Pe el îmi zice inima să-l iau. Dacă nu

vei voi să mă însoțesc cu el, să știi cu hotărâre că pe altul nu iau, o dată cu capul.

Dacă văzu tatăl fetei, împăratul, că fie-sa pusese piciorul în prag și nu voia nici în ruptul capului să ia pe altul de bărbat, mi i-a luat binișor pe amândoi, i-a băgat într-o butie și i-a dat pe gârlă.

Ei începură a se boci și a plânge de mi ți se rupeau rărunchii. El, biet, nevinovat, pățea necazul după urma fetei împăratului, căci el nici nu-i bătuse capul, ba nici că visa că o să ia de nevastă pe fata împăratului.

Văzând însă că cu boceala nu o scoate la nici un căpătâi, se rușină singur de sine, cum de să se arate el, cruce de voinic, așa puțin la inimă când se întâmplă de caz în nevoie, și începu a se gândi, ca ce ar face să scape de primejdie. Când, odată îi veni în gând ghigoțul.

— I!... zise, ghigoțule drăguț, acum să te văd! Mi-ai dat dovezi de năzdrăvănia ta. Știu că poți multe. Scapă-mă de nevoia în care am căzut.

Abia îi ieși din gură vorba cea din urmă, și, ce să vezi dumneata? dintr-o păcătoasă de butie, unde mi se făcu un palat, de nici împăratul, tatăl fetei, nu avea așa palat bogat și împodobit cu de toate frumusețile lumii. Atâta numai, că butia ajunsese la mare, și acest palat acolo se înființă.

Mai gândi o dată băiatul cel bubos la ghigoț și dori ca palatul să se strămute într-o pădure.

Dorința lui se împlini numai cât te ștergi la ochi.

Dar așa palat măiestru nici că s-a mai văzut, mare. Toate lucrurile dintr-însul erau puse la rânduiala lor și toate îmi vorbeau ca niște năzdrăvane.

Ei acolo au făcut nunta. Față la nuntă au fost: fiarele pădurii, copacii cei măreți, floricelele cele frumoase, pasărele văzduhului și stelele cerului împreună cu sânta lună.

Trăiau acolo ei ca în sânul mumei lor. Unde să auzi la dâșii ceartă! Ferita sântulețul să vezi la dâșii neunire. Căci diavolul vrajbei nu cuteza să-și vâre coada între ei.

Și așa petrecând ei, căsătoria lor fu binecuvântată cu un copil, ce se născu împlătoșat cu un piept de aur. Mumăsa, fata împăratului, cum îl văzu așa, se sperie, și îi și puse gând rău.

Dară fiind rodul pântecelui său, îi fu milă să-i facă de petrecanie. Se duse deci de-l puse într-un pom nalt și îl năpusti acolo.

Venind ursitoarele, ele ursiră pe copil că va ajunge om mare; că va ridica tulpina, din care ieșise măsa, la mare mărire; că hrana i-o va aduce o pasăre; că va întâmpina un zăbrac bun de la ai hrănitoarei sale, din care va scăpa cu fața curată; apoi că va fi povățuit de o altă pasăre.

Și în adevăr, chiar de a doua zi începu a veni un vultur în toate zilele, și a-i aduce de mâncare.

În vremea aceasta, împăratul, tatăl fetei, plecase în vânătoare cu o mulțime de curteni, slujitori și vânători. Și vânează ici, vânează colea, se depărtase de oamenii săi, pe nebăgate în seamă. Cum, cum, el se rătăci, rămânând numai cu credincierul său. E! ce te faci acum? căci seara se apropie, și loc de repaus nu este, și casă de găzduit nici pomeneală.

Tot bâjbâind ei prin amurg, dete peste palaturile băiatului celui bubos. Cum ajunseră, descălecară, și voind să lege căpăstrul calului de propteaua porții, aceasta îi înfruntă, zicându-le:

— De, mă, neghiobilor, da ce, aici legați voi caii? locul cailor este la grajd.

Împăratul rămase stâlpit de mirare. Și apoi îi veni și cu rușine cum el, împăratul, să fie muștrat de o propteă.

Și, tot strângând pumnii și dinții de necaz, se plimba de colo până colo pe dinaintea porții, ca să se mai răcorească nițel și să-și astâmpere necazul.

Bubosul văzu de pe fereastră că tot umblă pe dinaintea porții niște oameni, lucru ce nu mai văzuse el de când intrase în butie, coborî scara palatului și veni la poartă de

pofti pe acești călători înăuntru și-i ospătă ca pe niște oameni de omenie și rățăciți.

Stăpânii palatului cunoscură pe împăratul, dară el nu-i cunoscură pe dâșii, vezi că nici nu-i trăsnea lui prin cap ca ei să mai trăiască.

Împăratul nici n-avea vreme să se minuneze de ceea ce văzu în acele palaturi. N-apuca să privească cu băgare de seamă la lucrurile ce mergeau singure și-și făceau slujba, și sta să asculte la altele care vorbeau și se îmbărbătau una pe alta la lucru. Masa se puse în liniște și bună rânduială. Toate își aveau vătaful lor: tacâmurile mesei, trăncănăile de la bucătărie, așternuturile, măturile de casă și de curte, grajdurile, curtea, toate erau cu rânduielile lor.

După ce ospătă ca un împărat, a doua zi plecară vânătorii cei rățăciți. Găsind o potecă care îi scoase la lumină, de unde cunoscură drumul, împăratul plecă la curtea lui cu hotărâre desăvârșită a pune gonaci care să afle ale cui erau palaturile acelea din cuprinsul împărăției sale, și despre care nimeni nu-i povestise nimic. El avea de gând ca să poruncească mai apoi să i-l aducă lui acolo.

Vulturul urma a hrăni copilașul lepădat de mă-sa și pus în copac, carele creștea repede ca o floare, până ce într-o zi se privi ceea ce făcea, își zburli penele de pe dânsa și puse gând rău copilului. Ea se ascunse și stete acolo până ce plecă vulturul.

Cum se duse el, vulturoaica veni la copil și cu pliscul începu a ciocni în pieptul copilului, ca să-i mănânce rărunchii. Pieptul fiind tare, pentru că era, cum zisei, din aur, nu-l putu sparge așa lesne. Copilul, cum simți ciocniturele vulturoaicei, întinse mâinușițele, parcă l-ar fi învățat cineva, apucă pe vulturoaică de gât, și strânse, și strânse, până ce o sugrumă și căzu jos moartă.

Atunci și copilul coborându-se din copac, o apucă razna pe câmp. În cale se întâlni cu un cocor. Cum îl văzu, se împrietenii cu el. Cocorul dând peste o așa bunătate și frumusețe de copil, nu se mai îndură a se dezlipi de dânsul,

și trăiau împreună în cuibul lui. Găsind o carte pe unde colinda cocorul, o aduse băiatului, și acesta învăță să citească și să scrie.

După ce se mai mări băiatul, cocorul îl învăță a face o luntre, cu care se plimba pe apă. El lua oameni cu dânsul în luntre, cu care învăța la mânat. Mai târziu el îi și întrecu în meșteșugul de a mâna luntrea și îi plimba și pe dâșii.

Plimbându-se el așa pe apă, a zărit palaturile tatălui său. A cercetat ce era aceea și a aflat că acolo trăiește o pereche de oameni. El s-a dus să facă cunoștință cu dâșii. Acolo, din una, din alta, se dară în vorbă și despre copii, și află că el este copilul lor.

După aceasta părinții îl rugară să rămâie cu dâșii. El nu voi, vezi că ursita lui îl trăgea în altă parte.

Se puse în luntre și ieși la lume. Aci dacă ajunse, dete peste palaturile împăratului, tatăl mă-sii.

Cum îl văzu împăratul, nu știu ce parcă îi zicea să ia în nume de bine pe acest june. Iar lui, fără să știe de ce, îi ticăia inima de bucurie. Vezi că, mare, sângele apă nu se face, și rubedenia la rubedenie trage ca acul la magnet.

El intră în slujbă la împăratul. Și isprăvile ce aduse împărăției prin iscusința lui, făcu pe împărat să aibă pe acest tânăr mai de aproape al său.

Fiind tot pe lângă împăratul, și văzând adesea pe fata împăratului, căci după surghiunirea fetei celei mari, dobândise împăratul altă fată, îl bătu gândurile să se întinză până la dânsa și nu greși, căci și ea pusese ochii pe dânsul. Într-o zi se încumese a-i face cu mustața, dară cam cu sfială; ea se uită galeș la dânsul. Azi așa, mâine așa, până ce într-o zi merșeră amândoi înaintea împăratului, dădură în genunchi, mărturisiră că sunt îndrăgiți, și se rugară de împăratul să-i căsătorească.

Împăratul carele știa de patarama celei dintâi fete, nu se împotrivi nici o cirtă de timp, ci știind și pe băiat deștept și ager la minte, puse de le făcu un pui de nuntă de știu că s-a dus pomina.

Apoi fiind și bătrân, se coborî din scaunul împărăției și îi urcară pe dâșii, care domniră cu omenie câte zile avură.
Și încălecai p-o șa etc.

FATA CU PIEZE RELE

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. El avea doisprezece feciori. Când se punea la masă, copiii stau împrejurul-i cunună deplină. El era totdeauna cu voie bună, fiindcă vedea că treburile îi merg strună.

Împărații, vecinii lui, râvneau la traiul lui cel ticnit. Vezi că și el era bun la inimă, și nu supăra întru nimic pe popor, și nu asuprea pe văduvă, nici pe siriman.

Adică, de! nimeni nu știa ce vierme îl rodea la inimă și pe dânsul. Ar fi dorit, boieri d-voastră, să aibă și o fată barim, la atâția feciori.

Și mai una, și mai alta, dete Dumnezeu în cele din urmă de i se împlini și această poftă a inimii: nevasta lui, împărăteasa, rămase grea și peste nouă luni făcu o fată, frumoasă, de seamăn pe lume n-avea.

De unde se aștepta acum împăratul ca să fie pe deplin fericit, ași! unde? iaca se adevăra și la dânsul, ca la toată lumea asta păcătoasă, povestea cântecului:

*În lume născut,
Nimeni n-a stătut
A fi fericit
Cu desăvârșit.*

Începu a-i tânji treburile împărăției. Începu adică a da îndărăt. Ba cutare împărat îl amerință că voiește să se scoale cu război asupra lui, dacă nu o face cutare lucru; ba, cutare împărat cere cutare lucru; ba, supușii lui vor să facă răzmeriță; ba, vitele de pe moșiile lui au călcat hotarele altei împărății și sunt luate de pripas; ba, că moartea a dat în ele, și câte neajunsuri toate se țineau lanț, de ajunsese bietul împărat în sapă de lemn.

Se silea bietul împărat, cu toți cei doisprezece fii ai săi, să facă pace, să fie între oameni bună învoire, să oprească relele ce-l bântuiau, dar geaba, pagubele curgeau gârlă.

În cele mai de pe urmă chemă un cititor de stele să-i spuie ce e pricina de-i merg lucrurile anapoda și nu poate să dea înainte.

Dacă veni filosoful, îi puse la stele, și a doua zi zise să bage de seamă în trei zile d-a rândul cum îi dorm copiii.

Trecând cele trei zile filosoful veni din nou.

Împăratul îi spuse că băieții dormeau cu mâinile deasupra capului, care într-o parte, care cu mâinile pe piept, și care pe spate și cu mâinile pe lângă dâșii, iar fata doarme pe brânci, ori strânsă făcută ghem, sau cu mâinile între genuchi.

— Aceasta este piaza rea a împărăției tale, răspunse filosoful; de nu o vei depărta din casă, nu se va alege nici praful de d-ta și de copiii dumitale.

Împăratul băgase și el de seamă că se cam adevereau zisele filosofului, că de când, adică, dobândise fata, d-atunci și el dă îndărăt. Dară nu știa ce să facă, cum să scape de prăpăd pe cei doisprezece copii.

Bietul împărat! și acesta îi era copil. N-ar fi vrut, vezi, să piară nici unul. În cele de pe urmă se lăsă după povața filosofilor. Ei ziceau că mai bine este să piară unul și să scape doisprezece, decât toți să ajungă ca vai de ei și de râsul lumii.

Se îndoia împăratul, se îndoia împărăteasa să facă o așa faptă, dară întețiți de toate relele ce-i năpădeau din toate părțile, se înduplecară la sfaturile celor mai aproape de dâșii, și se hotărâră în cele din urmă să facă o jertfă decât treisprezece.

Vorbi deci împăratul cu credinciosul său cum să facă. Să zică adică că vrea să meargă la vânat, să ia și pe fată cu dânsul, mai cu seamă că tot zicea ea că-i place să vadă cum merg oamenii la vânat, și să o lase acolo în pădure. Aceasta însă fără să știe ea.

I se rupeau rărunchii împăratului de mâhnire pentru răpunerea fiicei sale, se mâhni împărăteasa până în fundul sufletului ei când îi așeza merinde în coș, sub care puse primeneli, și câteva giuvaiericale d-ale ei.

Când fu căruța gata, puse coșul cu merinde, un urcior cu apă, și se urcară și ei, adică fata și cu credincerul împăratului. Porniră și ajunseră într-o pădure mare. În urma lor acasă se boceau împăratul, împărăteasa și frații fetei, de-ți venea să-ți iei lumea în cap.

Dacă ajunseră în pădure, stete căruța mai d-o parte la o potecă, luară cu dâșii coșul și urciorul, și plecară prin pădure după vânat. Stând la un colnic, fata se dete să culeagă niște floricele, să-și facă un mănunchi; iară credincerul împăratului umbla razna prin pădure după păsărele, și, încet, încet se depărtă o bucată bună, ajunse la căruță, se puse într-însa și pe ici ți-e drumul.

Când băgă de seamă fata împăratului, credincerul nu e. Dădu chiot, strigă, țipă, dară nimeni nu-i răspunse. Ce să facă ea? iară dacă văzu că dă îndeseară, fata se urcă într-un copaci, se uită într-o parte, se uita într-alta, nu care cumva vede vro colibă ceva. Nu e. Se mai întoarse de se mai uită și în alte părți și zări, tocmai ee! într-o depărtare licărind o lumină ca o steluță. Atunci se dete jos și cu coșul într-o mână, iar cu urciorul de apă într-alta, târâș după dânsa, merse drept la lumina ce zărise.

Aci dacă ajunse, dete peste o colibă, în care ardea un opaiț în ciob. Bătu la ușă și-i deschise. Acolo ședea o bătrână cerșetoare. Fata se rugă ca să o adăpostească și pe dânsa. Săraca o primi; dară îi spuse că n-are ce să-i dea de mâncare fiindcă tot avutul ei este o găină, un cățel și o pisică.

Fata scoase din coș și dete și bătrânei.

A doua zi când se sculară, bătrâna începu să se vaiete că i-a murit găina pe cuib. Ea se plângea acum că are să moară de foame, deoarece cu oușorul ce lua de la găină pe fiecare zi se hrănea ea.

Biata fată de împărat îi dăde o giuvaierică d-ale ei, ca să-și cumpere o altă găină cu care să se hrănească.

Baba cam cu mârâială, cam de voie, cam de nevoie, primi darul fetei și tăcu.

A doua noapte îi muri cățelușul. Atunci ea zise:

— Fata mea, să-ți iei ale trei fuioare și să te duci din casa mea, că de când ai venit tu, pagubele se țin lanț. Cățelușul ăsta nu l-aș fi dat nu știu pe ce, fiindcă îmi păzea coliba, și-l am de atâția mari de ani.

— Lasă, mămușoară, nu te supăra, îți dau eu cu ce să-ți cumperi altul, ba încă să-ți mai și rămâie.

Și scoase de-i mai dăde o giuvaierică.

A treia zi găsiră și pisica moartă.

— Să te duci, fetico, din casa mea, zise baba și îndărăt să nu te mai întorci. Te văz a fi fată de oameni, te văz că ai scule, dară lipsă de așa bogății. Mai bine eu cu sărăcia mea și să trăiesc în tică. De când ai venit tu, belelele mi-au tăiat inima. Du-te, dragul mamei, și ia împreună cu tine tot ce ai adus în casa mea și bun și rău.

Fata n-avu încotro, și câtă să plece din coliba babei. Înainte însă d-a pleca, se dezbracă de hainele sale cele bune și ceru de la babă niște zdrențe d-ale ei. Baba, ca să scape de dânsa, căută pe după perne, pe sub pat, pe culme, și-i dăde niște țoale de puse pe dânsa, numai să se ducă din casa ei.

Hainele ce le lăsa fata, baba le scoase din casă și le dăde în celarul ce avea lângă coliba ei.

Și așa fata îmbrăcată în haine de cerșetoare, plecă din casa babei și începu a orbecăi prin bungetul celei de pădure, că doar d-o găsi vro potecă care să o scoată la lume.

Și tot mergând așa, dăde peste o stână de oi. Acolo nu găsi pe nimeni, căci stăpânii erau trei tovarăși, care se duceau câte trei cu oile. Aci dacă ajunse, fata împăratului se puse de mătură coliba, rândui fiecare lucru la locșorul lui, făcu focul și atârna căldărușa de mămăligă în crăcane.

Până una, alta, mai spălă vasele, precum și vedrele și hârdaiele în care adunau ciobanii laptele. Apoi se ascunse.

Venind ciobanii și văzând toate astea, se mirară. Se uitară încioace și încolo, dară nu văzură pe nimeni. Atunci ziseră:

— Cine ne-a făcut ăst bine, de va fi băiat, frate să ne fie, iară de va fi fată, soră să ne fie.

Fata împăratului atunci se arătă. Ea se rugă să o primească a locui cu dânșii căci era o nenorocită și n-avea unde să se adăpostească, nici să-și plece capul.

Ciobanii o primiră și îi spuseră ce are să facă. Seara când veniră găsiră iarăși toate gata, și de mâncărică și hârdaiele, în care făceau brânză, curate, și toate bune la stână.

Însă unul din tovarăși se plânse că nu știe ce au oile de tânjesc de azi-dimineață: pasămite dase boala în ele, căpiaseră ori nu știu ce li se întâmplase.

A doua zi se plânse altul că a dat vărsatul în oi, și nu știe câte vor scăpa.

A treia zi altul veni cu nu știu ce brumă de oi. El spuse că voind a trece peste o punte, pe unde trecea în toate zilele cu oile, de astă dată nu știe cum își făcu nălucă o oaie și sări în râu, după dânsa alta, după asta alta, până ce se năpustiră oile și săriră mai toate în râu. Se sili bietul cioban să le oprească, dar ași! pe dracul să-l oprești? când intră spaima în oi, degeaba toată munca; abia scăpase vro câteva oi, cu care veni acasă.

Se luaseră de gânduri bieții ciobani, cum de în cele trei zile de când venise fata aia la stâna lor să dea ei peste o așa pagubă. Ei văzură că surata lor trebuie să fie piază rea, și că a căzut ca o pacoste peste dânșii. Atunci se vorbiră ca să o gonească de la dânșii, și îi ziseră:

— Surată, cum ai venit, să te duci de la noi unde mila Domnului te va povățui. Noi nu te mai putem ține. Tu ai intrat în coliba noastră cu sărăcia. Paguba ce am încercat în aceste trei zile de când ești tu la noi, nici în zece ani nu o vom putea pune la loc.

Fata n-avu ce zice. Văzu și ea că așa este. Se sculă dară și cerându-și iertăciune de răul ce le făcuse fără voia ei, plecă într-o doară, ia așa peste câmp unde o vor duce-o ochii. Și mergând ea cu inima plină de obidă și cu lacrămile șiroaie, zări într-o depărtare mare niște palaturi. Întinse pasul și se duse într-acolo ca să nu însereze pe drum. Acolo ședea o arăpoaică bogată.

Se rugă de slugile palatului să o primească. Arăpoaica, care o văzuse de sus când intră pe poartă, porunci să o aducă înaintea ei. Cum o văzu, o cunoscu, și puse de o îmbăie frumos, o îmbrăcă cu niște haine curate, și o luă pe lângă dânsa.

Și așa, într-o zi arăpoaica o puse să-i caute în cap, căci, zice-se că arapii cât de curați să fie, tot se găsesc condrăței în capul lor: pentru că le e părul îmbâcsit, păslos și des, nevoie mare! Fata împăratului văzând în capul arăpoaicei, ce nu mai văzuse de când o făcuse mă-sa, i se făcu scârbă și îi veni să scuiepe.

Se uită în dreapta, se uită în stânga, și nu-i dete de ochi decât scumpeturi, pe care îi fu milă să scuiepe. Să se ducă ceva mai încolo, nu putea, căci arăpoaica adormise cu capul în poala ei. Se apucă și ea de scuiță în lațele arăpoaicei.

Arăpoaica, ca dracu, simți și odată se sculă. Ea se uită cu milă la fată, și îi zise:

-Să nu te știu cine ești, ai vedea tu ce ai păți din mâna mea. Dară așa, te iert. Să te gătești să mergem la un loc. Zi să prinză caii la căruță.

Până se gătiră ele, căruța trase la scară. Se deteră jos și se puseră în căruță. Arăpoaica spuse vizitiului unde să meargă.

Pe drum însă învăță și pe fată ce să facă acolo unde merg.

Abia sfârși de vorbit arăpoaica și ajunseră în curtea unui palat cu mii de mii de cămări. Cum se dară jos din căruță, arăpoaica merse la o cămară unde erau doi oameni: unul

tânăr și gras, ședea într-un pat de aur răsturnat și se juca cu două gHEME de mătase; altul moșneag umbla de colo până colo și astâmpăr nu mai avea. El se cocoșase de muncă, era trențaros și slab și pipernicit de credeai că este altă aia, nu ființă de om. Păsămite, tânărul era norocul fetei, iară bătrânul norocul arăpoaicei.

Cum văzu fata pe tânăr, jucându-se cu gHEMELE de mătase, odată se repezi la dânsul, după cum o învățase arăpoaica, îi smulse gHEMELE din mână, și pe ici ți-e drumul! leși fuga, se sui în căruță, vizitiul dete bice cailor și nu stătura decât tocmai acasă.

Cela, greoi și mototol cum era el, până să se scoale, până să iasă afară, până să se ia după dânsa, rămase cu buzele umflate, că n-o mai putu ajunge și întorcându-se căruța, luă și pe arăpoaica și o duse și pe dânsa acasă.

Tocmai atunci împăratul locului aceuia se hotărâse să se însoare, că era holtei. Logodnica îi ceruse să-i facă o haină de o mătăsărie foarte scumpă. Făcu ce făcu împăratul, găsi o asemenea mătăsărie și o și dase la croitor. Dară ce-i faci necazului, că mătăsăria nu ajungea. Îi mai trebuia un petec. Puse împăratul să-i caute petecul, dară asemenea mătăsărie nu se mai găsi în toată împărăția.

Ei! cum rămâne cu haina miresei? Dacă n-o face-o după șartul ei, logodnica nu o primește; dacă n-o găsi petecul ce-i trebuia, rămâne haina neisprăvită. Și aceasta nu se putea, adică să rămâie nunta dintr-un fleac de nimic.

Mai pusese împăratul oameni de cercetară și află că la arăpoaica cutare se găsește un petec de mătăsărie aidoma celeia ce căuta împăratul, și tocmai atât cât îi trebuia.

Pasămite în gHEMELE luate de fata împăratului de la norocul ei cel leneș se afla acel petec de mătăsărie.

Trimise împăratul oameni să-l cumpere. Arăpoaica le spuse că petecul îl dă celuia ce îi va da atâți galbeni care să tragă la cumpănă cât și mătăsăria. Puse, deci, într-un taler al cumpenei petecul de mătăsărie și îndată brațul cumpenei cu petecul se lăsă jos. Puse și galbeni în celălalt taler, dară

el rămase sus. Mai puse, mai puse și iară mai puse, dară cumpăna nu se lăsa în jos, puseră oamenii împăratului toți banii ce avură la dânsii, cumpăna sta tot sus.

Atunci se duseră de spuseră împăratului. Se miră împăratul de întâmplarea aceasta. Trimise câțiva saci cu galbeni, dară trimișii se întoarseră și spuseră că diavolița de cumpănă nu vrea să se lase în jos deloc, deloc. Atunci împăratul luă cu dânsul încă câțiva saci cu galbeni și se duse singur, ca să vadă cu ochii lui astă minune, căci altfel nu-i venea să creadă.

Ajungând și intrând în casă la arăpoaică, văzu pe fata împăratului, ceea pe care o gonise tatăl său, împăratul, ca p-o piază rea, și-i rămase la inimă. Vezi că nu era urâtă; avea nuri, avea pe vino-ncoace, cum se zice, avea învățătură, mă rog, dacă era fată de împărat, dară fusese seacă de noroc.

Văzu și împăratul cumpăna. Brațul cu talerul în care erau puși banii sta sus! Puse un sac cu galbeni de care îi adusese, și ca să se lase cumpăna în jos, ba. Mai puse unul, ba încă unul, cumpăna habar n-avea. Puse toți sacii, cumpăna pare că era proțăpită acolo sus. Atunci ce-i veni împăratului, se sui și el dasupra banilor, cam cu necaz, și odată brațul cu talerul în care era puși banii se lăsă în jos și stătu drept la linie, tocmai pe tocmai cu acela în care era petecul de mătase, veni adecă la cumpăna dreaptă.

— Care va să zică, petecul de mătase se poate cumpăra numai cu mine, zise împăratul, care înțelesese el noima acestei cumpene, ca un împărat ce era el acolo.

— Cam așa, împărate, răspunse arăpoaica.

— Apoi dacă este așa, mie mi-ar fi voia să stric logodna cu năzuroasa aia de fată cu care sunt în vorbă, când aș ști că stăpâna mătăsăriei ăștia m-ar vrea.

— Cum socotești d-ta că n-ar vrea ea, răspunse iarăși arăpoaica, când d-ta vezi bine că însuși petecul de mătăsărie al cui este el te vrea.

Și așa se făcu vorba și apoi nunta, nu după multă vreme, cu mare veselie și dragoste.

Darămite tatăl, muma și frații fetei când auziră de una ca asta, ce bucurie gândiți că n-avură?

Se întrolocară cu toții cu totul și făcură o nuntă d-alea împărăteștile de se duse vestea de dânsa.

Și încălecai p-o șea etc.

TABEL CRONOLOGIC

- 1830 *ianuarie* se naște la București, în mahalaua Pescăria Veche, Petre Ispirescu, scriitor și folclorist. Tatăl său Gheorghe avea o frizerie. Mama, Elena, de origine transilvăneană, era, se pare, o povestitoare neîntrecută. De la părinți sau de la calfele și clienții tatălui său, Ispirescu a putut asculta, în copilărie, numeroase creații populare, mai ales basme. „N-am trecut nici patru clase primare”, mărturisește Ispirescu lui Jan Urban Jarník. Din inițiativa mamei, Petre este deprins să citească de către dascălul Nicolai de la biserica Udricani din cartierul lor (pe atunci Bucureștii aveau 90 de cartiere).
- 1840 Petre Ispirescu își continuă studiile la cantorul Lupescu de la biserica Olteni.
- 1842 Băiatul învață „psaltichia” cu profesorul de muzică George Voiculescu de la biserica Domnița Bălașa. Curînd, împreună cu alți cinci elevi, el cântă în fiecare duminică la mesă și câștigă astfel lunar, timp de doi ani de zile, câte 10 lei pe lună. Din pricina lipsurilor materiale, se vede nevoit, la 12 ani, să-și asigure singur existența.
- 1844 Nereușind să-și desăvârșească instrucția în școală, dar avid de cât mai multe cunoștințe, Ispirescu intră ucenic la tipografia condusă de Z. Carcalechi, sperând că acolo unde se tipăresc cărțile se poate studia. Z. Carcalechi edita din 1843 ziarul „Vestitorul românesc”. Aici Ispirescu lucra câte 14 ore pe zi.
- 1848 Se califică în meseria de tipograf. Devine serios, stăruitor și solitar. Patronul îi mărește salariul și responsabilitățile, iar duminicile îl invită să-și petreacă timpul liber în familia sa, probabil, în speranța de a-și mărita fiica după dânsul.
- 1849 Pentru a o distra pe maică-sa întristată de doliul recent, Petre învață să cânte la ghitară. Înzestrat cu

simț artistic, scrie primele sale versuri. Dar continuă să creadă pe parcursul întregii vieți, fără a putea fi satisfăcut: lipsa sa de instruire este prea mare. La fel și în cazul prozei memorialiste, ca și în cel al versurilor, încercările sale rămân îmbinări hibride de influențe insuficient asimilate.

1853 Un amic în vârstă, medic, și un negustor, un om retras de afaceri, îl învață franceza dându-i lecții seară după lucru. Noaptea medita. Când avea timp scria pe tot felul de hârtii și citea tot ce-i cădea în mină.

1854 Patronul său, de astă dată, îi propune s-o ia în căsătorie pe-o nepoată. Petre refuză, părăsește tipografia și se angajează la alta Copainig. Aici se tipăresc în traducere *Atala*, *Paul și Virginia*, Swift, Rousseau, Dumas, Victor Hugo, Cervantes. Petre continuă să locuiască împreună cu mama și-și petrecea duminicile acasă; depune eforturi să citească Fabulele lui Florian în original.

1858 Acceptă să imprime, fără a prezenta textul cenzurii, *Correspondența secretă a principelui Vogoride*, un text util al unui grup de partizani ai Unirii Principatelor. Poliția îi arestează pe toți participanții afacerii, în afară de Ispirescu, care petrece trei săptămâni în închisoare, pierzându-și serviciul și rămânând astfel trei luni fără lucru. Abia la finele anului, Vasile Boerescu, participant al Unirii și viitorul ministru de externe, îi oferă direcția unei tipografii mai moderne, care posedă prima presă mecanică din București și imprima revista „Naționalul”.

1859 Are loc Unirea celor două principate românești prin alegerea domnitorului Moldovei și al Valahiei A.I. Cuza. Ispirescu urmărește cu interes evenimentele.

1860 La tipografie, el devine asociatul unei părți egale: Boerescu deține capitalul, iar Ispirescu direcția și activitatea. Lucrătorii și clienții îi poartă stimă și respectul. A fost perioada cea mai fericită din viața lui,

- mai luminoasă în stare a bucura pe maica lui sărmană. Trăia în liniște și pace, cu conștiința împăcată.
- 1861 Decide să se însoare. Își cumpără o casă pe strada Sălciilor, astăzi în plin centrul Bucureștilor. Activitatea sa de tipograf îl face să intre în contact cu scriitorii și cu oamenii timpului său. (I. Ionescu de la Brad, N. Filimon, I. Ghica, D. Bolintineanu).
- 1862 Talentul său se dezvăluie însă în basme, căci limbajul popular îi era mai apropiat și îl stăpânea ca un adevărat povestitor anonim. Primele basme, șase la număr, le publică în „Țăranul român” la îndemnul lui N. Filimon. Este vorba de basmele *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără moarte*, *Prâslea cel voinic și merele de aur*, *Balaurul cel cu șapte capete*, *Fata de împarat și pescarul*, *Fiul vânătorului ș.a.* În același an tipărește și prima culegere de basme astăzi devenită o raritate bibliografică.
- 1863 Vasile Boerescu, asociatul său, își vinde imprimeria și Ispirescu rămâne fără lucru. C. A. Rosetti, viitor ministru, îl invită să ia direcția imprimeriei unde ieșea de sub tipar *Românul*, revista partidului liberal, atunci în opoziție.
- 1864 Guvernul suprimă *Românul*: Ispirescu din nou se află fără serviciu. Împreună cu alți asociați, Walter și Göbl, fondează „Tipografia Lucrătorilor asociați”. Poemele lui Bolintineanu, imprimate de Ispirescu, se învrednicesc la Expoziție de medalia de argint. Cu un an mai târziu Ispirescu conduce personal foaia „Tipograful român”. Timp de un deceniu, din 1862 până în 1872, autorul nu publică nici un basm.
- 1866 Abdicarea de la tron a domnitorului A. I. Cuza este consemnată cu regret de către *Revista* sa. La invitația lui Ion Ghica, ministrul de interne, acceptă să supravegheze și să ia direcția Imprimeriei de Stat. Demisionează peste doi ani.
- 1868 Ispirescu, coasociat împreună cu alți trei asociați, fondează „Noua tipografie a Laboratorilor români”.

Lucrează temeinic, dar cheltuielile devin o chestiune complicată.

1872 Apare cea de-a doua serie de basme: *Legende sau basmele românilor. Ghicitori și proverburile*. Cu o prefață de B. P. Hașdeu. Situația lui se ameliorează. Este încurajat, apreciat pentru calitățile scrisului său și pentru cunoașterea profundă și inestimabilă a creației populare.

1873 Scoate de sub tipar la Marea tipografie a Laboratorilor români *Snoave sau povești populare*.

1874 Publică *Snoave sau povești populare* la aceeași tipografie.

1876 Apar *Ispravele și viața lui Mihai Viteazul*.

1877 Publică un articol intitulat *Basme române și basmele franceze*.

1878 Rămas de unul singur la imprimă, Ispirescu îi transformă numele în „Tipografia Academiei Române”. Moses Gaster publică un articol elogios despre Ispirescu în „Magasin für die Literatur des Auslandes”.

1879 Imprimă volumul *Din poveștile unchiului sfânt*, basme păgânești, sub influența lui A. I. Odobescu care de fapt le și prefațează. Basmele constituie o prelucrare de mituri din folclorul universal, fragmente de mitologie greacă povestită pentru copii și într-un limbaj popular.

1880 Moses Gaster publică un nou articol despre Ispirescu în „Literatur Blatt für die Germanische und Rumänische Philologie”. Își petrece nopțile copiind texte pentru J. Urban Jarník care proiecta să facă la Viena o Crestomație română de texte vechi rare. Munca nu se lasă mult așteptată. Cu această ocazie luă contact cu Eminescu și cu Slavici și reuși, în urma lecturilor destul de sistematice, să dea viață vechilor texte ale literaturii române.

1881 Pentru întâia oară în viață Ispirescu părăsește Bucureștii pentru a se întoarce înapoi și vine la Roșiorii-

de-Verde, un orașel situat la 120 km de București, unde
fică-sa trebuia să fie numită institutoare.

- 1882 Publică principala operă a vieții sale *Legende sau
basmelor românilor*, adunate din gura poporului de
Ispirescu, culegător-tipograf, unde figurează 37 din cele
mai frumoase basme, cu o prefață de Vasile Alecsandri.
Articole elogioase apar în *Revista de Istorie, arheologie
și filologie, Gazeta Transilvaniei, Telegraful român,
România liberă, Familia*. Academia însă nu încoronă
volumul, după cum îl făcuse Alecsandri să spere pe
autor.
- 1883 Un librar din provincie reimprimă și desface volumele
scriitorului. La 21 iunie Ispirescu are prima congestie
cerebrală.
- 1885 Se preocupă, primul la noi, de valorificarea folclorului
copiilor, în volumul *Jocuri și jucării de copii*, adunate de
Ispirescu, culegător-tipograf (Sibiu, Editura Institutului
tipografic).
- 1886 *Din poveștile unchiului sfânt, Despre pomul
Crăciunului* (Krist-Baum) de Ispirescu culegător-tipograf,
(București, Tipografia Academiei Române). *Povești
morale*, adunate din gura poporului de Ispirescu,
culegător-tipograf, București, Tipografia Academiei
Române.
- 1887 La 27 noiembrie o nouă congestie cerebrală îl lovește
la masa de lucru și îl duce în beznă nopții. Ședința
literară a grupului de la *Revista Nouă* (compusă din
Ionescu-Gion, Delavrancea, Vlahuță, Hașdeu) este
suspendată la anunțarea morții sale. Majoritatea
publicațiilor publică necrologuri.
- 1960 *Basme, legende, snoave*. Ediție îngrijită de Radu
Albala, cu o prefață de Corneliu Bărbulescu. ESPLA, Col.
„BPT” Buc. *Legende sau basmele românilor*. Ediție
îngrijită de Aristița Avramescu. Prefață de Iorgu Iordan.
EPL, București.

1969-1971 *Opere*. Ediție îngrijită, note și variante, glosar și bibliografie de Aristița Avramescu, studiu introductiv de Corneliu Bărbulescu, EPL., București, 1969, vol. I; vol. II, - Minerva, București, 1971.

REFERINȚE CRITICE

Basmul este o operă de creație literară cu o geneză specială, o oglindire în orice caz a vieții în moduri fabuloase, prin urmare supunerea lui la analiză critică este nu numai posibilă ci și obligatorie, din ea decurgând atât adevăruri estetice cât și observații de ordin structural folclorice. Un studiu de folclor care nu e în esență o analiză literară (bineînțeleș supusă la obiectul specific) nu poate fi bun. [...] Sunt (ca să ne mărginim la obiectul nostru) basme bune și basme anodine și rele. Acest lucru nu-i fără importanță. Un basm ratat nu-i fără importanță. Un basm ratat nu poate să dea material serios pentru speculații estetice, sociologice, etnologice, cum poezia unui oarecare Titus sau Cajus nu poate caracteriza literatura latină.[...]

Basmul e un gen vast, depășind cu mult romanul, fiind mitologie etică. Știință, observație morală etc. Caracteristica lui este că eroii nu sunt numai oameni, ci și anumite ființe himerice, animale. Și fabulele vorbesc de animale, dar acestea sunt simple măști pentru felurite tipuri de indivizi. Ființele neomenești din basm au psihologia și sociologia lor misterioasă. Ele comunică cu omul, dar nu sunt oameni. Când într-o narațiune lipsesc acești eroi himerici, n-avem de a face cu un basm.

O primă operație în analiza basmului este deci de a determina și caracteriza protagoniștii specifici.

George CĂLINESCU, *Introducere*, în vol. *Estetica basmului*, Editura pentru Literatură, București, 1965, p. 5,9.

Domnule Ispirescu,¹

1 Aceste pagini au apărut sub forma unei scrisori particulare, în fruntea culegerii de basme a lui Petre Ispirescu *Legende sau basmele românilor*, 1882.

Privind la volumul de povești populare ce mi-ai trimis la țară, îmi pare că mă aflu în față cu o comoară pe care aș fi pierdut-o de mult și am regăsit-o într-o zi de noroc.

Un geniu farmecător iese din cuprinsul lui și vine de mă ia pe aripele sale ca să mă transporte în timpul copilăriei mele și în lumea acea mult ademenitoare, locuită de zei, de balauri, de pajuri, de cai năzdrăvani, de păseri măestre, de Strâmbă-Lemne, de Sfarmă-Piatră, de Feți-frumoși, de fete de împărați cu plete de aur etc., într-un cuvânt, de toate minunile ce-mi povestea manca (doică) în nopțile de iarnă la gura sobei. Drăgălașe povestiri, care îmi îngânau somnul cu visuri încântătoare și care au avut o fericită înrăurire asupra închipuirii mele de când sunt pe lume. Ele au contribuit a mă face poet!

În adevăr, aceste fantastice roduri ale imaginației poporului român au un caracter de originalitate, care le ridică mai presus decât basmele altor neamuri, căci sunt și înavuțite de tradițiile mitologice ale anticilor noștri străbuni și viu colorate de razele soarelui oriental. Ele, dar, sunt de natură a naște mirarea și admirarea străinilor culți, care se ocupă cu studiul producerilor intelectuale ale semințiilor răsăritene. A se interesa de aceste basme feerice este un lucru natural; a le feri de nimicirea, la care ar fi expuse cu timpul, este o dorință patriotică; însă a ști de a le păstra naivitatea poetică a graiului povestitorilor de la șezători este o operă din cele mai meritorii.

Acest merit l-ai avut d-ta, domnule Ispirescu, și eu te felicit cu toată sinceritatea unui adorator al poeziei poporului nostru pentru modul iscusit cu care ai cules și ai publicat importanta colecție ce ai întreprins cu multă osteneală și mari sacrificii.

Ai făcut un bun serviciu neamului românesc adunând într-un șirag mulțime de pietre scumpe din averea națională, un șirag care nu mai este amenințat de a se pierde. Recunoștința noastră îți este dar câștigata pentru totdeauna. Prețiosul d-tale volum trebuie să se afle în

fiecare casă; căci în el generațiile nouă vor învăța a cunoaște valoarea inteligenței și a naturii poporului român.

Cea mai scumpă recompensă pentru d-ta este de a-ți vedea numele legat de comoară poveștilor din țară și de a-ți putea zice cu fală că ai îndeplinit o sacră datorie către Patrie!

Vasile ALECSANDRI, *În loc de prefață*, în vol. V. Alecsandri, *Dridri*, proză, vol II, Colecția „B.P.T.”, Editura Minerva, București, 1984, p. 235 - 237.

[...] Numele lui Ispirescu rămâne legat de *Basmele românilor*, publicate de el cu începere din 1862, când apar și cele mai frumoase: *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, *Balaurul cu șapte capete* și, indiscutabil, capodopera lui, *Prâslea cel voinic și merele de aur*. În pofida faimei acestor basme și a faptului că noi toți le-am auzit încă înainte de a merge la școală, istoriile literaturii îi acordă rareori un locșor autorului. Explicația trebuie căutată în părerea aproape unanimă că Ispirescu a fost un simplu culegător, nu un creator, nici măcar pentru copii, și că iese strivit din comparația cu Ion Creangă. Aceasta nu-i împiedică pe copii să-i știe poveștile pe de rost, ca și pe cele ale moldoveanului, și pe filosofi să-i analizeze simbolistica. Nici un basm românesc n-a avut parte de comentarii mai bogate decât *Tinerete fără bătrânețe*, începând cu acela al lui Eminescu și sfârșind cu acela al lui Noica. E însă de notat că tocmai criticii literari s-au abținut. Chestiunea „nedreptății” făcute lui Ispirescu a fost rediscutată de curînd de Mircea Anghelescu, în succinta lui monografie (1987). Nu e însă limpede argumentația: pe de o parte, criticul deplânge ingratitudinea istoricilor și criticilor literari față de un autor care nu s-ar fi mărginit la culegerea textelor, pe de alta, recunoaște cu onestitate că, în afara unui stil întrucâtva „mai înflorit, mai împodobit decât se poate în general întâlni în basmele fantastice de

același tip, culese (sau scrise) în aceeași perioadă” (p. 51) și a unor intervenții succesive ale lui Ispirescu, denotând preocuparea pentru expresie, există puține merite de originalitate sau de artă. Aceasta din urmă și este principala dificultate. Cu siguranță, Ispirescu este un prelucrător, nu un culegător fidel (nici unul dintre contemporani nefiind, dealtfel, folclorist în sensul de astăzi și, de la Alecsandri citire, toți umblau după bunul lor plac în textele culese), dar un prelucrător foarte modest, câtuși de puțin artist. Limba basmelor lui este lipsită de orice culoare: nici țărănească, nici orășenească, nici populară, nici cultă; narațiunea este liniară și din cale afară laconică (exceptând Prâslea, unde găsim dovadă a unui lux neînchipuit, strânse laolaltă o mare cantitate de motive și procedee); singura atitudine perceptibilă a povestitorului este de obicei aceea moralizatoare, el nepărând să pună preț pe alte valori decât pe acelea stricte de conținut. Era normal, în aceste condiții, ca Ispirescu să ajungă la *Poveștile unchișului sfântos*, adică la repovestirea într-o manieră simplificată și naivă a unor mituri sau legende istorice, sau la însemnarea de călătorie mai mult instructivă decât estetică. Tonul prozei lui vestește tot mai mult, după 1880, sămănătorismul.

Nicolae MANOLESCU, Petre Ispirescu, în vol. *Istoria critică a literaturii române, I*, Editura Minerva, București, 1990, p. 273.

Folcloristica și critică literară au stabilit de mult că Ispirescu este autorul celei mai ample și valoroase colecții de basme românești *Legende sau basmele românilor*, adunate din gura poporului de Ispirescu, culegător-tipograf [...], „șirag de pietre scumpe din averea națională” (V Alecsandri), întâia mare colecție de basme din Muntenia ce deține „locul întâi în folcloristica românească” (Ov. Bîrlea). Ispirescu a cules 70 de basme reprezentând 57 de tipuri. Prin colecția sa de basme, cele mai multe fantastice, epica

folclorică bucureșteană intră în circulație scrisă, adăugându-se liricii folclorice bucureștene cultivate de Anton Pann și ulterior de G. Dem. Teodorescu. Pentru colecția amintită Ispirescu a fost elogiât de V. Alecsandri, I. Ghica, N. Filimon, A. I. Odobescu, M. Eminescu, C. A. Rosetti, I. Ionescu de la Brad, B. P. Hașdeu, B. Delavrancea, dintre români, iar dintre străini de Jules Brun, Émil Picot, Kr. Nyrop. Colecția sa a întrecut în popularitate pe oricare alta similară, iar numele i-a fost pus adeseori alături de acelea ale lui I. Creangă și Anton Pann („acele trei astre strălucite de bărbați care și-au căpătat merite nemuritoare pentru cultivarea adevăratei limbi a poporului român”, scria J. U. Jarník), iar dintre străini, de acelea ale lui Charles Perrault, fraților Grimm, Vuk Karadzic și Afanasiev. [...] Cele mai multe - dintre care se disting prin originalitatea simbolurilor și expresia elevată *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, *Prâslea cel voinic și merele de aur*, *Balaurul cel cu șapte capete*, *Fiul vânătorului* ș. a. - sunt culese de la povestitori din București, în genere informatori de condiție modestă - mici meseriași, muncitori, soldați -, fapt care atestă originea folclorică a basmelor, numai câteva fiind povestite de studenți, farmaciști, ofițeri. Ispirescu nu-și notează textul în timpul povestirii, ci numai schema tematică, mizând pe memorie care, e drept, s-a dovedit excepțională. Procedeu, frecvent în epocă, reiese dintr-o mărturie revelatoare a lui J. U. Jarník: „... pune pe una și aceeași persoană să-i povestească nu numai o dată, ci de două-trei ori același basm, își întipărea bine în minte mersul acțiunii, după aceea se așeza la masă și țesătura asta o îmbrăca, după cum era deprins, în limba sa împestrită cu multe locuțiuni curat populare, cu multe expresiuni metaforice.” Pe lângă precizarea faptului că Ispirescu era interesat îndeosebi de „mersul acțiunii”, de „țesătura” basmului mai amintim că unele basme tipărite în 1862 fuseseră auzite cu aproape două decenii în urmă, ele fiind așternute pe hârtie la o distanță enormă de momentul ascultării. L. Șăineanu

consemnează chiar că Ispirescu obișnuia să compare, să selecteze mai multe secvențe din mai multe variante pentru a alcătui un basm; supunând unui asemenea examen variantele, „alegea și cernea părțile ce-i păreau astfel mai potrivite și reconstituia întregul”. Ar fi vorba deci de procedeul pe care l-a aplicat, în mai mare măsură At. M. Marinescu în cazul baladelor și colindelor. În același sens pot fi amintite cele spuse de B. Delavrancea, care vedea în Ispirescu „furnalul enorm în care s-au topit rămășițele nelămurite ale legendelor noastre; artistul care a croit și modelat fericitele calapoade în care s-au închegat formele acestor legende”. Și alți folcloriști mai recentți propun, într-o formă ori alta, imaginea unui Ispirescu care a „modelat” basmele. Se adaugă, totodată, cu îndreptățire, că deși basmele lui Ispirescu poartă sigiliul personalității culegătorului artist, acesta, cu o cunoaștere intimă a stilului povestitorilor populari, a știut să păstreze autenticitatea zicerii populare, să-și ferească scrisul de influențe cărturărești prea marcate. Amprenta lui Ispirescu se recunoaște în deosebi în descrieri, în analiza stărilor sufletești ale personajelor; Ispirescu a păstrat însă basmelor caracteristicile lingvistice ale ariei muntenești, și-a acordat tonul și tehnică cu ale povestitorilor talentați, a păstrat autenticitatea genuină, patina arhaică a prozelor culese. Iorgu Jordan a observat înrudirea organică, de substanță și expresie, a stilului (familiar, oral, colocvial) lui Ispirescu cu cel al prozei populare. [...] Chiar și unele înfrumusețări stilistice, reproșate înainte vreme lui Ispirescu (L. Șăineanu spunea că „poporul român nu vorbește nici așa de frumos, nici așa de bine”), sunt interpretate acum că proprii povestitorilor talentați, între care la loc de cinste este plasat Ispirescu. C. Bărbulescu crede că și în acest sens basmele lui Ispirescu reflectă realitatea folclorică: „Experiența noastră de teren și numeroasele înregistrări de povestitori pe bandă de magnetofon pot demonstra oricând că poporul, vorbește, prin gura povestitorilor talentați, și

frumos, și bine, o limbă vie, îmbogățită mereu cu noțiuni noi, cu mai multă măiestrie decât unii mănuitori profesioniști ai condeiului”. [...] Preocupările teoretice ale lui Ispirescu sunt restrânse și lipsite de originalitate.

Iordan DATCU, S. C. STROESCU, *ISPIRESCU...* în vol. *Dicționarul folcloriștilor*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, p 244 - 245, 246.

[...] Stilul lui P. Ispirescu seamănă cu cel popular și prin însușirile pur exterioare: este, în general, sobru, lipsit de podoabele atât de curente și adesea atât de artificiale din operele culte; pentru aceasta pare așa de natural și de adecvat la lucrurile povestite. Grija lui pentru stil n-a depășit limitele firești ale genului. A scris ca un țăran, care având oarecare cultură și știind că poveștile sale vor circula în formă, fixată pentru vecie, a cărții, s-a simțit obligat numai să-și cizeleze felul de a vorbi, adică să înlăture expresiile prea populare, să introducă unele construcții mai complicate și să amplifice fraza spre a o apropia într-o măsură de modelul literar. Și în această privință a dovedit Ispirescu înțelegerea justă pentru natura intimă a povestirii; și nu numai a celei populare: pe povestitor îl interesează în primul rând evenimentele, înlănțuirea lor logică și, pe cât posibil, dramatică, pentru a interesa și emoționa pe ascultător.

Iorgu IORDAN, în vol. *Dicționarul folcloriștilor*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979, p 245 - 246.

[...] Înzestrat cu simț artistic, Ispirescu a compus versuri, a scris proză memorialistică, dar încercările sale rămân îmbinări hibride de influențe insuficient asimilate. Talentul său se dezvăluie însă în basme, căci limbajul popular îi era mai apropiat și îl stăpânea ca un adevărat povestitor anonim. Primele basme le publică în „Țăranul român”, în

1862, la îndemnul lui N. Filimon și I. Ionescu de la Brad. Cel dintâi este „*Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*”; în același an tipărește și prima culegere de basme. Consacrarea sa are loc abia după zece ani, când îi apare primul volum din *Legende sau basmele românilor. Ghicitori și proverbur* (1872) și își începe colaborarea la „*Columna lui Traian*”. [...] După ce a învățat singur limba franceză, încercând chiar o tălmăcire, *Ruinele Palmieriei din Volney*, Ispirescu scrie un articol de folclor comparat, semnalând motive comune în basmele române și cele franceze. Fără a renunța la preferința pentru proza folclorică - dovadă volumul de basme din 1882 prefăcut de V Alecsandri - Ispirescu mai publică jocuri de copii, ghicitori, proverbe și zicători, însoțite uneori de comentarii documentate. Scrierile sale de evocare a unor momente și personalități din istoria națională sunt o dovadă a aderării sale la ideile avansate ale vremii. Nefiind însă formulată o metodă unitară de culegere a folclorului, Ispirescu s-a transformat din folclorist în intenție, în povestitor de fapt. Influențat de principiile lui Hașdeu, indică, totuși informatorii și data culegerii, chiar dacă basmul a fost scris după mai mulți ani de la ascultare, iar jocurile de copii, ghicitorile și proverbele le transcrie cu mai multă rigoare. Deși a abordat toate speciile prozei folcloristice, basmele sunt acelea care i-au asigurat lui Ispirescu popularitatea. El recrează basmul, întocmai ca povestitorii populari, păstrând schemă, formulele fixe specifice folclorului, oralitatea, expresiile populare. Personalitatea proprie transpare, totuși, din intențiile moralizatoare, din tonul uneori romantic, din amănuntele istorice și mitologice pe care le include în povestire. Ceea ce se remarcă în mod deosebit este deplina unitate de atmosferă și de stil a celor 70 de basme scrise de Ispirescu. Unele dintre ele sunt cele mai vechi variante românești cunoscute ale unor motive universale: *Prâslea cel voinic și merele de aur*, *Fata de împărat și pescarul*, *Balaurul cel cu șapte capete*, *Coman*

vânătorul, Ileana Sâmbziana și Ciobănașul cel isteț sau Țurloaiele blendei; altele sunt specifice numai teritoriului românesc: *Un basm mitologic* (motivul bouului năzdrăvan) și *Fata cu pieze rele*. Basmele lui Ispirescu reprezintă un bogat material de studiu pentru cunoașterea culturii noastre populare și pentru cercetarea comparativă a motivelor și variantelor în spațiul universal. Fondul general uman și largă lor accesibilitate a permis reintegrarea basmelor în circuitul folcloric. Devenite clasice, ele au contribuit, alături de operele marilor scriitori, la formarea limbii noastre literare.

Lucia CIREȘ, Ispirescu..., în *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Române, București, 1979, p. 457 - 458.

Pentru lectorul *avizat* ori pentru criticul profesionist, pervertit, și, uneori *agent* al pervertirii prin simulacrul candorii și acela, malign al evidențierii cu orice preț a așa-zisului *spirit lucid* validat în cadrul unor exegeze exhaustive, care mai poate fi sâmburele viu, nealterat, substanța regeneratoare a basmelor - întâiele de factură „cultă”, „prelucrate” - lui Petre Ispirescu? Îngrijind o ediție a *Poveștilor* lui Ion Creangă (Editura Municipiului București, 1940) Liviu Rebreanu „semnala” acea caducitate a evaluării „infaillibile” a unor universuri singulare (implicit a unor creatori *solitari*) prin filtrul pulverizator, anihilat, al criticii academice, mortificatoare: „La Junimea era iubit (Ion Creangă, *n. n.*)” pentru hazul lui specific țărănesc, dacă nu chiar mai mult pentru glumele și anecdotele corosive. Arta scriitorului, însă, deși apreciată, nu se bucura de vreun prestigiu deosebit [...]. În orice caz contemporanii și chiar generația următoare au văzut în Creangă un emul, mai talentat, al lui Ispirescu sau Pop-Retaganu, iar în operă lui hrană sufletească pentru scriitorii simpli, popor și copii. [...]

Timpul rămâne judecătorul și selectorul cel mai

neîndurător, dar și cel mai drept pentru opera de artă. Ceea ce nu rezistă timpului nu va fi decât amintire goală, fantomatică. Cartea care nu se mai poate citi cu bucurie e un *mormânt* (s. n.) chiar dacă lectura ei ar fi comandată de anume convenții. Dușmanii dragostei de carte sunt în general „clasicii” manualelor didactice, fără valoare reală și pe deasupra extrem de plicticoși. [...] *Nu există obligație mai grea ca obligația de a citi cărți moarte.* (s. n.) Ceea ce a înlăturat din circulație filtrul natural al timpului nu poate fi menținut în viață cu nici o silă, precum nu se păstrează cadavrele în lumea celor vii.” Ne propunem deci a releva - ținând cont de fondul și structura mutațiilor înregistrate privind receptarea valențelor arhaice ale fabulosului folcloric - elementul spectacular, interpretarea critică urmând a defini, de fiecare dată, coordonatele visului, ale tragicului potențate ori obnubilate prin rigoarea imperativelor moralei, prin degajarea elementului de mister.

Încercând să descoperim „traseele” unui „scenariu mitico-ritual” în spațiul ficțiunii basmelor lui Petre Ispirescu, universul spiritual arhaic pare a avea o stratificare a sugestiei simbolice, magice, în funcție pe de o parte de *elementul spectacular* (călătoriile, „disparațiile”, pătrunderea „privilegiată” în tărâmurii liminare, descripția strălucitoare, în regimul fabulosului folcloric, a unor medii de existență greu accesibile, descripție vizând *stilizarea* extremă a detaliilor de decor și atmosferă) iar pe de alta de *imperativul etic, aspirația* justițiară suprapunându-se, adesea, coordonatelor visului compensator.

Feericul, magicul apar adesea în trama epică printr-un incident cu dimensiuni totodată obișnuite și stranii (echivalent: fantastice). Plânsul care precede nașterea feciorului de împărat din *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* se înscrie în normele firescului însă promisiunea neobișnuită a tatălui: „taci, fătul meu, că ți-oi da tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”, atinge

un prag al magicului anticipând contactul cu elemente ale fabulosului.

De asemeni, furtul merelor de aur (acest atribut neobișnuit putînd fi „minimalizat” în mod convențional prin asumarea și acceptarea reperelor unei sfere de existență arhaică care suprapune cotidianului, feericul) are până în clipa confruntării cu vinovatul misterios un caracter banal, firesc. În momentul impactului *incidentul* își relevă însă valențele fantastice, magice. „Furtul” merelor din basmul *Lupul cel năzdrăvan și Făt-Frumos* lasă în urma sa, sub pomul fermecat, „două pene cu totul și cu totul de aur”, iar cel din *Prâslea cel voinic și merele de aur* o dâră de sânge care-i conduce pe cei trei feciori de împărat la o prăpastie care nu comunică decât cu tărâmul celălalt. [...]

De la *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* la *Sărea în bucate* întîlnim aceeași disponibilitate spre edificarea unui univers moral dublată de germenetele eternei refaceri a mitului genezei.

Viola VANCEA, *Basmele lui Petre Ispirescu. Universul moral și ipoteze ale genezei*, în vol. Petre Ispirescu, *Basmele românilor*, Antologie de Aurora Slobodeanu, Editura Minerva, București, 1986, p. 236 - 237, 250.

NOTĂ

Tabelul cronologic și Referințele critice au fost preluate din **Petre Ispirescu - Legende sau basmele românilor**, publicată la Litera Internațional, 2000.